

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1297

ΑΘΑΝ. Δ. ΜΠΡΟΥΣΤΑ
ΤΕΩΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Σ 6917ΔΒ

Η ΚΑΛΗ ΚΑΡΔΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

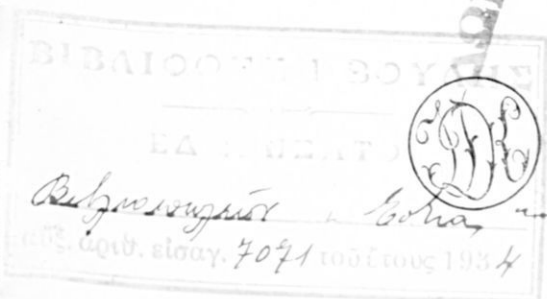
ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ

Ἀριθ. ἐγκρ. ἀποφ. $\frac{51231, 51232}{20-8-34}$

Ἀντίτυπα 18.000

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ Θ. ΛΑΖΑΡΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑ

16

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
46α — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46α

1934

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1297

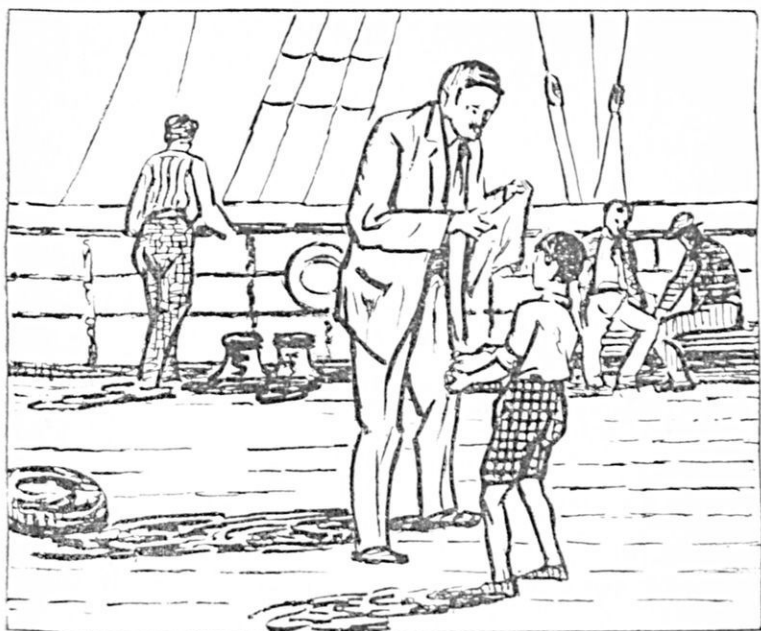
Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον δεόν τὰ φέρη τὴν ὑπογραφήν
τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

Εὐμορφία

Η ΚΑΛΗ ΚΑΡΔΙΑ

C
k
Z
I

1. Δύο εξαιρετικοί φίλοι.

Α'. Μιά νύχτα στὸ πλοῖο.

1. Τὴν ἐποχὴ πὺν τὸ καλοκαίρι ἐτοιμάζεται νὰ παραχωρήσῃ τὴ θέσι του στὸ φθινόπωρο, ἐταξίδενα γιὰ κάποιο νησί, περίφημο γιὰ τὰ θερμὰ λουτρά του.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, ὅταν τὸ πλοῖο ἔβγαινε ἀπὸ τὸ λιμάνι. Σὲ λίγο ἔπεσε τὸ σούρουπο, καὶ ἔπειτα τὸ σκοτάδι. Ἐπῆρα θέσι στὴ γέφυρα, νὰ περάσω τὴ νύχτα μου στὴ δροσιά. Σὲ λίγη ὥρα ὅλους τοὺς ἐπῆρε ὁ ὕπνος. Ήσυχία παντοῦ. Μόνον τὸν ρυθμικὸν καὶ μονότονον κρότο τῶν μηχανῶν ἄκουες καὶ τὸ νερὸ πὺν ἔσχιζε τὸ πλοῖο.

2. Δὲν ἐπέρατε πολλή ὥρα καὶ ἐφάνηζε κατὰ τὴν ἀνατολὴν κάποιο φῶς, σὰν ἀπὸ κάποιον φάρο. Ἐπειτα μιὰ πελώρια σφαῖρα κατακόκκινη ἐπρόβαλε μέσα ἀπὸ τὰ νερά. Ἦτο τὸ ὀλόγιμο φεγγάρι. Καὶ ὅσο ἀνέβαινε στὸν ὀρίζοντα, τόσο ἄλλαζε τὸ κόκκινο χρῶμα του, ὥσπου στὸ τέλος ἔγινε ἀργυρό. Τί παιγνιδίσματα ἦσαν ἐκεῖνα, ποὺ ἔβαινε τὸ λαμπερὸ φῶς ἀπάνω στὰ νερά! Ἀσημωμένες ἐπρόβαλαν ἔπειτα οἱ ἀκρογιαλιές, τὰ βουνὰ καὶ τὰ νησάκια ποὺ παρουσιάζοντο τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο, καθὼς ἔπλεε τὸ πλοῖο. . .

Γλυκεῖα νύκτις εἶχε ἀπλωθῇ σὲ ὅλα μου τὰ μέλη, ποὺ δὲν ἦτο οὔτε ὕπνος, οὔτε ξύπνος. Ἡμπορεῖ καὶ νὰ ἀποκοιμήθῃκα κάποια στιγμή, γιατί, ὅταν ἐδοκίμασα νὰ κοιτάξω γύρω μου τί γίνεται, ὁ ἥλιος εἶχεν ἀνεβῇ πολὺ ὑψηλά, καὶ ὅλα τὰ εἶχε κάμει ὀλόχρυσα.

Β'. Στοιγὴ μισροῦ.

1. Παρεζάλεσα τὸν καμαρότο νὰ μοῦ φέρῃ καφέ. Κατὰ τὶς ἐπτὰ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐπιβάτες ἦσαν στὸ κατάστρωμα. Ὅταν, κάποια στιγμή, κατέβηκα στὴν αἴθουσα τῆς πρώτης θέσεως, εἶδα καθισμένη σὲ πολυθρόνα μιὰ χωρικὴ μαυροφορεμένη καὶ κοντά της ἕνα μικρὸ ἀγοράκι νὰ τὴν περιποιῇται. Φαίνεται πὼς ὑπέφερε ἡ καημένη ἀπὸ ρευματισμοὺς καὶ ὁ πόνος ἦτο χυμένος στὸ θλιμμένο πρόσωπό της. Τὸ ἀγοράκι της ἦτο καλοφορεμένο. Καὶ μολονότι θὰ εἶχε περάσει τὰ δέκα, δὲν ἔδειχνε παραπάνω ἀπὸ ἐπτὰ, τὸ πολὺ ὀκτὼ χρονῶν. Τόσο ἦτο μικροκαμωμένο. Εἶχε ὠραῖο μελαχροινὸ πρόσωπο, σγουρὰ μαλλιά καλοκτενισμένα, καὶ δυὸ μάτια μαῦρα καὶ γοργοκίνητα.

— Ἐπέρασες καλά, μαννούλα; εἶπε καὶ ἀγκάλιασε καὶ ἐφίλησε τὴ μητέρα του.

— Πολὺ καλά, παιδί μου, τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ κόπο ἡ ἄρρωστη.

— Δὲν θὰ ἀργήσω, μαννούλα, εἶπε ὁ μικρὸς καὶ ἐπῆρε στὰ χέρια του ἓνα κουτί.

— Τώρα ποὺ ἡσύχασα, πὺ καλὰ εἶναι νὰ κοιμηθῇς λίγο, παιδί μου. Δὲν ἐκοιμήθηκες ὅλην τὴ νύκτα.

— Λάθος ἔχεις, μαννούλα, εἶπε ὁ μικρὸς καί, ἀφοῦ ἔρριψε στοργικὴ ματιὰ στὴ μαννούλα του, ἔλαφρά σὰ γατάκι ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν αἴθουσα.

2. Εἶχα τὴν περιέργεια νὰ ἰδῶ, τί θὰ ἔκαμνε ὁ μικρούλης.

Τὸν ἀκολούθησα λοιπὸν καὶ τὸν εἶδα νὰ πλησιάζη τὶς κυρίες μὲ εὐγένεια, ἀσυνήθιστη γὰρ τὴν ἡλικίαν του, καὶ νὰ τοὺς πωλῇ μανδήλια μεταξωτὰ ὁμορφοζεντημένα. Εἶχε τέτοιους τρόπους, ποὺ ἦτο ἀδύνατο νὰ εὗρεθῇ κυρία νὰ τοῦ ἀρνηθῇ. Σὲ λίγο τὰ εἶχε ὅλα πωλήσει.

Εὐχαριστημένος ἔπειτα ἐπῆγε κοντὰ στὴ μαννούλα του, ἔφαγε κάτι, καὶ ἄρχισε νὰ τῆς γλυκομιλῇ. "Ὅλο καὶ κάτι εὔρισκε νὰ τῆς λέγῃ.

— Πότε φθάνομε στὰ λουτρά; ἐρώτησε κάποτε τὸν ζαμαρότο.

— Σὲ μιὰ ὥρα θὰ εἴμεθα ἐκεῖ, τὸν ἐπληροφόρησε.

Ὁ μικρὸς ἀνησύχησε. Ἔστρεψε γύρω τὰ μάτια του, σὰν κάποιον νὰ ἐζητοῦσε. Ἐπειτα ἀνέβηκε στὴ γέφυρα καὶ μὲ τὸ μάτι ἐξέταζε τὸν κάθε κύριο ποὺ ἐβλεπε.

— Ποιὸν νὰ ζητᾷ; εἶπα μὲ τὸν νοῦ μου.

Τέλος τὰ μάτια του ἐσταμάτησαν σὲ δυὸ-τρεῖς κυρίους. Τοὺς ἐκοίταξε ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὥς τὰ πόδια, πότε

τὸν ἕνα καὶ πότε τὸν ἄλλον. Ἔκαμε σὰν νὰ ἤθελε νὰ πλησιάσῃ. Τὰ χεῖλη του ἐσάλευναν, σὰν νὰ ἤθελε γάτι νὰ εἰπῇ, ἀλλὰ πάλι ἐδίσταζε. Ἐδοκίμασε νὰ μιλήσῃ σὲ κάποιον, ὅμως ἡ φωνή του ἐκόπηκε πρὶν ἀκουσθῇ. Φαίνεται πὼς γάτι ἐμάντευσε ἀπὸ τὴ ματιὰ τοῦ κυρίου, γάτι δυσάρεστο.

3. Ἐπειτα ἐστάθηκε μπροστὰ σὲ μένα καὶ ἔκαμε τὸ ἴδιο. Ὅπως μοῦ εἶπε ἀργότερα, ὅταν ἐγνωρισθῆκαμε, ἐφαινόμουν πολὺ κουρασμένος καὶ δὲν ἐτόλμοῦσε, δὲν ἤθελε νὰ μὲ ἐνοχλήσῃ. Ἀπὸ τὴν πρώτη ματιὰ ὅμως εἶχε σχηματίσει τὴν πεποίθησιν, ὅτι δὲν θὰ ἔλεγα ὄχι.

Κάτι τέτοιο ἐκατάλαβα καὶ ἐγὼ καὶ τοῦ ἔδωσα θάρρος.

— Τί θέλεις, μικρὲ μου;

— Ἡμπορῶ νὰ σᾶς ζητήσω μιὰ μεγάλη χάρη, κύριε; ἐρώτησε δειλὰ καὶ τὸ χρῶμα τῆς ντροπῆς ἐχύθη σὲ ὅλο του τὸ προσωπάκι.

— Πολὺν θὰ χαρῶ, ἂν περνᾷ ἀπὸ τὸ χέρι μου, ἀπάντησα.

— Ἡ μαννούλα μου, κύριε, εἶναι πολὺ ἄρρωστη, εἶπε καὶ τὰ ματάκια του ἐβούρξωσαν.

— Μικρὲ μου, τοῦ εἶπα, λυποῦμαι πολὺ, ἀλλὰ δὲν εἶμαι γιατρός.

— ὦ, δὲ ζητῶ γιατρό. . . .

— Ἀλλά; . . .

— Μόνος, κύριε, δὲν θὰ ἠμπορέσω νὰ τὴν βοηθήσω νὰ κατεβῇ τὴ σκάλα καὶ νὰ μπῇ στὴ βάρκα. . . .

— Αὐτὸ εἶναι ὅλο; Καὶ ποιὸς δὲν θὰ δεχθῇ νὰ βοηθήσῃ μιὰν ἀδύνατη κυρία;

— Ναί, δὲν λέγω, ἀπάντησε ὁ μικρός, ἀλλὰ ξεύρετε

πονεί πολύ, πάρα πολύ, κύριε, καὶ ὁ καθένας δὲν ἠμπορεῖ νά. . .

— Καλά, καλά, ἐβεβαίωσα τὸν μικρόν. Θὰ φροντίσω νὰ κατεβῇ ἡ μαννούλα σου, ὅσο γίνεται καλύτερα. Μὴν ἀνησυχῇς.

4. Ὅταν κατεβάζαμε τὴν ἄρρωστη μητέρα, ὅλοι οἱ ἐπιβάτες παρεμέρισαν καὶ ἐστάθηκαν μὲ σεβασμό. Γιατὶ

ὅλοι ἐνόμισαν ὅτι ἐγὼ ἤμουν ὁ μεγαλύτερος καὶ ὁ Ἄλέκος — ἔτσι ἐλέγετο ὁ μικρὸς — ὁ μικρότερος γιὸς της. Ἦτο πολὺ συγκινητικὸ νὰ ἐβλέπατε τὸν Ἄλέκο, πόσο τρυφερὰ ἐκοίταζε τὴ μαννούλα του στὰ μάτια κάθε λίγο καὶ λιγάκι, ὅπως καὶ τὴ μητέρα, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ μὴ δείξῃ τοὺς πόνους, ποὺ τὴν ἐβασάνιζαν.

Ὅταν τοὺς ἐβροῇθησα νὰ ἀνεβροῦν σὲ ἓνα ἀμαξάκι, ἡ μητέρα κατώρθωσε νὰ χαμογελάσῃ καὶ νὰ εἰπῇ.

— Πολὺ σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε. Ὁ Ἀλέκος μου εἶναι πολὺ ἐνοχλητικὸς.

— Κάθε ἄλλο, κυρία, τὴν ἐβεβαίωσα. Νὰ σᾶς ζήσῃ, νὰ τὸν χαίρεσθε. Ὁ Ἀλέκος εἶναι ἓνας πολὺ εὐγενεὶς μικρὸς κύριος.

Ὁ μικρὸς Ἀλέκος ἐκοκκίνισε.

Μὲ τὴν ἴδια τρυφερότητα ὁ μικρὸς Ἀλέκος ὡδηγοῦσε τὴ μητέρα του στὸ λουτρό. Καὶ ὅταν μετὰ τὸ λουτρό τὴν ὡδηγοῦσε στὸ σπιτάκι πὺν ἔμεναν, ἐκάθητο ἀρκετὴν ὥρα μαζί της καὶ ὕστερα ἔβγαινε νὰ ψωνίσῃ.

Ὡ. Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, μοῦ ἔφερε ὁ Ἀλέκος στὸ δωμάτιό μου, μιὰν ἀνθοδέσμη ἀπὸ ἀνθισμένα ρεῖζια καὶ θυμάρια. Γύρω γύρω τὴν εἶχε στολισμένη μὲ τρυφερὰ κλωνιὰ μυρτιάς. Μαζὶ μὲ τὴν ἀνθοδέσμη μοῦ ἔδωσε καὶ λαχταριστά, μεγάλα βατόμουρα περασμένα ἀρμαθιὰ σὲ λεπτὴ καλαμιὰ ἀπὸ ἄγρια βρόμη.

— Τὰ δῶρα μου, εἶπε καὶ ἐχαιρέτησε γελαστός.

— Γιὰ τί προῶγμα; . . .

— Ἡ χάρη θέλει ἀντίχαρη, καὶ πάλι χάρη νὰ εἶναι, μοῦ ἀπάντησε.

Ἐγέλασα καὶ εἶπα καὶ ἐγώ:

— Τὸ ἓνα χέρι νίβει τ' ἄλλο καὶ τὰ δυὸ τὸ πρόσωπο. Μὰ ποῦ τὰ εὗρηξες τέτοια ἐποχὴ τὰ ἀνθισμένα ρεῖζια; Μοῦ φαίνεται πὺς ἀργοῦν ἀκόμα.

— Ναί, ἀλλὰ ξεύρω ἐγὼ ἓνα μέρος, πὺν ἀνθίζουν ἐνωρίς.

— Ποῦ;

— Ψηλὰ στὸ βουνό, ἐκεῖ πὺν φαίνονται οἱ βελανιδιές.

— Καὶ πηγαίνεις τόσο μακρὸν ἐσύ;

— Τί νὰ κάμω, κύριε; Εἶναι καιρὸς νὰ ἀρχίσω τὸ

ἐμπόριό μου. Πτωχοὶ ἐμεῖς, ποῦ νὰ εὕρωμε τὰ χρήματα, ποῦ μᾶς χρειάζονται;

— Καὶ τί ἐμπόριο θὰ κάμης, Ἀλέκο;

— Αὐριο, μεθαύριο θὰ τὸ ἰδῇτε, μοῦ εἶπε. Τώρα

μου ἐπιτρέπετε νὰ φύγω, γιατί ἄρρησα καὶ θὰ μὲ περιμένη ἡ μαννούλα μου.

— Πῶς πηγαίνει ἡ ὑγεία της; ἐρώτησα.

— ὦ! πολὺ καλὰ, εὐχαριστῶ. Σὲ λίγες ἡμέρες θὰ πηγαίνει μόνη της στὰ λουτρά. Τὶς ὥρες ποὺ θὰ κοιμᾶται, ἐγὼ θὰ δουλεύω. Χαίρετε, κύριε.

— Γειά σου, Ἀλέξο.

Γ'. Ὁ Ἀλέκος ἔμπορος.

1. Καὶ πράγματι σὲ λίγες ἡμέρες ἡ μητέρα τοῦ Ἀλέκου ἐπὶ γαίῃ μόνη στὰ λουτρά. Καὶ ὁ Ἀλέκος τί ἔκαμνε;

Πολὺ πρωί, στὶς πέντε ἡ ὥρα, κατέβαινε στὴ θάλασσα καὶ ἐκολυμβοῦσε.

Ἡ παραλία, στρωμένη ξανθὴ πεντακάθαρη ἀμμουδιά, ἦτο ὥς εἴκοσι λεπτά τῆς ὥρας μακρὰ ἀπὸ τὰ λουτρά. Αὐτὰ τὰ λουτρά ἦσαν σὲ μιὰ κοιλάδα καὶ στὴ ρίζα σχεδὸν ἐνὸς λόφου. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀνάβρυζαν πολλὲς θερμοπηγές.

Στὴν ἐπιστροφὴ τοῦ ὁ Ἀλέκος, ἐφρόντιζε νὰ πάρῃ ἡ μητέρα τοῦ τὸ γάλα της μετὰ τὸ λουτρό, νὰ τὴν βάλῃ νὰ κοιμηθῇ καὶ ἔπειτα ἀνέβαινε στὴ χώρα, ποὺ ἦτο ἀπάνω στὸ λόφο. Πίσω ἀπὸ αὐτὸν τὸ λόφο καὶ γύρω ἀπὸ ἄλλῃ κοιλάδα ὑπῆρχαν τρία-τέσσερα ἄλλα χωριουδάκια. Ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἀλέκος ἐπρομήθευε στοὺς λουομένους αὐγά καὶ κοιτόπουλα.

Καὶ ἀργὰ τὸ δειλινὸ ἔφερε καὶ ἐπωλοῦσε δυὸ καλαθάκια βατόμουρα καὶ ξυνόμουρα, ἀπ' αὐτὰ ποὺ τὰ λέγουν συζάμινα.

Τὰ βατόμουρα τὰ εἶχε ἀρμαθιασμένα σὲ καλάμιες

βαλμένες στο καλάθι με τάξι και τὰ συκάμινα σὲ πολὺ μικρὰ καλαθάκια, πότε πλεγμένα ἀπὸ βουρλα καὶ πότε ἀπὸ τὰ πλατυὰ φύλλα τῆς συκαμινιάς.

2. Οἱ περισσότεροι ξένοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι στὸν Ἀλέκο, γιὰ τὶς πολλὰς ὑπηρεσίες του. Γιατί, ἐκτὸς ἀπὸ ὅσα εἶπαμε παραπάνω, τοὺς ἔφερνε σταφύλια, ἀγλάδια, ροδάκινα, σῦκα, καὶ ἀκόμη ἐπήγαινε τὰ γράμματά των στὴ χώρα, τοὺς ἔφερνε τὴν ἀλληλογραφία, τοὺς ἐπωλοῦσε ἐφημερίδες. . . .

Καὶ ὅμως μερικοὶ μὲ τὴν συμπεριφορὰ των ἐπείραζαν πολὺ ἐκείνους, ποὺ ἀγαποῦσαν τὸν Ἀλέκο. Ἦσαν οἱ ἀδιάφοροι καὶ ἀκατάδεκτοι, ποὺ ἔστρεφαν ἀλλοῦ τὸ πρόσωπο, ὅταν ἐπλησίαζε τὰ τραπέζια των ὁ Ἀλέκος. Αὐτοὶ προπάντων μᾶς εἶχαν γίνει πολὺ ἀντιπαθητικοί.

Ὁ ἓνας ἠθέλε νὰ ἀγοράζη αὐτὸς ὅλα ὅσα ἔφερνε ὁ Ἀλέκος καὶ ὅσο ὅσο. Ἦτο πολὺ ἐγωῖστής καὶ ἠθέλε νὰ εἶναι πρῶτος σὲ ὅλα. Πρῶτος αὐτὸς νὰ λουσθῇ στὸν καλύτερο λουτήρα, σ' αὐτὸν ὁ ὑπηρέτης νὰ φέρῃ πρῶτα τὸ φαγητό, σ' αὐτὸν νὰ προσφερθῇ ὁ πρῶτος καφές. . .

Ὁ ἄλλος πάλι ἦτο πολὺ φιλόργυρος. Εἶχε τὴν ἀξίωσι γιὰ ὅ,τι ἐψώνιζε νὰ πληρώνῃ ὀλιγώτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Καὶ μολαταῦτα ἔλεγαν πὼς ἦτο πολὺ πλούσιος.

3. Σὲ ὅλους αὐτοὺς ὁ μικρὸς Ἀλέκος ἐφέρετο ὅπως τὸ ἐπιθυμοῦσαν οἱ φίλοι του. Ἀπὸ τοὺς ἀδιάφορους ἐπερνοῦσε καὶ αὐτὸς ἀδιάφορα, ἀκατάδεκτα. Σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε: Μὴν ἀνησυχῆτε. . . Δὲν πωλῶ γιὰ σᾶς.

Στὸν ἐγωῖστή, ποὺ ἠθέλε μόνος αὐτὸς νὰ ἀγοράζη ὅλα τὰ βατόμουρα καὶ τὰ συκάμινα, ἔλεγε:

— Σὲ ὅλους πωλῶ μόνον ἀπὸ μιὰν ἀρμαθιά βατό-

μουρα καὶ ἓνα καλαθάκι συκάμυνα καὶ στήν ἴδια τιμῇ.

Καὶ στὸν φιλάργυρο ἔλεγε :

— "Ἄν θέλετε νὰ σᾶς χαρίσω τὸ μερίδιό σας, πολὺ εὐχαρίστωξ. Ὅμως εὐθηνότερα δὲν πωλῶ σὲ κανένα.

Πειραγμένος ὁ φιλάργυρος ἔλεγεν ὅτι ὁ κόσμος θὰ καταστραφῇ ἀπὸ τὴν σπατάλῃ καὶ τὴν αἰσχροζέρδεια.

Στὸ ἀναμεταξὺ ὁ Ἀλέκος ἐπωλοῦσε, χωρὶς νὰ προσέχῃ στὰ λόγια τοῦ φιλαργύρου, καὶ ὁ φιλάργυρος θηρυφόμενος πιά ἔλεγε.

— Ἀντὶ νὰ δώσω ὀλόκληρη περιουσία, καλύτερα νὰ μοῦ λείψουν τὰ βατόμουρα. Ποιὸς ξεύρει, ἂν δὲν εἶναι καὶ βλαβερά.

*Δ'. Ἡ διδαχὴ τοῦ γιαιτροῦ καὶ τὰ ζωμικά-της
ἀποτελέσματα.*

1. Ὁ φιλάργυρος ἔκαμε τὸ σὺλλογισμόν χωρὶς τὸ γιαιτρό. Ὁ γιαιτρὸς ἦτο ἓνα ζοντὸ γεροντάκι μὲ γεννάκια ζοντοκοιμένα καὶ μάτια γοργοκίνητα καὶ σπιθοβόλα. Ὁ γιαιτρὸς αὐτὸς ἤξευρε τὴν τέχνην νὰ ὠφελῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ πειράζῃ ὅλους, γιὰ νὰ περνᾷ τὴν ὥραν του.

Ὅπως ἔμαθα, εἶχε γνωρισθῇ μὲ τὸν Ἀλέκον ἀπὸ τὴν περασμένη χρονιά καὶ αὐτὸς τοῦ εἶχε ὑποδείξει τὸ ἐμπόριον.

Ὅταν ὁ Ἀλέκος ἔφερε πρώτη φορὰ στὸ γιαιτρό τὰ βατόμουρα καὶ τὰ συκάμυνα, ὁ γιαιτρὸς τὰ ἐπλυνε καὶ ἄρχισε νὰ τὰ τρώγῃ ἓνα-ἓνα καὶ ἀργά.

Ὅσοι τὸν εἶδαν, τὸν ἐρώτησαν ἂν ὠφελοῦν, καὶ αὐτὸς τοὺς ἔλεγε :

— «Τὰ λουτρὰ δὲν ὠφελοῦν, ἂν δὲν τρώγῃ κανεὶς ἄφθονα φρούτα καὶ προπάντων βατόμουρα καὶ συκά-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μιν». Αὐτὰ δὴθεν τὰ εἶχε διαβάσει σὲ ἀρχαῖα βιβλία τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων... Ὁ ἴδιος, πού ἄλλοτε ὑπέφερε πολὺ, ἐδοκίμασε πρῶτος αὐτὴ τὴ θεραπεία καὶ εἶδε μεγάλη ὠφέλεια καὶ μάλιστα, ἔλεγε, ὅτι ἐτοιμάζει καὶ ἓνα βιβλίον, πού θὰ κάμῃ μεγάλη ἐντύπωσι σὲ ὅλους τοὺς γιατροὺς τοῦ κόσμου. Ἔτσι εἶχε ὠφελήσει καὶ τοὺς ἀρρώστους καὶ τὸν μικρόν του φίλον τὸν Ἀλέκο.

2. Ὁ φιλόργυρος καὶ ὁ ἐγωῖστὴς εἶχαν ἔλθει πρώτη φορὰ στὰ λουτρά καὶ γι' αὐτοὺς ἄρχισε νέα διδασχή.

—Ὅπως γνωρίζετε, τοὺς ἔλεγε ὁ γιατρός, τὸ κάθε φάρμακον ἔχει τὴν ἰδική του μέθοδο. Ἄς εἰποῦμε τὰ μοῦρα: Πρῶτα-πρῶτα πρέπει νὰ νοιώσῃ κανεὶς τὴν εὐχαρίστησι πὼς τὰ ἐπλήρωσε ὅσο τοὺς ἀξίζει. Ἡ ἰδέα πὼς ἐγέλασε τὸν ἄλλον, γεννᾷ δηλητήριο στὸ αἷμα του. Καὶ τί νὰ τοῦ κάμουν ἔπειτα τὰ μοῦρα, καὶ ἂν τὰ φάγῃ; Ἐπειτα: Νὰ μὴ λησιμονῇ νὰ παίρνῃ τὴν ποσότητα πού χρειάζεται, οὔτε ἓνα παραπάνω, οὔτε ἓνα παρακάτω. Ὑστερα πρέπει νὰ εὐχαριστηθῇ τὸ μάτι, νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ τὴ μάννα γῆ, πού τὰ ἐτοίμασε... Καὶ τέλος πρέπει νὰ τὰ χαρῇ καὶ τὸ στόμα, ὅσο ἡμπορεῖ περισσότερο...

3. Δὲν ἄργησε νὰ συμμορφωθῇ πρῶτος ὁ ἐγωῖστὴς καὶ λαίμαργος καὶ νὰ μᾶς διασκεδάξῃ πολὺ. Τὰ ἔτρωγε ἓνα-ἓνα καὶ ἀργά, πολὺ ἀργά, βλέποντας τὸ ὥρολόγι του.

Γιὰ τὸν φιλόργυρον ἦτο δύσκολον νὰ συνηθίσῃ νὰ πληρώνῃ τὰ μοῦρα ὅσο ἔπρεπε, καὶ νὰ αἰσθάνεται γιὰ αὐτὸ εὐχαρίστησι. Γιὰ αὐτὸ ἐρώτησε τὸν γιατρό, ἂν ὠφελῇ ἓνας μικρὸς καθημερινὸς περίπατος.

— Ὡ πολὺ, πάρα πολὺ θὰ σὲ ὠφελήσῃ, τοῦ εἶπε ὁ γιατρός.

— Καὶ ἂν τρώγω τὰ μοῦρα ὕστερα ἀπὸ τὸν περίπατο :

— Θὰ δροσίζεσαι, τοῦ ἀπάντησε ὁ γιατρός, ποὺ ἐκατάλαβε τὸν σκολό του.

Ἀκούσετε καὶ λογαριάσετε τώρα πόσο εὐθηνὰ τοῦ ἐστοίχισαν τὰ συκάμυνα καὶ τὰ μοῦρα ! Τὸν εἶδε ὁ Ἀλέκος, ἀλλὰ μᾶς τὰ διηγήθηκε καὶ ὁ γιατρός, ποὺ ὅταν ἔβλεπε τὸν φιλάργυρο, δὲν ἠμποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια.

4. Λοιπὸν στὸν πρῶτο του περίπατο ὁ φιλάργυρος ἀπλῶσε σ' ἓναν κλώνο συκαμινιᾶς καὶ ἔπесαν ἄρζετὰ καὶ πολὺ ὄριμα συκάμυνα· ἀλλὰ τοῦ ἔβαψαν τὰ ροῦχα ! Καὶ τὰ ροῦχα ἦσαν πολὺ ἀκριβά, γιατί μ' ὅλη του τὴ φιλαργυρία, ἐσυνήθιζε νὰ ἐνδύεται κομψὰ καὶ ἀκριβά. Ἔβαλε τίς φωνὲς καὶ ἔκλαιε σχεδόν, γιατί ἤξευρε πὼς οἱ κηλίδες ἀπὸ ξυνόμουρα δὲν βγαίνουν.

Ἐπειτα ἐπροχώρησε μουρμουρίζοντας. Κάπου ἐπῆρε τὸ μάτι του μία φράκτῃ ὀλοσκέπαστῃ μὲ βάτα. Λαχταριστὰ ἐκρέμοντο τὰ τσαμπιὰ τὰ βατόμουρα, ἄλλα ὄριμα κατάρμυρα, ἄλλα κόκκινα μισογινωμένα, ἄλλα πράσινα, καὶ ἄλλα λουλούδια ἀκόμη.

Στὴ ρίζα τῆς φράκτῃς ὑπῆρχε βαθὺ χανδάκι γεμάτο ἀγκάθια.

Καθὼς ὁ φιλάργυρος ἐσηκώθη στὰ δάκτυλα τῶν ποδιῶν καὶ εἶχε πιάσει ἓνα τσαμπὶ κατάρμυρα βατόμουρα, ἐγλίστρωσε καὶ ἔπесе στὸ χανδάκι. Τὰ βάτα τοῦ ἐξέσχισαν κάπου τὸ μάγουλο, τὸ μανίκι καὶ τὸ δεξιὸ χέρι.

Φαντασθῆτε τί ἔπαθε ἀπὸ τὰ ἀγκάθια. Καλὰ ποὺ
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἔτρεξε ὁ Ἀλέκος καὶ τὸν ἐβοήθησε νὰ σηκωθῇ. Τὸν ὠδήγησε σὲ μιὰ πηγὴ, τοῦ ἔπλυνε τὶς πληγὰς καὶ τοῦ ἔβγαλε μὲ προσοχὴ τὰ ἀγκάθια.

5. Πῶς τὰ καταφέρνεις ἐσύ, καὶ δὲν πληγώνεσαι; ἐρώτησε τὸν Ἀλέκο ὁ φιλόργυρος.

Ὁ Ἀλέκος τοῦ ἔδειξε ἓνα ψαλιδάκι καὶ ἓνα τσιμπιδάκι, ποὺ μ' αὐτὸ ἔπαιρνε ἀπὸ τὸ τσαμπὶ ἓνα-ἓνα τὰ βατόμουρα.

— Καὶ τὰ ξυνόμουρα; ξαναρώτησε ὁ φιλόργυρος.

— Ἀ, τὰ ξυνόμουρα ἔχουν νοικοκύρη, τοῦ εἶπε ὁ Ἀλέκος. Πληρώνω τὸ νοικοκύρη, ἢ τὰ παιδιά του, καὶ μοῦ γερμίζουν τὸ καλάθι.

— Τὰ πληρώνεις!... ἐρώτησε ὁ φιλόργυρος καὶ ἔπαιρνε μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα.

— Ἀλλά;... εἶπε μὲ χάρι ὁ Ἀλέκος.

Ὁ φιλόργυρος ἔκαμε ἀρκετὲς ἡμέρες νὰ φανῇ, ὥσπου νὰ γυιάνουν οἱ πληγὰς του. Εἶχεν ἐρωτήσῃ καὶ τὸ γιατρό, ἂν βγαίνουν οἱ κηλίδες ἀπὸ τὰ συκάμυνα.

— Δὲν πιστεύω, τοῦ εἶχε εἰπεῖ ὁ γιατρός. Ἄν καὶ δὲν εἶμαι γιατρός καὶ στὰ ροῦχα. Ὁ καθαριστὴς ἴσως ξεύρει.

Καὶ ὁ φιλόργυρος ἦτο ἀπαρηγόρητος, γιὰ ὅσα θὰ ἐπλήρωνε νὰ τοῦ καθαρίσουν τὰ ροῦχα.

Ε'. Τὸ συμπλήρωμα τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀλέκου.

1. Ἡ μητέρα τοῦ Ἀλέκου ὄλο καὶ ἐκαλυτέρευε.

Ἡ χαρὰ τοῦ Ἀλέκου δὲν περιγράφεται. Τώρα ἡμποροῦσε νὰ κάμνῃ καὶ ἓνα περίπατον ὡς τὴν παραλία.

Τὴν Κυριακὴ κατέβαινε μὲ τὴν μητέρα του ἐκεῖ καὶ ἔμεναν ὅλην τὴν ἡμέρα. Εἰς ἓνα ἐκκλησάκι, ποὺ ὑπῆρχε

ζάπου ἐξεῖ, ἄκουαν τὴν θεῖαν λειτουργίαν. Ἔτρωγαν εἰς ἓνα μαγαζάκι, καὶ στὸν ἴσκιό μιᾶς κληματαριᾶς ἐκάθητο ἡ μητέρα, ἐνῶ ὁ Ἀλέκος ἐπῆγαινε καὶ ἔπαιζε στὴν ἀμμουδιά μὲ ἄλλα παιδιὰ.

Μιὰ ἡμέρα, φορτωμένος ὁ Ἀλέκος ταχυδρομικὰ δέματα, ἐπλησίασε τὸν γιατρό καὶ γὰρ τοῦ εἶπε μυστικά.

— Ἔτσι, ἔ; ὦραϊα! τοῦ ἀπῆντησεν ὁ γιατρὸς καὶ ἔλαμψαν τὰ μάτια τοῦ ἀπὸ χαρά.

Περίεργος ἐγὼ νὰ μάθω γὰρ παραπάνω γιὰ τὸν Ἀλέκο, ἐπῆγα καὶ ἐκάθισα στὸ τραπέζι τοῦ γιατροῦ.

2. Θέλεις νὰ μάθης τὴν ἱστορίαν τοῦ μικροῦ φίλου μας; ἄρχισε νὰ λέγῃ ὁ γιατρός. Ἄκουσε:

Ὁ πατέρας τοῦ ἦτο ἔμπορος λαδίου. Ἔχασε ὅμως πολλὰ καὶ ἀπὸ τὴ λύπη τοῦ ἀπέθανε. Τώρα καὶ λίγα χρόνια, οἱ δανεισταὶ ἐπῆραν τὰ μαγαζιά του καὶ ὅσα χρήματα εἶχαν ἀπομείνει.

Στὴ χήρα, μὲ τὸν Ἀλέκο, μιὰ μεγαλύτερη κόρη καὶ μιὰ μικρότερη, δὲν ἀπόμεινε παρὰ ἓνα σπιτάκι μὲ τὸ περιβολάκι του. Πῶς νὰ τὰ βγάλῃ πέρα ἡ ἄτυχη χήρα; Ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητη συμφορὰ καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἐργασία ἀρρώστησε, τὴν ἐποχὴ πού εἶχε τὸ σπιτάκι τῆς γεμῆτο μεταξοσκώληκες.

Ὡς τὰ τότε, τὰ παιδιὰ τῆς καλομαθημένα, ἢ — καλύτερα — παραχαϊδεμένα, δὲν εἶχαν δοκιμάσει τὴν ἐργασίαν. Ἀλλὰ τί δὲν γάμνει ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ στοργή; Ὁ Ἀλέκος καὶ ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή του, ἂν καὶ μικρά, ἐνόησαν καλὰ τὸν κίνδυνον, πὺν ἴσως καὶ μεγάλοι θὰ τὸν ἐφοβοῦντο, καὶ τὸν ἀντίκρουσαν μὲ ὅλη των τὴ δύναμι. Ἐθρεψαν τοὺς μεταξοσκώληκες, ἐτρέφυσαν ἔπειτα τὰ κουκούλια καὶ τὰ ἐξέραναν στὸν ἥλιον.

σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίαις ποὺ ἔδιδεν ἡ ἄρρωστη μητέρα των.

3. Μὲ τὰ χρήματα ποὺ ἐπῆραν, κατώρθωσαν νὰ περάσουν τὴ χρονιά.

Ὁ Ἀλέκος, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ πηγαίνει στὸ σχολεῖο, ἄρχισε νὰ κάμνῃ θελήματα. Νὰ ψωνίζῃ καὶ νὰ μεταφέρει διάφορα μικροπράγματα, ποὺ ἐχρειάζοντο οἱ χωρικοί. Ἀκριβῶς ὅ,τι κάμνει καὶ ἐδῶ. Στὸ ἀναμεταξὺ ἐκαλλιέργησαν καὶ λουλούδια, καὶ ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή των ἔμαθε νὰ ὑφαίνει μεταξωτά.

Ἔτσι οἰκονόμησαν τὰ χρήματα γιὰ νὰ ἔλθῃ ἡ μητέρα των στὰ λουτρά. Ὅπως κατάντησε, ἔχει ἀνάγκη νὰ ἔρχεται κάθε χρόνο. Καὶ εἶδες πῶς ὁ μικρὸς μας φίλος τὰ καταφέρει μὴ χάρά. Τώρα μοῦ εἶπε ὅτι τοῦ ἔστειλε ἡ ἀδελφή του μεταξωτὸ ὑφασμα διὰ μανδύλια, καὶ μεταξωτὴ κλωστή γιὰ νὰ πλέξῃ ἡ μητέρα του ἐπανωφόρια γιὰ μερικὲς κυρίες ἐδῶ. Καὶ ἡμπορεῖ τώρα νὰ κεντήσῃ καὶ νὰ πλέξῃ, ἐνῶ, ὅταν ἦλθε, τὰ δάκτυλά της δὲν ἡμποροῦσε νὰ τὰ ἀνοιγοκλείσῃ.

Ἡ μικρούλα των εἶναι μόλις πέντε χρονῶν. Ὁ Ἀλέκος μοῦ εἶπεν ὅτι στήν ἐπιστροφὴν θὰ τῆς τραβήξῃ λίγο τὸ αὐτί. Γιατὶ τοῦ ἔγραψε ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή του, πῶς ἡ μικρή, ἡ λαίμαργη, ἐπαράφαγε σταφύλια καὶ ἦτο ἄρρωστη ἀρκετὲς ἡμέρες.

— Δὲν πιστεύω νὰ θέλῃς ἄλλο νὰ μάθῃς, εἶπε ὁ γιατρός.

— Ἀρκετά· εὐχαριστῶ, τοῦ εἶπα.

4. Ὅταν ἐφύγαμε, εἴχαμε παραδεχθῇ οἱ πιδὸ πολλοί, πῶς ἐχρωστούσαμε πολλὰ στὸ γεροντάκι τὸ γιατρὸ

καὶ σὺν Ἀλέξῳ. Ἴσως καὶ οἱ ἀκατάδεκτοι, καὶ ὁ ἐγῶϊ-
στής, ἀκόμη καὶ ὁ φιλόγυνος. Ἐγὼ εἶχα καταλάβει
ὅτι ὁ γιατρὸς καὶ ὁ Ἀλέκος εἶχαν γάμει καὶ πολλὰ
ἄλλα καλὰ, προπάντων στοὺς πτωχοὺς. Ἦσαν ἀρκε-
τοὶ ἄρρωστοι πτωχοί, μὰ πολὺ πτωχοί. Αὐτοὶ ἄλλες
χροنيᾶς ἐσέρονοντο καὶ ἐξητιάνευαν. Ὁ γιατρὸς, φαίνε-
ται, τοὺς ἐβοήθησε μὲ χρήματα καὶ ὁ Ἀλέκος τοὺς ἀγό-
ραζε αὐγά, κότεις, φροῦτα καὶ ἄλλα τέτοια νὰ τὰ πω-
λοῦν στοὺς λουομένους.

Καὶ μὲ τί τρόπον μυστικό! Ἴσως ἐγὼ μονάχα νὰ τὸ
εἶχα καταλάβει, πὺν εἶχα κερδίσει τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν
δύο ἐξαιρετικῶν φίλων.

2. Στὴ μαννούλα μου.

Τουποῦσες τὰ λιγνὰ τὰ δάχτυλά σου,
σὰν ἔρραβες, στὸ λύχνο, νὰ μὲ ντύσης·
Γιὰ μὲ ἀπ' τὸν Πλάστη γάτι νὰ ζητήσης·
ψιθύριζαν τὰ χεῖλη τὰ γλωμά σου.

* * *

Καὶ ζύγωνες σιγὰ τὰ βήματά σου,
τὴν ὥρα πὺν κοιμώμουν, νὰ καθίσης
ζοντά μου καὶ στὰ χεῖλη νὰ μ' ἀφήσης
πρὶν κοιμηθῆς, τὰ πιὸ γλυκὰ φιλιὰ σου.

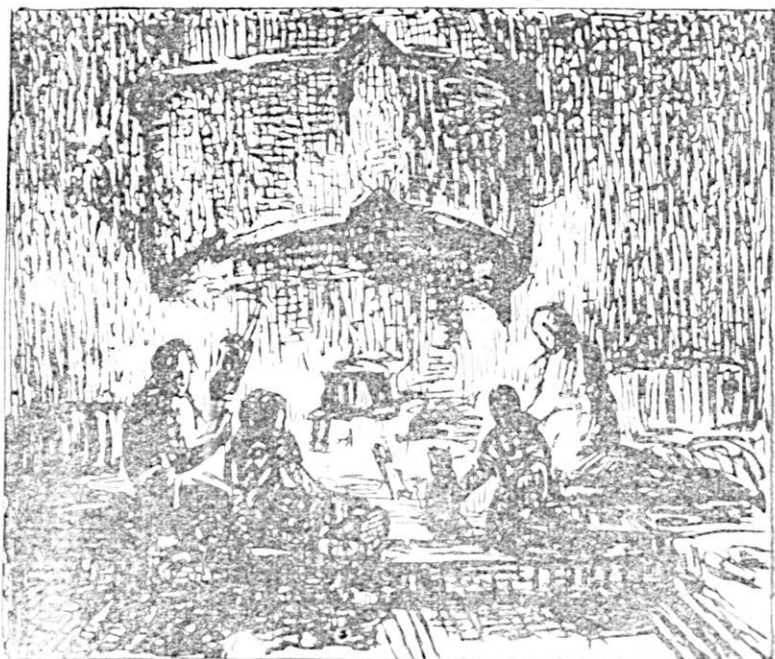
* * *

Καὶ τώρα πὺν στὸν τάφο σου κοιμᾶσαι,
σὲ τραγουδοῦνε τὰ πουλιὰ τ' Ἀπρίλη
καὶ μοῦ λένε πὺς πάντα μὲ θυμᾶσαι.

* * *

Καὶ γύρω οἱ μαργαῖτες, τὸ τριφύλλι,
γιὰ σέναρε μυρῶνουν τ' ἀγεράκι.
Πὺς μ' ἀγαποῦσες, μάννα μου, παιδάκι!

3. Ἡ ξένη φωτιά.

Περωνότιας, παρφοίτης,
τὸ δάτος, μὰ νυχτιά,
ἀπάντησα ἓνα σπίτι
ποὺ ἔλαμπε ἀπ' τὴ φωτιά.

Μὲς στὸ βαθὺν σοσιάδι,
στὸ δίτοξ τὸ πεννό,
μοῦ φάνηξε σὰ χάδι
τὸ φῶς τὸ ταπεινό.

Σὰν ἔφθασα πρὸ πέρα,
φάνηξε ἡ παρασιτιά,
σχευμένη μὰ μητέρα,
ζ' ἡ χύτρα ζ' ἡ φωτιά.

Τί πρόθυμην ἐδείχταν
τ' ἀγόρια τῆς καρδιά!
Μὲς τὴ φωτιά ὅλο ἐρούχταν
ἓνα σωρὸν γλαδιά...

Γεμάτη καλωσύνη
ζ' ἡ γάτα, στὴ φωτιά
περίμενε ζ' ἐξεῖνη
(τί πρῶμα;) ἀπ' τὰ παιδιά.

Προσπέρασα στὸ πλάϊ:
πρὸ μέσα ἀπ' τὴ ματιά,
ὥς τὴν καρδιά μου πάει
τὸ σπίτι ζ' ἡ φωτιά.

4. Ἀπὸ τίς ἱστορίες τῆς γαγιαῖς.

1. Χειμῶνας ἔξω. Ὁ βοριάς ἐφυσοῦσε τὸ ζοῦο δυνατό. Βροδυάζει. Ἡ γαγιαὶ κάθεται κοντὰ στὴ θερμάστρα.

— «Παραμύθι, γαγιαί!» παρακαλεῖ ὁ Λεωνίδα.

— «Ἄς εἶναι καὶ παραμύθι, εἶπε καὶ ὁ Νίκος, ποὺ τοῦ ἄρεσαν ὅμως περισσότερο οἱ ἀληθινὲς ἱστορίες.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ἐμπῆξε ἡ μητέρα καὶ ἀναψε τὸ φῶς.

Ἡ γαγιαὶ ἀποκρίθηκε.

— «Μιὰν ἀληθινὴν ἱστορία θὰ σᾶς ἔλεγα. Μοιάζει μὲ παραμύθι καὶ ὅμως εἶναι ἀλήθεια. Γιὰ τὸν ἄμοιρο, ποὺ ἔπιασε τὴ μοῖρα του ἀπὸ τὰ μαλλιά, ὅπως λέγουν. Δὲν εἶναι ἔτσι, Ἀργυρή;»

Ἀργυρὴ ἦτο ἡ μητέρα τῶν παιδιῶν.

— «Ναί, ναί, μητέρα» ἀπάντησεν ἐκεῖνη. Καλὴ ἱστορία εἶναι. . . . Ἐγὼ ὅμως θὰ σᾶς ἀφήσω ἔχω δουλειὰ μέσα στὸ μαγειρεῖο.

Ἡ Ἀργυρὴ ἐπλησίασε πρῶτα στὴ θερμάστρα, τὴν ἐσκάλισε γιὰ νὰ πέση ἡ στάκτη, ἔσχιξε κάρβουνα μέσα, καὶ ὕστερα ἔφυγε.

2. — «Πές την μας, νὰ χαρῆς, γαγιαί!» παρεκάλεσαν τὰ τρία ἐγγονάκια.

Ἡ γαγιαί, ποὺ εἶχε τὴν προσοχὴ τῆς καὶ στὴ θερμάστρα, ἐγύρισε πρὸς τὸ μέρος των.

— «Ναί! θὰ σᾶς τὴν εἰπῶ, τοὺς εἶπε. Ἀλλὰ νὰ καθίσετε ἥσυχα! Σᾶς θέλω! φρόνιμα. Καὶ ὅποιος κάμει καμιά τρέλλα, θὰ τὸν βγάλω ἔξω, στὴν αὐλή! Τ' ἀκούσατε! . . .

Καὶ ἡ γιαγιά μὲ μιὰ χειρονομία τοὺς ἔκαμε νὰ προσέξουν τὸν ἄνεμο, ποὺ σὰν τρομερὸ θεοῖο ἐβογγοῦσε ἔξω καὶ ἐμούγκριζε ἀγριεμένος.

— «Κανεῖς δὲ θὰ κάμῃ τρέλλες, κανεῖς, γιαγιά μου».

Τὰ ἐγγονάκια τῆς ἐκάθισαν τὸ ἓνα δεξιά, τὸ ἄλλο ἀριστερά. Ἡ Φρόσω, καθισμένη μπροστὰ σὲ ἓνα σα-

μνάκι, ἐγύρισε κατὰ τὴ γιαγιά, ἀκούμπησε τὰ χεράκια τῆς στὰ γόνατά τῆς καὶ ἐκάρφωσε τὰ ματάκια τῆς στὰ μάτια τῆς γιαγιᾶς.

Ἡ γιαγιά διώρθωσε τὰ γυαλιά τῆς καὶ ἄρχισε:

3. — «Λοιπόν, ἦτο καὶ τότε, ἔτσι χειμῶνας. Ἐγὼ ἤμουν τότε πιὸ μικρὴ ἀπὸ τὴ Φρόσω. Μιὰ ἡμέρα μὲ ἐπῆρε ὁ πατέρας μου στὸ βιβλιοπωλεῖο του. Νὰ εἰπῶ

τὴν ἀλήθεια, τὸν εἶχα ἐγὼ παρακαλέσει πολὺν γιὰ νὰ μὲ πάρῃ. Καὶ μὲ ἐπῆρε.

Ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες ὁ πατέρας εἶχε δημοσιεύσει στίς ἐφημερίδες ὅτι ζητεῖ ἓνα παιδί, νὰ τοῦ πηγαίνει τὰ δέματα στὸ ταχυδρομεῖο. Τὸ ταχυδρομεῖο ἦτο ὡς ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας μακρὺ ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο.

Τὸ παιδί ποὺ εἶχε γιὰ αὐτὴν τὴν ἐργασία, τοῦ εἶχε φύγει καὶ ἓνα σωρὸ δέματα γιὰ τὸ ταχυδρομεῖο εὐρίσκοντο σὲ μιὰ μεριά τοῦ καταστήματος.

4. Ἐκεῖ ποὺ ὁ πατέρας μου ἐμετροῦσε πάλι τὰ δέματα, ἐμπῆκε ἓνα παιδάκι ὠχρό, ἀσθενικό. Τὸ προσωπάκι του ἦτο σὰν πορτοκαλάκι μαραμένο, χερῶν καὶ ποδαράκια σὰν κονδύλια. Ἀπάνω κάτω ἔμοιαζε μὲ τὸ Λεωνίδα. . . .

— Μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀδύνατος! διεμαρτυρήθη ὁ Λεωνίδας.

Ἡ γιὰ τοῦ ἐθώπευσε τὰ μαλλιά. — Ὅχι, δόξα ν᾿ἀχῇ ὁ Θεός. Ἀλλὰ τὸ παιδάκι ποὺ σᾶς λέγω, ἦτο στὸ πρόσωπο ἴδιο καὶ ἀπαράλλακτο σὰν ἐσένα. Ὅμως ἄφησέ με νὰ ἐξακολουθήσω.

5. Ὁ πατέρας μου, λοιπόν, τὸν ἐρωτᾷ :

— «Τί θέλεις, μικρούλη;»

— «Φαίνομαι, ἀλλὰ δὲν εἶμαι μικρούλης. Εἶμαι καὶ δυνατός, ὅσο παίρνει, κύριε. Πίστευσέ με!» ἦτο ἡ ἀπάντησις.

— «Καλά, καλά, μὰ τί θέλεις;»

— «Ἐδιάβασα, κύριε, πὼς ζητεῖτε ἓνα παιδί νὰ σᾶς πηγαίνει τὰ δέματα».

— «Ναί, εἶπε ὁ πατέρας μου. Ἀλλὰ νὰ εἶναι λίγο

δυνατὸ καὶ νὰ μὴν εἶναι ὑποχρεωμένο νὰ πηγαίνει στὸ σχολεῖο. Νὰ ἔχη τελειώσει τὸ δημοτικό.

— «Δὲν πειράζει, κύριε, ἐξακολούθησε ὁ μικρός. Στὸ σχολεῖο θὰ πηγαίνω καί, τὶς ὥρες ποὺ μοῦ περισσεύουν, θὰ σᾶς πηγαίνω τὰ δέματα στὸ ταχυδρομεῖο».

Ὁ πατέρας μου τὸ ἐκοίταξε μὲ συμπάθεια καὶ τοῦ εἶπε:

— «Μά, παιδί μου, τόσο μικρός, ποῦ νὰ σηκώνης τόσα δέματα;»

— «Ἐννοια σας, ἔννοια σας, κύριε! Ἐπιτρέψτε μου νὰ τὰ πάρω καὶ θὰ ἰδῆτε πῶς θὰ τὰ σηκώσω. Καὶ διπλὰ νὰ ἦσαν, θὰ τὰ ἐσήκωνα. Τρέχω καὶ πηγαίνω δυὸ καὶ τρεῖς φορές, ἂν εἶναι ἀνάγκη. Ἔπειτα θὰ μὲ βοηθήσῃ καὶ ὁ ἀδελφός μου. Αὐτὸς εἶναι μικρότερός μου, ὅμως εἶναι χονδρός νά, τόσος! εἶπε τὸ παιδάκι καὶ φούσκωσε τὰ κίτρινα μάγουλά του. Ἔπειτα ἐπρόσθεσε παρακαλεστικά: Ἐλᾶτε, κύριε, δεχθῆτε με! Μὴ μοῦ εἰπῆτε ὅχι, σᾶς παρακαλῶ πολὺ-πολύ, μὰ πάρα πολὺ».

6. «Ὁ πατέρας μου ἐδέχθηκε.

— Γιὰ πάρε αὐτὰ νὰ τὰ πᾶς, τοῦ εἶπε, καὶ νὰ ἰδῶ πότε θὰ ἐπιστρέψῃς. Σὲ μιὰν ὥρα κλείει τὸ κατάστημα.

«Τὸ παιδάκι τὰ ἀγκάλιασε μὲ λαχτάρα, τὰ ἐσήκωσε καὶ ἐβγῆκε. Μεγαλύτερος ἦτο ὁ ὄγκος τῶν δερμάτων ἀπὸ τὸ σωματάκι του. Ὅμως ἔβαλε ὅλην του τὴν προσπάθεια καὶ ἐβάδιζε σὰν νὰ ἐσήκωνε πούπουλα.

Πότε ἐπῆγε καὶ πότε ἦλθε δὲν ἐνθυμοῦμαι. Ὁ πατέρας τὸ ἐπλήρωσε καλὰ γιὰ τὸν κόπο του.

Τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ ἔλαμψαν καὶ τὰ κίτρινα μάγουλά του ἐβάφηναν κόκκινα.

— «Πῶς σὲ λέγουν, μικρέ;»

— Λεωνίδα!»

— "Ακουσε ἐδῶ, Λεωνίδα. Τὴν ἀποθήκη μου τὴν ἔχω στὸ σπίτι μου, ὁδὸς τάδε, ἀριθμὸς τάδε. Τὶς ὥρες ποὺ δὲν ἔχεις σχολεῖο, θὰ ἔρχεσαι νὰ κολλᾷς τὶς ταινίες καὶ νὰ γράφης τὶς ἐπιγραφές. Ἐπειτα θὰ πηγαίνης τὰ δέματα. Ἀκουσες; Τώρα πηγαινε στὸ καλὸ.

— Εὐχαριστῶ, κύριε· σᾶς εὐχαριστῶ πάρα πολύ. Καί, ὅπως σᾶς εἶπα, θὰ μὲ βοηθήη καὶ ὁ ἀδελφός μου ὁ χονδρός. Καλὴ νύκτα σας! εἶπε καὶ ἔφυγε τρεχᾶτος.

— Τί καλὸς ὁ πατέρας σου, γιαγιά! εἶπαν μὲ μιὰ φωνὴ καὶ τὰ τρία ἐγγονάκια της.

7. «Λοιπόν, ἐξακολούθησε ἡ γιαγιά, ὁ Λεωνίδας ἤρχeto τακτικὰ στὸ σπίτι. Ἀλλὰ σὰ νὰ μὴν ἔφθαναν τὰ δικά του βάσανα, εἶχε καὶ ἐμᾶς τὰ ζιζάνια. Ἐμένα καὶ τὰ δυὸ ἄλλα ἀδελφία μου. Τοῦ ἐζητούσαμε νὰ μᾶς βοηθῇ γιὰ νὰ ἐτοιμάζωμε πότε τὸ ἓνα παιγνίδι καὶ πότε τὸ ἄλλο. Καὶ ὁ Λεωνίδας ὁ καημένος ἦτο πρόθυμος. Κοντὰ σὲ μᾶς εἶχε καὶ τὴ μητέρα μου. Πότε τὸν ἔστελλε νὰ τῆς ψωνίσῃ κάτι καί, σχεδὸν κάθε ἡμέρα, νὰ μοιράζῃ πιάτα φαγητὸ σὲ μερικὰς πτωχὰς οἰκογένειες. Καὶ ὁ Λεωνίδας ποτὲ δὲν ἔδειξε τὴν παραμικρὴ ἀπροθυμία. Ὅλο: «ἀμέσως κυρία!»

8. Μιὰ ἡμέρα ὅμως ἀνησυχίσαμε πολὺ. Ὁ Λεωνίδας ὅλο ἀδυνατίζε καὶ ἐμεῖς δὲν τὸ εἶχαμε προσέξει. Ὅταν ἐγύρισε ἀπὸ κάποια ψώνια, μ' ὅλη τὴν προσπάθεια ποὺ ἔβαλε, ἐκλονίσθηκε καὶ ἔπεσε κάτω λιπόθυμος.

— Μπα! σὲ καλὸ σου, παιδί μου, εἶπε ἡ μητέρα καὶ ἔτρεξε νὰ τὸν συνεφέρει.

Ἐπὶ τέλους ἀνοίξε τὰ μάτια του. Τὴν ὥρα ἐκείνη ἤρχeto καὶ ὁ πατέρας.

— Τί τρέχει; ἐρώτησε.

— Μὴ μὲ διώξης, κύριε. Δὲν ἔχω τίποτε· θὰ γίνω καλὰ. Μὴ μὲ διώξης, σὲ παρακαλῶ!

— Μὰ γιατί νὰ σὲ διώξω, παιδί μου; Μὴ φοβᾶσαι, τί ἔπαθες; . . .

Ἡ μητέρα μου τοῦ ἔφερε ζουμὶ νὰ πιῇ καὶ σὲ λίγο κάτι νὰ φάγῃ.

— Πήγαινε τώρα, εἶπε ὁ πατέρας μου· «καὶ ἂν δὲν γίνης καλὰ, θὰ φροντίσω ἐγὼ νὰ στείλω τὰ δέματα. . .

— Μὴ μὲ διώξης, κύριε! . . .

— Καλὰ, πήγαινε καὶ θὰ ἰδοῦμε.

Ὁ Λεωνίδας ἔφυγε. Ὁ πατέρας μου κάτι εἶπε στὴ μητέρα μου καὶ αὐτὴ ἐνδύθηκε καὶ ἐβγῆκε ἔξω.

9. Ὅταν ἐγύρισε, τὰ μάτια της ἦσαν κόκκινα. Ἐκάθησε καὶ τὰ δάκρυά της ἔτρεχαν. Ἐπέρασε πολλὴ ὥρα γιὰ νὰ μιλήσῃ. Ὁ πατέρας μου τὴν ἐκοίταζε λυπημένος.

— Τί δυστυχία! τί δυστυχία! εἶπε ἡ μητέρα. Καὶ μὲ τὸν ἰδικό της τρόπο διηγήθηκε, ὅτι εὗρεκε τὸν πατέρα τοῦ Λεωνίδα ἄρρωστον στὸ κρεβάτι. Ἦτο θερμαστής σὲ κάποιον πλοῖο, καὶ ἂν δὲν ἐγίνετο καλὰ, θὰ ἔπαιρναν ἄλλον. Ἀλλὰ καὶ ἡ μητέρα τοῦ Λεωνίδα μόλις ἐστέκετο στὰ πόδια της. Τὰ παιδιὰ της, ἓνα δυὸ ἀγόρια, ἦσαν σκεπασμένα νὰ μὴν κρυώνουν, γιατί δὲν εἶχαν φωτιά. Ἡ μεγαλύτερη κόρη της ἔκαμνε ἐργόχειρα γιὰ νὰ τὰ πωλήσῃ. Ἀλλὰ τί ἤμποροῦσε νὰ κερδίσῃ ἀπ' αὐτά. . .

— Ὁ τοὺς καημένους, εἶπε ὁ Λεωνίδα. Λοιπόν, γιαιά;

10. Ἡ γιαιὰ ἐξακολούθησε: — Προσέξτε. Ὁ Λεωνίδα, τὸ φαγητό, ποὺ τοῦ ἔδιδε ἡ μητέρα μαζὶ γιὰ νὰ
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τὸ τρώγι ὁ ἴδιος, τὸ ἐπῆγαινε στὸ σπίτι του. Καί, τὸ πιὸ σπουδαῖο, τὰ πιάτα ποὺ ἔστελλε στοὺς φτωχοὺς τῆς συνοικίας ἢ μητέρα μου, δὲν τὰ ἄγγισε ποτέ. Οὔτε ποτὲ τῆς εἶπε τὴ δυστυχία ποὺ ὑπέφεραν στὸ σπίτι τους. . .

Νὰ μὴν τὰ πολυλογῶ, ὁ πατέρας ἐφρόντισε νὰ εὔρη ἐργασία στὸν πατέρα τοῦ Λεωνίδα. Ἡ μητέρα εὗρῃζε ἐργασία γιὰ τὴν μεγαλύτερη ἀδελφή του. Ἐμεῖς ἐπαύσαμε νὰ τὸν βασανίζουμε. Κάποτε τὸν ἐβοηθούσαμε, ἂν καὶ αὐτὸς δὲν ἠθελε. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ ἐδυνάμωσε, ἐμεγάλωσε καὶ ἔγινε μέγας καὶ τρανός.

11.— Τί, τί; ἐρώτησε ὁ Λεωνίδας, μήπως εὗρῃζε θησαυρό;

— Νὰ μὴν ἔγινε καβαλάρης, πολεμιστής; ἐρώτησε ὁ Νίκος.

— Ἐλα, γιαγιά, πές μας, τί ἔγινε; εἶπε καὶ ἡ Φρόσω, ποὺ ἐσηκώθηκε καὶ ἀγκάλιασε τὴ γιαγιά της.

Καὶ ἡ γιαγιά: — Ὁ Λεωνίδας ἐκεῖνος, ἀγαπημένα μου ἐγγονάκια, εἶναι ὁ πατέρας τῆς μητέρας σας καὶ ὁ παπoὺς ὁ ἰδικός σας.

— Ἀ ἄ! ἐφώναξαν χαρούμενα τὰ ἐγγονάκια καὶ ἐφίλησαν τὴ γιαγιά.

5. Πόθος άνίκητος.

1. Ἀπὸ μικρὸ παιδὶ τὴν ἀγαποῦσα τὴ θάλασσα. Τὰ πρῶτα βήματά μου, νὰ εἰπῇς, στὸ νερὸ τὰ ἔκαμα. Τὸ πρῶτο μου παιγνίδι ἦτο ἓνα κουτὶ ἀπὸ λουρίνια, ἓνα ξυλάκι ὀρθὸ στὴ μέση γιὰ κατάρτι καὶ ἓνα φύλλο χαρτί γιὰ πανάκι. Γιὰ μένα δὲν ἦτο παιγνίδι· ἦτο μεγάλον καράβι. Ἐπῆγα καὶ τὸ ἔρριξα στὴ θάλασσα μὲ καρδιοκτύπι. Μόλις ὅμως τὸ ἔρριξα, ἐβούλιαξε. Ἀλλὰ δὲν ἄργησα νὰ κάμω ἄλλο μεγαλύτερον ἀπὸ σανίδια. Τὸ ναυπηγεῖο μου γιὰ τὸ δεύτερον τοῦτο ἦτο στὸ λιμανάκι τοῦ Ἀι-Νικόλα.

Τὸ ἄφησα στὴ θάλασσα καὶ τὸ ἀκολούθησα κολυμβώντας ἕως τὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ, πὺν τὸ ἐπῆγε τὸ ρεῦμα μακρυνά. Ἀργότερα ἔγινον πρῶτος στὸ κουτὶ καὶ στὸ κολύμβι πρῶτος· μόνον τὰ λέπια μου ἔλειπαν.

— Ἐσὺ θὰ μᾶς ντροπιάσης ὅλους, μοῦ ἔλεγαν οἱ γερονταῦτες, ὅταν μὲ ἔβλεπαν νὰ κολυμβῶ σὰν τὸ δελφίνι. Ἐγὼ ἐκαμάρωνα. Τὰ βιβλία τὰ ἔκλεισα γιὰ πάντα.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Τίποτα δὲν τοῦς εὑρίσκα ποὺ νὰ συμφωνῇ μὲ τὸν πόθο μου.

2. Ναί, τὴν ἀγαποῦσα τὴ θάλασσα! Τὴν ἔβλεπα νὰ ἀπλώνεται σὰ ζαφειρένια πλάκα, ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο ἕως πέρα στὸν ὀρίζοντα, καὶ ἐπροσπαθοῦσα νὰ μάθω τὸ μυστικό της. Τὴν ἔβλεπα ὠργισμένην, ἄλλοτε νὰ δέσνη μὲ ἀφροῦς τὸ ἀκρογιάλι, νὰ καβαλικεύη βράχους, νὰ βροντᾷ καὶ ν' ἀντηχῇ, καὶ ἔτρεχα νὰ παίξω μαζί της, νὰ τὴ θυμώσω καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσω νὰ μὲ κυνηγήσῃ, νὰ νοιώσω τὸν ἀφρό της ἀπάνω μου. Καί, ὅταν ἔβλεπα καράβι νὰ ἀρμενίζῃ στὰ ἀνοικτά, ἐνόμιζα πὺς ἦμουν καὶ ἐγὼ μαζί καὶ ἐταξιίδενα. Τὰ στακτόμαυρα πανιά, τὰ ὀλοφούσκιωτα, μοῦ ἔταζαν ἄλλους τόπους, ἄλλους ἀνθρώπους, πλούτη καὶ χαρές. Ἔτσι, κατάντησε ἡ ψυχὴ μου νὰ μὴν ἔχῃ ἄλλον πόθο νύκτα ἡμέρα, παρὰ τὸ ταξιίδι. Ἀκόμη, καὶ ὅταν ἔφθανε θλιβερὴ εἶδησις στὸ νησί, καὶ ὅταν ἔβλεπα τὰ ὀρφανὰ στοὺς δρόμους καὶ τὶς μαυροφόρες γυναῖκες, ὅταν ἄκουα νὰ διηγοῦνται ναυαγοὶ τὸ μαρτύριό των, πείσμα μὲ ἔπιανε ποὺ δὲν ἦμουν καὶ ἐγὼ μαζί τους.

Μοῦ ἄρεσε νὰ τραγουδῶ συχνά.

*Θάλασσα πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα,
ὅλοι σὲ λέγε θάλασσα κι' ἐγὼ σὲ λέω ἀνθοῦσα.*

3. Ὁ πατέρας μου ἔλειπε μὲ τὸ καράβι μας στὸ ταξιίδι. Ὁ θεῖος μου, ὁ Καπετὰν-Καλλιγέρης, θὰ ἔφευγε μὲ τὸ δικό του γιὰ τὴν Μαύρη Θάλασσα. Ἐκατάφερα τὴ μάννα μου καὶ ἐπήγαμε νὰ τὸν εὑροῦμε.

— Πάρε τον, τοῦ εἶπε, γιατί θὰ μοῦ ἀρρωστήσῃ.
— Θὰ σὲ πάρω, μοῦ λέγει, μὰ θὰ δουλεύῃς· τὸ

ζαράβι θέλει δουλειά. Δὲν εἶναι ψαρότρωτα γιὰ φαγὶ καὶ ὕπνο.

Τὸν ἐφοβόμουν πάντα τὸ θεῖο μου. Ἦτο ἄγχιος καὶ κακὸς σὲ μένα, ὅπως καὶ στοὺς ναῦτες του.

— Κάλλιο σγλάβος στὸ Ἀλγέρι, παρὰ μὲ τὸν Καλλιγέρι, ἔλεγαν γιὰ νὰ δείξουν τὴν ἀπονιά του.

Τώρα τὰ ἐλησιμόνησα ὅλα.

— Νὰ πατήσω μιὰ στὸ ζαράβι, τοῦ εἶπα, καὶ δουλειὰ ὅση θέλεις.

4. Ἀληθινὰ ἄρχισα νὰ δουλεύω μὲ ὄρεξι. Ἐκαμνα παιγνίδι τὶς ἀνεμόσκαλες. Ὅσο ψηλότερα ἢ δουλειά, τόσο πιὸ πρόθυμος ἐγώ. Ἀπὸ τὸ πλύσιμο τῆς ζουβέρας στὸ ξύσιμο, ἀπὸ τὸ ράψιμο τῶν πανιῶν στῶν σχοινιῶν τὸ πλέξιμο, ἀπὸ τὸ λύσιμο τῶν ἀορμένων στὸ δέσιμο. Τώρα στὴν ἀντλία, τώρα φόρτωμα, ξεφόρτωμα, ζαλαφάτισμα, χρωμάτισμα, πρῶτος ἐγώ. Πρῶτος· τί μὲ ἔμελε; Μοῦ ἔφθανε ὅτι ἀνέβαινα ψηλὰ στὴ σταύρωσι, καὶ ἔβλεπα κάτω τὴ θάλασσα νὰ σγίζεται καὶ νὰ φεύγει, ὑποτακτικὴ τοῦ ζαραβιοῦ. Τὸν ἄλλον κόσμον, τοὺς στεριανούς, μὲ θλίψι τοὺς ἔβλεπα. «Ζοῦνε κ' ἐκεῖνοι!» ἔλεγα.

5. Μιὰ ἡμέρα ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ καπετάνιου νὰ βροντᾷ δίπλα μου.

— Μάϊνα πανιά! . . . Μάϊνα πανιά! . . .

Ἐτρώμαξα καὶ τρέχω καὶ ἐγὼ πίσω ἀπὸ τοὺς ναῦτες. Πηδοῦν στοὺς φλόκους, κοντὰ καὶ ἐγώ. Σκαρφαλώνουν στὴν σταύρωσι, ἀπάνω καὶ ἐγώ. Σὲ πέντε λεπτὰ τὸ ζαράβι ἔμεινε ξυλάομενο.

— Τί τρέχει; ἔρωτῶ τὸ διπλανό μου.

— «Ἡ τρόμπα δὲν τὴ βλέπεις; Ὁ σίφουνας! . . .»
Σίφουνας. Ἀκουστὰ εἶχα τὰ θαύματά του· πὼς σαρώνει
ὅ,τι τύχη στὸ δρόμο του, σχίζει πανιά, σπάξει κατάρτια,
γονατίζει πλοῖα. Τώρα τὸν ἔβλεπα μὲ τὰ μάτια μου·
δὲν ἦτο ἓνας, ἦσαν τρεῖς-τέσσαρες. Οἱ δυὸ κατὰ τὸ Βα-
τούμ, οἱ ἄλλοι στ' ἀνοικτά. Καὶ ἐμπρὸς μας ὁ Καύκα-
σος ἔδειχνε σὰ σκυλλόδοντα τὰ ἀπόκρημνα περιγιάλια
του. Ὁ οὐρανὸς συννεφιασμένος, ἡ θάλασσα μαυρειδερὴ
μὲ ἓνα ἐλαφρὸν τρεμουλιασμα, σὰ νὰ εἶχε ἀνατριχίλα.
Πρώτη φορὰ τὴν εἶδα φοβισμένη τὴ φιλενάδα μου τὴ
θάλασσα.

Ὁ ἓνας σίφουνας λιγνός, σὰν προβοσκίδα ἐλέφαν-
τος, ἐκρέμετο στὰ νερὰ μαῦρος καὶ ἀκίνητος. Ὁ ἄλλος
χονδρός, ὀλόϊσιος, ἐκόπηκε ἔξαφνα στὴ μέση, σὰν στήλη
καπνοῦ ἐσκόρπισε ἡ βίασι του καὶ ἀπόμεινε σὰ γλωσσίδι
κορματισμένος ἀπὸ τὰ σύννεφα. Εἶδα νὰ τεντώνῃ τὸ λαιμὸ
του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, νὰ κινῇ τίς φουῖντες του σὰ γλώσσες
φιδιοῦ. Ἐνόμιζες πὼς ἐζητοῦσε κάτι στὰ νερὰ καὶ ἔξα-
φνα νὰ τὸς κουλουριάξεται καὶ φωλιάζει στὸ θαμπὸ οὐ-
ρανό. Ὁ τρίτος ὅμως, σταχτόμαυρος σὰν κορμὸς λεύ-
κας, ἀφοῦ ἐρροῦφηξε καὶ ἐπρήστηκε καλὰ, ἐκλονίσθηκε
καὶ ἐβάδιζε καταπάνω μας.

6. — «Κάτω!» ἀκούω μιὰ φωνή.

Ἐσύρθηκα κοντὰ στὸν καπετάνιο. Εἶδα τὸ ναύ-
κληρο μὲ τὸ τρομπόνι στὰ χέρια, νὰ κοιτάζῃ πότε τὸν
οὐρανό, πότε τὴ θάλασσα.

Ὁ σίφουνας ὥς τόσο μᾶς ἔφθανε γοργά. Ἐρρου-
φοῦσε τὸ νερὸ καὶ ἐτίναξε στὸν οὐρανὸ μαύρη κατα-
χνιὰ καὶ ἀντάρια. Τώρα, ἔλεγες, θὰ μᾶς γδύσῃ τὸ κα-
ράβι, ἢ θὰ τὸ σηκώσῃ στὸν ἀέρα. Ἐφθασε δυὸ ὀργυιές

μαχρυνά μας. Ἐφεγγε ξανθοπράσινος σὰν καπνισμένο
χρυστάλλο καὶ μέσα του ἀνεβοκατέβαινε γάτι σὰν ἔμ-
βολο βιαστικά· ἐνόμιζες πὼς ἐσήκωνε τὸ νερὸ γιὰ νὰ
σβήσῃ μεγάλη πυρκαγιὰ στὰ ἐπουράνια.

— «Ρίξε!» προστάζει ὁ καπετάνιος. Ὁ ναύκληρος
ἀδιάζει ἀπάνω στὸ σίφουνα τὸ τρομπόνι. Παλιόκαρφα,
μολύβια, στούπια, ὅλα ἐχώθηκαν στὰ πλευρά του.
Ἐφάνηκε νὰ τρεμουλιάξῃ καὶ ἐσταμάτησε. Ἐδοξίμασε
πάλι νὰ κινηθῇ, ἔκαμε δύο κλωθογυρίσματα στὴ θέσι
του καὶ ἐστάθηκε πάλι, σμίγοντας τὴν θάλασσα μὲ τὸν
οὐρανό.

Ἐξαφνα βρόντος ἀκούστηκε, σὰ νὰ εἶχε σκάσει κα-
νόνι, καὶ ἓνα μεγάλο κῶμα ἔσπασε ἀπάνω στὸ κατά-
στροψια. Τὴν ἴδια στιγμή ὁ Καύκασος ἄστραψε καὶ
ἐβρουχήθηκε· δροῖλαπας ἔξέσπασε καὶ ἡ θάλασσα ἡ φο-
βισμένη ἄφρισε τώρα καὶ ἐμάνιασε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
τοῦ Πόντου.

— «Ἰσα πανιά! στοὺς φλόκους!» ἐπρόσταξε ὁ
καπετάνιος βιαστικά.

Ἀνοίξαμε τὰ πανιά μας καὶ τὸ καράβι ἔπιασε πάλι
τὴ γραμμὴ του. Ὁ κίνδυνος ἐπέρασε.

7. Τρεῖς ἐβδομάδες ἀργότερα ἐκατεβήκαμε στὴν Πόλι
φορτωμένοι. Ἐκεῖ ἔλαβα τὸ πρῶτο γράμμα τῆς μάννας
μου. Πρῶτο γράμμα, πρῶτο μαχαίρι στὴν καρδιά μου.

«Παιδί μου, Γιάννη μου», ἔγραφε ἡ μητέρα μου.
«Ὅταν γυρίσῃς πάλι στὸ νησί μας, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ
Ἀϊ-Νικόλα καὶ τὴν εὐχή μου, δὲ θὰ ἔχῃς πιά πατέρα
καπετάνιο. Πάει ὁ πατέρας σου· τὸ ὁμορφο τρεχαντήρι
πάει καὶ αὐτό· πᾶνε οἱ δόξες μας! Τὰ ἐρρούφηξε ὅλα ἡ
θάλασσα! Τώρα δὲν ἔχῃς πιά πατέρα καπετάνιο καὶ
χαμόσπιτο,

ἔμένα τὴν ἄτυχὴ καὶ τὸ Θεό. Γεῖα στὰ χέρια σου. Δούλευε, παιδί μου, καὶ τίμα τὸ θεῖο σου. Ἄν σοῦ μένῃ κάποτε τίποτα, στέλνε μου, ν' ἀνάβω τὸ κανδήλι γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα σου».

8. Μὲ τὸν πατέρα μου εἶχαμε συναντηθῇ τελευταία φροῶ στὴ Θεοδοσία. Καθὼς μὲ εἶδε ψηλὰ νὰ μαζεύω τὸ πανί, ἔλαμε τὸ σταυρό του καὶ ἔμεινε ἄφωνος.

— Τί τὸν κοιτᾷς, χαπετὰν Ἀγγελῇ; τοῦ φωνάζει
ὁ Καλλιγέροης· «δὲν τὸν ἀλλάζω μὲ τὸν καλύτερο
ναύτη σου».

Ἐγὼ ἐδιπλοπαρακαλοῦσα νὰ ἀνοίξη ἡ θάλασσα νὰ
μὲ καταπιῇ. Ὅσο ἔνοιωθα ἀπάνω μου τὸ βλέμμα του,
ἡσυχία δὲν εὔρισκα. Ἐτρεχα βιαστικὸς ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη
στὴν ἄλλη, καὶ τάχα γὰρ διώρθωνα. Ἐκεῖνος ἐκατά-
λαβε πὼς εἶχα σαστίσει καὶ δὲν ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὴ
θέσι του, μόνον μὲ ἀκολουθοῦσε μὲ παραπονιάρικο
βλέμμα, σὰ νὰ μὲ ἔβλεπε στὸ νεκροζέβρατο.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα μὲ ἀπάντησε στὸ δρόμο πὺν ἐπί-
γαινα στὴν πόλι. Μόλις τὸν εἶδα ἀπὸ μακρυνά, ἠθῆλῃσα
νὰ χρομφθῶ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μακρυνά τόσο προστακτικὸ
ἦτο τὸ βλέμμα του, πὺν τὰ πόδια μου ἐκόπηκαν.

— «Παιδί μου, τί ἔπαθες;» μοῦ λέγει. «Τὸ ἐσυλλογίσθηκες καλὰ τί κάνεις;» Πρώτη φορὰ ἐγνώριζα τὴ γλύκα τῆς φωνῆς του. Δὲν ἐσάστισα.

— «Πατέρα, τοῦ εἶπα, τὸ ἐσκέφθηκα· δὲν ἵμπορῶ
νὰ ζήσω ἀλλοιούτικα. Μὲ κράζει ἡ θάλασσα. Μὴ θέλεις
νὰ μὲ ἐμποδίσῃς».

Ἔκαμε τὸ σταυρό του· ἐστάθηκε λίγο, μὲ ἐκοίταξε
 κατὰματα, καὶ ἠρπάχθη ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

— «Καλά, παιδί μου» εἶπε· «κάμε ὅ,τι σὲ φω-
τίση ὁ Θεός· ἐγὼ ἔκαμα τὸ χοῦρος μου. Πήγαινε στὴν
εὐχή μου».

9. Καὶ τώρα ἔπρεπε νὰ δουλεύω νὰ ζήσω ἐγώ, νὰ
ζήσω καὶ τὴ μάννα μου. Ἀλλὰ μὲ τὸ θεῖο μου δὲν ἡμ-
ποροῦσα πιά νὰ κάμω. Στὸ πρῶτο λιμάνι πὺν ἐπιά-
σαμε, ἐζήτησα τὸ λογαριασμὸ καὶ ἔφυγα· ἔπιασα δου-
λειὰ σὲ ἄλλο καράβι.

Ἀπάνω στὸ χρόνο, ἀπέθανε καὶ ἡ μάννα μου καὶ
ἔτσι ἔμεινα μοναχὸς στὸν κόσμον. Ἀπὸ καράβι σὲ καράβι,
ἀπὸ καπετάνιο σὲ καπετάνιο, ἀπὸ ταξίδι σὲ ταξίδι, δέκα
χρόνια ἔκλεισα στὴ θάλασσα. Δουλειὰ πολλή, ἀλλὰ κέρ-
δος κανένα. Τέλος ἀπεφάσισα νὰ γυρίσω στὴν πατρίδα.
Ἀπὸ τότε πὺν ἔφυγα μὲ τὸν καπετὰν Καλλιγέρη, δὲν
ἐγύρισα ποτέ. Ἐπάλαισα τόσες φορὲς μὲ τὰ κύματα·
ἄλλες τόσες ἀντίκρουσα τὸ θάνατον, μὰ ἐβαρύνθηκα πιά.

Ἐσκέφθηκα: — «Ἄς πάγω γιὰ λίγες ἡμέρες καὶ
βλέπομε πάλι».

10. Ἐπῆγα καὶ εὗρηκα τὸ σπίτι ἐρείπιο καὶ τὸν τάφο
τῆς μητέρας μου χορταριασμένον. Ἐκαμα τρισάγιο τῆς
μάννας μου καὶ ἄναψα κερὶ στὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα μου.

Τὶς ἡμέρες πὺν ἐτοιμαζόμουν νὰ ξαναφύγω, μὲ
ἐπλησίασε ὁ καπετὰν Πάραρης, παλὸς καραβοκύρης
καὶ συνομήλικος τοῦ πατέρα μου. Ἐστάθηκε τυχερὸς
στὴ θάλασσα, τὴν ἐτρούγησε καλά, εὗρηκε τὴν περίστασι,
ἐπώλησε τὸ καράβι του, ἀγόρασε χωράφια καὶ τὰ
ἔκαμε περιβόλια.

— «Θέλω νὰ σὲ κάμω γαμβρὸ» μοῦ εἶπε, «ἀλλὰ μὲ
τὴ συμφωνίαν νὰ μὴν ξαναταξίδεψης στὴ θάλασσα».

— «Λοιπόν, θὰ πάρω γυναῖκα νὰ μὲ τρέφῃ;»
ἐρώτησα.

— «Ὅχι, δὲν θὰ σὲ τρέφῃ, μὴ θυμῶνῃς· θὰ δου-
λεύῃς, θὰ δουλεύετε καὶ οἱ δυό. Εἶναι τὸ περιβόλι, εἶναι
τὸ ἀμπέλι, εἶναι τὸ χωράφι. Ἀνθρώπους καρτεροῦν».

— «Σύμφωνοι, τοῦ εἶπα· ἔχεις τὸ λόγο μου».

11. Τρία χρόνια ἔζησα μὲ τὴν γυναῖκα μου στὸ χω-
ριὸ τοῦ πενθεροῦ μου. Ἔμαθα τὴν ἀξίνα καὶ ἐδούλευα
μὲ τὴν γυναῖκα μου τὸ περιβόλι, τὸ ἀμπέλι, τὸ χωράφι.
Ἔμαθα νὰ σκαλίζω τὶς κιτριές, νὰ κλαδεύω τὸ ἀμπέλι,
νὰ ὀργώνω τὸ χωράφι. Εἶχα πενήντα τάληρα τὸ χρόνο
ἀπὸ τὸ κίτρο, εἴκοσι ἀπὸ τὸ κρασί, ἀπὸ τὸ σιτάρι σα-
ράντα, καὶ χωριστὰ ὁ σπόρος καὶ ὅσο ἐχρειάζετο γιὰ τὸ
σπίτι. Πρώτῃ φορὰ εἶδα ζωντανὴ στὰ χέρια τὴν πλη-
ρωμὴ. Τὸ ἄλλαλο χῶμα ἔκανε χίλιους τρόπους, χρώματα,
σχήματα, μυρουδιές, καρποὺς καὶ ἄνθη γιὰ νὰ λαλήσῃ
νὰ εἰπῇ «εὐχαριστῶ», ποὺ τὸ ἐδούλευα. Ἄνοιγα τὸ ὄρ-
γωμα, καὶ τὸ ὄργωμα ἔμενε στὴ θέσιν του· ἐδέχετο τὸ
σπόρο, τὸν ἔκρυβε ἀπὸ τὰ πουλιά, τὸν ἐξέστεινε καὶ τὸν
ἐνότιζε, ὥσπου τὸν ἐφάνερονε πάλιν στὰ μάτια μου
ὀλόδροσον, γλωροπράσινον, χουσαφένιον, σὰ νὰ μοῦ
ἔλεγε: «κοίτα πῶς τὸν ἀνάστησα!».

Ἐλάφρωνα τὸ κλῆμα, καὶ τὸ κλῆμα ἐδάκρυζε ἀπὸ
χαρά, ἄνοιγε τὰ μάτια του σὰν πεταλούδες καὶ στὸν
καιρὸ του, ἐφούντωνε φορτωμένο σταφύλια. Ἐκαθάριζα
τὴν κιτριὰ, καὶ ἐκείνη, λυγερὴ καὶ ὠραία, ἐψήλωνε
φουντωτὴ, καμαρωτὴ καὶ μοῦ ἐχάριζε ἴσχιον τὰ μεσημέ-
ρια καὶ ὕπνον ἀρωματισμένον τὶς νύκτες· μὲ ἐδρόσιζε μὲ
τὸν χρυσόξανθον καρπὸ της.

12. Κάθε ήλιοβασίλεμα άνεβαίναμε στο χωριό. Εμπρός ή γυναίκα μου με τίς γαλακτερές αίγες, στολισμένες με κουδούνια· πίσω έγώ με την άξίνα στον ώμο και τò μουλάρι φορτωμένο ξύλα για τή φωτιά. "Αναβε τή φωτιά ή γυναίκά μου να έτοιμάση τò δείπνο. "Αναβα και έγώ τήν πίπα μου στο κατώφλι, έξα-

πλωμένος κάτω άπ' τò γιασεμί που έσφάλωνε στους τοίχους, δίπλα στους βασιλικούς, στους δυόσμους, στις μαντζουράνες, που δέν έξητοῦσαν παρὰ λίγο σφάλισμα, λίγο νεράκι, για να μās λούσουν με μόσχους.

— «Καλησπέρα».

— «Καλή σου έσπέρα».

— «Καλή νύχτα».

— «Καλò ξημέρωμα».

Τέτοιες εύχες άλλαζα με τους χωριανούς μου· δέν έκοίταζα πια τόν ουρανó, δέν εξέταζα του φεγγαριου τή

θέσι, τὸ τρεμολάμπισμα τῶν ἄστρον, τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου, τῆς πούλιας τὴν ἀνατολή.

13. Ἔτσι ἐπέρασε ὁ δεύτερος χρόνος καὶ ἐμπήκαμε στὸν τρίτο. Μιὰ Κυριακὴ κατέβηκα μὲ τὴ γυναῖκα μου στὸν Ἀῖ-Νικόλα. Ὁ ἐξάδελφός της, ὁ καπετὰν Μαλάμος, ἐβάπτιζε τὸ καράβι του καὶ μᾶς εἶχε καλεσμένους στὴ χαρά.

Ἦτο ὥραία ἡμέρα· τὸ ναυπηγεῖο γεμᾶτο ξύλα, κα-
τάρτια, σανίδες, ροκανίδια. Ὁ ἀέρας γεμᾶτος ἀπὸ τὴν
ἄλμη τοῦ νεροῦ, τὴ μυρουδιά τοῦ κατραμιοῦ, τῆς πίσ-
σας καὶ τῶν σχοινιῶν. Λόφοι τὰ στουπιά, σωροὶ τὰ σί-
δερα. Καὶ ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη τῆς ἀκρογιαλίας βαρκοῦλες
ὁμορφοβαμμένες καὶ καράβια, ἄλλα ἀναποδογυρισμένα
καὶ ἄλλα ξαομάτωτα. Οἱ καλεσμένοι—ὅλο τὸ νησί μας—
ντυμένοι γιορτινά, ἐγύριζαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἐπηδοῦσαν
μέσα στὰ μισοφτειασμένα πλοῖα, τὰ παιδιὰ τὰ ἐψηλα-
φοῦσαν, οἱ ἄνδρες τὰ ἐκαμάρωναν, τοὺς ἐμιλοῦσαν πολ-
λὲς φορές, ἔλεγαν τὴν ἀξία τους, ἐλογάζονταν τὴν γρη-
γοράδα τους, ἐσυμβούλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ
κάθε τί.

14. Τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Μαλάμου, ἀπάνω στὴν
ἐσχάρα του, μὲ τὴν πλώρη τὴ σπαθωτὴ, στεφανωμένη
τὴν πρύμνη, μὲ τὰ ξύλινα στηρίγματα δεξιὰ καὶ ἀριστερά,
ἔμοιαζε σαρανταποδαροῦσα κοιμισμένη στὴν ἀμμουδιά.
Ὁ λογάλαξη ἢ θάλασσα ἔλαμπε καὶ ἐπαιγνίδιζε καὶ
ἐσημιάτιζε γλῶσσες, γλωσσίσσες στὰ πόδια του· τὸ ἐρ-
ράντιζε μὲ τὸν ἀφρό της, τοῦ ἐκεληδοῦσε μυστικά:

— «Ἐλα στὴν ἀγκυλιά μου νὰ σὲ ἀναστήσω. Τί
κάθεσαι ἄψυχο ξύλο; Δὲν ἐβαρέθηκες τοῦ δάσους τὴ

νάρκη καὶ τὴν ἄβουλη ζωή; Ντροπή σου! Ἔβγα νὰ παλαίσης μὲ τὸ κῦμα· ὥρμησε στηθάτο νὰ κουρελιάσης τὸν ἄνεμο. Ἔλα νὰ γίνης ζήλεια τῆς φάλαινας, σύντροφος στὸ δελφίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπαυσι, τραγοῦδι τῶν ναντῶν, καύχημα τοῦ καπετάνιου σου. Ἔλα, χουσό μου, ἔλα!» Καὶ ἐκεῖνο ἄρχισε νὰ τριζοβολᾷ, ἔτοιμο νὰ ἀφήσῃ τὴν κλίνη του.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος φρεσκοξυρισμένος, γελαστός, μὲ τὴν τσόχινη βράκα καὶ τὸ πλατὺ ζουνάρι. Δίπλα του ἡ καπετάνισσα ντυμένη στὰ μεταξωτά. Καὶ τὰ βιολιά ἐσκορποῦσαν τὴ χαρὰ στὰ πέρατα.

15. Ἐγὼ δὲν ἐχαιρόμουν. Ἐνόμιζα πὼς ἡ θάλασσα μοῦ ἔλεγε παραπονιάρικα:

— «Ἄπιστε, δειλέ!».

Ἡθέλησα νὰ φύγω, ἀλλὰ δὲν ἐβαστοῦσαν τὰ πόδια μου. Μολύβι τὸ σῶμα μου ἐκόλλησε στὴ θέσι του καὶ τὰ μάτια μου, τὰ αὐτιά μου, ἡ ψυχὴ μου ὅλη παραδομένη στὸ κῦμα ἄκουε μὲ πρᾶπονο:

— «Ἄπιστε, δειλέ!»

— «Τί ἔχεις καὶ εἶσαι συλλογισμένος;» μὲ ἐρώτησε ἡ γυναῖκα μου.

— «Τίποτε . . . εἶπα· πιάσε με νὰ σηκωθῶ».

Ὁ παπὰς ντυμένος τὰ ἄμφια ἐδιάβαζε τὴν εὐχὴ στὸ καράβι. Ὁ πρωτομάστορας ἄρχισε τὰ προστάγματα.

Τότε ἓνα μὲ τὸ ἄλλο τὰ στηρίγματα ἔφευγαν ἀπὸ τὴν ἐσχάρα καὶ τὸ καράβι ἄρχισε νὰ τραμπαλίζεται μουνδιασμένο, θαρρεῖς ἀπὸ τὸ κίθισμα, ἄτολμο ἀκόμη στὴ νέα του ζωή. Τὰ παιδιὰ, πὺν ἦσαν ἀνεβασμένα στὸ κατὰστρωμα ἔτρεχαν ἀπὸ πρῶμνη σὲ πλώρη, ἀπὸ πλερὸ σὲ πλερὸ ὅλα μαζὶ μὲ τὴν κουφὴ ποδοβολὴ κοπαριῶ.

— Ἐμπρός! διέταξεν ὁ πρωτομάστορας καὶ μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων τὸ πλοῖο ἐστέναξε καὶ ἐγλίσθησε στὰ νερὰ σὰν πάπια, μαζὶ μὲ τὰ παιδιὰ, ποὺ γιὰ τὸ καλὸ ἐμπῆξαν γιὰ πρῶτο πλήρωμά του.

— «Καλοτάξιδο, καπετὰν Μαλάμο, καλοτάξιδο καὶ τὸ κορφὶ του μάλαμα!» ἤρχετο ὁ ναυτόκοσμος βρέχοντας τὸ ἀνδρόγυνο μὲ θάλασσα.

16. Ἐκείνην τὴν ὥρα, ἓνα παιδὶ ἔπεσε στὸ νερό. Δὲν χάνω καιρό. Πηδῶ μέσα μὲ τὰ ροῦχα μου. Δυὸ βουτιές καὶ ἔβγαλα τὸ παιδὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἐβγαλα ἐκεῖνο· μὰ ἐμπλέχθηκα ἐγὼ στὰ δίχτυα της... Ἀπὸ τότε, ἔφυγε ὁ ὕπνος ἀπὸ κοντά μου. Ἐκεῖνο τὸ γλιαρὸ νερὸ ποὺ αἰσθάνθηκα στὸ κορμί μου, ἔσυρε τὴν ψυχὴ μου σκλάβα κατόπι του.

Δὲν ἔπιασα πιά δουλειά. Ἐδοξίμασα νὰ πάγω στὸ περιβόλι, στὸ χωράφι, στὸ ἀμπέλι· ὅλα στενόχωρα. Ἐγύριζα τὴν ἡμέρα στὸ ἀκρογιάλι, ἐβουτουῖσα στὸ νερό, ἐκυλιόμουν στὰ φύκια, ἐκυνηγοῖσα ἀχينوὺς καὶ καβούρια. Συχνὰ κατέβαινα στὸ λιμάνι καὶ δειλὰ ἐπλησίαζα τοὺς ναυτικούς, νὰ ἀκούσω νὰ μιλοῦν γιὰ ἄρμενα, γιὰ ταξίδια, γιὰ τρικυμίες καὶ νανάγια. Ἐκεῖνοι δὲν ἐγύριζαν καθόλου νὰ μὲ ἰδοῦν. Χωριάτης, βλέπεις, ἐγώ, παλιογεωργός! Ἐκεῖνοι ναυτικοί, ἀγριοδέλφινοι.

— «Ἐσύ, Γιάννη, καλὰ τὰ κατάφερες», μοῦ ἔλεγαν κάποτε «οὐδ' ἄνεμο, οὐδὲ θάλασσα φοβᾶσαι πιά· ἄραξεις».

Μὲ αὐτὰ ἤθελαν νὰ μοῦ εἰποῦν: — «Πάει, πέθανες, δὲν ζῆς στὸν κόσμο!»

17. Ἐφευγα πάλι στὸ ἀκρογιάλι νὰ εἰπῶ τὴ θλίψι μου στὰ κύματα. Τέλος ἔκανα καραβάκια, καὶ καραβά-

για περίτεχνα, μὲ κατάρτια πριναρίσια, μὲ παλαμάρια καὶ πανιά, καὶ ἡ ζωηρὴ φαντασία μου τὰ ἔκανε καρόβια τριζούβεργτα.

Ἡ γυναῖκα μου, ἡ Μαριώ, μ' ἔβλεπε καὶ ἔκαινε τὸ σταυρό της.

— «Παναγία μου, ἐτρελλάθηκε ὁ ἄνδρας μου!» ἔλεγε. Καὶ ἔταζε λαμπάδες στὴ Μεγαλόχαρη, ἐπήγαινε ξυπόλητη στὰ ἔξωκκλήσια, ἐδιάβαζε τὰ ρούχα μου καὶ ἐσταυροκοπεῖτο ἡμέρα νύκτα γιὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἀγίους νὰ μὲ φέρουν στὰ λογικά μου.

— «Τί θέλεις, τί γυρεύεις, Μαριώ», τῆς λέγω μιὰ ἡμέρα. «Οὔτε τάματα, οὔτε ἅγιοι ὠφελοῦν στὴν ἀρρώστεια μου. Ἐγὼ εἶμαι παιδὶ τῆς θάλασσας· μὲ κραáζει καὶ θὰ πάω. Θέλεις τώρα, θέλεις ἀργότερα, θὰ γυρίσω πάλι στὴν τέχνη μου».

Καθὼς τὸ ἄκουσε, ἐλυπήθηκε κατάκαρδα. — «Τὴν τέχνη σου! πάλι ναυτικὸς θὰ γίνῃς; Θὰ καταντήσῃς ναύτης πάλι;»

— «Ναί, ναύτης· δὲν ἤμπορῶ. Μὲ κραáζει ἡ θάλασσα».

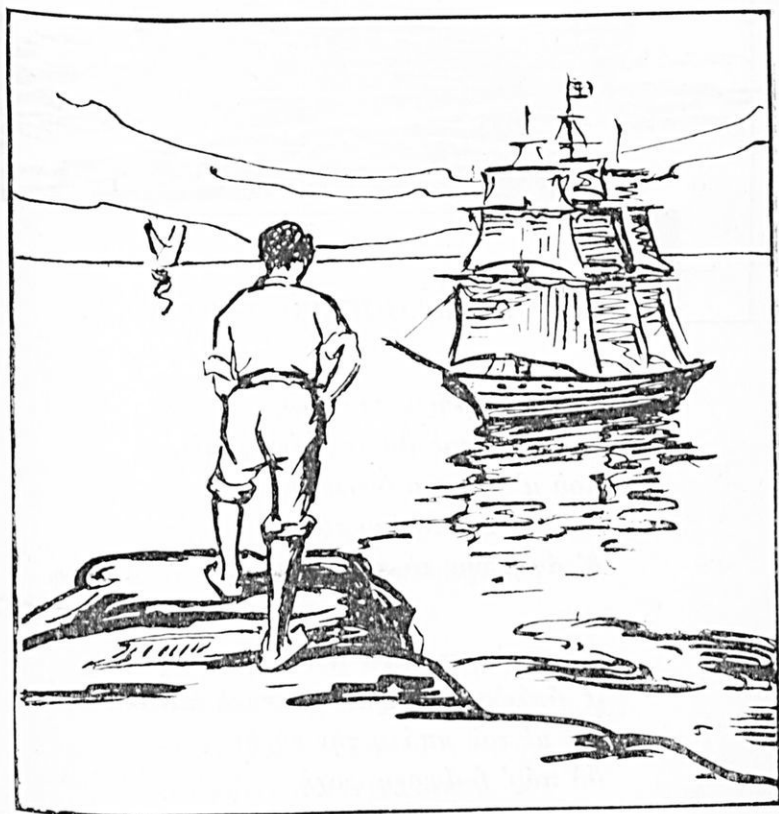
Μὰ ποῦ ἐκείνη! Νὰ μὴν τὸ ἰδῇ, νὰ μὴν τὸ ἀκούσῃ· ἔβριζε τὴ θάλασσα, τὴν κατηγοροῦσε, τῆς ἔδινε κατάρες. Τοῦ χάκου!

18. Ἐνα ἀπόγευμα ποὺ ἐκαθόμουν στὸ ἀκρωτήριο, βλέπω μιὰ φρεγάδα μὲ γεμάτα πανιά· θεώρωατὴ πέτρα ἔμοιαζε, στὴ θάλασσα. Ὅλα τῆς τὰ ξάρτια ξεχώριζαν.

Ἡ ψυχὴ μου, σὰ λυπημένο πουλάκι, ἐκάθησε ἀπάνω της. Ἄκουα τὸν ἀέρα νὰ σχίζεται στὰ ξάρτια καὶ νὰ τραγουδῇ τοῦ ναύτη τὴ ζωή. Μοῦ ἐφάνηκε τέλος πὼς ἓνας ναύτης μὲ ἔδειξε στοὺς συντροφους του καὶ εἶπε:

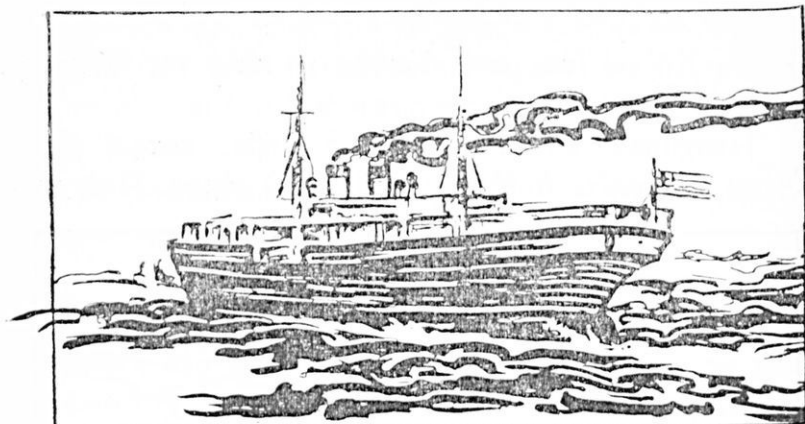
— «Νὰ καὶ ἓνας ποὺ ἀρνήθη τὰ καλὰ τῆς θάλασ-
σας ἀπὸ φόβο!»

Τινάχθηκα ἀπάνω· ὄχι ἀπὸ φόβο, ποτέ, εἶπα.
Τρέχω στὸ σπίτι· ἡ Μαριὼ ἔλειπε στὸ ρέμμα. Παίρνω

τὰ ροῦχα μου στὸν ὄμο καὶ χάνομαι σὰν κλέπτης.
Σκοτεινὰ ἔφθασα στὸν Ἀῖ-Νικόλα, λύω μιὰ βάρκα
καὶ φθάνω στὴ φρεγάδα.

Ἀπὸ τότε, ταξιδεύω τὴ θάλασσα... Θὰ μοῦ εἰπῇς,
δὲν μετάνιωσα; Καὶ ἐγὼ δὲν ἤξεύρω. Ἀλλὰ καὶ νὰ
γυρίσω τώρα στὸ νησί, πάλι δὲν θὰ ἡσυχάσω. Μὲ κρά-
ζει ἡ θάλασσα!»

M

6. Θαλασσινὸν τσαγούδι.

Μὲ τί λαχτιάρα καρτερῶ
 τῇ μέρῃ, πὺν θὰ ταξιδέψω πάλι,
 πὺν μ' ἀγεράκι δροσερὸ
 καὶ μ' ὄλον προύμο τὸν καιρὸ,
 θ' ἀρήσωμε τὸ περιγιάλι.

Σὰν μιὰ φτερούγα μοναχή,
 θ' ἀπλώσῃ ἡ βάρκα τὸ λευκὸ πανάκι,
 καὶ μὲ τοῦ μπίτη τὴν εὐχή
 θὰ πάρ' ἡ ἄφρυχη ψυχὴ
 καὶ θὰ πετάξῃ σὰν πουλάκι.

Μ' ἀφρὸ θὰ κόβῃ τὰ νερά,
 δροσᾶτο κῶμα θὲ νὰ τὴν πλευρώνη.
 Αὐτὴ θὰ σειέται σὰν κυρὰ
 κι' ὁ γερονιότης μὲ χαρὰ
 θὲ νὰ χουρτιάξῃ τὸ τιμόνι.

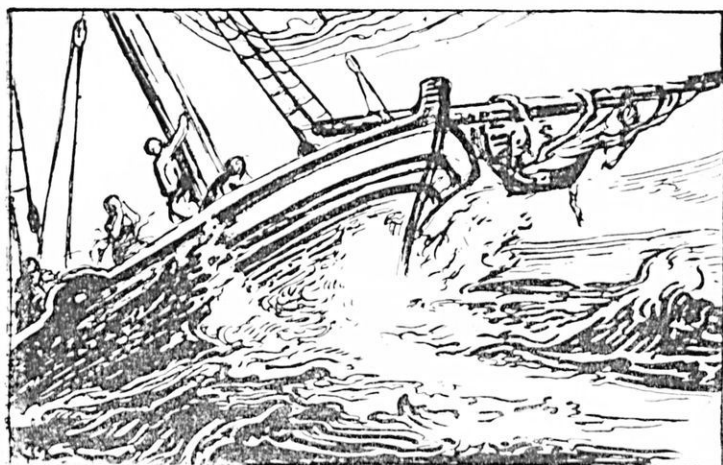
Καὶ θὰ μὲ φέροι τεχνικά
ζοντὰ σ' ἓνα θεώρατο καράβι,
ποὺ τ' ἀρμυρὸ νερὸ νικᾷ,
μὲ χίλια δυνὸ σιδερικά,
ἄσβεστη φλόγα, ποὺ τ' ἀνάβει.

... Σὺν τ' ἄλυσόδετα θεριά,
ταράζεται, φυτομανᾷ, βογγάει,
τὰ ξεριζώσῃ ἀπ' τὴ στεριά,
τὴν ἄγκυρά του τὴ βαρεῖα
μ' ὅλη τὴ δύναμι τραβάει.

Ἐλεύθερο κι ὅλο χαρὰ
μαῦρο καπνὸ ἀπ' τὶς μύτες ξανεμίζει.
Μὲ τ' αἰσαλένια του φτερά
ἀναταράζει τὰ νερά
καὶ σὰν τὸ σίφουνα σφυρίζει.

Τὸ πέλαγο κυματερὸ
ἀνάμεσα στῆς πλώρης του τὴν κόψη,
τὰ πλάγια του ξερνοῦν νερό,
κι ἀφήνει πίσω γιὰ καιρὸ
θολὴ τῆς θάλασσας τὴν ὄψη.

Σὺν μιᾷ εἰκόνα μακρονή
χλωμιάζει, μισοσβίεται τ' ἀκρογιάλι,
τὸ κῆμα παίρνει τὴ φωνή·
— Γειά σας, χαρά σας, στεριανοί,
Καλῶς ν' ἀνταμωθοῦμε πάλι!

7. Τὸ ναυτόπουλο.

Μαύρη νυχτιά κι ἀνάστερη, τὰ κύματα μουγκρίζουν
βροντᾷ κι ἀστράφτει, οἱ κερανοὶ τὰ κύματα ξεσχίζουν
σὰ φίδια λαμπερά.

Βόηθα Χριστέ! Τριζοβολᾷ, θ' ἀνοίξη τὸ καράβι,
βοριάς κακός, ἀλλόκλητος, μνήματα χίλια σκάβει
στὰ μαῦρα τὰ νερά.

Βουλιάζουμε . . . τὰ ξάρτια μας χωρὶς πανιά, σπασμένα
ἀχόρταγα τὰ κύματα τ' ἀρπάζουν ἕνα ἕνα
κι ἀπάνω μας πηδοῦν.

Τοῦ γάκου οἱ ραῦτες ἄφωροι, ὠχροὶ χωρὶς ἐλπίδα,
ἀκούραστα παλεύουνε . . . τὴν ὁμορφη πατρίδα
ποτέ τους δὲ θὰ ἴδουν.

Νά! τὰ νερά πλημμύρισαν καὶ δυναμώνει ἡ μπόρα
ἡ πρῶτη μας γονάτισε, βογγᾷ, κι ὦρα τὴν ὦρα

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Βουλεύζομε! ἀπ' ὅλους μας οὐτ' ἕνας θὰ γλιτώσῃ·
ὅλους ἢ μαῦρη θάλασσα, γιὰ νὰ μᾶς σαβανώσῃ,
βουνὰ μ' ἀφροὺς κυλᾷ.

Ἐγὼ μικρὸ ναυτόπουλο, γεννήθην στὸ κῆμα,
στὴ θάλασσα μεγάλωσα, κι ἂν εὖρω τώρα μνημα
στὸ μαῦρο της βυθό,

σὰν τὸ μωρὸ στήν κούνια του στὰ πράσινα χοιτάκια
στὰ φύκια, στὰ κοράλλια τῆς καὶ στὰ μαροσιτάκια
γλυκὰ θὰ κοιμηθῶ.

Δὲ μὲ τρομάζει ὁ θάνατος, στὸν ὕπνο τὸ βαθύ μου
θὰ ψάλλουνε τὰ κῆματα ναούρισμα σι' ἀντί μου
μ' ὀλόγλυζο σκοπό.

Καὶ θαῶχονται σὰν ὄνειρο μαζί μου νὰ μιλήσουν
νὰ μὲ φιλήσουν τρυφερά, νὰ μὲ παρηγορήσουν,
ἐξεῖνοι π' ἀγαπῶ.

Ὅμως, Χριστέ μου, μιὰ καρδιά μονάχα συλλογοῦμαι
ἐκείνη ποὺ μὲ γέννησε, τὴ μάνα μου, λυποῦμαι
καὶ κλαίω τὴ φτωχή.

Ὅλους τοὺς πῆρε ἡ θάλασσα, μονάχα ἐγὼ τῆς μένω
κι ἂν μάθῃ πὼς ἐχάθην στὸ κῆμα τ' ἀγριεμένο,
τῆς φεύγει κι ἡ ψυχή.

Νά! μᾶς σκεπάζ' ἡ θάλασσα... τὸ θέλημά σου ἄς γένη.
Γονατιστὸ τὴν ὕστερη στιγμή, τὴ χουσωμένη
εἰκόνα σου φιλῶ.

Σβήνει ἡ φωνή μου... μ' ἄρπαξε τὸ κῆμα τ' ἀγριεμένο!
Χριστέ μου! τὴ μαρούλα μου τὴν ὥρα ποὺ πεθαίνω,

8. Ἡ ἱστορία τοῦ πατέρα μου.

1. Ἐκεῖνη τὴ χρονιά ἡ βαρυνχειμωνιά ἦτο ἐξαιρετικὴ γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Τὸ χιόνι εἶχε σκεπάσει καὶ τὶς ζεστὲς κοιλάδες τῆς καὶ εἶχε φθάσει ὥς κάτω στοὺς γιालοὺς τῆς. Τὰ καταστήματα στὴν πόλιν μας ἄνοιγαν τὸ πρῶτ' στὶς δέκα, καὶ ἔκλειαν τ' ἀπομεσήμερο στὶς τρεῖς, ἢ τὸ πολὺ στὶς τέσσαρες. Ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐφρόντιζαν νὰ μαζεῦωνται ἐνθῶρις στὰ σπίτια των.

Ἦτο κρῦο δυνατό. Στὴν παραστιὰ ἔκαιαν ξύλα ἐλῖας καὶ μᾶς ἐχάριζαν εὐχάριστη ζεστασιά. Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ ἐπαίζαμε ἀθόρυβα καὶ ὁ πατέρας ξαπλωμένος στὴν πολυθρόνα του ἐδιάβαζε ἐφημερίδες. Ἡ μητέρα ἐπῆγε στὸ μαγειρεῖο νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ δεῖπνο.

2. Στὸν χαλκοπράσινο οὐρανὸ οἱ τελευταῖες ἀνταύγειες τοῦ ἡλίου, καθὼς ἔμπαιναν ἀπὸ τὸ παράθυρο πρὸς τὴν δύσιν, ἔδειξαν στὸν τοῖχο τοὺς ἴσκιους μας μεγαλωμένους. Ἔβραψαν τὰ πρόσωπά μας χουσορρόδινα. Σιγὰ σιγὰ, ἔπεφτε τὸ σούρουπο. Ὁ πατέρας ἀφῆκε τὸ διάβασμα καὶ ἔκλεισε τὸ πρόσωπό του στὶς παλάμες του. Οἱ φλόγες τῆς παραστιᾶς ἀπὸ τὰ ἐλδόξυλα ἔβραψαν τὸ δωμάτιο παράξενα. Ἐλαμπαν ὅλα τὰ ἐπιπλά, σὰν νὰ ἐβγῆκαν ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ τεχνίτου. Οἱ ἴσκιοι μας ἔπεσαν στοὺς τοίχους καὶ ἐχόρευαν παράξενα, σύμφωνα μὲ τὸν τρελλὸ χορὸ ποὺ ἔκαμναν οἱ φλόγες σὰν πύρινες γλῶσσες ἑτοιμες νὰ γλείφουν, ὅ,τι εὐρίσκετο μπροστά τους. Ὁ Τάκης ἔκαμνε μὲ τὰ χέρια του διάφορα σχήματα καὶ ὁ ἴσκιος του ἔκαμνε λαγούζ, ποντίκια, καμῆλες. . . . Ἐγὼ πάλι ἔκαμνα θεριὰ ποὺ κυνη-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

γούσαν νὰ τ' ἀρπάξουν. Ἡ Ἀνθούλα μας, ἡ μικρούλα μας χαϊδεμένη, ἐκάθισε στὰ γόνατα τοῦ πατέρα, τοῦ κατέβασε τὰ χέρια ἀπὸ τὸ πρόσωπο καὶ χαϊδεύοντάς τον παρεκάλεσε:

— «Πές μας, πατέρα, μιὰ ἱστορία. Ἔλα, σὲ παρακάλῳ».

— «Ναί, ναί, μιὰ ἱστορία» ἐσυμφωνήσαμε καὶ ἐμεῖς, καὶ ἀφήνοντας τὰ παιγνίδια μας μὲ τοὺς ἴσκιους, ἐπλησιάσαμε καὶ ἐκαθήσαμε κοντά του.

— «Θέλετε φῶς; Νὰ φέρω τὴ λάμπα;» ἀκούσθηκε νὰ λέγῃ ἡ φωνὴ τῆς μητέρας.

— «Ὁχι, ὄχι!» ἀπαντήσαμε ὅλοι μαζί. Καὶ ὁ πατέρας σύμφωνος μ' ἐμᾶς ἄρχισε νὰ διηγῆται:

3. — Ἀπάνω στὸ βουνό, κοντὰ στὴν κορυφὴ εἶναι τὸ χωριό μου. Πολὺ μικρὸ χωριό. Τόσο μικρό, ποὺ δὲν εἶχε οὔτε παπά, οὔτε διδάσκαλο. Ὅταν ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ πάγω στὸ σχολεῖο, ἐπήγαινα στὸ κοντινὸ χωριὸ ποὺ ἦτο μακρὸν ὥς μιὰ, μιὰμιση ὥρα.

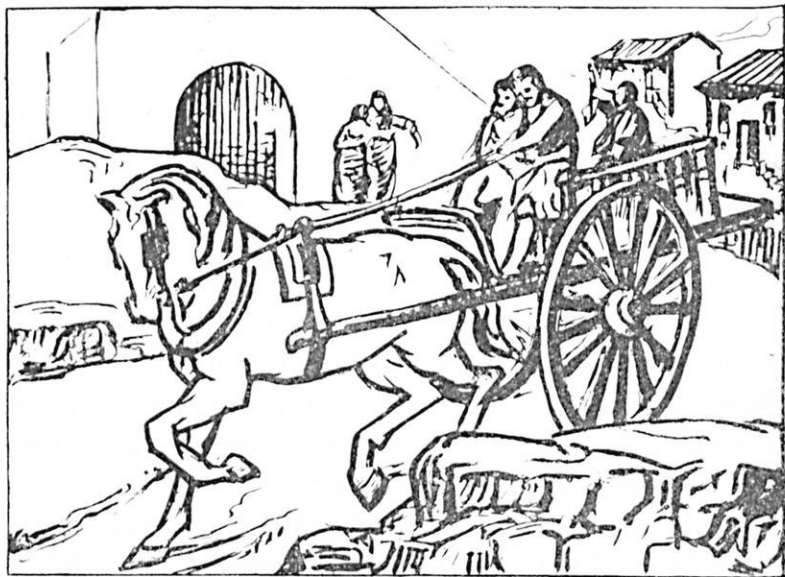
Στὸ σπίτι μας ἐζοῦσαν τότε ὁ παπούς μου καὶ ἡ γιαγιά μου. Ἄλλο παιδὶ ἀπὸ τὸν πατέρα μου δὲν εἶχαν. Ἐκαλλιεργοῦσαν τὰ λίγα χωράφια, τὸν κῆπο μας καὶ ἓνα ἀμπελάκι, καὶ ἐζοῦσαν πτωχικά!

Ὅταν ἔβγαλα τὸ δημοτικὸ, ὁ πατέρας μοῦ εἶπε μιὰ ἡμέρα.

— «Θὰ πᾶμε στὸν Πειραιᾶ. Σοῦ εὗρηξα ἐκεῖ θέσι σ' ἓνα κατάστημα ἐμπορικὸ ἐνὸς συμπατριώτη μας ἀπὸ τὴ χώρα. Κοίταξε νὰ προχόψῃς, νὰ ζήσης καλύτερα ἀπὸ μᾶς».

Τῆς μαννούλας μου ἐβούρζωσαν τὰ μάτια. Νὰ φύγω τόσο μικρὸς δὲν ἤθελε. Ὅμως γιὰ τὸ καλὸ μου ἐχοστή-

θηζε. Δὲν ἔδειξε ὅτι δὲν δέχεται τὴ γνώμη τοῦ πατέρα. Ἡ γιαγιά ἐδοκίμασε νὰ ζτυπήσῃ τὴ γάτα χωρὶς ἀφορμή, γιὰ νὰ κούψῃ τὴ λύπη της, ποὺ ἴσως δὲν θὰ μὲ ἐξανάβλεπε. Καὶ γιὰ τὸν παπποῦ καὶ τὸν πατέρα ἦτο μεγάλη θυσία νὰ μὲ χωρισθοῦν. Ἐχαμογέλασαν, καθὼς ἔβλεπαν τὰ καμώματα τῆς μητέρας καὶ τῆς για-

γιάς. Πικρὸ χαμόγελο. . . "Ε! δὲν εἶναι παίξε-γέλασε ὁ ζωντανὸς χωρισμός.

4. Σὲ λίγες ἡμέρες ἦσαν ὅλα ἔτοιμα. Ὁ παπποῦς εἶχε ξεύξει τὸ ἀλογάκι μας στὸ ἀμάξι. Ἀνέβηκε πρῶτος αὐτός, ἔπειτα καὶ ὁ πατέρας. Μητέρα καὶ γιαγιά μὲ εἶχαν κλείσει στὶς ἀγκαλιές τους.

— Ἀφῆστε τὸ παιδί, ἐφώναξε ὁ παππούς.

Ἐπήδησα καὶ ἐγὼ ἀπάνω.

— «Στὸ καλὸ, καὶ κοίταξε νὰ μὴ μᾶς ἐντροπιάσης!
εἶπε ἡ μητέρα θαρρετά!»

— «Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας»
ἐπρόσθεσε ἡ γιαγιά.

Τὸ ἀμάξι ἐξεκίνησε. Ἀγκαλιασμένες, γιαγιά καὶ μη-
τέρα, ἐκινούσαν τὶς ποδιές των. «Στὸ καλὸ! στὸ καλὸ!»

— Ἦτο τότε φθινόπωρο καὶ καθὼς ἐπεράσαμε ἀπὸ
τὴ λεύκα, ποὺ ἦτο κοντὰ στὸ σπίτι μας, ἔπεσε στὸ ἀμάξι
ἓνα φύλλο τῆς κιτρινισμένο. Τὸ ἐπῆρα καὶ τὸ ἔβαλα στὸν
κόρφο μου.

Σὲ λίγο ἐστρέψαμε τὴν καμπὴ τοῦ δρόμου. Γιαγιά
καὶ μητέρα δὲν ἔξαναφάνηκαν.

5. Πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι ἐφθάσαμε στὴν πόλι.

Ὁ πατέρας μου ἐσταμάτησε σ' ἓνα χάνι. Ἐξέξευσε
τὸ ἀλογάκι μας, τὸ ἔβαλε μέσα, καὶ σὲ λίγο ἐβγῆκε καὶ
μ' ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι. Ἐτραβήξαμε γιὰ τὸ λιμάνι. Ὁ
παπποὺς μαζί. Ἐγὼ εἶχα λησμονήσει τὴ λύπη μου καὶ
ἐκοίταξα. Ἐκοίταξα τὴ θάλασσα, τὶς βάρκες, ἓνα πλοῖο,
ποὺ ἀπ' τὴν καπνοδόχο του ἔβγαине καπνός.

Μὲ μιὰ βάρκα ἔπειτα ἐπλησιάσαμε τὸ πλοῖο, ἐκεῖνο
ποὺ ἔβγαζε τὸν καπνό, καὶ ἀνεβήκαμε.

Ὁ παπποὺς σὲ λίγο μᾶς ἀφῆκε καὶ ἔφυγε, ἀφοῦ μὲ
ἀποχαιρέτησε. Ἐβγῆκε ἔξω μὲ τὴν ἴδια βάρκα.

Τὸ πλοῖο ἐξεκίνησε. Ὁ παπποὺς, ποὺ ἐστέκετο στὴν
παραλία, ὅλο ἐμίζραινε, ἐμίζραινε, ὥσπου δὲν ἤμπο-
ροῦσα πιά νὰ τὸν διακρίνω.

6. Ἐφθάσαμε στὸν Πειραιᾶ τὴν ἄλλην ἡμέρα τὸ
πρωῖ. Ἐσάστισα, τὰ ἔχασα ἀπ' τὴν πολλὴ κίνησι τοῦ

κόσμου καὶ ἀπὸ τὸ θόρυβον. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔτρεχαν βιαστικοί, σὰν γὰρ νὰ εἶχαν πάθει.

Ἐμπρὸς ὁ πατέρας καὶ πίσω ἐγώ, ἐφθάσαμε σ' ἓνα μεγάλο κατὰστημα. Ὁ πατέρας μου εἶπε.

— «Ἐδῶ εἶναι».

Καὶ ἐμπήκαμε μέσα. Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, ἐμίλησε ὁ πατέρας μὲ τὸν καταστηματοῦρχον, ἔπειτα παρουσίασε καὶ μένα. Ὁ καταστηματοῦρχος, μου ἔδωκε νὰ φερῶ μιὰ ποδιὰ καὶ μου ὥρισε τὴν ἐργασία, πού εἶχα νὰ κάμω.

7. Τὸ ἀπομεσήμερον ἦλθε ὁ πατέρας καὶ μὲ ἀποχαιρέτησε. Λίγο ἔλειψε νὰ βάλω τὰ κλάματα καὶ νὰ τρέξω κοντά του. Ἀλλὰ μόλις ἐπροχώρησα, ἡ φωνὴ τοῦ καταστηματοῦρχου μου ἔκοψε τὴν ὁρμὴ καὶ μου ἐθύμισε τὴ θέσιν μου καὶ τὰ νέα καθήκοντά μου.

Τὸ βράδυ, δὲν σᾶς τὸ κοῦβον, ἐκλαυσα. Ἐβγάλα τὸ φύλλο τῆς λεύκας καὶ τὸ ἐφιλοῦσα. Ἐνόμιζα πὺς ἐφιλοῦσα τοὺς δικούς μου. Ἐπειτα τὸ ἔβαλα στὸ πορτοφόλι μου καὶ τὸ ἔκρυψα πάλι στὸν κόρφο μου. Καὶ αὐτὸ τὸ ἔκαμνα κάθε βράδυ. Τὴν ἐργασία μου πάντα τὴν ἔκαμνα σωστὴ καὶ ὁ καταστηματοῦρχος ἔμενε εὐχαριστημένος.

8. Ἐπέρασαν χρόνια. Ἀπὸ ἓνα γράμμα τοῦ πατέρα ἔμαθα, ὅτι πέθανε ὁ παππούς καὶ σὲ λίγο ἡ γιγιά. Ὅσο ἐπερνοῦσαν τὰ χρόνια, τόσο ἡ πόλις μου ἐφαίνετο ὅλο καὶ στενόχωρη. Κάποτε ἀπεφάσισα νὰ φύγω μακριά, πολὺ μακριά, νὰ περάσω τὸν μεγάλον ὠκεανὸ νὰ πάγω στὸν νέον κόσμον, στὴν Ἀμερικὴν.

Πρὶν νὰ φύγω, ἐπῆγα στὸ χωριό μου. Εὗρηκα τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα, γέρους. Ἐμεινα μαζί τους ἓνα

μῆνα. Ἐνα ἕνα ἐθυμόμουν τὰ παιγνίδια μου, τὸν καιρὸ πὺ ἤμουν παιδάκι.

9. Ἐνα φθινόπωρο πρὸ ἔφυγα. Ἐπῆγα στὴν Ἀμερική. Τὸ φύλλο τῆς λεύκας τὸ ἐπῆρα μαζί μου. Ὁ σκοπός μου ἦτο νὰ ἐργασθῶ καὶ νὰ ἐπιστρέψω νὰ εὕρω τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα μου στὴ ζωὴ. Νὰ ξεκουρασθοῦν στὰ γεράματα, νὰ ξεχάσουν τὴν πολυβασανισμένη τους ζωὴ. Ἀλλὰ τὰ πράγματα δὲν ἔρχονται πολλές φορές ὅπως τὰ ποθοῦμε. Καμμιά φορὰ ἔρχονται ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι τὰ λογαριάζομε. Μὲ τὸ «ἐφέτος» καὶ τοῦ «χρόνου», μὲ τὸ νὰ κερδίσω λίγο περισσότερα, νὰ κατορθώσω κάτι καλύτερο καὶ τὰ τέτοια, τὰ χρόνια ἐκυλοῦσαν. Ἡ ξενιτειὰ μ' ἐκρατοῦσε σκλάβο της.

10. Στὸ μεταξὺ ἕνα γράμμα μὲ πένθος. Τὸ ἀνοίγω. Ὁ πατέρας ἀπέθανε. Ἡ μητέρα ἔμεινε μοναχὴ. Ἐβιάσθηκα νὰ ἐπιστρέψω. Ἀλλὰ δὲν ξεμπλέκει κανεὶς εὐκολα. Ἐτσι ἐπέρασαν κάμποσα χρόνια ἀκόμη. Ἐπὶ τέλους ὅμως τὸ ἀποφάσισα ἐμπῆκα στὸ σιδηρόδρομο, καὶ ἔπειτα στὸ ὑπερωκεάνειο ἀτμόπλοιο.

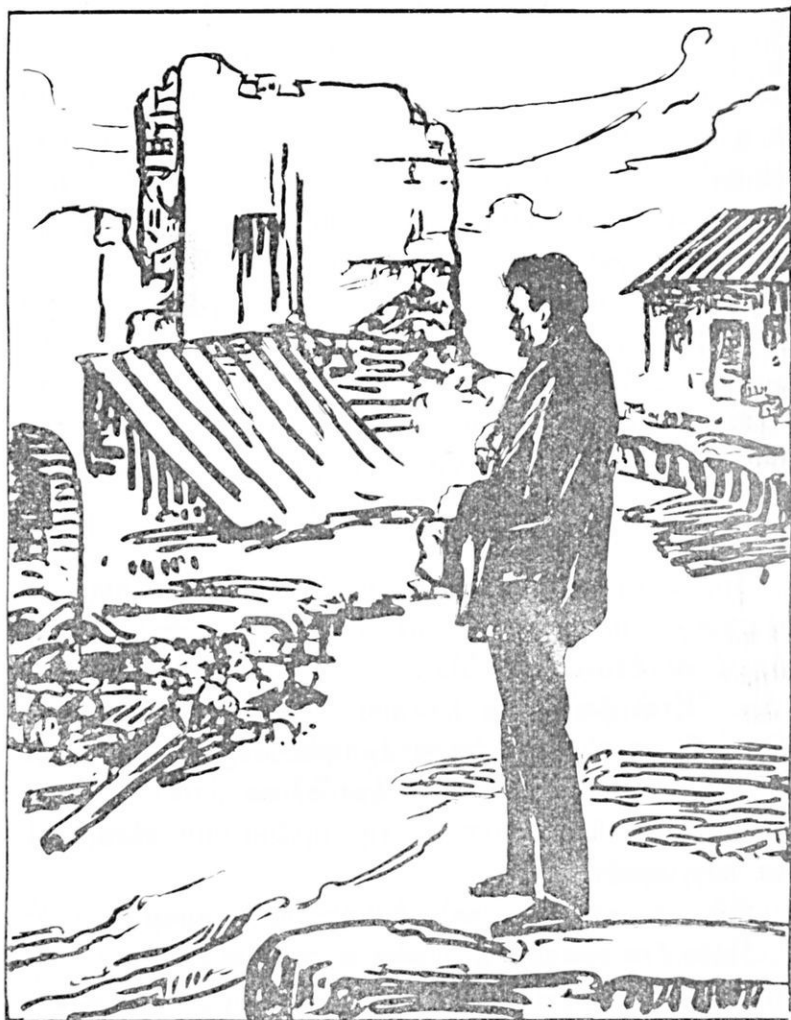
— «Ἄς εὕρω ζωντανὴ τὴ μητέρα μου, εἶπα, καὶ ὅλα συγχωροῦνται».

Φθάνω στὴν πόλιν καὶ εὐρίσκω ἄλλο γράμμα.

Ἦτο ἕνα γράμμα ἀπὸ χέρι κόρης καὶ ἔγραφε: «Ἡ τὴν προφθάνεις ἢ δὲν τὴν προφθάνεις, τὴ μητέρα σου».

Καλὰ πὺ τὴν ἐπῆγαιναν αὐτοκίνητα στὸ χωριό μου. Παίρνω ἕνα καὶ λέγω στὸν ὁδηγὸ νὰ βάλῃ ὅλη τὴ δύναμι τῆς μηχανῆς. Φθάνω. Ποῦ εἶναι τὸ σπίτι μας; Στὴ θέσι τοῦ εὐρίσκω ἕνα σωρὸ ἀπομεινάρια

πυρκαγιᾶς. Εἶχε καὶ τὸ σπίτι μας! Καὶ ἡ λεύκα ἡ γέ-
ριζα εἶχε γίνει κάρβουνο.

11. Ἐρωτῶ σὲ ποῖο σπίτι ἔμενεν ἡ μητέρα μου.
— «Στῆς δεῖνα ὀρφανῆς κόρης», μοῦ εἶπαν. Τρέχω.
Ἡ κόρη μ' ἐδέχθηκε.

— «Καλῶς ὥρισες» μοῦ εἶπε.

— Ἡ μητέρα; φωνάζω.

— «Ποιός εἶναι;» ἀκούεται μιὰ ἀδύνατη φωνή, σὰ νὰ ἤρχετο ἀπὸ πολὺ μακριά.

Μπαίνω μέσα. Ρίχνομαι στὸ χρεββάτι της.

Μὲ χαϊδεύει, μὲ φιλεῖ. . . — Ἐσὺ εἶσαι, παιδί μου;
Ἔχε τὴν εὐχή μου. . . Ἄν δὲν ἦτο ἡ. . . δὲν θὰ μ' εὕρι-
σκες, σιγοψιθύρισε καὶ ἐξεψύχησε.

12. Ποιὰ ἦταν ἡ κόρη, πατέρα; ἐρώτησεν ὁ Τακης.

Καὶ ἡ Ἀνθούλα: — Δὲν ἐκατάλαβες, δὲν τὸ ξεύρεις;
Ποιὰ ἄλλη ἀπὸ τὴ μητέρα;

— Καλέ, ἀκόμη στὸ σκοτάδι κάθεσθε; ἀκούσθηκε ἡ φωνὴ τῆς μητέρας καὶ ἐμπῆκε μὲ τὴ λάμπα ἀναμμένη.

Ἐστρέψαμε ὅλοι καὶ τὴν ἐκοιτάξαμε. Πόσο ἔλαμπε τὸ πρόσωπό της! Ὁ πατέρας ἀνοιξε τὸ πορτοφόλι του καὶ μᾶς ἔδειξε ἀνάμεσα σὲ δυὸ φύλλα χρυσὰ τὸ φύλλο τῆς λεύκας ποὺ ἐπῆρε, ὅταν πρώτη φορὰ ἔφυγε ἀπὸ τὰ ζωογύ του.

11. Ὁ ἀποχαιρετισμός.

— Σ' ἀφήνω γειά, μαννούλα μου, σ' ἀφήνω γειά, πατέρα,
ἔχετε γειά ἀδερφάκια μου καὶ σεῖς ξαδερφοποῦλες.

Θὰ φύγω· νὰ ξεριτεντῶ, θὰ πάω μακρυνὰ στὰ ξένα,
θὰ φύγω, μάννα, καὶ θὰ ῥοθῶ, νὰ μὴν πολυλυπιέσαι.

Ἀπὸ τὰ ξένα ὅπου βρεθῶ μηνύματα σοῦ στέλνω
μὲ τὴ δροσιὰ τῆς ἄνοιξης, τὴν πάχνη τοῦ χειμῶνα,
Καὶ μὲ τ' ἀστέρια τοῦρανοῦ, τὰ ῥόδα τοῦ Μαΐου.

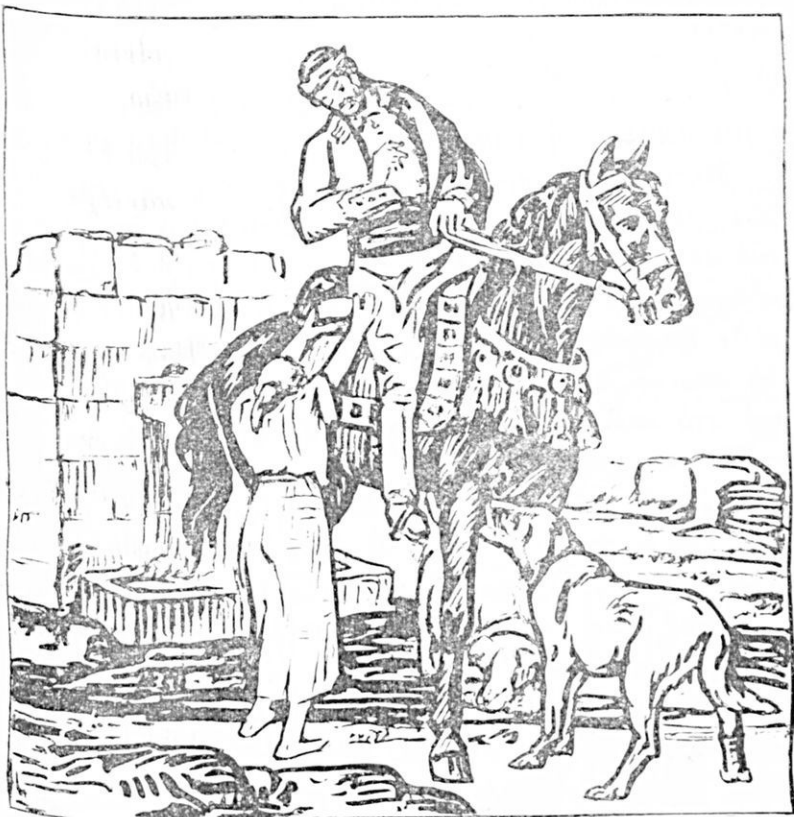
Θὲ νὰ σοῦ στέλνω μάλαμα, θὲ νὰ σοῦ στέλνω ἀσήμε,
θὲ νὰ σοῦ στέλνω πράματα, ποὺ δὲν τὰ συλλογιέσαι.

— Παιδί μου, πάαινε στὸ καλό, κι ὅλοι οἱ ἄγιοι κοντά σου
καὶ τῆς μαννούλας σου ἡ εὐχὴ νᾶναι γιὰ φυλαχτό σου
νὰ μὴ σὲ πιάνη βάσκαμα καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.

Θυμήσου με, παιδάκι μου, κι ἐμὲ καὶ τὰ παιδιά μου,
μὴ σὲ πλανέψη ἡ ξενητεία καὶ μᾶς ἀλησμονήσης.

— Κάλλιο, μαννούλα μου γλυκειά, κάλλιο νὰ σκάσω πρῶτα,
παρὰ νὰ μὴ σᾶς θυμηθῶ στὰ ἔρημα τὰ ξένα.

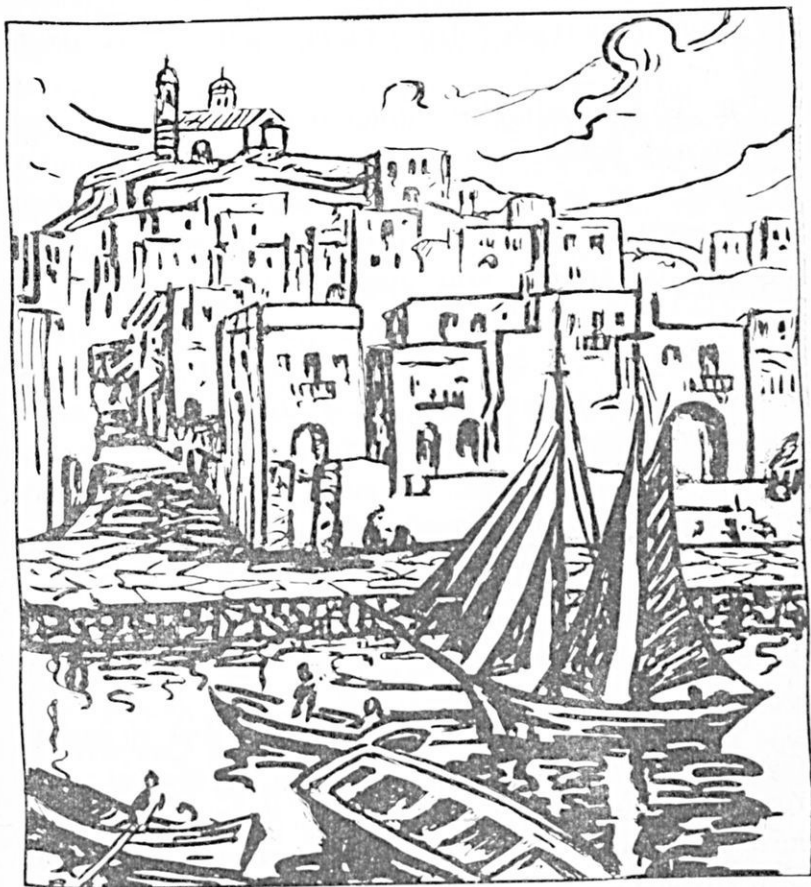
12. Ὁ γυρισμὸς τοῦ ξενητεμένου.

Ἐρρόδισε ἡ ἀνατολὴ καὶ ξημερώνει ἡ δύση,
γλυκοχαράζουν τὰ βουνὰ καὶ ὁ Αὐγερινὸς τραβιέται,
πᾶν τὰ πουλάκια στὴ βοσκή καὶ οἱ λυγροὲς στὴ βρύση,
βγαίνω καὶ ἐγὼ καὶ ὁ μαῦρος μου καὶ τὰ λαγωνικά μου.
Βρίσκω μιὰ κόρη, πούπλενε σὲ μαρμαρένια γούρνα.
Τὴ χαιρετῶ, δὲ μοῦ μιλεῖ, τῆς κρένω, δὲ μοῦ κρένει.
— Κόρη, γιὰ βγάλε μου νερό, τὴν καλὴ μοῖρα ράχης,
ρὰ πιῶ καὶ ἐγὼ καὶ ὁ μαῦρος μου καὶ τὰ λαγωνικά μου.
Σαράντα σίκλους ἔβγαλε, στὰ μάτια δὲν τὴν εἶδα
καὶ ἀπάνω στοὺς σαράντα δυνὸ τὴ βλέπω δακρυσμένη·

- Γιατί δακρύζεις, λυγροή καὶ βαριαναστενάζεις;
μήνα πεινᾷς, μήνα διψᾷς, μὴν ἔχῃς κακὴ μάννα;
— Μήτε πεινῶ, μήτε διψῶ, μὴτ' ἔχω κακὴ μάννα,
ξέρε μου, καὶ ἂν ἐδάκρυσσα καὶ ἂν βαριαναστενάζω,
τὸν ἄντρα μου ἔχω στήν ξενητιά καὶ λείπει δέκα χρόνους
καὶ ἀκόμα δυὸ τὸν καρτερῶ, στοὺς τρεῖς τὸν παντεχαίνω,
καὶ ἂν δὲν ἐρθῇ καὶ ἂν δὲν φανῇ, καλόγοια θὲ νὰ γίνω,
θὰ πάω σ' ἔρημα βουνὰ νὰ στήσω μοναστήρι
καὶ στὸ κελὶ θὰ σφαιλιστῶ καὶ θὰ μαυροφορέσω,
ζεῖρον νὰ τρώῃ ἢ ξενητεία καὶ ἐμὲ τὰ μαύρα ρύσα.
— Κόρη μου, ὁ ἄντρας σου πέθανε, ὁ ἄντρας σου ἐχάθη.
τὰ χέρια μου τὸν κράτησαν, τὰ χέρια μου τὸν θάψαν.
Ψωμί, κερὶ τοῦ μοίρασα καὶ εἶπε νὰ τὰ πλερώσῃς.
— Ψωμί, κερὶ καὶ ἂν πλήρωσες διπλὰ νὰ σὲ πλερώσω.
— Κόρη μου, ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄντρας σου, ἐγὼ εἶμαι καὶ ὁ κα-
[λὸς σου].
— Ξέρε μου, ἂν εἶσαι ὁ ἄντρας μου, ἂν εἶσαι καὶ ὁ καλὸς μου
δεῖξε σημάδια τῆς ἀδελφῆς καὶ τότε νὰ πιστέψω.
— Ἐχεις μὴλιά στήν πόρτα σου καὶ κλήμα στήν ἀδελή σου,
γάνει σταφύλι ραζακὶ καὶ τὸ κρασί μουσζᾶτο
καὶ ὅποιος τὸ πιῇ δροσίζεται καὶ πάλι ἀναζητᾷ το.
— Αὐτὰ εἰν' σημάδια τῆς ἀδελφῆς, τὰ ξαίρει ὁ κόσμος ὅλος,
διαβάτης ἥσουν, πέρασες, τὰ εἶδες καὶ τὰ λέγεις.
πές μου σημάδι τοῦ σπιτιοῦ καὶ τότε νὰ πιστέψω.
— Ἀνάμεσα στήν κάμαρη χουσὸ καντήλι ἀνάφτει
καὶ φέγγει σου ποὺ γδύνεσαι καὶ πλέκεις τὰ μαλλιά σου
καὶ φέγγει τίς γλυκιᾶς ἀνγές, ποὺ τὰ καλά σου βάζεις.
— Ξέρε μου, ἐσὺ εἶσαι ὁ ἄντρας μου, ἐσὺ εἶσαι καὶ ὁ καλὸς μου.

13. Γενναία κόρη.

1. Τὸ νησάκι μας εἶναι ὥσάν μιὰ πολὺ χαριτωμένη
ζωγραφιά. Στὸ βουναλάκι του ποὺ ἀνεβαίνει ἀνηφορικό,

ἀπότομο, καὶ τελειώνει σὲ μυτερὴ κορυφή, εἶναι ἄτακτα
καὶ σκόρπια τὰ ἀσβεστόχριστα, κίτρινά σπιτάκια του,
τὸ ἓνα ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὅλα μὲ λιαχυτό.

Στὸ ἀπάνω μέρος σὲ ξέχωρη κορυφή, εἶναι τὸ κοιμω-

κάτασπρο ἐκκλησάκι του, ὅμοιο μὲ πετράδι δακτυλιδιοῦ. Μόνο τὸ καμπαναριό του ξεχωρίζει, καὶ ὁ τροῦλος μὲ τὸ χρυσὸ σταυρὸ στὴν κορυφή.

Τὸ λιμανάκι του κάποτε τὸ στολίζουν τρεχαντήρια καὶ ἄλλα καϊκάκια καὶ βάρκες. Τὰ καϊκια κουβαλοῦν τὸ κάτασπρο μάρμαρο στὸ Μεγανήσι καὶ στὸν Πειραιᾶ.

2. Τὸ λατομεῖο εἶναι πίσω ἀπὸ τὸ χωριὸ σ' ἓναν κόρφο τοῦ βουνοῦ πού, ποῖος ξέρει ἀπὸ πόσα χρόνια, χιλιάδες ἴσως, μᾶς χαρίζει τὰ μάρμαρά του. Πίσω ἀπὸ τὸ λατομεῖο καὶ ἀπὸ τὸ χωριό, τὸ βουνὸ ἀπλώνεται ὁμαλό, καὶ σχηματίζεται μικρὴ κοιλάδα. Αὐτὴ ἢ κοιλάδα δὲν φαίνεται ἀπὸ τὴ θάλασσα, καὶ ὅποιος περνᾷ μὲ καΐκι ἢ βαπόρι δὲν τὴν βλέπει. Ἔτσι, τὸ νησάκι μας φαίνεται ἀπέξω κατάξερο, ἐνῶ ἡ μικρὴ κοιλάδα εἶναι μικρὸς παράδεισος. Στὸ βάθος περιβόλια, στίς πλαγιές, ἀμπέλια καὶ ψηλότερα, ὡς κοντὰ στίς κορυφές τῶν γύρω χαριτωμένων βουνῶν, βελανιδιές χιλιόχρονες. Ἄπ' τὶς πλαγιές ἀναβρῶζουν μὲ λιγοστὸ νεράκι χρυστάλλινες πηγές. Καὶ ὅλες χαρίζουν δροσερὸ νοστιμώτατο νερό, πὺν δὲν τὸ χορταίνεις.

3. Στὸ σχολεῖο, πὺν ἦτο παρακάτω ἀπὸ τὸ ἐκκλησάκι, ἐπηγαίναμε ὡς πενήντα παιδιά, ἀγόρια καὶ κορίτσια μαζί. Τὸ παιγνίδι μας, χειμῶνα καλοκαίρι, ἐγένετο πότε στὴν ἀμμουδιά, καὶ πότε στὴ χαριτωμένη κοιλάδα. Στὸ λατομεῖο δὲν ἐπλησιάζαμε, οὔτε μᾶς ἄφηναν, γιατί ἦτο ἐπικίνδuno ἀπὸ τὰ πολλὰ φουρνέλα, πὺν ἔπεφταν ἀπὸ τὸ πρωῒ, χαράματα, ὡς ἀργὰ τὸ βράδυ, πὺν ἐβασίλευεν ὁ ἥλιος.

Ἄν ἐμεῖς, τὰ περισσότερα παιδιά, ἐπαίζαμε τὶς

ὄρες πού δὲν εἶχαμε σχολεῖο ἢ ἄλλη ἐργασία στὰ σπίτια μας, ὁ Μαθιὸς σχεδὸν ὅλην τὴν ἡμέρα τὴν ἐπερνοῦσεν ἔξω. Ἦτο ἓνα εὖρωστο παιδί ὡς ἑνδεκα-δώδεκα χρονῶν, πολὺ μελαχροινό, μὲ μεγάλα ζωηρὰ μάτια καὶ σγουρὰ μαλλιά. Ἐστράβωνε λίγο τὰ χεῖλη του πρὸς τὰ ἀριστερά, γιατί ἀδιάκοπα ἐδάγκανε τὸ κάτω χεῖλος μὲ τὸ ἓνα του δόντι, πού ἦτο πιὸ μεγάλο καὶ ἔβγαινε λίγο πρὸς τὰ ἔξω. Αὐτὸ ἐφανερώνε πὼς εἶχε θέλησιν μαζὶ καὶ πείσμα. Καὶ εἶναι ἀλήθεια, πὼς ὁ Μαθιὸς ἔκαμνε ὅ,τι ἤθελε. Ἦτο δύσκολο, σχεδὸν ἀδύνατο, νὰ κάμῃ ἐκεῖνο πού δὲν ἤθελε, καὶ μάλιστα μὲ τὴ βία. Ἔτσι καθὼς ἦτο ζωηρὸς ὁ Μαθιὸς, δύσκολα ἠμποροῦσε νὰ μείνῃ ἡσυχὸς στὸ σχολεῖο. Ὅταν κανένας δάσκαλος ἤθελε νὰ τὸν ὑποτάξῃ στὴν θέλησίν του, νὰ τὸν βάλῃ σὲ πειθαρχία, δὲν ἔξαναπατοῦσε. Οἱ δικοὶ του τὸν ἔφερναν μὲ τὴ βία, ἀλλὰ καὶ αὐτός, μὲ τὴν παραμικρὴ ἀφορμὴ, ἐξανάφευγε. . .

4. Ἀπὸ τὸ πρωῒ, πρὶν νὰ ἀνατεῖλῃ ὁ ἥλιος, ὡς ἀργὰ τὴ νύκτα, ὁ Μαθιὸς ἔτρεχε παντοῦ, στὸ λιμανάκι, στὶς βουνοκορφές, στὸ λατομεῖο καὶ προπάντων στὴν καταπράσινη κοιλάδα. Καὶ πάντοτε θὰ ἔκαμνε κάτι πού θὰ ἀνάγκαζε τοὺς ἰδιεοὺς του νὰ τὸν τιμωροῦν καὶ τὴν καημένη του τὴ μητέρα νὰ ἀπελπίζεται. Τὸ παράδοξο εἶναι ὅτι, μολονότι ἀργὰ καὶ ποῦ ἤρχετο στὸ σχολεῖο, ἤξευρε πιὸ πολλὰ ἀπ' ὅλους. Ἄν εἰπῆς γιὰ τὰ πράγματα καὶ τὰ ζῶα πού συναντοῦσε στὴν ἐξοχή, ἤξευρε νὰ μᾶς διηγῆται πολλὰ γιὰ τὰ ψάρια, τὰ πουλιά, καὶ τὰ τὰ ἄλλα ζῶα, γιὰ τὰ δένδρα καὶ τὰ ἄλλα βότανα τῆς γῆς.

5. Τὸ φθινόπωρο ποὺ ἐπερνοῦσαν ἀπὸ τὸ νησί μας τὰ ὀρτύκια καὶ τ' ἄλλα ἀποδημητικὰ πουλιά, γιὰ νὰ πᾶνε στὴν Ἀφρική, ἀδύνατον νὰ κρατηθῇ ὁ Μαθιός. Ἦξευρε ποῦ θὰ ἔπεφταν, πόσο θὰ ἔμεναν, καὶ πότε θὰ ἐξακολουθοῦσαν πάλι τὸ ταξίδι των. Τὸ ἴδιο καὶ τὴν ἀνοιξη· ἐγνώριζε σχεδὸν ὅλων τῶν πουλιῶν τὶς φωλιές. Ἦξευρε πότε ἀρχίζε τὸ καθένα τὸ κτίσιμο τῆς φωλιάς, μὲ τὴν ὑλική, πότε ἐγεννοῦσαν τ' αὐγά, πότε θὰ ἔβγαζαν πουλάκια καὶ πότε θὰ τὰ ξεπετοῦσαν ἀπ' τὴ φωλιά.

Καθὼς ἄκουε τὸ κελάδημα τοῦ ἀρσενικοῦ πολιοῦ, ἔλεγε :

— Πολὺ καλὰ, πατερούλη, τραγουδᾷς καὶ κάνεις συντροφιά τῆς μάννας. Αὐτοῦ ποὺ κάθεσαι δὲν εἶναι ἡ φωλιά σου. Τὸ ξεύρω ἐγώ, ποῦ εἶναι. Κλωσσᾷ ἡ μάννα, ἀλλὰ μὴ φοβᾶσαι καὶ δὲν θὰ τὴν πειράξω, οὔτε τὰ παιδάκια σου. . .

Καὶ ἀλήθεια ὁ Μαθιός, κουμμένος ὥρες πολλές, ἐπαρατηροῦσε τὴ ζωὴ τῶν πουλιῶν καὶ τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλὰ δὲν τὰ ἐπείραζε, οὔτε τ' ἄλλα παιδιά ἄφηγε νὰ τὰ πειράξουν. Καὶ ὅλα σχεδὸν τὸν ἐφοβοῦντο τὸν Μαθιό. Καθὼς ἐσκοτείνιαζε τὸ πρόσωπό του, καὶ ἐστρεφε ἀγριωπὰ τὰ μάτια του καὶ ἐδάγκανε τὸ χεῖλος του, ἀνάγκαζε τ' ἄλλα παιδιά νὰ κáμνουν ἐκεῖνο ποὺ ἤθελεν αὐτός.

6. Στὴ μιὰ πλαγιά τῆς κοιλάδος, ἐκεῖ ποὺ τελειώνουν τ' ἀμπέλια καὶ ἀρχίζουν οἱ βελανιδιές, στὴ μέση σχεδόν, ὑπῆρχε ἓνας ἐπίπεδος τόπος καὶ τρεῖς βελανιδιές, ποὺ ἐξεχώριζαν ἀπὸ τὸ ἄλλο δάσος. Ἦσαν ὡς τρεῖς ἀδελφές ἀγκαλιασμένες καὶ αἰωνόβιες. Ἐκεῖ κοντὰ ὑπῆρχε καὶ μιὰ βουσουλά. Καθὼς ἐποτίζετο

ὁ τόπος ἐκεῖ, καὶ τὸ καλοκαίρι ἀκόμη, ὑπῆρχε ἀρκετὰ μακρὸς καὶ πλατὺς τάπης ἀπὸ γλῶη καὶ λουλούδια. Ἡ τοποθεσία αὕτη ἦτο ἡ πιὸ ἀγαπημένη τοῦ Μαθιοῦ. Ἀνέβαινε στὴν κορυφή, καὶ ἐκοίταζε ἀπὸ ἐκεῖ μακρὰ τὴ θάλασσα. Ἐξαπλώνετο στὴν ρίζα τῶν βελανιδιῶν καὶ ἐκοιμᾶτο, ποῖος ξεύρει πόσες ὥρες, προπάντων, ὅταν ἐφυσοῦσε ὁ ἄνεμος καὶ ἔκαμνε τὰ φυλλώματα νὰ βοῦν.

7. Ἐνα ἀπόγευμα, κοντὰ στὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου, ἀρκετὰ παιδιὰ ἦσαν ἐκεῖ καὶ ἔπαιζαν. Ἀπὸ μακρὰ εἶδαν τὸ Μαθιὸ νὰ προβάλῃ ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου ἦσαν τὰ λατομεῖα. Ἐστρεψε πολλὰς φορὰς καὶ ἐκοίταξε πίσω του, πρὸς τὸ λατομεῖο. Ἐπειτα ἐπῆρε τὸν ἀνήφορο τρέχοντας.

Ὅταν ἐπλησίασε ἐφώναξε :

— Ζήτω! ἔχω μαρούτι!

— Μαρούτι! εἶπαν δύο-τρία παιδιὰ καὶ ἔτρεξαν νὰ φύγουν, σὰν κάτι κακὸ νὰ τὰ ἀπειλοῦσε.

— Καὶ τί νὰ κάνωμε τὸ μαρούτι! εἶπαν τ' ἄλλα παιδιὰ.

— Νά! ἐξήγησε ὁ Μαθιός, θὰ τὸ βάλωμε κάπου, θὰ μαζέψωμε χῶμα πολὺ νὰ τὸ σκεπάσωμε καὶ ἔπειτα θὰ τοῦ βάλωμε φωτιά. Θὰ εἶναι σὰν ἡφαίστειο! Μπάμ! θὰ κάμῃ καὶ θὰ σκορπίσουν χῶματα καὶ πέτρες. Μεγαλεῖο!

— Καὶ ποιὸς θὰ βάλῃ τὴ φωτιά;

— Ἐγώ, εἶπε ὁ Μαθιός. Ποιὸς ἄλλος; Ἐσεῖς νὰ βάλετε φωτιά;

8. Ἐγὼ ἤμουν παρακάτω, στ' ἀμπέλια μας. Ἀκουσα τὶς φωνὰς τῶν παιδιῶν καὶ ἔπειτα τὰ εἶδα ὅλα νὰ δου-

λεύουν βιαστικά, κάτι να κάμνουν. Ἀλλὰ τί; Δὲν ἤξευρα. Δὲν ἐκατάλαβα.

Καθὼς εἶχα κόψει κάμποσα σταφύλια καὶ ἐπροχωροῦσα νὰ φιλεύσω τοὺς φίλους μου, ἀκούω ἕναν κρότο σὰν ἀπὸ φουρνέλο, βλέπω λάμψη, καπνὸ σύννεφο νὰ ξεπετιέται καὶ τὰ παιδιὰ νὰ σκορπίζονται, νὰ τρέχουν, νὰ γίνονται ἄφαντα. Ἀφοῦ ἐσκορπίσεν ὁ καπνός, βλέπω τὸν Μαθιὸ νὰ καίεται καὶ νὰ οὐρλιάζει. Ἐκαίετο καὶ ἐστριφογύριζε φωνάζοντας. Ἐνόησα τί συνέβη. Ἀργότερα ἔμαθα ὅτι δὲν εἶχε βάλει ὅλο τὸ παρούτι, παρὰ εἶχε κρατήσῃ ἀρκετὸ στὶς τσέπες του. Καθὼς ἔσκυψε νὰ βάλῃ φωτιὰ στὸ «ἡφαίστειο», μαζὶ ἐπῆρε φωτιὰ καὶ τὸ παρούτι ποὺ εἶχε στὶς τσέπες του.

9. Βοήθεια, καίομαι . . . ἐκάηκα . . . βοήθεια! Ἐφώναζεν ὁ Μαθιός. Πειτῶ τὰ σταφύλια καὶ τρέχω. Πλησιάζω καὶ τοῦ δίδω μιὰ δυνατὴ σπρωξιά. Πέφτει στὰ ὑγρὰ φύλλα ποὺ ἦσαν σωρὸς κάτω ἀπὸ τὶς βελανιδιές. Ἐπειτα ἀρχίζω νὰ τὸν κυλῶ πρὸς τὴ βρύση. Ἐσβησαν οἱ φλόγες καὶ ὅλο του τὸ σῶμα ἐσκεπάσθηκε μὲ λά-

σπη. Τὸν ἐβοήθησα ὕστερα νὰ σηκωθῇ. Πῶς ἔτρεμε! Τρέχω, παίγνομαι ἀπὸ τὸ χαλῶναι μετὰ ἕνα παλιὸ ἐπανω-

φόρι, πὺν ἐφοροῦσεν ὁ πατέρας μου, ὅταν ἐπήγαινε καὶ ἐδούλευε στ' ἀμπέλι. Τὸν ἐτύλιξα μὲ τὸ ἐπανωφόρι καὶ ἔπειτα ἔσκυψα καὶ τὸν ἐπῆρα στὸν ὦμο μου. Βαρὺς ἦτο, ἀλλὰ τί νὰ ἔκαμνα; Ἐτρεχα, ὅσον ἡμποροῦσα νὰ τὸν μεταφέρω στὸ σπίτι του. Καλὰ πὺν ἀπὸ τοὺς ψιθυρισμοὺς καὶ ἀπὸ τὸν φόβο τῶν παιδιῶν ἐννόησαν ὅτι κάτι ἀσυνήθιστο συνέβη καὶ ἔτρεξαν ἀρκετοὶ ἀπὸ τὸ χωριό.

10. Τὶ συνέβη τότε εὐκόλα τὸ καταλαβαίνετε. Ἄν εἰπῇτε γιὰ τὰ παιδιὰ, ἐτιμωρήθησαν μὲ τὸ παραπάνω. Ἄλλὰ τί τὸ ὄφελος; Ὁ γιατρὸς τοῦ νησιοῦ εἶπε, νὰ καλέσουν ἀπὸ τὸ Μεγανήσι καὶ ἕναν ἄλλον ξακουσμένον γιατρό. Στὸ ἀναμεταξὺ αὐτὸς θὰ ἔκαμνε ὅ,τι ἡμποροῦσε.

Ἐπέρασαν ἀρκετὲς ἡμέρες καὶ ὅλοι στὸ νησί ἦσαν θλιμμένοι. Ἐπερίμεναν ὥραν τὴν ὥρα νὰ πεθάνῃ ὁ Μαθιός. Ἐχει καὶ πολὺ, ἔλεγον. Δύσκολα νὰ ζήσει. Ἐπειτα εἶπαν ὅτι οἱ πληγὲς ἔκλεισαν, ἐκτὸς ἀπὸ μία. Αὐτὴ δὲν ἤθελε νὰ κλείσῃ, ἦτο ἀγιάτρευτη καὶ αὐτὴ θὰ ἔφερε τὸν θάνατον στὸ Μαθιό. Ὁ γιατρὸς ἀπὸ τὸ Μεγανήσι εἶπεν ὅτι στὴν πρωτεύουσα, στὰς Ἀθήνας, ἦτο κάποιος ἄλλος μεγαλύτερος γιατρός. Αὐτὸς ἦτο εἰδικὸς εἰς αὐτά. Ποιὸς ξέρει! ἡμπορεῖ κάτι νὰ κάμῃ αὐτός.

11. Ἦλθε καὶ αὐτὸς καὶ ἐξέτασε τὴν πληγή.

— Χμ! ἔκαμε.

Οἱ δυὸ ἀδελφοῦλες τοῦ Μαθιοῦ ἐκοίταζαν τὸ γιατρὸ στὰ μάτια.

— Χμ! ξανάκαμε ὁ γιατρός, θὰ κόψωμε ἀπὸ ἄλλον ἕνα κομματάκι δέρμα. Θὰ τὸ κολλήσωμε ἀπάνω καὶ ὁ Μαθιὸς θὰ γίνῃ καλός.

— Κόψε, γιατρέ μου, κόψε όσο θέλεις από μένα, εἶπεν ἡ μητέρα τοῦ Μαθιοῦ.

— Χμ! ἔκαμε τρίτη φορὰ ὁ γιατρὸς χαμογελώντας πικρά. Νὰ ἔκαμνε τὸ ἰδικό σου δέρμα, μαννούλα, τί ἄλλο ἠθέλαμε! Μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ μικροῦλες νὰ δανείσῃ τὸ δέρμα ποὺ χρειάζεται ὁ ἀδελφός της γιὰ νὰ μὴν πεθάνῃ.

Σὰν ἄκουσαν οἱ μικροῦλες ὅτι θὰ τοὺς ἔκοβε τὸ δέρμα, ἔβαλαν τὶς φωνές, καὶ ὅπου φύγει - φύγει.

12. Ἐτρεῖξαν στὸ σπῆτι μας καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ μιλήσουν ἀπὸ τοὺς λυγμούς.

Πολὺ ἐκοπίασεν ἡ μητέρα μου νὰ καταλάβῃ γιατί ἔχλαιαν.

Μόλις τὸ ἐκατάλαβεν ἡ ἀδελφή μου ἔγινεν ἀμέσως ἄφαντη. Ὑποθέσαμε ὅτι ἐφοβήθηκε ἀπὸ τὸ ἄκουσμα. Δὲν εἶναι δὰ καὶ μικρό· νὰ σοῦ κόπτουν τὸ δέρμα, νὰ τὸ ξεκολλοῦν καὶ νὰ τὸ κολλοῦν ἀπάνω σ' ἄλλον ἄνθρωπο... Πῶς σᾶς φαίνεται;

Ἀρκετὴν ὥραν ἐζητούσαμε τὴν ἀδελφή μου. Ἐξαφνα τὴν βλέπουμε νὰ ἔρχεται. Εἶχε τὸ πόδι της δεμένο μ' ἐπίδεσμο.

— Ποῦ ἦσουν; τὴν ἐρώτησεν ἡ μητέρα μου.

— Ποῦ ἤμουν! Νά, ἐχάρισα τὴ ζωὴ στὸ Μαθιό.

— Ἀλήθεια; Σοῦ... .

— Ναί, ναί! τί ἦτο νομίζετε; Λίγος πόνος, καὶ ἐπέρασε. Τώρα τίποτε. Καὶ ὁ Μαθιὸς δὲν θὰ πεθάνῃ. Καὶ ὁ γιατρὸς μοῦ εἶπε:

— Εὖγε, γενναία κόρη.

Οἱ ἀδελφοῦλες τοῦ Μαθιοῦ ἔμειναν μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Ἐκοκκίνισαν καὶ ἔπειτα ἔφυγαν ἐντροπιασμένες.

Ὁ Μαθιὸς ἔγινε καλὰ. Ἀπὸ τότε ἔπαυσε καὶ τὰ

τρελλά παιγνίδια. Ἔμαθε γράμματα καὶ κατόπιν ἔγινε
γλύπτης.

Τὴν ἱστορία του τὴν ἔγραψα γιὰ τ' ἀνηψάκια μου,
τὰ παιδιὰ τῆς ἀδελφῆς μου καὶ τοῦ γαμβροῦ μου
Μαθιοῦ. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

14. Πολὺ ἀργά.

1. Μιὰ φορά, μικρός, ἀρρώστησα βαρειαὶ καὶ ἔτυχενὰ εἶμαι μακρὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα μου, σὲ συγγενεῖς μας. Αὐτοὶ ἔκαμαν βέβαια τὰ πάντα γιὰ νὰ μὲ σώσουν. Ἐγὼ ὅμως σὰ νὰ μὴν ἤθελα νὰ σωθῶ, δὲν ἔπαιρνα τὰ φάρμακα καὶ τὸ κακὸ ἐχειροτέρευε.

Ἐνα πρωὶ ἐξύπνησα σ' ἓνα μεγάλον θάλαμον γεμᾶτον κορβεῖα. Ἐνόμισα στὴν ἀρχή, ὅτι ἔβλεπα ὄνειρο. Ἐπειτα ὅμως ἐκατάλαβα, ὅτι εὐρισκόμουν σὲ νοσοκομεῖο. Ἀλλὰ πῶς εὐρέθηκα ἐκεῖ; Ἀργότερα τὸ ἔμαθα ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μου, γιατί ἐκεῖνοι, φοβισμένοι ἀπὸ τὴν κατάστασί μου, μ' ἐπῆγαν ἐκεῖ, ὅταν εἶχα πέσει σὲ ἀναισθησία ἀπὸ τὸν μεγάλον πυρετό.

Καθὼς ἔστρεφα τὰ μάτια μου καὶ ἐκοίταζα γύρω μου, ἀνοιξε ἡ πόρτα καὶ ἐμπήκε μιὰ νοσοκόμος. Ἦτο

ψηλή, μὲ γαλανὰ ἥσυχα μάτια καὶ μὲ ξανθὰ μαλλιά, ποὺ εἶχαν ἀρχίσει ν' ἀσπρίζουν. Τὸ πρόσωπό της καὶ τὰ χέρια της ἐφαίνοντο σὰ νὰ ἦσαν πλασμένα ἀπὸ λευκὸ κερί. Ἐχαμογέλασε στοὺς ἀρρώστους, εἶπε δυὸ λόγια σὲ κάποιον ἀρρωστον ποὺ ἐβογγοῦσε, καὶ ὕστερα ἐπλησίασε στὸ κρεββάτι μου.

2. Ἄμα ἦλθε κοντά μου, ἐπῆρε ἓνα κάθισμα, ἐκάθισε καὶ μ' ἐρώτησε μὲ γλυκεῖα φωνή, ποὺ μοῦ ἐφάνηκε σὰν μουσικὴ πρωτάκουστη :

— Πῶς εἴσθε; καλὰ;

Γρήγορα τῆς ἀπάντησα μὲ ἀδύνατη φωνή :

— Καλὰ, εὐχαριστῶ!

Τὴ στιγμὴν ἐκείνην ἦλθε κοντά μας καὶ ἄλλη νοσοκόμος. Ἐκρατοῦσε στὸ ἓνα της χέρι μιὰ φιάλη καὶ στὸ ἄλλο ἓνα κουτάλι.

— Ρίξε μιὰ κουταλιά καὶ δῶσε την στὸν κύριον νὰ τὴν πιῇ, τῆς εἶπε μὲ τὴν ἴδια ἥσυχη φωνή ἡ πρώτη νοσοκόμος.

Ὁ «κύριος» ἤμουν ἐγώ!

Ἐσκέφθηκα ν' ἀρνηθῶ, ὅπως ἔκαμνα στοὺς δικούς μου, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσα. Ἄνοιξα τὸ στόμα μου χωρὶς νὰ θέλω καὶ ἤπια τὸ γιατρικό.

Θεέ μου! ἐπέρασαν τόσα χρόνια καὶ ἀκόμη αἰσθάνομαι τὴν ἀηδία.

— Ὁραῖα, εἶπεν ἡ νοσοκόμος. Νὰ εἴσθε ἔτσι ὑπάκουος καὶ θὰ γίνετε γρήγορα καλὰ.

— «Δὲν τὸ πίνω! δὲν τὸ πίνω!» ἀκούσθηκε πιὸ πέρα μιὰ φωνή. «Θέλω τὴν κυρία Ἀγγελικὴ». Ἦτο καὶ αὐτὴ φωνὴ παιδιοῦ. Ἡ νοσοκόμος ἐσηκώθη, μὲ ἑταιρέτησε καὶ ἐπλησίασε στὸ ἄλλο κρεββάτι.

Καλή ἡμέρα, κύριε! τὴν ἄκουσα νὰ λέγη. «Πιὲ τὸ φάρμακο! Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ φωνάζης, σὰν μορὸ παιδάκι».

— «Θὰ τὸ πιῶ, κυρία, ἀμέσως θὰ τὸ πιῶ», ἀπάντησεν ὁ ἄρρώστος.

3. Τέτοιες ἱστορίες συνέβαινον πολλές, κάθε ἡμέρα, ὅσον καιρὸ ἔμεινα στὸ νοσοκομεῖο, καὶ ἔμεινα ὄχι λίγο ἓνα μῆνα σχεδόν. Ἡ κυρία Ἀγγελικὴ ἡμέρα καὶ νύκτα ἦτο στὸ πόδι, πρόθυμη νὰ πηγαίνει παντοῦ, νὰ ἐπιβλέπη, νὰ παρηγορῇ, νὰ ὑποφέρῃ καὶ τὶς πιὸ παράλογες ἰδιοτροπίες τῶν ἀρρώστων.

Ἄν καὶ δὲν ἔσβηνε ποτὲ τὸ γλυκὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη της, ἐφαίνετο μολαταῦτα γυναῖκα πολύπαθη καὶ πολυβασανισμένη. Αὐτὸ τὸ ἐννόησα ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡμέρες ποὺ τὴν ἐγνώρισα, γιατί δὲν ἔμοιαζε μὲ καμμιὰν ἄλλην ἐκεῖ μέσα. Καὶ οἱ ἄλλες νοσοκόμες ἦσαν πρόθυμες καὶ συμπονοῦσαν τοὺς ἀρρώστους, ὅμως ἡ κυρία Ἀγγελικὴ εἶχε κάτι τὶ παραπάνω, κάτι πῶς νὰ τὸ πῶ; δύσκολα λέγεται μὲ λόγια. Ὁ πόνος τοῦ κάθε ἀρρώστου ἦτο καὶ πόνος δικός της. Τὸ ἐκαταλάβαινε κανεὶς ἀπὸ τὸ κάθε κίνημα, ἀπὸ τὸν κάθε λόγο ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς τοὺς ἀρρώστους ἦτο γιὰ τὴν κυρία Ἀγγελικὴ καὶ ἓνας ἰδικός της, ἓνας στενὸς συγγενής της, πατέρας, ἀδελφός!

4. Ὅταν ἔγινε καλὰ καὶ ἐβγῆκα ἔξω, ἄκουσα ἀπὸ τὸ θεῖο μου τὴν ἱστορίαν της. Ὁ θεῖός μου τὴν ἤξευρε καλὰ τὴν κυρία Ἀγγελικὴ.

Ἦτο ἀπὸ ἓνα νησι τοῦ Σαρωνικοῦ. Ὁ πατέρας της ἦτο δύτες. Ἐπῆγαινε μὲ καράβια στὰ παράλια τῆς

Ἀφρικῆς καὶ ἔβγαξε σφουγγάρια. Δέκα ἔξη χρόνων ἔχασε τὴ μητέρα της. Ἡ Ἀγγελικὴ τότε ἀφωσιώθηκε νὰ μεγαλώσῃ ἓνα ἀδελφάκι της, ποὺ τὸ ἄφησε ἡ μητέρα της βρέφος στὸ λίκνο. Καὶ τὸ ἐμεγάλωσε, τὸ ἔκαμε ὡς δέκα χρόνων. Ἐπειτα ὅμως μιὰ ἀρρώστεια, ποὺ ἔπεσε στὸ νησί, τὸ ἐσάρωσε μαζὶ μὲ ἄλλους πολλούς.

Τοῦ πατέρα της τοῦ ἐστοίχισε πολὺ. Ἦτο καὶ ἥσυχος καὶ εὐγενικὸ παιδάκι· δὲν ἔμοιαζε διόλου μὲ τὸν μεγαλύτερο γιό του, ποὺ ποτὲ δὲν εἶχε δεχθῆ συμβουλὴ. Καὶ μιὰ ἡμέρα, καθὼς ἐτοιμάζετο πάλι γιὰ ταξίδι, νὰ φύγῃ μὲ τὰ σφουγγαράδικα, τῆς εἶπε:

— Τοῦτο τὸ ταξίδι θὰ κάμω, Ἀγγελικὴ μου, καὶ ὄχι ἄλλο. Θὰ κοιτάξω νὰ σὲ κάμω νοικοκυρά. Ἐλεγα νὰ δουλεύω ὡς στὰ γεράματα ἀκόμη, γιὰ νὰ σπουδάσω τὸ ἀγοράκι μας, γιὰτὶ ἔπαιρνε ἀπὸ γράμματα· μὰ ἔτσι τὸ ἠθέλησεν ἡ μοῖρα!

5. Εἶπε αὐτὰ καὶ ἐταξείδευσε. Μὲ τὸν καιρό, ἐγύρισε ἀπὸ τὸ ταξίδι, ἀλλὰ ἐγύρισε σακάτης. Ἐπιάσθηκαν τὰ πόδια του. Αὐτὸ συμβαίνει συχνὰ στοὺς σφουγγαράδες. Ὅσους δὲν ξεσχίσουν οἱ καρχαρίες, ἢ δὲν τοὺς βγάλουν σκασμένους ἀπὸ τὸ σκάφανδρο, τοὺς περιμένει τὸ πιάσιμο. Γίνονται παράλυτοι, ἀνίκανοι γιὰ ἐργασία. Λίγοι γλυτώνουν ἀπ' αὐτό.

Καί, σὰ νὰ μὴν ἔφθαναν αὐτὲς οἱ συμφορές, εἶχαν καὶ τὸν μεγαλύτερον ἀδελφόν της, ποὺ ἠθέλεε χορήματα νὰ φύγῃ γιὰ τὴν Ἀμερικὴ.

— Ποῦ νὰ τὰ εὔρω τὰ χορήματα; τοῦ ἔλεγεν ὁ πατέρας. Ἐγὼ ἀνίκανος πιά γιὰ ἐργασία, καὶ ἔχω κόρη νὰ ὑπανδρεύσω. Πιάσε δουλειὰ νὰ ζήσης καὶ νὰ βοηθήσης καὶ μένα.

Αὐτὸς ὁμως, ἀσυγκίνητος, ἐδημιουργοῦσε κάθε ἡμέρα καὶ νέες ἱστορίες.

— Νὰ τὰ εὔρης ὅπου θέλεις, ἔλεγε στὸν πατέρα του. Ἐχεις ὑποχρέωσι νὰ τὰ εὔρης.

6. Ἡ Ἀγγελικὴ παρεκάλεσε τὸν πατέρα της νὰ βάλουν ὑποθήκη ἓνα ἀμπελάκι, ποὺ εἶχαν, καὶ λίγες ἐλιές, καὶ νὰ δανεισθοῦν χρήματα. Ποιὸς ξεύρει! ἡμπορεῖ νὰ εὔρη τὴν τύχη του, στὴν Ἀμερική, ἔλεγε.

— Χαμένα λόγια, τῆς ἔλεγεν ὁ πατέρας της. Ἄν ἤθελε νὰ κάμῃ τὴν τύχη του, τὴν ἔκαμνε καὶ ἐδῶ. Ἄνθρωπος, ποὺ δὲν τὸν συγκινοῦν οἱ συμφορὲς τοῦ σπιτιοῦ του, ὅπου καὶ νὰ πάγῃ, προκοπὴ δὲν θὰ ἰδῇ.

Στὸ τέλος ἐδέχθη ὁ πατέρας της, καὶ ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἀγγελικῆς ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀμερική. Ἀλλὰ χρόνια, χρόνια πολλὰ ἐπέρασαν, χωρὶς νὰ ἔχουν εἶδῃσι τί ἀπέγινε. Οὔτε γράμμα, οὔτε γραφή!

7. Τὸ ἀμπελάκι καὶ τὶς ἐλιές τὰ ἐπῆρε ὁ δανειστής. Ἐμείνε τὸ σπιτάκι μ' ἓνα μικρὸν κῆπο. Αὐτὸν ἐκάλ-

λιεργοῦσεν ἡ Ἀγγελικὴ ἔτρεφε καὶ ὀρνιθες καὶ περιστέρια. Διόρθωσε καὶ μιὰ παλιὰ βάρκα καὶ ἐπῆγαινε μὲ τὸν πατέρα της, τραβώντας αὐτὴ τὰ κουπιὰ, καὶ ἔρχονταν παραγάδια. Ἐψάρευαν.

Μὲ τὸν καιρὸν ὁμως ὅλο καὶ ἐχειροτέρευεν ἡ ὑγεία

τοῦ πατέρα της, ὅσπου ἔμεινε παράλυτος ἐντελῶς. Τὸν ἐσήκωνε ἡ κόρη στὰ χέρια, σὰν μωρὸ παιδί, καὶ τὸν κατέβαζε στὸν κῆπο καὶ τὸν ἔβαζε νὰ κάθεται κάτω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πορτοκαλλιά. Ἡ ζέστη τοῦ ἡλίου τοῦ ἔκαμνε καλὸ καὶ τοῦ ἐλάφρωνε τοὺς πόνους.

Τῇ νύκτα ὁμως ἐπερνοῦσε μαρτύριο ἡ καημένη ἡ Ἀγγελικὴ. Ἐπονοῦσε πολὺ ὁ πατέρας της καὶ ἔπρεπε

ζάθε λίγο καὶ λιγάκι νὰ τὸν γυρίζῃ ἀπὸ τὸ ἓνα πλευρὸ
στὸ ἄλλο.

8. Ἔτσι ἐπέρασαν χρόνια, χωρὶς νὰ βγῇ ποτὲ τὸ
παραμικρὸ παράπονο ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Ἀγγελικῆς
γιὰ τὴ σκληρὴ μοῖρα τῆς.

Τὰ ἀδύνατα δυνατὰ ἔκαμνε νὰ ἐλαφρώσῃ τοὺς
πόνους τοῦ πατέρα τῆς. Μὲ τὰ γλυκόλογά τῆς, μὲ τὸ
χαμόγελο πάντα τὸν ἐπεριποιεῖτο, γιὰ νὰ μὴν τοῦ
περάσῃ στὸ νοῦ, ὅτι τὸν ἐβαρέθηζε.

Ἦτο ἀπάνω ἀπὸ τριάντα χρόνων, ὅταν ὁ πατέρας
τῆς ἀπέθανε καὶ ἔμεινε μόνη στὸν κόσμο.

— Καὶ τώρα; τὴν ἐρώτησε μιὰ μακρινὴ συγ-
γένισσά τῆς.

— Τώρα, τῆς ἀπάντησεν ἡ Ἀγγελικὴ, θὰ ζητήσω
θέσιν σὲ νοσοκομεῖο. Αὐτὸ ἔμαθα. Αὐτὸ θὰ κάμω!

— Μὲ τοὺς ἀρρώστους! εἶπεν ἡ συγγένισσά τῆς.

— Μὲ τοὺς ἀρρώστους, εἶπε καὶ ἐκείνη, νὰ τοὺς πε-
ριποιουῖμαι, νὰ κοιτάζω νὰ τοὺς ἐλαφρώνω τοὺς πόνους.

Καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὸ νησί καὶ ἦλθε στὴν Ἀθήνα.
Ἐγνώριζε μιὰ οἰκογένεια ἐνὸς καλοῦ γιατροῦ, ποῦ
ἐπήγαινε κάθε χρόνο τὸ καλοκαίρι στὸ νησί των, καὶ
μὲ τὴν σύστασίν του ἐμπῆζε σὲ ἓνα νοσοκομεῖο.

9. Εἶχαν περάσει χρόνια ἀφ' ὅτου ἔγινε νοσοκόμος
ὅταν, μιὰ ἡμέρα, τῆς εἶπαν πὼς κάποιος τὴν ἐζητοῦσε.
Κατέβηκε στὸ γραφεῖο καὶ εἶδε τὴ μακρινὴ συγγένισσά
τῆς μὲ κάποιον ἄγνωστον.

— Δὲν τὸν γνωρίζεις; τὴν ἐρώτησε ἡ συγγένισσά
τῆς, δείχνοντας τὸν ἄγνωστον. Κάποια ὑποψία ἐπέρασε
στὸ νοῦ τῆς, μόλις τὸν εἶδε. Τώρα, ἂν καὶ ἐνόησε

σχεδὸν καλὰ, ποιὸς ἦτο ὁ ξένος, ἐκούνησε τὸ κεφάλι της λέγοντας μ' αὐτό, ὅτι δὲν τὸν γνωρίζει.

— Ὁ ἀδελφός σου ὁ Θανάσης! τῆς εἶπε ἡ συγγένισσα. Ἐχει φέρει καὶ πλούτη! . . .

10. Ἡ συγγένισσά της ἐπερίμενε νὰ πέσῃ ἡ Ἀγγελικὴ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀδελφοῦ της, ἀφοῦ μάλιστα τῆς εἶπε, ὅτι ἦλθε καὶ πλούσιος. Αὐτὴ ὅμως ἄφησε μὲ ἀδιαφορία ἓνα «Ἄ!» σὰ νὰ ἐθυμῆθηκε πὼς εἶχε καὶ ἀδελφὸ καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι λέγοντας :

— Τί κάνεις, Θανάση;

— Καλὰ, Ἀγγελικὴ, καλὰ, τῆς ἀπαντᾷ. Εἶναι λίγες ἡμέρες ποὺ ἦλθα ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Ἐπῆγα στὴν πατρίδα, ἐρώτησα γιὰ σένα, καὶ ἔμαθα πὼς εἶσαι ἐδῶ. Εἶπα τότε στὴν κυρὰ Μαρούσα νὰ ἔλθῃ μαζί μου νὰ σὲ εὔρουμε καὶ ἦλθαμε. . .

— Καλῶς ἦλθατε.

— Ἀκουσε τώρα, Ἀγγελικὴ, τῆς εἶπεν αὐτός. Ἐγὼ ἔχω χρήματα πολλά! πολλά! Δὲν θέλω νὰ δουλεύῃς. Θέλω νὰ κἀθεσαι καὶ νὰ καλοπερνᾷς.

— Ἀργὰ εἶναι, πολὺ ἀργά, τοῦ εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ καὶ ὁ νοῦς της ἐπῆγε στὸν πατέρα της, στὴ δυστυχία ποὺ ἐπέρασαν.

— Δὲν εἶναι ἀργά, Ἀγγελικὴ. Σκέψου καὶ τὶ θὰ εἰπῇ ὁ κόσμος. Νὰ εἶμαι πλούσιος καὶ ἡ ἀδελφή μου νὰ δουλεύῃ; εἶπε πάλι ὁ Θανάσης.

— Εἶναι ἀργὰ πιά, πολὺ ἀργά, τοῦ ἀπάντησεν ἡ Ἀγγελικὴ. Ὁ κόσμος! Ἄς εἰπῇ ὅ,τι θέλει ὁ κόσμος. Καὶ ἔπειτα δὲν ἡμπορῶ ν' ἀφήσω τὸν κόσμον τὸν ἰδικόν μου, τοὺς ἀρρώστους μου· θὰ μοῦ κἀμῃ κακό.

15. Ἀληθινὸ παλληκάρι.

1. Ἀνὸς ἡμέρες ἔπεφτε πυκνὸ τὸ χιόνι καὶ ὅλα ἦσαν κάτασπρα. Τὸ χωριό, τὰ δένδρα, οἱ δρόμοι, τὰ βουνά.

Ποῦ νὰ βγῇ κανεὶς ἔξω! Ἀραιὰ καὶ ποῦ νὰ ἰδῇς διαβάτη. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἔπαυσε, χωρὶς ὅμως νὰ φύγουν τὰ σύννεφα, ποὺ ἐφαίνοντο ἔτοιμα νὰ ξαναρχίσουν τὸ ἴδιο παιγνίδι. Ἐγὼ μὲ δύο φίλους μου, κοντὰ τὸ δειλινό, ἐγυρίζαμε στὰ χιόνια. Θὰ ἤμεθα καὶ οἱ τρεῖς ὥς δέκα πέντε χρόνων.

Γεμᾶτοι χαρὰ ἐβγήκαμε ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ ἐγυρίζαμε. Ἀκούαμε μὲ εὐχαρίστησι τὸ χιόνι νὰ τρίζει στὰ βήματά μας καὶ ἐτρίβαμε μὲ αὐτὸ τὰ χέρια μας, γιὰ νὰ ζεσταθοῦν.

Ἔτσι, τρέχοντας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, εἴχαμε φθάσει στὸ ρίζωμα τοῦ βουνοῦ. Ἐπρεπε τώρα νὰ ἐπιστρέψουμε, γιὰτὶ ἄρχισε καὶ νὰ νυκτώνῃ. Δὲν ἦτο διόλου εὐχάριστο, νὰ μᾶς πάρῃ ἡ νύκτα καὶ ν' ἀρχίσῃ πάλι ἐκεῖνο τὸ πυκνὸ χιόνι.

2. Ξαφνικὰ ὁ φίλος μου ὁ Πέτρος ἐστάθηκε.

— «Σταθῆτε!» μᾶς εἶπε.

Ἐσταθήκαμε. Αὐτὸς εἶχε στυλωμένο τὸ αὐτὶ καὶ ἐφαίνετο σὰν ν' ἀκούῃ, ἢ νὰ προσπαθῇ ν' ἀκούσῃ κάτι.

— Τί νὰ εἶναι; τὸν ἐρώτησα ἐγὼ σιγά, σὰν νὰ ἐφοβήθηκα, θαρρεῖς, μὴ μᾶς ἀκούσουν τίποτα κακοποιοί, ποὺ θὰ ἦσαν ἐκεῖ κοντά μας κρυμμένοι.

— Κάποιος ἄνθρωπος κινδυνεύει.

— Ποῦ;

— Πάνω ἐκεῖ στὴν ψηλὴ ράχη!

—“Ομως ἐγὼ δὲν ἄκουσα τίποτε. Νὰ μὴν φαντά-
ζεσαι πὼς ἀκοῦς;

Ὁ Πέτρος ὅμως δὲν ἠθέλε νὰ προχωρήσῃ.

Μόλις ἔκανε ἓνα-δύο βήματα, καὶ πάλι ἐστάθηκε.

— Νά! ἀκοῦτε; μᾶς εἶπε δείχνοντας σὲ κάποιον μέ-
ρος. Τώρα εἶχαμε ἀκούσει καλὰ καὶ ἐμεῖς.

Ἦσαν φωνές ἀνθρώπινες. Τί ἄλλο θὰ ἐζητοῦσαν,
παρὰ βοήθεια.

— Ἐμπρός, πᾶμε γρήγορα νὰ τοὺς βοηθήσωμε. Θὰ
ἔχουν βουλιάξει μὲς στὰ χιόνια, σὲ λάγκους, εἶπε καὶ
ἐπροχώρησε πρῶτος πρὸς τὸ βουνό.

3. Τὸν ἀκολούθησα. Εὐτυχῶς ἔτυχε νὰ ἔχω ἀγο-
ράσει, γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό, καὶ μιὰ μικρὴ φιάλη
ρούμι καὶ τὸ εἶχα στὴν τσέπη μου. Ὁ Δημήτρης ὅμως,
ὁ σύντροφός μας, ἔμενε πίσω μας, σὰ νὰ ἐρχόταν μὲ τὴ
βία, ἢ νὰ τὸν ἐσέριναμε. Τέλος ἐστάθη.

— Εἴσθε καλὰ; μᾶς λέγει. Καὶ ἂν τὸ κάνουν ἐπί-
τηδες καὶ καλοῦν γιὰ νὰ πάγῃ κανεὶς κοντά τους; Ἄν
εἶναι ἄνθρωποι κακοί;

— «Καὶ ἂν δὲν εἶναι; . . .» τὸν ἐρωτᾷ γυρίζοντας
ὁ Πέτρος.

— «Ἦμπορεῖ νὰ εἶναι!»

— Μὴ μᾶς ἀργοπορήσῃς. Ἐμεῖς θὰ πᾶμε. Γειά σου.
Καὶ ἐτράβηξε βιαστικὸς τὴν ἀνηφοριά.

Τὸν Δημήτρη δὲν τὸν ἀκούαμε πιά. Κάτι μᾶς
ἔλεγε, ἀλλ’ εἶχε μείνει πολὺ πίσω.

4. Ἐγνωρίζαμε καλὰ τὰ μέρη καὶ σὲ λίγο ἐφθά-
σαμε στὰ περάσματα τοῦ βουνοῦ.

Οἱ φωνές, πνιγμένες φωνές, μᾶς ὡδηγοῦσαν. Ἐφω-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

νάζαμε καὶ ἐμεῖς, πότε ὁ ἓνας, πότε ὁ ἄλλος:

— Ἐρχόμαστε! Ἐρχόμαστε!

Ὅσο ἐπλησιάζαμε, τοὺς ἐφωνάζαμε συχνότερα. Ἀλλὰ ἔξαφνα, οἱ φωνές ἔπαυσαν διὰ μιᾶς. Δὲν μᾶς ἀπαντοῦσαν πιά· φωνάζομε, τίποτε! Σιωπὴ βαθειὰ παντοῦ. Καὶ χιόνι, χιόνι ποὺ ἐβουλιάζαμε καὶ μᾶς ἐμπόδιζε νὰ προχωρήσωμε, καὶ ὅλα γύρω μας ἦσαν κάτασπρα καὶ βουβά.

— Θὰ ἐχάθηκαν στὰ χιόνια! εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ ἐστάθη ἀπελπισμένος.

Δὲν ἐμίλησα. Αὐτὸς ὅμως γρήγορα ἐπῆρε πάλι θάρος.

— Νὰ κοιτάξωμε νὰ βροῦμε ἀχνάρια, εἶπε.

Ἐψάχναμε σὰ λαγωνικά, ποὺ ζητοῦν μὲς στὸ χιόνι λαγό.

Ἐφθάσαμε σὲ μέρος πολὺ ἀνώμαλο. Ἦτο κίνδυνος νὰ βυθισθοῦμε στὸ χιόνι.

— Στάσου, εἶπα στὸν Πέτρο, νὰ θυμηθοῦμε τὸ μέρος πῶς εἶναι.

5. Ἐκοιτάξαμε καλὰ.

— Νὰ ἡ γέριξη βελανιδιά, ἄρχισε νὰ λέγῃ ὁ Πέτρος. Ἡ μεγάλη ρεματιὰ εἶναι ἐκεῖ πίσω. Ἀπὸ ἐδῶ ἴσα πέφτομε στὸ κτῆμα τοῦ γέρο-Φρόζαλη. Καὶ ἐσυνεχίσσαμε τὴν ἔρευνα.

Εὐρήκαμε σὲ λίγο ἀχνάρια ἀνθρώπου. Τὰ ἀκολουθοῦμε. Ἐφαίνοντο νὰ πηγαίνουν κατὰ τὸ χωριό, ἀλλὰ ξαφνικὰ ἐλοξοδορομοῦσαν.

Ὁ Πέτρος ἐστάθηκε.

— Μὰ γιὰ zoίτα τί ἀνάποδα ποὺ πᾶνε! εἶπε.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Μήπως δὲν ἤξευραν τὸ δρόμο; Καὶ ἐπροχώρησε ἀπο-
λουθώντας τ' ἀχνάρια.

— Πρόσεχε, τοῦ εἶπα, γιὰ τὸ Θεό! ἐδῶ εἶναι
τρομάρα.

Ἦτο πράγματι μέρος τρομακτικὰ ἐπικύνδυνον
δύσκολο νὰ τὸ περάσῃ κανεὶς καὶ χωρὶς τὸ χιόνι.

— Γιὰ ἰδὲς ὅμως, ἐπρόσθεσε αὐτός, σὰ νὰ ξεύρουν
τὰ μονοπάτια.

6. Ἐστάθηκε.

— Ἄ! ἔκαμε δείχνοντας ἓνα μέρος κατηφοριζό,
ἐκεῖ θὰ ἔπεσαν!

— Ἐλα νὰ φωνάξωμε.

Ἐφωνάξαμε μαζί.

Αὐτὴ τὴ φορά, εὐτυχῶς πίσω ἀπὸ κάτι βράχια
ψηλὰ καὶ ἀπότομα, κατάλευκα ἀπὸ τὸ χιόνι, ἀκού-
σαμε μιὰν ἀπάντησιν.

Δὲν εἶχαμε φθάσει ἀκόμη στὰ βράχια, ὅταν ἀκοῦμε
ἓνα φτερούγισμα καὶ μαζὶ σχεδὸν μιὰ γυναικεία φωνὴ
νὰ λέγῃ:

— Ἀχ! πάει ἡ κόττα πάλι.

Ἐσταθήκαμε. Μιὰ ὄρνιθα ἔπεσεν ἐπάνω μου.
Τὴν ἄρπαξα.

— Μὰ πῶς σοῦ ἔφυγε πάλι; πῶς! πῶς! ἔλεγε
καθαρὰ ἄλλη φωνή, κακότροπη φωνὴ ἀνδρική.

Ἐπλησιάσαμε γιὰ νὰ καταλάβωμε τί συμβαίνει.

— Μὴ σοῦ ἔσπασε καὶ τὸ αὐγό; ἐρώτησε πάλι
ἡ ἀνδρική φωνή.

— Ὅχι, ὄχι, ἀπάντησε κλαψιάρικα, ἡ γυναικεία,
ἐδῶ τὸ ἔχω ^{ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ ἴνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς} ~~ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ ἴνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς~~ ^{ἡ κόττα} ~~ἡ κόττα~~!

7. Ἐσχύσαμε ἀπὸ ἐκεῖ πού ἤμεθα· δὲν ἦτο εὐκόλο νὰ κατεβοῦμε στὸ βάραθρο, ἀπ' ὅπου ἤρχοντο οἱ περιέργες αὐτὲς ὀμιλίες. Εἶδα-

με ἐκεῖ δύο ἀνθρώπους νὰ εἶναι μὲς στὰ χιόνια καὶ νὰ ἀγωνίζονται γιὰ νὰ βγοῦν.

— Σταθῆτε! τοὺς ἐφώναξεν ὁ Πέτρος καὶ γρήγορα ἐξετύλιξε τὸ μακρὸν ζωνάρι του ἀπὸ τῆ μέση.

— Πιάστε το· μὰ ἓνας, ἓνας! τοὺς εἶπε ρίχνοντάς το κάτω.

Ἐκοπίασαν λίγο· ὁ ἄνδρας τὸ ἔπιασε πρῶτος.

Τὸν ἀνεβάσαμε τραβώντας καὶ οἱ δύο. Τότε εἶδαμε ποιὸς ἦτο. Ἦτο ὁ γέρος Κουρούνης, ὁ γνωστὸς φιλάργυρος.

— Ἀχ! ἔκαμε καὶ ἐκάθισε ἐπάνω στὸ χιόνι. Ἀλλὰ διαμιάς ἐπετάχθηκε ὄρδιος, μόλις εἶδε τὴν ὄρνιθα κοντὰ του δεμένη ἀπὸ τὰ πόδια μὲ τὸ μανδῆλι μου.

— «Ἔλα ἐδῶ, κυρά», εἶπε ἀρπάζοντάς την.

Τὴ γυναῖκα ἐκοπίασαμε πολὺ νὰ τὴν βγάλωμε, γιατί ἔπιανε τὸ σχοινὶ μόνο μὲ τὸ ἓνα της τὸ χέρι· αὐτὸ τῆς ἐξέφευγε καὶ ἐκεῖνη ἐξαπλώνετο στὴν ἀνηφοριά. Ἐπὶ

τέλους τὴν ἀνεβάσαμε καὶ αὐτήν. Ἦτο ἡ γυναῖκα τοῦ φιλάργυρου, πὶο φιλάργυρη ἀπ' αὐτόν. Εἶδαμε καὶ γιατί ἐπέμενε νὰ πιάνη τὸ σχοινὶ μὲ τὸ ἓνα τῆς χέρι. Στὸ ἄλλο ἐκρατοῦσε τὸ αὐτό!

8. Στὸ δρόμο, ἀφοῦ τοὺς ἐδώσαμε καὶ λίγο ρούμι, μᾶς τὰ διηγῆθησαν ὅλα. Ἦρχοντο ἀπὸ τὸ κτῆμα των. Ἐκεῖ τοὺς εἶχε κλείσει στὸ καλύβι των τρεῖς ἡμέρες τὸ χιόνι. Ἐφαγαν κάθε τροφὴ πὺν εἶχαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐλθουν στὸ χωριό. Ἐξεκίνησαν μόλις ἔπαυσε τὸ χιόνι. Ἐπῆραν καὶ τὴν ὄρνιθα καὶ τὸ αὐγό, πὺν εἶχε γεννήσει λίγο πρὶν νὰ φύγουν. Καλὰ ἐπήγαιναν, ἀλλὰ ἐξαφνικὰ ἡ ὄρνιθα ἔφυγεν ἀπὸ τὰ χέρια τῆς γυναικὸς. Τὴν ἐκυνήγησαν, χωρὶς νὰ σκεφθοῦν τὸν κίνδυνον, καὶ τὴν ἔπιασαν. Ἀλλὰ ἐκατρακύλησαν στὸ βάραθρον πὺν τοὺς εὗρήκαμε καὶ τότε ἄρχισαν νὰ φωνάζουν.

Γιατί ὅμως δὲν ἀπαντοῦσαν ἔπειτα στὶς φωνές μας; Αὐτὸ εἶναι γιὰ νὰ γελᾷ κανεῖς. Ἐφοβήθησαν μὴν ἦσαν κλέπτες καὶ τοὺς πάρουν τὴν ὄρνιθα καὶ τὸ αὐτό!

Στὸ μεταξὺ εἶχε νυκτώσει. Ἀλλ' ἡ ἀντιφεγγιὰ τοῦ χιονιοῦ ἐφώτιζε τὸ δρόμο. Ἐμεῖς ἐπροχωροῦσαμε καὶ πίσω μᾶς ἀκολουθοῦσαν τὰ φιλάργυρα γεροντάκια.

Κοντὰ στὸ χωριό, εἶδαμε τοὺς ἰδικούς μας νὰ ἔρχονται νὰ μᾶς εὔρουν. Τοὺς εἶχε εἰπεῖ ὁ Δημήτρης τὰ καθέκαστα καὶ εἶχαν ἀνησυχήσει.

9. Μαζί τους ἦτο καὶ ὁ Δημήτρης. Καθὼς εἶδε τὸ γέρο-Κουρούνη νὰ βαστᾷ τὴν ὄρνιθα, καὶ τὴ γυναῖκα του τὸ αὐτό, δὲν ἐκρατήθηκε καὶ ἔβαλε τὰ γέλια.

— Χί! χί! ἔκαμε καὶ πλησιάζοντας τὸν Πέτρο εἶπε: Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ πάμε γιὰ τὸ γέρο-Κουρούνη; Τὴν

ἔπαθες. Ἄν τὸ ἤξευρες, δὲν θὰ ἐπήγαινες, βέβαια.

Ὁ Πέτρος τὸν ἐκοίταξε αὐστηρὰ καὶ δὲν ἐμίλησε.

Ἄλλ' ἐγὼ ἐπλησίασα τὸν Δημήτρη καὶ τοῦ εἶπα
σὺ αὐτί:

— Πολὺ λίγο γνωρίζεις τὸν Πέτρο, καὶ ἄς εἴμεθα
τόσα χρόνια φίλοι. Ὅχι ὁ Κουρούνης, ἀλλὰ καὶ ὁ πρὸ
χειρότερος ἄνθρωπος ἂν ἦτο, ὁ Πέτρος θὰ ἐπήγαινε.
Ὁ Πέτρος εἶναι ἀληθινὸ παλληκάρι.

— Καὶ ἐσὺ δὲν μένεις πίσω, μοῦ εἶπεν ὁ Δημήτρης
εἰρωνικά.

— Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, πὼς δὲν ἤθελα νὰ τὸν ἀκολου-
θήσω, ἀλλ' ἐπῆγα, γιατί ἐντράπηκα νὰ τὸν ἀφήσω μο-
ναχό. Ἐσὺ ὁμοῦ; . . τοῦ εἶπα. Ἀλλὰ πρὶν νὰ τελειώσω
τὸ λόγο μου, ὁ Δημήτρης εἶχε φύγει.

16. Γέροντας καὶ παλληκάρι.

Εἶναι καλοκαίρι καὶ εἶναι μεσημέρι
καὶ βαρὺ τὸ κάμμα χύνεται παντοῦ.
Δύσκολος ὁ δρόμος στ' ἄδενδρα τὰ μέρη
καὶ τὰ πόδια ἂν ἔχῃς τοῦ παλληκαριοῦ.

*
* *

Βαρυφορτωμένος γέρος προχωροῦσε
σέροντας τὰ πόδια δύσκολα καὶ ἀργά.
Μὲ τὰ τόσα χρόνια καὶ σακκὶ βαστοῦσε
καὶ ὅλο κοντοστέκει, καὶ ὅλο ἀγκομαχᾷ.

Στ' ὀργωμένο τόσα χρόνια πρόσωπό του
ἰδρωτας στ' ἀνλάγια χύνεται χονδρός.
Καὶ βογγᾷ σὰ βλέπει πέρα τὸ χωριό του
τρέμοντας μὴν πέση στὰ μισά, νεκρός.

*
* *

Στὴν κακιά τὴν ὥρα παλληκάρι φτάνει.
Παίροντας τοῦ γέρον τὸ βαρὺ σακκὶ
στὴ διζή του πλάτη παρενθὺς τὸ βάνει:
— "Ελα, γέροντά μου, πάρε ἀναψυχή.

*
* *

Τὸ σακκὶ τοῦ γέρον σιτὸ καλύβι φέρει
τὸ παλληκαριόκι ροδοζόκκινο.
Ἡ χαρά του λάμπει, δρόμο ξαναπαίρνει
σπίτι του γὰ φτάση, πρὶν τὸ δειλινό.

17. Ἡ καλὴ καρδιά.

1. Μιὰ φορὰ καὶ ἕναν καιρὸ ἦτο ἕνας μεγάλος καὶ δυνατὸς βασιλεὺς.

Αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε. Τότε ὁ γιὸς καὶ διάδογός του ἐκάλεσε τοὺς σοφοὺς συμβούλους του καὶ τοὺς ἐρώτησε :

— Ποιὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀγαθὸ στὸν κόσμον· δηλαδή ἐκεῖνο πού, ὅταν τὸ ἀποκτήσῃ κανεὶς, δὲν θὰ τοῦ λείπῃ πλέον τίποτε;

Ἐκεῖνοι ἀπάντησαν, ὅτι εἶναι ὁ μαγικὸς σάκκος. Αὐτὸς ὁ σάκκος εἶναι γεμᾶτος χρυσὰ νομίσματα. Ὅσα καὶ ἂν παίρῃ κανεὶς, ὁ σάκκος μένει πάντοτε γεμᾶτος.

Ὁ βασιλεὺς μὲ πολλοὺς κινδύνους καὶ ἀγῶνες ἀπόκτησε τὸ μαγικὸ σάκκο. Χάρις σ' αὐτὸν ἐστόλισε τὴν πρωτεύουσά του καὶ ἔκαμε ἔργα, πού καὶ τώρα — ποιὸς ξέρει ὕστερα ἀπὸ πόσες χιλιάδες χρόνια — τὰ ἐρεΐτιά των τὰ θαυμάζει ὅλος ὁ κόσμος.

Ὅσον γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅ,τι καὶ ἂν ἤθελε, τὸ εἶχε. Ἀλλὰ δὲν ἄρρηξε νὰ βεβαιωθῇ ὅτι τὸ χρῆμα δὲν ἦτο τὸ μοναδικὸν ἀγαθὸν στὸν κόσμον. Κάτι ἄλλο, κάτι ἄλλο τοῦ ἔλειπε!

2. Ἐκάλεσε λοιπὸν πάλι τοὺς σοφοὺς συμβούλους του.

— Μοῦ ὑποδείξατε, τοὺς εἶπε, κάτι πού τὸ χορταίνει κανεὶς γρήγορα. Ἀλλὰ δὲν ἐξήτησα τέτοιο. Δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἀνώτερο;

Οἱ σοφοὶ τότε τοῦ συνέστησαν νὰ εὕρῃ τὴν πεντάμορφη τοῦ κόσμου καὶ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα του.

Μὲ νέους κινδύνους καὶ ἀγῶνες τὴν εὗρηκε. Ἐξά-

ρηζε πολὺ ὅταν ἀπόκτησε ἓνα χαριτωμένο παιδάκι.
Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἀνησυχία του δὲν ἔπαυσε.

Ἐξάλεσε τρίτη φορὰ τοὺς σοφούς. Καὶ αὐτοὶ
τοῦ εἶπαν:

— Εἶναι ἓνας δράκος δυνατὸς καὶ κρατεῖ ἓνα βιβλίο
μοναδικό. Ἄν κατορθώσῃς νὰ τὸν σκοτώσῃς καὶ τοῦ

πάρῃς τὸ βιβλίο, δὲν θέλεις ἄλλο. Μέσα ἐκεῖ ὑπάρχει
ὅ,τι ἡμπορεῖ νὰ ποθήσῃ ἄνθρωπος.

3. Ὁ βασιλεὺς ἐπῆγε καὶ εὗρε τὸ δράκο· ἐκινδύ-
νευσε νὰ χάσῃ τὴ ζωὴ του, ἀλλὰ ἐπὶ τέλους τὸν ἐσκό-
τώσε καὶ τοῦ ἐπῆρε τὸ περίφημο βιβλίο.

Ἀρχισε νὰ τὸ μελετᾷ. Ἔμαθε ὅσα ἡμπορεῖ νὰ
μάθῃ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ πάλι δὲν ἔμενε εὐχαριστη-
μένος. Τὸ βιβλίο τὰ εἶχεν ὅλα, ἀλλὰ ὄχι καὶ ἐκεῖνο,
ποὺ ὁ φλογερός του πόθος ἤθελε.

— Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἄλλο τίποτε ἀνώτερο; ἐρώ-
τησε καὶ πάλι τοὺς σοφοὺς συμβούλους του.

— Ναί! ὑπάρχει καὶ ἄλλο, τοῦ ἀποκρίθησαν ἐκεῖ-
νοι. Ἀλλὰ γὰρ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ κανεὶς εἶναι δύσκολο,
πᾶρα πολὺ δύσκολο.

Δὲν ἐρωτῶ, ἂν εἶναι δύσκολο, ἀλλὰ ποῦ εἶναι,
εἶπεν ὁ βασιλεὺς.

Τότε ἓνας ἀπὸ τοὺς σοφοὺς, ἐχάραξε ὀλίγες λέξεις
καὶ τὶς ἔδωσε νὰ τὶς διαβάσῃ ὁ βασιλεὺς. Δὲν ἐτολμοῦ-
σαν οὔτε τὸ ὄνομα νὰ προφέρουν τοῦ μεγάλου μυστικοῦ.

4. Ὁ βασιλεὺς δὲν ἔχασε καιρὸ καὶ ἐξεκίνησε. Τὰ
παρακάλια τῆς πεντάμορφης γυναίκας του καὶ τοῦ
παιδιοῦ του δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸν κρατήσουν.

Ἐπῆγε πολὺ μακρὰ. Ὅσοι τὸν ἀκολούθησαν, τὸν
ἄφησαν. Τοὺς ἦτο ἀδύνατο νὰ προχωρήσουν. Ἐπέρασε
μεγάλην ἔρημο, πὺν τὴν ἐσάρωνε λίβας.

Τέλος εἶδε νὰ προβάλῃ πανύψηλο βουνὸ καὶ στὴν
κορυφὴ του πύργος, ὁ πύργος πὺν ἐζητοῦσε.

Ξεσχισμένος, καταματωμένος, νηστικός καὶ διψα-
σμένος ἀνέβηκε στὴν κορυφὴ τοῦ ἀπότομου βουνοῦ.

Πλησιάζει στὸν πύργο. Ἡ κατὰκλειστη πύλη του
εἶχεν ἐπάνω της ζωγραφισμένην μιὰ καρδιά.

5. Κτυπᾷ νὰ τοῦ ἀνοίξουν. Τίποτε! Θυμώνει καὶ
ἀρχίζει νὰ κτυπᾷ δυνατώτερα· ἐπλήγωσε χέρια καὶ
πόδια, ἐπλήγωσε τὸ στήθος καὶ ἔτρεχεν αἷμα. Χαμένος
ὅμως κόπος. Ἐδῶ, φαίνεται, δὲν περνᾷ ἡ δύναμις, ὅσο
μεγάλῃ καὶ ἂν εἶναι. Ἀρχίζει τότε νὰ κλαίῃ νὰ παρα-
καλῇ τὴ νεράϊδα, πὺν ἐφύλαττε τὴν Καλὴν Καρδίαν —
γιατὶ αὐτὴν ἐζητοῦσε —.

Καὶ τότε ἡ νεράϊδα ἐμαλάκωσε καὶ ἡ πύλη ἀνοιξε ἀθόρυβα, ἥσυχα.

Ὁ βασιλεὺς ἐμπῆξε καὶ ἐπροχώρησε. Ὁ πύργος ἦτο ἔρημος ἀπὸ ἀνθρώπους. Ἦσαν ὅμως οἱ τοῖχοι του στολισμένοι μὲ ὥραιες εἰκόνας καὶ τὰ δωμάτια ἐπιπλωμένα σὰ νὰ ἐκατοικοῦσαν μεγάλοι ἄρχοντες. Προχωρώντας ἀπὸ τὸ ἓνα δωμάτιο στὸ ἄλλο, εὐρέθηκε σὲ μεγάλη καὶ ἀπέραντη αἵθουσα, ποὺ μάτι ἀνθρώπου δὲν τὴν εἶδε ποτέ.

Στὴ μέση ὑπῆρχεν ὥραιότατο τραπέζι. Ἐπάνω στὸ τραπέζι ἓνα χρυστάλλινο ποτήρι καὶ μέσα σ' αὐτὸ εὐρίσκετο ἡ Καλὴ Καρδιά. Γύρω της ἐσκόρπιζε χιλιόχρωμες ἀκτῖνες, ποὺ ἐφώτιζαν δυνατὰ ὅλην τὴν αἵθουσα.

6. Μὲ λαχτάρα ὥρμησεν ὁ βασιλεὺς ν' ἀρπάσῃ τὴν Καρδιά. Μόλις ὅμως εἶχε κάμει δυὸ βήματα, μιὰ μουσικὴ τὸν παρέλυσε καί, κου-

ρασμένος καθὼς ἦτο, ἔπεσε γάτω. Ἐκεῖ τὸν ἐπῆρεν ὁ ὕπνος.

Ξυπνᾷ — ποῖος ξεύρει πότε! — καὶ στρέφει τὰ βλέμ-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ματά του στο τραπέζι. Ἡ Καλὴ Καρδιά δὲν ὑπῆρχε
πιά στο χουστάλλινο ποτήρι!

Κλαίει καὶ παρακαλεῖ τὴ νεράϊδα νὰ ξαναῖδῃ
τὴν καρδιά. Ἀπὸ τὸ βάθος τότε ἐπρόβαλε φωτεινὴ

νεφέλη καὶ μέσ' ἀπ' αὐτὴν ἡ νεράϊδα μὲ γλυκὸ χαμό-
γελο τοῦ λέγει:

— Γύρισε στὸν κόσμον ἡσυχος. Ἔχεις ὅ,τι ἐζητοῦ-
σες. Ἡ Καλὴ Καρδιά εἶναι τώρα μέσα στὰ στήθη σου.
Ἀντικατέστησεν ἐκεῖνην ποὺ εἶχες.

18. Ἡλιο στήν καρδιά.

Ἡλιο στήν καρδιά
νᾶχετε, παιδιά!
Νὰ εἶστε χαρωπά
καὶ ὅταν σᾶς κτυπᾷ
κάθε τι κακό,
κάθε ξαφνικό.

*
* *

Ἡλιο στή θωριά,
φῶς καὶ ξαστεριά,
δύναμης πνοή
ζηλευτὴ ζωή,
πίστη σταθερή
σ' ὅ,τι καὶ ἂν σᾶς βροῇ.

*
* *

Ἀπὸ σᾶς, παιδιά,
θάρος καὶ καρδιά
ὅλοι καρτεροῦν,
κι' ὅσοι δὲν μποροῦν
ἀπ' τὰ γηρατειὰ
νὰ σᾶς μοιάσουν πιὰ.

19. Μιά σπίθα ἀπὸ τῆ στάκτη πυρκαϊᾶς.

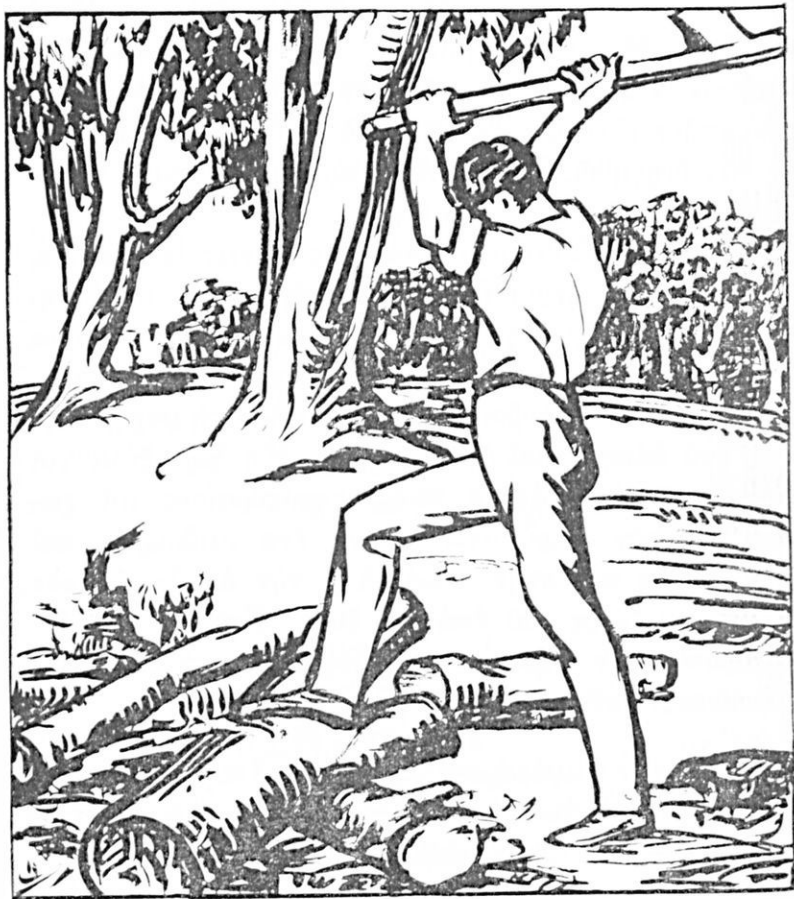
1. Ἦμουν παιδὶ ὥς δέκα ἐτῶν καὶ ἐγέρασα. Ποτέ μου ὅμως δὲν θὰ λησμονήσω τὴν καταστροφή, πὺν ἔπαθε ὁ Νίκος ὁ Φοίνικας. Δὲν τὸν ἔλεγαν Φοίνικα, ἀλλὰ ἐπῆρε τ' ὄνομα ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστροφή πὺν θὰ σᾶς διηγηθῶ. Πόσο τοῦ ἐταίριαζε τ' ὄνομα, θὰ τὸ ἰδῆτε στὸ τέλος τῆς ἱστορίας.

Πότε εἶχεν ἔλθει στὸ χωριό μας, κανεῖς δὲν ἤξευρε, ἢ καλύτερα οἱ περισσότεροι δὲν ἤθελαν νὰ τὸ θυμηθοῦν. Ἐλεγαν μοναχά, ὅτι ἦλθε παλληκαράκι, ποιὸς ξεύρει ἀπὸ ποῦ διωγμένος καὶ ἀπὸ ποιά μοῖρα κατατρεγμένος. Μιά καλυβούλα ἔκτισε ψηλὰ στὴ ράχη, στὴν ἀρχὴ τοῦ δάσους, καὶ ἄρχισε νὰ συνάζη ξερὰ ξύλα γιὰ τὴ φωτιά. Τὰ ἐπωλοῦσε στοὺς νοικοκυραίους τοῦ χωριοῦ. Μὲ τὸν καιρὸ ἀγόρασε καὶ ἓνα γαῖδουράκι καὶ τὰ μετέφερε καὶ στὴν πόλι. Ἀπὸ τὴν ἀνοιξὴ ὥς τὸν Αὐγουστὸν ἔκοβε καὶ ἐσώρευε ξύλα. Ἐπειτα, τὸ φθινόπωρο καὶ τὸν χειμῶνα, τὰ μετέφερε καὶ τὰ ἐπωλοῦσε σ' ἐκείνους, πὺν τὰ ἐχρειάζοντο.

2. Μὲ τὸν καιρό, ἢ καλυβούλα ἔγινε κομπὸ σπιτάκι. Τὸ ἔβαψε κατακόκκινο καὶ τὰ παράθυρά του πράσινα. Τότε ἄρχισε καὶ τὸ σκουλήκι, πὺν λέγεται φθόνος, νὰ τραγανίζει τὶς καρδιὲς πολλῶν χωρικῶν.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ, ἓνας ξυλοκόπος καὶ νὰ κτίσῃ σπίτι! Ἀργότερα γύρω ἀπὸ τὸ σπίτι ἐπρόβαλε ἓνα κηπαράκι καὶ τὸ κηπαράκι ἔγινε περιβόλι καὶ κοντὰ σ' αὐτὸ ἓνα ἀμπελάκι καὶ γύρω ἀπ' αὐτὸ χωραφάκια καρπερά. Κοντὰ στὸ γαῖδουράκι ἀπόκτησε καὶ ἓνα μουλαράκι.

Στὸ σπίτι ἐπρόσθεσε στάβλο. Εἶχε τὶς κόττες του, τὰ περιστέρια του, δυὸ-τρὶα προβατάκια καὶ μιὰν αῖγα. Ὁ Νῆζος ὁ Φοίνικας ἔγινε νοικοκύρης.

Ὅταν ἀρραβωνιάσθηκε μὲ μιὰ νοικοκυροπούλα ἀπὸ τὸ κοντινὸ χωριό, ὁ φθόνος τῶν κακῶν χωρικῶν ἔφθασε στὸ κατακόρυφο. Τὸν ἐκακότρεχαν κρυφὰ καὶ φανερά. Ἐξεῖνος ὅμως ἐκοίταξε τὴ δουλειά του καὶ τὸ νοικοκυριό του.

3. Μιά βραδειά, ἐκοιμηθήκαμε μὲ ξάστερον οὐρανὸ καὶ ἐξυπνήσαμε ξαφνικὰ ἀπὸ μεγάλην καταιγίδα. Οἱ ἀστραπὲς ἐφώτιζαν παράξενα τὸ δωμάτιό μου καὶ οἱ βροντὲς ἐτάρασσαν τὸ σπίτι μας, σὰ νὰ ἐπερνοῦσαν σὲ λιθόστρωτο χιλιάδες βαρυφορτωμένα ἀμάξια.

Γιὰ μιὰ στιγμή ἔγινε κάποια ἡσυχία. Ἀλλὰ νά, ἕνας κεραυνὸς πάλι ἐξέσπασε τρομερός. Ἔσεισε ἀπὸ τὰ θεμέλια ὅλα τὰ σπίτια, καὶ ἔπειτα ἡ νεροποντὴ ἐτρέβηξε μακρὰ. Σὲ λίγο ὅμως οἱ καμπάνες τοῦ χωριοῦ ἄρχισαν νὰ κτυποῦν καὶ ταυτοχρόνως ἀκούσθηκαν φωνές: — Πυρκαϊά! πυρκαϊά! Τρέξτε. Βοήθεια! Πυρκαϊά!

4. Πόρτες καὶ παράθυρα ἀκούσθηκαν ν' ἀνοίγουν.

— Ποῦ εἶναι ἡ πυρκαϊά, τίνος τὸ σπίτι καίεται;
Ἐρώτησεν ὁ πατέρας μου δύο γείτονες ἀπὸ τὸ παράθυρο.

— Τοῦ προκομμένου!... Ἐκεῖ ἔπεσε τὸ ἀστροπελέκι, τοῦ ἀπάντησεν ὁ ἕνας.

— Ποιανοῦ προκομμένου;

— Τοῦ ξένου! Ποιανοῦ ἄλλου!... ἀστροπελέκι ἔπεσε πάνω του...

Ὁ πατέρας μου ἤξευρε τὴ μοχθηρίαν τοὺς καί, χωρὶς νὰ χάσῃ στιγμή, ἔκλεισε τὸ παράθυρο, ἄρπαξε ἕναν κουβὰ καὶ ἐβγήκε τρέχοντας. Κοντὰ του ἔτρεξα καὶ ἐγώ.

Οἱ δύο γείτονες πὺν μᾶς ἔδωσαν τὴν πληροφορία, ἦσαν ἀκόμη στὸ δρόμο. Ὁμιλοῦσαν συναμεταξύ των. Ἀμα μᾶς εἶδαν, εἶπαν ἀτάραχοι.

— Γιατί τρέχεις; Δὲν βαριέσαι! ὅ,τι ἔγινε ἡ τύχη του τὸ ἠθέλησε.

— «Ἐγὼ τρέχω νὰ κάμω ὅ,τι πρέπει», τοὺς ἀπάντησεν ὁ πατέρας μου καὶ ἐπροχώρησε βιαστικά.

Μόλις ὁμως ἐπροχωρήσαμε λίγο, εἶδαμε καὶ ἄλλους χωρικοὺς νὰ τρέχουν.

— Τὸν ζηημένο τὸν Νίκο ! ἀκούσαμε νὰ λέγουν πολλοί.

5. Ἄλλ' ὅταν ἐφθάσαμε, εἶδαμε ὅτι μόνον ἓνας ἄνθρωπος, φωτισμένος ἀπὸ τὶς φλόγες, ἐπροσπαθοῦσε νὰ σβήσῃ τὴ φωτιά.

Ἦταν ὁ Νίκος.

— Εὐτυχῶς ἐσώθηκε αὐτός, εἶπεν ὁ πατέρας μου.

Καὶ ἀμέσως ὅλοι μαζὶ οἱ χωρικοί, ἐκτὸς ἀπὸ ὀλίγους, ἄρχισαν νὰ σβήνουν τὴ φωτιά γιὰ νὰ σώσουν κάτι.

Οἱ φλόγες ὁμως εἶχαν μεγάλη δύναμι· εἶχαν ἀπλωθῇ γρήγορα καὶ ἔτρωγαν τὸ σπιτάκι. Δὲν ἐπέρασε καὶ πολὺ καὶ μ' ἓναν κοτόν μεγάλον ἐσωριάσθηκε καὶ ἡ στέγη.

Πέρα μακρὰ ἀκούοντο οἱ βροντές, καὶ οἱ κερανοὶ σὰ φίδια λαμπερὰ ἔπεφταν στὴ γῇ.

6. Ἀμα τὸ σπίτι ἐσωριάσθηκε, ὁ Νίκος ἐκάθισεν κάτω στὸ χῶμα. Πολλοὶ χωρικοὶ υπέθεσαν πὺς κάτι θὰ ἔπαθε καὶ ἔτρεξαν κοντὰ του. Αὐτὸς ὁμως εἶπε μὲ θλιμμένη φωνή :

— Ὅχι, ὄχι, δὲν ἔχω τίποτε. Ἔτσι ἐκάθισα. Σὰς εὐχαριστῶ πολὺ, πάρα πολὺ.

Ἐμεινε λίγο κοιτάζοντας τὰ ἐρείπια τοῦ σπιτιοῦ του, ἐνῶ ἐμεῖς ἐκοιτάξαμε αὐτόν. Ὑστερα ἐγύρισε, μᾶς ἐκοίταξε καὶ ἐσηκώθηκε.

— Ἐνα σιγάρο ἔχει νὰ μοῦ δώσῃ κανεὶς ; εἶπε.

— Ναί, ναί !

Ἐπῆρε τὸ σιγάρο, ἐπλησίασε τὰ ἐρείπια καὶ τὸ ἄναψε μ' ἓνα ἀναμμένο ξύλο τοῦ σπιτιοῦ του.

7. Πολλοὶ ἐδοξίμασαν νὰ τὸν παρηγορήσουν, νὰ τοῦ εἰποῦν κάτι, νὰ ἔχη ὑπομονή· αὐτὸς ὁμῶς τοὺς διέκοψε :

— Σᾶς εὐχαριστῶ, τοὺς εἶπε μὲ ἡσυχῇ φωνή, μὴ βάζετε ' στενωχώρια γιὰ μένα, μὴ... Ἐγώ, πάλι θὰ ξαναρχίσω! Θὰ ἔχετε ἀκούσει καὶ σεῖς γιὰ τὸ φοῖνικα, πὼς ἅμα καὶ, πὶὸ δυνατὸς ξεπετιέται μέσα ἀπ' τὴ στάκτη του. Ἔ! θὰ ἰδῆτε, πὼς ἔτσι καὶ ἐγώ!

Εἰς ὅλους τοὺς χωρικοὺς ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν πὺ οὔτε μιὰ βλαστήμια ἐξέφυγε ἀπ' τὸ στόμα του, οὔτε καὶ παράπονο κανένα...

8. Καὶ ἐκεῖνο πὺ εἶπε, τὸ κατώρθωσε. Πάλι μὲ τὴ δουλειά του τὴν ἴδια ἄρχισε, καὶ μὲ καιρὸ ἔκτισε, στὴν ἴδια θέσι τοῦ ἐρειπωμένου, ἓνα πὶὸ καλύτερο σπίτι. Καὶ τότε ἐνυμφεύθηκε· ἐπῆρε τὴν ἀρραβωνιαστικιά του.

Καὶ ἡ εὐτυχία του δὲν ἐσταμάτησεν ἕως ἐδῶ. Ἐκαμε χωράφια, περιβόλια καὶ ἄλλη περιουσία. Καὶ δὲν ἔπαυε νὰ λέγη, ὅταν διηγεῖτο τὴν καταστροφὴ του καὶ τὴ νέα εὐτυχία του :

— Σὰν τὸ φοῖνικα!

Ἀλλὰ ἔτσι τὸν ὠνόμαζαν καὶ οἱ χωρικοί. Τὸ ἐπίθετό του τὸ παλιὸ δὲν τὸ ἤξευραν. Τοῦ ἔμεινε αὐτό· Φοῖνικας.

20. Ἡ φωτιά.

Ξάστερη ρύχτα καλοκαιρινή
Στὰ ταπεινά τους σπίτια σφαλισμένοι,
ὕπνο βαθὺ κοιμοῦνται οἱ χωριανοί
ἀπὸ τὸ μεροδούλι ἀποσταμένοι.

Ξάφνω ξυπνοῦν, πετιοῦνται τρομαγμένοι.
Σὰν τί κακὸ μεγάλο ἔχει γενῇ;
Γιατὶ ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ σημαίνει
καὶ σμίγει μὲ τοῦ γκιώνη τὴ φωνή;

Παιδιά, γυναικες, γέροι, παλληκάρια,
μὲ λύχνους, μὲ δανλοὺς καὶ μὲ φανάρια,
μισόγυμνοι, μ' ὀλότρεμη ματιά,

Ὅλοι θωροῦν κατὰ τὸ δάσος πέρα
μαῦρον καπνὸ καὶ φλόγες στὸν ἄερα,
καὶ χοάζουν μύθια στόματα: Φωτιά!

21. Δὲν θέλω.

Δὲν θέλω τοῦ κισσοῦ τὸ πλάνο ψήλωμα
σὲ ξένα ἀναστυλώματα δεμένο.

Ἄς εἶμαι ἓνα καλάμι, ἓνα χαμόδεπτρο,
μὰ ὅσο ἀνεβαίνω, μόνος γ' ἀνεβαίνω.

Δὲν θέλω τοῦ γιαλοῦ τὸ λαμποφέγγισμα
ποὺ δείχνεται ἄστρο μὲ τοῦ ἥλιου τὴ χάρη...
θέλω γὰρ δίνω φῶς ἀπὸ τὴ φλόγα μου
κι ἂς εἶμαι κι ἓνα ταπεινὸ λυχνάρι.

22. Ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη.

Ἄν πῶ: — Θεέ μου, σ' ἀγαπῶ —
κι εἶμαι ἄδικος στοὺς ἄλλους,
τοῦ Θεοῦ τὸ λόγο περγελῶ,
συντροίβω τὰ ἱερά μου.

Ἀγάπη, ὁ Θεός! Σὰν ἀδερφὸ

ποθεῖ τὸν ἄλλον γ' ἀγαπῶ.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

23. Στρατοκόποι, τζιτζίκια καὶ πλάτανος.

Κάμα καλοκαιριοῦ. Σ' ἄδενδρο δρόμο
προχωροῦνε σιγὰ τρεῖς στρατοκόποι
κουβαλώντας βαρυνὰ σακκιὰ στὸν ὄμο
καὶ μὲ κορμὶ λειωμένον στὸ ἰδροκόπι.

*
* *

Βλέπουν μακρυνὰ ἕναν πλάτανο. Φουντώνει
πρόσχαλα, δροσερὸν ἴσκιον τοὺς τάζει:
Σὰν ἐφθάσαν, καθέννας τοὺς ξαπλώνει
νὰ στεγνώσῃ τὸν ἰδρωτα, ποὺ σιάζει.

*
* *

Τὰ τζιτζίκια γλυκὰ τοὺς νανουρίζουν
καὶ αὐτοὶ κοιμοῦνται. . . Χαρωποὶ ξεπνᾶνε
καὶ τότες μεταξὺ τοὺς ψιθυρίζουν:
— Τί κοίμας τὰ πλατάνια ἄκαρπα νᾶναι!

*
* *

Καὶ τὰ τζιτζίκια, τᾶκουσαν θυμώνουν
καὶ φωνάζουν: — Ἀχάριστοι, ντροπὴ σας!
οἱ κλώνοι τοῦ πλατάνου σᾶς ἰσκιώνουν
τόση ὥρα τὸ κατάκοπο κορμὶ σας! . . .

*
* *

Μὰ ὁ πλάτανος περήφανα ψηλώνει,
ἀνθρώπους καὶ τζιτζίκια δὲν κοιτάει
σὲ ὅλους τὴν καλωσύνην του ξαπλώνει
καὶ πληρωμὴ δὲ θέλει, δὲ ζητάει.

24. Ψαράδες.

Δυὸ γέροι ψαροκυνηγοὶ μαζὶ ἦταν πλαγιασμένοι
πάνω στὰ βουῶλα τὰ στεγνά, μὲς στὴν πλεχτὴ καλύβα
τῆς ψαρικῆς τὰ σύνεργα εἶχαν ἐκεῖ κοντά τους,
τὰ κοφηνάκια τὰ ρηγά, τὰ μακρὰ καλάμια,
τ' ἀγκίστρια, τὰ δολώματα, τὶς πετονιές, τὰ δίχτυα,
τὰ βρόγια τους καὶ τὰ κουπιὰ καὶ τὴ γριά τους βάρκα.
Καὶ γάτω ἀπ' τὰ κεφάλια τους ἀντὶς γιὰ προσκεφάλι
ἓνα στενὸ κοντόφαθο καὶ ροῦχο καὶ στρωσίδι.

Αὐτὰ εἶν' ὅλα τὰ σύνεργα καὶ πλούτη τῶν ψαράδων.
Δὲν ἔχουν θύρα μὲ κλειδὶ καὶ φύλακά τους σκύλλο,
μηδὲ φοβοῦνται ἀπὸ κλεψιὰ—ἢ φτώχεια τοὺς φυλάει.

Ἔπειτα δὰ καὶ γείτονα δὲν ἔχουνε κανένα
καὶ γύρω βρέχει ἢ θάλασσα τὴ χαμηλὴ καλύβα.

Δὲν ἦτανε μεσουρανὶς ἀκόμα τὸ φεγγάρι
καὶ οἱ δυὸ ψαράδες ξύπνησαν ἀπ' τῆς δουλειᾶς τὴν ἔγνοια,
καὶ διώξανε τὸν ὕπνο τους καὶ ἀρχίσαν νὰ μιλοῦνε.

— Ψέματα λένε, σύντροφε, πὼς τάχατες οἱ νύχτες
τὸ καλοκαίρ' εἶν' πιὸ μικρὸς ποὺ μεγαλὼν' ἢ μέρα.
Ἐγὼ εἶδα τόσα ὄνειρατα, καὶ ἀκόμα ποῦ νὰ φέξῃ! . . .

Μὴν τύχη καὶ γελάστηκα, γιὰ μὰκρουναν οἱ ὄρες;
— Ἄδικα βρίζεις, γέρο μου, τ' ὁμορφο καλοκαίρι.

Δὲν παραστράτησ' ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο,
μόνον οἱ ἔγνοιες σὲ ξυπνοῦν καὶ τὶς νυχτιὲς μακραίνουν.

— Μὴν ξέρεις ἀπ' ὄνειρατα; γιὰτ' εἶδα ἀπόψε γάτι,
γάτι καλὸ στὸν ὕπνο μου καὶ θέλω νὰ τὸ μάθης.

Πρέπει καθὼς μοιράζουμε καὶ οἱ δυὸ τὴν ψαρικὴ μας,
ἔτσι καὶ νὰ μοιράζουμε καὶ οἱ δυὸ τὰ ὄνειράτά μας.

Θὰ τὸ ξηγήσης μὲ τὸ νοῦ καὶ δὲ θενὰ λαθέψης.

Γιατὶ ὅποιος ἔχει δάσκαλο τὸ νοῦ σὲ κάθε κρίση,
ἐκείνος εἶναι πάντα του καλὸς ὄνειροκρίτης.

Ἔπειτα δὰ χωρὶς δουλειὰ καὶ τί κανεῖς νὰ κάνῃ
πάνω στὰ φύκια ξαπλωτός, κοντὰ στὸ περιγιάλι; ...

— Ἐλα, γιὰ λέγε τ' ὄνειρο κι' ἀφοῦ τὸ λὲς σὲ μένα,
στὸ σύντροφό σου τὸν παλιό, καλὰ τὰ τὸ ἱστορήσης.

— Τὸ βράδυ σὰν πλαγιάσαμε ἀπ' τὶς δουλειὲς κοιμήμενοι

— θυμᾶσαι ποὺ δειπνήσαμε καὶ χτές καθὼς καὶ πάντα,
καὶ δὲν παραφορτώσαμε καθόλου τὸ στομάχι —

εἶδα πὼς τάχα καθιστὸς ἐπάνω σ' ἓνα βράχο

τὰ ψάρια παραμόνευα μ' ἓνα μακρὸν καλάμι.

Ἐτάραξα τὸ δόλωμα καὶ κάποιον τρυφερούδι

γλυκάθηκε καὶ τσίμπησε καὶ πιάστηκε στ' ἀγκίστρι —

— ὅποιος πεινᾷ στὸν ὕπνο του πάντα καρβέλια βλέπει

καὶ γὼ ὅλο βλέπω ψαριζὲς καὶ στ' ὄνειρό μου ἀκόμα —

λοιπὸν τὸ ψάρι πιάστηκε καὶ μάτωσε τ' ἀγκίστρι,

καὶ γὼ σφιχτὰ στὰ χέρια μου κρατοῦσα τὸ καλάμι,

γιατὶ τὸ ψάρι ἐσπάραξε καὶ τὸ καλάμι ἐλύγα.

Ὅμως σὰν ἔσκυψα μπροστά, ἐσάστισεν ὁ νοῦς,

πὼς μ' ἔν' ἀγκίστρι τόσο δὰ νὰ σύρω τέτοιο ψάρι.

Ἐπειτα ὅμως τίναξα κι' ἀπόλυσα τ' ἀγκίστρι

γιὰ νὰ τῇ νοιώσῃ τὴν πληγὴν στὰ σπάρραχνά του μέσα,

καὶ σὰ δὲν ἐσπαρτάριζεν, ἐπάνω τ' ἀνασέρνω

καὶ βλέπω πλούσια πληρωμὴ στὸν τόσο μου τὸν κόπο

ψάρι μεγάλο ὀλόχρυσο καὶ χρυσοπλουμισμένο.

Κι' ἀληθινὰ φοβήθηκα, γιὰτ' εἶπα μήπως εἶναι

κανένα ψάρι ξωτικό γιὰ ψάρι μαγεμένο.

Προσεχτικὰ ξεκάρφωσα τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τὰ χεῖλη,

μήπως τυχὸν τὸ σίδερο τοῦ ξύση τὸ χρυσάφι.

Τόρριξα ἀπάνω στὴ στεριά κι ὠρκίστηκα καὶ εἶπα

πὼς δὲ θὲ νὰ πατήσω πιά στὸ πέλαγος τὸ πόδι.

παρὰ θὰ ζήσω στὴ στεριά μὲ τὸ χουσάφι ποῦχω.
 Τὰ εἶδ' αὐτὰ καὶ ξύπνησα. Καὶ τώρα συντροφέ' μου,
 πές μου καὶ σὺ τὴ γνώμη σου, γιατί πολὺ φοβοῦμαι
 μ' αὐτὸν τὸν ὄρκο ποῦκαζα μὴν πέσω σ' ἁμαρτία.
 — Καὶ γὰρ σοὺ λέω, σύντροφε, καθόλου μὴ φοβᾶσαι,
 γιατί μηδ' ὄρκον ἔκαμες καὶ μηδὲ ψάρι βροῖκες·
 ἦτανε ψεύτις' ὄνειρο, καὶ ἂν θές νὰ βγῇ στ' ἀλήθεια
 ψάρεψε ψάρια ἀληθινὰ μὲ κόκκαλα καὶ κρέας,
 γιατί μ' ὀνείρωτα χουσὰ τῆς πείνας θὰ πεθάνης.

25. Ὁ γοῖπος.

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα!
 Ὅλοι πιάστε μὲ καρδιά,
 ἔχει ὁ γοῖπος ψάρια μέσα
 νὰ γεμίση ἢ ἀμμουδιά.

Καίει ὁ ἥλιος τὸ κεφάλι,
 τρώγει ἡ ἄρη τὸ κορμί·
 σὰν καὶ ἐμᾶς στὸν κόσμον ἄλλοι
 δὲν κερδίζουν τὸ φρωμί.

Μὲ βορχοχόνο, μ' ἀγέρα,
 δίχως ὕπνο καὶ φαί,
 στὰ σχοινιά μας νύχτα μέρα
 τὴν περνοῦμε τὴ ζωή.

Ἔγια μόλα! Πάρτε δίχτυ!
 Πιάστε σάκκο καὶ γιανό!
 Ἀχ, βοριά θαλασσοπνίχτη
 δὲ μᾶς βροῖκες σὲ καλό.

Πᾶνε οἱ κόποι μας τοῦ κάκου
 μὲ τὴ λύσσα τοῦ βοριά
 σχίσθηκε ἡ κορφή τοῦ σάκκου
 καὶ μᾶς ἔφυγε ἡ ψαριά.

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα!
 Μὲ καινούργια προκοπή,
 τὰ σχοινιά στὴ βάρκα μέσα
 καὶ τὰ χέρια στὸ κουπί.

Μὴ δειλιάτε, παλληζόγια!
 Νᾶναι ὁ γοῖπος μας καλὰ,
 καὶ ἂν χαθῇζαν λίγα ψάρια,
 θαῖονταν ἄλλα πιὸ πολλὰ!

26. Ὁ σιδεράς.

Τὸ φτυσέρό του φτυᾷ βουερά.
Καίει ἡ φωτιά του καὶ σπαρταῶ.

*
* *

Τὸ σκληρὸ σίδερο μὲς στὸ καμίνι
μαλαζό, ζερεὶ θὰ γίνη.

*
* *

Μὲ τὸ σφυροὶ του σφυροκοπᾷ
κι ἄστρα τριγύρω του λὲς καὶ σκουρᾷ

*
* *

Ντίν, ρτίν! ἀλύπητες σφυριές σι' ἀμόνε
χιτυᾷ τὸ σίδερο, καὶ δευτερώνει.

*
* *

Τὸ πλάθει ἐδῶθε, τὸ πλάθει ἐκεῖ.
Ἀξίνα ἐτοίμασεν ἀγροτική.

*
* *

Μόλις ἀπόθεσε χάμω, παρέκει,
ὄνι μ' ἀλέττοι, γερὸ πελέκι.

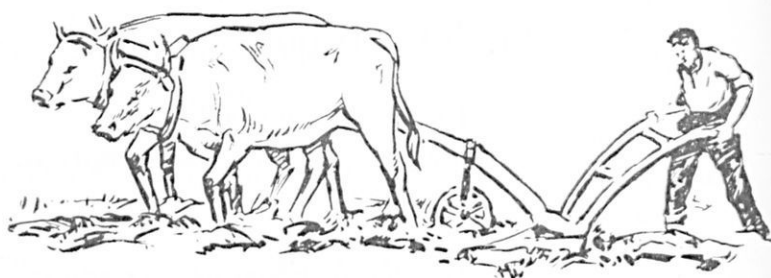
*
* *

Καρφιά καὶ πέταλα, πυρρωσιές,
κλειδιά καὶ κλειδωνιές, ἑκατοσιές.

*
* *

Ντίν, ρτίν! σι' ἀμόνε του δὲ σταματᾷ
ἀπ' τὰ ξημερώματα ὥς τὴ νυχτιά.

27. Τ' ὄργωμα τὸ φθινόπωρο.

Τ' ἀργοζίνητα βόδια ρουθουνίζουν.
Σύγνεφο ἀπ' τὴ ζεστὴ ἀναπνιά τους βγαίνει.
Τὰ χορμιά τους ἰδοῦνουνε καὶ ἀχνίζουν
καὶ τ' ἀλέτρι μέσα ἀπ' τὴ γῆς διαβαίνει.

Τριγύρω οἱ βόλοι ἀνάγυρτοι μαυρίζουν.
Καὶ ὁ ξευγᾶς ἀπὸ πίσω ἀογὰ πηγαίνει
καὶ μὲ μάτια, ποὺ ἀπ' τὴ χαρὰ λαμπρίζουν,
τὰ βόδια του χαϊδεύει: — Εὐλόγημένη

ἡ δουλειά σας, καὶ καρπερή! Δὲν κάνει
μὲ τὸ κεντοῖ νὰ σᾶς βαρῶ. Σᾶς φθάνει
τὸ βάρος τοῦ ζυγοῦ. Σιγὰ τραβᾶτε,

πάντα μὲ τὸ καλὸ καὶ μὲ τὸ χᾶδι.
Καὶ ὅταν πᾶμε στὸ σπίτι, ἀογὰ τὸ βράδυ,
ἔχετε χόρτο μπόλικο νὰ φᾶτε.

29. Τὸ θέρος.

Μὲ τοῦ καιροῦ τὸ γόισμα τ' ὄνειρο θ' ἀληθέψη :
Στὶς καλαμιές, ἀπόγυρτες ἀπ' τὰ βαρυνὰ τὰ στάχνα,
ρεοῦδες ἀσπρομάντηλες διαβαίνουν οἱ θερίστρες.
Τ' ἀνάλαφρα ἀσπομάντηλα, σφιγμένα μὲ τὰ δόντια,

φυλαχτικά ἀπ' τὸ λιόζαμα τὶς ὄφες ἀποκρούβουν
καὶ δείχνουν τὰ ματόφρονδα, χοράκια μὲς στὸ χιόνι.
Πίσω ἀπ' τὸ διάβα τους, στρωτὰ χειρόβολα τὰ στάχνα
χαράζουν στρώτα ἀπάτητη στὸν ἥλιο καὶ στ' ἀγέρι.

Γιὰ τὶς βαρύτερες δουλειὲς ἄξια καὶ ἀντοίγια χέρια
στρίβουν κλωνάρια τῆς μονοῦας καὶ ζώνουν τὰ δεμάτια.

Τ' ἄλογο χαμοδένοντας στὸ χέρσωμα νὰ βόσκη,
πάει τὸ κοπέλλι γιὰ νερὸ μὲ δυὸ φλαστιά στὰ χέρια.
Καὶ ἡ μάννα, ἀποκοιμίζοντας στ' ἀπόσβιο τὸ παιδί της,
πρώνει στεγνὸ, ἀμαγείρευτο τῆς ἀργατιῆς τὸ δεῖπνο,
μὲ πρῶϊμο κοιθαρίτικο ψωμί, ποὺ δὲ χορταίνει.

30. Στ' ἀλώνια.

Στ' ἀλώνια, καλοσάρωτα καὶ ξεχορταριασμένα,
 θὰ ξαπλωθοῦν οἱ θημωνιές, ξανθόμαλλες πλεξίδες.
 Τὰ σιάχνα τρίζει καὶ μασᾷ περυνώντας ἢ ροζάνα,
 πλατάνι τὸ σαγόνι της, τὰ δόντια της σιουρνάρια.
 Τὰ βόδια σέρνουν τὸ θεριὸ ζευγαρωτὰ δεμένα
 καὶ δαμασμένον τὸ πατᾶ, τὰ βόδια κυβερνώντας,
 ὦραία ἀρματοδρομίσσα λαμπαδωτὴ στημένη·
 σιὰ χεῖλη της ὁ σάλαγος γλυκόφωνο τραγούδι,
 σιὰ χέρια της ἀπόνετο καλάμι εἶν' ἢ βουκέντρα.
 Ὁ ροιχοκύρης τοῦ ἀλωνιοῦ, μὲ τὸ κρασί στὸ γόνα,
 κερνᾷ τοὺς ξένους ποὺ περνοῦν καὶ κράζει τοὺς γειτόνους,
 κι ἕνας λυράρης, παίζοντας τυφλὸς τυφλὰ τὴ λύρα,
 μοιράζει εὐχὲς γιὰ τὴ σοδειὰ κάθε φορὰ ποὺ πίνει.

Κι ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα τὶς νύχτες μὲ τ' ἀπόγειο·
 σύννεφο ἀπ' τὰ ξυλόφτυρα, σιὰ οὐράνια ἀναπειλώντας,
 τ' ἄχυρο φεύγει ἀνάλαφρο καὶ τὸ σιτάρι πέφτει
 γύρω στὸ φῶς τῶν φαναριῶν, χουσιῇ ψυχάλα ἀπ' τ' ἄστρο,

Σωρὸς σιτάρι ἂν κατερεῖ τοῦ μειρητιῖ τὰ χέρια,
 πρὶν ἀπ' τὰ χέρια τὸ μειροῦν τὰ πόδια καὶ τὰ μάτια·
 τὰ πόδια μὲ τὸ πήδημα, μὲ τὴ ματιὰ τὰ μάτια·
 Πτερὸ τοῦ νιοῦ τὸ πήδημα, σοφὴ ἢ ματιὰ τοῦ γέρον.

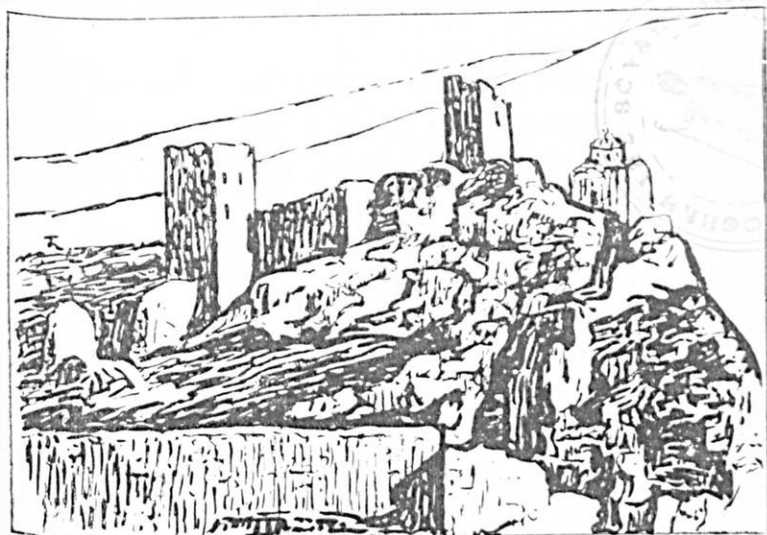
Ἀβρεχτη καὶ ἄκαγη ἢ σοδειὰ σηκώνεται ἀπ' τ' ἀλώνι
 λίβας δὲν τὴν καψάλισε κι ἢ μπόρα δὲν τὴν πῆρε·
 χορνιάρα τροφοδότισσα γεμίζει τὶς κουβέλες.

31. Τὸ ψωμί.

Καλὸδεχτο τὸ φόρτωμα, ποὺν θάροθι ἀπὸ τὸ μύλο,
 πρωτόσταλτο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
 Ζυμώνουν τὰ ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
 καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τίς παλάμες
 μὲς στήν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ — προικιό της.
 Τὸ φοῦρο καίει τεχνίτισσα στὸ φοῦρο ἢ γιὰ νερούλα,
 ξανανωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιά τῆς ρόζας.

Ὡ βραδυνὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
 καριέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πνυρωμένου φοῦρου!
 Κι ὦ μέθυσμα ἀπ' τὴ μυρωδιὰ τοῦ πρώτου ψωμοῦ, ποὺ
[ἀχνίζει
 κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
 καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιὰ, στίς νύφες καὶ στ' ἀγγόρια
 Καὶ σὺ, θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλωσύνη,
 σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλα,
 καλοπλάσμενο πρόσφορο, τῆς Ἐκκλησίας μεράδι,
 ποὺ θὰ κοπῇ τὴν Κυριακὴ μέσ' στ' ἀργυρὸ ἀρτοφόρι
 καὶ στ' ἄγιο δυσκολότηρο μὲ τὸ χρυσὸ θὰ σμίξῃς!

32. Ἡ καταστροφὴ καὶ ἡ νέα ἐργασία.

1. Ἡ πλουσία παλαιὰ πρωτεύουσα, κτισμένη ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες στὰ βόρεια ὑψηλοῦ ὄροπεδίου καὶ ἐπάνω σὲ βραχώδη λόφο, μὲ τὸ δυνατὸ φρούριο καὶ τοὺς πύργους καὶ τὰ πολλὰ ἀρχοντικά, ἐρημώθηκε. Ποιὸς ξεύρει ἀπὸ πότε!

Στὰ ἐρείπια τῶν ἀρχοντικῶν καὶ τῶν πύργων, τώρα θρηνεῖ τὰ περασμένα ἢ κουκουβάγια καὶ κατοικοῦν τὸ καλοκαίρι λίγοι βοσκοί. Οἱ κάτοικοι σιγὰ-σιγὰ κατέβηκαν, πρῶτα οἱ βοσκοὶ τὸ χειμῶνα καὶ ἔπειτα οἱ γεωργοί, σὲ βαθειὰ κοιλάδα κοντὰ στὴ θάλασσα.

Ἐπειδὴ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κυριαρχοῦσαν στὸ Αἰγαῖο Πέλαγος οἱ κουρσάροι καὶ ἐρήμωναν τὰ παράλια, ἡ νέα πρωτεύουσα ἐκτίσθη δύο ὥρες μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ στὸ βόρειο βάθος τῆς κοιλάδας. Πίσω καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἀρκετὰ πρόβουνα σὲ ἀπόστασι τριῶν ὥρων ὑψώνετο τὸ Ψηλὸ βουνὸ σκεπασμένο ἀπὸ αἰώ-

νόβια δάση, ἀπὸ βελανιδιές, πρηνάρια, πεῦκα καὶ ἔλατα.

Τὴ νέα πρωτεύουσα ἐχώριζε στὰ δύο ποταμοὺς μὲ ἄφθονα νερὰ χειμῶνα καλοκαίρι. Τέσσερες γέφυρες πολύτοξες ἔνωσαν τὰ δύο μέρη.

Μὲ τὸν καιρὸ οἱ κεντροισμένες ἀγοιλιές ἐσχημάτισαν πυκνὸν ἐλαιῶνα καὶ τὸ μέρος, πρὸς τὴ θάλασσα ὡς τὴν παραλία, ἐσκεπάσθηκε ἀπὸ περιβόλια μὲ ὀπωροφόρα δένδρα καὶ λαχανικά. Ἀπὸ τὰ πλούσια προϊόντα ἡ νέα πρωτεύουσα δὲν ἄργησε ν' ἀνθίσῃ. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους εἶχαν γίνει πλούσιοι καὶ περίφημοι ἔμποροι στὶς μεγαλύτερες πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Αὐτοὶ εἶχαν κτίσει πλούσια μέγαρα γιὰ νὰ ἔρχονται τὸ καλοκαίρι καὶ νὰ περνοῦν τὰ γεράματα τους στὴν ἡσυχὴ καὶ δροσερὴ ἐπαρχιακὴ πρωτεύουσα.

2. Οἱ χωρινοὶ ὅμως τῶν πέντε χωριῶν ποὺ ἦσαν στὰ πλάγια τοῦ Ψηλοῦ βουνοῦ, ἄρχισαν νὰ καταστρέφουν τὰ δάση. Σὲ λίγα χρόνια ὁ ποταμὸς, ποὺ ἐχώριζε στὰ δύο τὴ νέα πρωτεύουσα, ἔγινε χεῖμαρρος. Τὰ θολὰ νερά του, ὅταν ἔλειωναν στὰ βουνὰ τὰ χιόνια, ἦ ἔπειτα ἀπὸ μεγάλη νεροποντὴ, ἐπλημμυροῦσαν τὰ περιβόλια καὶ τὰ ἐγέμιζαν μὲ ἄμμο καὶ χαλίκια. Ἐπειδὴ δὲν κατέβαζε νερὸ τὸ καλοκαίρι, οἱ κάτοικοι ἔχαμαν δεξαμενὲς νὰ συλλέγουν τὸ βρόχινο νερὸ γιὰ τὰ σπίτια των καὶ ἀνοίξαν πηγὰδια, γιὰ νὰ ποτίζουν τὰ περιβόλια των.

Τὸ καλοκαίρι πιά δὲν ἦτο δροσερὸ ὅπως ἄλλοτε καὶ ὁ χειμῶνας ὄλο καὶ βαρύτερος.

Κανεῖς ὅμως δὲν ἐσκέφθηκε νὰ εὔρῃ τὴν αἰτία τῆς μεταβολῆς αὐτῆς καὶ νὰ προλάβῃ τὴν καταστροφὴ, ποὺ ἄργὰ ἢ γρήγορα μιὰ ἡμέρα θὰ ἦρχετο.

Μόνον ἓνας γέροντας, σοφὸς δάσκαλος, ἔκαμνε
κάθε ἡμέρα σχεδὸν κήρυγμα.

— Τὰ δάση καταστρέφονται; Νὰ περιμένωμε καὶ
τὴν καταστροφή τῶν περιβολιῶν μας. Πρέπει νὰ πεί-
σωμε τοὺς χωρικοὺς νὰ σταματήσῃ τὸ κακὸ καὶ νὰ
ἀφήσουν νὰ ἀναδασωθοῦν τὰ βουνά.

Ποιὸς νὰ τὸν ἀκούσῃ ὁμως; Ἀρχισαν νὰ πιστεύουν
πὼς ὁ δάσκαλος ἐτρελλάθηκε.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὴ ζήσω νὰ ἰδῶ τὴν κατα-
στροφή, ἔλεγεν ὁ δάσκαλος. Στὸ ἀναμεταξὺ δὲν ἔπαυε
νὰ ἐξηγῇ στὰ παιδιά τὶς ὠφέλειες ποὺ ἔχομε ἀπὸ τὰ
δάση. Στὸ σχολεῖο, ποὺ ἦτο κτισμένον στὴ δεξιὰ ὄχθη
τοῦ ποταμοῦ, ἐκαλλιεργοῦσε μὲ τὰ παιδιά ἓναν ὠραῖον
κῆπο. Ὅταν ἐπότιζαν τὸν κῆπο τὰ ἔκαμνε νὰ προσέ-
χουν πῶς ἐπερνοῦσε τὸ νερὸ ἥσυχα ἀπὸ τὰ σκεπασμένα
μὲ χλόη ἢ μὲ ἄλλα φυτὰ μέρη, καὶ πῶς, ὅταν εὑρίσκει
κατηφορικὸ καὶ γυμνὸν τόπον, παράσερνε τὸ γῶμα καὶ
ἄφηνε τὰ λιθάρια μόνον.

— Ἄν ἡ καταστροφή δὲν ἔλθῃ στὶς ἡμέρες σας,
τὸ δίχως ἄλλο θὰ ἔλθῃ, ὅταν θὰ εἴσθε γέροντες.
Τὸ βλέπετε πῶς δὲν ἡμπορεῖ, παρὰ νὰ ἔλθῃ ὅπως,
ὅταν πετάξωμε πέτρα ὑψηλά, δὲν ἡμπορεῖ παρὰ νὰ
πέσῃ κάτω. Ἀπὸ τὸν ποταμό, σὰν δράκος, θὰ ἔλθῃ ἡ
καταστροφή. Καὶ τότε σεῖς, καημένα παιδιά, πρέπει νὰ
ξεύρετε, τί θὰ κάμετε. Ἀπὸ ποῦ θ' ἀρχίσετε καὶ ποῦ
θὰ τελειώσετε.

3. Καὶ ἡ καταστροφή ἦλθε Αὐγούστον μῆνα, τὴν
ἐποχὴν, ποὺ τὰ δένδρα τῶν περιβολιῶν ἦσαν φορτω-
μένα, καὶ ἐπερίμεναν οἱ κηπουροὶ νὰ κόψουν τοὺς
καρπούς.

Ἦτο ξάστερο δειλινὸ καὶ τὰ παιδιὰ ἔπαιζαν κάτω ἀπὸ τὰ πλατάνια τῆς ποταμιᾶς, πρὸς τὸ μέρος τοῦ σχολείου.

Ἐνα ἀπὸ τὰ παιδιὰ, ὁ Νίκος Θέμελης, εἶχεν ἀνεβῆ στὸν τοῖχο τοῦ σχολικοῦ κήπου καὶ ἐκοίταξε.

Κανεῖς δὲν ὑποπτεύθηκε, ὅταν στὶς δέκα τὸ πρωῒ εἶχε σκοτεινιάσει τὸ Ψηλὸ βουνὸ καὶ ἀκούοντο οἱ βροντῆς σὰν κανονιές, ποὺ ἔπεφταν πολὺ μακριά.

Ξαφνικὰ ὁ Νίκος ἐφώνησε δυνατά :

— Φύγετε, παιδιὰ! Φύγετε! Ἔρχετε ὁ δράκος! Φύγετε!

Ἐστρεψαν τὰ παιδιὰ κατὰ τὸ μέρος ποὺ ἤρχοντο οἱ φωνῆς καὶ ἔμειναν σὰν μαρμαρωμένα.

— Φύγετε λοιπόν! ἐφώνησε καὶ ἔτρεξε καὶ ἐτράβηξε δυὸ-τρία, τὰ μικρότερα, μὲ τὴ βία.

Μόλις ἐπρόφθασαν τὰ παιδιὰ νὰ τρέξουν καὶ νὰ σταθοῦν ψηλὰ στὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου.

4. Τὸ κεφάλι τοῦ δράκου ἐπροχώρησεν ἀργοσαλεύοντας. Ἦταν ἓνας ὄγκος ἀπὸ νερὸ θολὸ ὥς ἓνα μέτρο ψηλός. Σὰ νὰ ἦτο τὸ στόμα ἀνέμου ἐφυσούσε καὶ παράσερνε ἄμμο καὶ χαλίκια χονδρὰ καὶ τὰ ἐπετοῦσε καὶ ἔπεφταν μὲ κρότο δυὸ μέτρα ἐμπρός του. Καὶ τὸ σῶμα του ἀκολούθησε φοβερὸ καὶ ἀπαίσιο. Ἐσκέπασε ὅλο τὸ πλάτος τοῦ χειμάρρου καὶ ὅλο ἀνέβαινε ψηλά. Στὴ ράχη του ἔφερε κορμούς ἀπὸ δέντρα καὶ ζῶα μικρὰ καὶ μεγάλα νεκρά. Φρίκη! Οἱ κάτοικοι μαζευμένοι στὶς ὑψηλὰς ὄχθες ἐκοίταζαν σὰν ἀπολιθωμένοι. Οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων ἔφραξαν τὰ τόξα τῶν γεφυριῶν καὶ ὁ δράκος ἐπήδησε καὶ ἐπέρασεν ἀπὸ ἀπάνω. Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ τὰ γεφύρια ἐγκρεμίστηκαν.

Καὶ ὁ δρόκος ἀνεμπόδιστος πὰ ἐσυνέχισε τὸν καταστρεπτικὸν δρόμον του. Ἡ βοή του ἐπροκαλοῦσε τὸν τρόμον.

Τὰ καρπερά, τὰ ὠραῖα περιβόλια ἐσκεπάσθησαν καὶ στὸν τόπον τοὺς δὲν ἔβλεπε κανεὶς παρὰ θολὴ θάλασσα, πὺν ἀπάνω της ἐσάλευαν οἱ κορυφές τῶν δένδρων. Καὶ αὐτές, ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, ἔγερναν καὶ ἐχάνοντο μέσα στὰ θολὰ νερά. Καὶ ἡ θολὴ θάλασσα ἐνώθηζε μὲ τὸ γαλανὸ πέλαγος καὶ τὸ ἐθόλωσε.

Ἀργὰ τὸ βράδυ μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια οἱ κάτοικοι, ὅταν ἐβεβαιώθησαν ὅτι τὰ νερὰ ἄρχισαν νὰ ὀλισθεύουν, ἐπῆγαν στὰ σπίτια τῶν νὰ κλάψουν τὴ μοῖρα τῶν.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα δὲν ἀπόμεινε, παρὰ ἓνα παίγνι-διάρικο καθαρὸ οὐάκι. Σὲ λίγες ἡμέρες ἔσβησε καὶ αὐτὸ ἐχάθηζε.

Περιβόλια, πουθενά. Παντοῦ ἄμμος καὶ χαλίκια σωροί.

5. Ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε τὴν καταστροφὴν μας, εἶπαν οἱ κάτοικοι.

Τοῦ γέροντος σοφοῦ δασκάλου ἄστραψαν τὰ μάτια καὶ τοὺς ἐφώναξε:

— Στὴν ἀνοησίᾳ σας μὴν προσθέτετε καὶ τὴν ἀσεβειά σας. Τὴν καταστροφὴ τὴν ἐπροκαλέσατε σεῖς καὶ μόνον ἐσεῖς. Εἶδατε τὸν κῆπο τοῦ σχολείου; Δὲν ἔπαθε σχεδὸν τίποτε· γιὰ τὴν τὰ παιδιὰ σας, μὲ τὴν ὁδηγίαν μου, εἶχαν κάμει πρόχωμα καὶ εἶχαν φυτεύσει στίς ὄχθες πολλὰς ἰτιές καὶ ἄφησαν τίς βατιῶνες νὰ τίς σκεπάσουν. Σὲ λίγες ἡμέρες δὲν θὰ φαίνεται ἐκεῖ ἡ καταστροφὴ. Ἄν ἐκάμνατε τὸ ἴδιο καὶ σεῖς, ὡς τὴν παραλία, ἡ καταστροφὴ δὲν θὰ ἦτο αἰσθητὴ. Τώρα ἀντὶ νὰ

λέγετε ἀνοησίες καὶ νὰ ἀσεβῇτε στὸ Δημιουργό, ποὺ τὰ ἐπλασεν ὅλα μὲ σοφίαν, ἀρχίσετε ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Τὰ παιδιὰ ἐτελείωσαν τὸ ἔργον τους. Ὁ δάσκαλος ἐπιστατοῦσε, ἔδιδε ὁδηγίες, εἰργάζετο καὶ αὐτὸς μ' ὅλα τὰ γηρατεῖα.

Οἱ κάτοικοι ἐβάθυναν τὴν κοίτην τοῦ χειμάρρου, ἐφύτευσαν προσωρινὰ ἱτιές στὶς ὄχθες καὶ ἐκαθάρισαν ὅσο μπορούσαν τὰ περιβόλια των.

Στὸ σχολεῖο ἦσαν ἀρκετὰ παιδιὰ ἀπὸ τὰ χωριά. Αὐτὰ διηγήθησαν ὅτι ἡ ἴδια καταστροφὴ καὶ μεγαλύτερη ἔγινε καὶ στὰ χωριά των. Τὰ χωράφια στὶς ὄχθες τῶν χειμάρρων δὲν ὑπάρχουν. Ἀπὸ τίς γυμνές πλάγιες δὲν ἔμειναν παρὰ γυμνοὶ βράχοι. Αὐτὰ ἔφεραν τὰ λόγια τοῦ δασκάλου στοὺς γονεῖς των καὶ οἱ χωρικοὶ ἔλαβαν τὴν ἀπόφασιν νὰ παύσῃ ἡ καταστροφὴ καὶ ν' ἀφήσουν νὰ ξαναγίνουν τὰ δάση.

6. Στὰ 1870 ἔγινεν ἡ καταστροφὴ. Τὰ παιδιὰ ποὺ τὴν εἶδαν, εἶναι τώρα γέροντες. Ὁ Νίκος Θέμελης ἐσπούδασε καὶ ἔγινε ὑδραυλικὸς μηχανικὸς. Στὴν ἐπιστροφὴν του εἰργάσθη μαζὶ μὲ τοὺς φίλους του χρόνια πολλὰ γιὰ νὰ σώσῃ μιὰ καὶ καλὴ τὴν πατρίδα του. Στὸν ποταμὸ κάθε πεντακόσια μέτρα, ἔκαμαν καταρράκτη, μὲ πέτρες μεγάλες. Ἀπὸ ἐκεῖ πέφτουν τὰ νερὰ ἀφρισμένα καὶ ἔπειτα προχωροῦν ἡσυχά. Ἔτσι ὡς τὴν πρωτεύουσα. Ὅταν φθάνει ἐκεῖ ὁ ποταμὸς, πηδᾷ τὸν τελευταῖο καταρράκτη καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ρέῃ ἡσυχῶς στὴ βαθειὰ κοίτη του ὡς τὴν θάλασσα. Τὰ περιβόλια χωρισμένα μὲ ὑψηλὰ προχώματα δέχονται τὰ νερὰ, σὰν εὐλογία Θεοῦ, ὅταν πλημμυρίζῃ ὁ ποταμὸς. Ὅταν ἀπομένει, ὅταν τραβηγθοῦν τὰ νερὰ, γάνει τὴ γῆ

γόνιμη. Καὶ ἐξακολουθοῦν στὶς ὄχθες οἱ κῆποι ὡς ἀπάνω στὸ βουνό. Καὶ αὐτὸ ἐπῆρε τὴν πρώτη του ὄψι. Παντοῦ σκεπασμένο μὲ ἱσκιερὰ δροσερὰ δάση.

7. Στὸ κατάστημα τῆς δημαρχίας σὲ μεγάλο μέγεθος καὶ στὴν καλύτερη θέσι ἔχουν τὴν εἰκόνα τοῦ σοφοῦ δασκάλου νὰ χαμογελᾷ εὐχαριστημένος. Ἀπέθανε, ὅταν εἶδε τοὺς πατριῶτες του νὰ μπαίνουν στὸν καλὸ δρόμο. Καὶ κάθε χρόνο στὴν ἐκκλησία τοῦ κάμνουν μνημόσυνο τὴν ἡμέραν ποὺ ἔγινεν ἡ καταστροφή καὶ εὐλογοῦν τ' ὄνομά του. Ὁ Νίκος Θέμελης δὲν λείπει, οὔτε καὶ ὅσοι φίλοι του ζοῦν ἀκόμη. Στὸ σχολεῖο ἔπειτα ἀκολουθεῖ γιορτὴ καὶ ὁ Νίκος Θέμελης διηγεῖται στὰ παιδιά πῶς ἔγινεν ἡ καταστροφή καὶ πόσοι κόποι καὶ ἐργασία ἐχρειάστηκαν γιὰ νὰ διορθωθῇ τὸ κακό.

33. Ἔργασία.

Ξημερώνει αὐγὴ δροσάτη. Μὴ σᾶς εἶναι ὁ ξένος πλοῦτος
 μὲ τὸ πρῶτο της πουλλί, ἐν' ἀγκάθι στήν καρδιά,
 λὲς καὶ κράζει τὸν ἐργάτη πέστε ἀζήλευτα:—Εἶναι τοῦτος
 στὴ φιλόπονη ζωή. ἐργασίας κληρονομιά.

Ποῖν ἀχνίση κάθε ἀστέρι, Σηκωθῆτε! ἡ γῆ χαρίζει
 μὲ χαρούμενη καρδιά μόνον ἀφθονον καρπό,
 νέοι, μισόζοποι καὶ γέροι ἂν ὁ κόπος τὴν ποτίζει,
 τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά. μ' ἕναν ἴδρωτα συγχρό.

Πέρα ἐκείθεν οἱ φροντίδες Σὰν ἐσᾶς, ἀδέρφια, ἰδρώνει
 ἄς πετάξουνε, καθὼς κι ὁ σοφός, πὺν μὲ τὸ τοῦ
 ξαφνιασμένες νυχτερίδες κάμπους ἄμετρον ὁργώνει
 πὺν ἀγνάντεψαν τὸ φῶς. γιὰ θροφή τοῦ λογιζοῦ.

Δίχως ἄνεσι καὶ σκόλη
 πάντα, ὡς ἄξιος δουλευτῆς
 τὸ ἀνθηρό του περιβόλι
 σκάφτει, σπέρνει ὁ ποιητής.

Πάντα, ναί! τοῦ τίμου οἱ κόποι
 οἱ γλυκύτατοι καρποί,
 νᾶναι οἱ μόνοι πὺν τοῦ ἀνθρώπου
 σῶμα θρέφουν καὶ ψυχή.

34. Τὸ θυμάρι.

Χωρὶς σπορά, χωρὶς σκαφή, χωρὶς νερὸ φυτρώνει
Στὴ στέρφη στουρναρόπειρα καὶ στ' ἄνυδρο κοιτῶνι.

Τὴ μοναξιά ἔχει πόθο του, τὸ ξέφωτο χαρὰ του,
δὲ ρίχνουν ἴσκιό ἀπάνω του δέντρα ψηλότερά του.

Στρώνει στ' ἀπόκορφα θρονὶ τοῦ θαρρετοῦ διαβάτη,
τοῦ κυνηγοῦ προσκέφαλο, καὶ τοῦ βοσκοῦ κρεββάτι.

Τὴ μυρουδιά τους τ' ἄνθη του δὲν ἀκριβοχαρίζουν,
ἀκόμη καὶ τὰ ξύλα του κ' οἱ ρίζες του μυρίζουν.

Τὴ μυρουδιά του μαρτυρᾷ κι ὅ,τι κοντά του τύχη.
Τοῦ πετροζότσουφα τ' αὐγὸ καὶ τοῦ λαγοῦ τὸ νύχι.

Τὴν ταξιδεύουν τ' ἀπλωτὰ φτερὰ τῆς σιταρήθρας
καὶ τὴ μαζεύει ἡ μέλισσα χρυσάφι τῆς κερήθρας.

Καὶ τοῦ χωριοῦ τ' ἀλείτουργο καὶ χέρσο κοιμητήρι
μοσχοβολᾷ. τῶν ἔρημων μνημάτων θυμιατήρι.

35. Τὸ σταφύλι.

Σ' ἓνα σπιτάκι πήγαμε. Τὰ βάτα ἔχει
καὶ τὶς μοσκιᾶς γιὰ ντύμα [γιὰ ζώνη
καὶ ρίζωσε στὴν πόρτα του βαθιὰ καὶ σκαρ-
στὸν τοῖχο του ἓνα κλῆμα. [φαλῶνει

Ἦτανε κούρβουλο ἄχαρο γυμνὸ γλωμὸ
[τὸ κλῆμα
καὶ δὲν ὑποψιάζουσιν πὼς τῆς ζωῆς τὸ
στὰ σπλάχνα του δουλεύει. [κῦμα

Κι ὁ νοικοκύρης γέλασε καὶ μοῦ εἶπε·
καὶ τὸ παλιὸ αὐτὸ ξύλο [—λίγο ἀκόμα
τᾶδειο πού τὸ καταφρονῆς θ' ἀναστηθῇ
καὶ θὰ κυκλωθῇ μὲ φύλλο. [μὲ χρῶμα

Θάρθη μιὰν ὥρα ἀρίφνητος καρπὸς νὰ
μελίχρωμα σταφύλια, [τὸ μεστῶσι
κι ὅλοι θὰ τὸ ματιάξουνε, γειτόνοι, ξένοι,
καὶ θὰ τοὺς τρώῃ μιὰ ζήλια. [πόσοι,

Ζητώντας ὁ ἓνας θάροχεται νὰ τὸ μο-
καὶ νὰ τ' ἀρπάξῃ ὁ ἄλλος [σκαγοράσι
καὶ δὲ θὰ μείνῃ χωριανὸς γι' αὐτὰ νὰ μὴν περάσῃ,
κι ὁ πόθος του μεγάλος.

Ὅλος ὁ κόσμος γυρευτὴς· κι ἐγὼ θὰ πῶ τοῦ κόσμου
—Ἀδέρφια μου, σταθῆτε!

Χαρά μου εἶναι τὸ χάρισμα, δικὸς σας ὁ καρπὸς μου
καὶ πάρτε, γ' εὐφρανθῆτε.

36. Τὰ πρωτοβρόγια.

Με τὰ πρωτοβρόγια θάῤοθουν τὰ μηνήματα
τοῦ χειμῶνα: — τὸ ποτάμι θὰ θολώσῃ
θὰ τριζοβολοῦν ξερὰ τὰ πλατανόφυλλα,
θὰ κρυώσῃ ἡ νύχτα καὶ θὰ μεγαλώσῃ.

Θὰ δροσοσταλάζουν κόκκινα τὰ κούμαρα,
κυκλαμιές θ' ἀνθοῦν στὸ χῶμα ταίρια-ταίρια,
θὰ καπνίζουν σφαλιστὰ τὰ χωριατόσπιτα
καὶ θ' ἀρχίσουν τὰ σπιτιάτικα νυχτέρια.

Θὰ σωπάσῃ ὁ τζίτζικας κ' ἐτοιμοτάξιδα
σ' ἄλλων τόπων ἀνοιξη, μακρὰ ἀπ' τὰ χιόνια,
βράδν βράδν ὥς τὰ μεσούρανα θὰ χύνωνται
μαῦροι φτερωτοὶ στανροί, τὰ χελιδόνια.

27. Φύγαν πάλι τὰ πουλιά.

Φύγαν πάλι τὰ πουλιά,
φύγαν πᾶν σιὰ ξένα,
κι ἔμειν' ἔρημη ἡ φωλιά
πάνω σιὰ γυμνὰ κλαδιὰ
τὰ ξεφυλλισμένα.

Πῶς σᾶς ἄρπαξε ὁ βοριάς,
φύλλα μου καημένα
καὶ σᾶς σκόρπιξε μεμιᾶς
κόρος κι ἄσπλαχνος χιονιᾶς
κάτω μαρμαμένα!

Ἐρημη καὶ μοναχὴ
ὅλη ἡ φύση τώρα,
στάζει δάκρυ καὶ θρηγεῖ
κι ἀπ' τὴ θλίψη τὴν πολλή
ξέσπασε σὲ μπόρα.

Πῶς τὸ πέλαγο βογγᾷ!
Τὰ νερὰ χουχλάζουν
καὶ σηκώνονται θεριὰ
κύματα σὰν τὰ βουνὰ
κι ὅ,τι βροῦν ἀρπάζουν.

Κι ἡ μαννούλα μας ἡ γῆ
χιόνια σκεπασμένη
μὲς σιτὴν παγερὴ σιγὴ
πῶς μᾶς φαίνεται νεκρὴ
καὶ σαβανωμένη.

Μὰ σὰ βγάλ' ἡ μυγδαλιὰ
τὰ δικὰ της χιόνια
καὶ σκορπὶς' ἡ παγωνιά,
τὰ χαρούμενα πουλιά
θὰ τὸ τὸ λέν σιὰ κλώνια.

38. Ἡ βοσκοπούλα ἀποχαιρετᾷ τὰ βουνά.

Ἔχετε γειὰ λαγκάδια μὲ τοὺς ἴσκιους,
ἔχετε γειὰ βουνὰ μὲ τὶς δροσιές·
ἔχετε γειὰ πλαγιές μὲ τὸν ἀμάραντο,
μὲ τὰ ψηλὰ τὰ ἔλατα καὶ τὶς ὀξιές.

Ἔχετε γειὰ κορφοῦλες μὲ τὶς πέριδες
μὲ τ' ἀγέρι τὸ παντοτεινό.
Γλυκειές ρυχιές μὲ τὰ κορφὰ τὰ μάγια σας
χορσὰ πουλιὰ μὲ τὸν αὐγερινό.

Μὰ ἐσένα τό: ἔχε γειὰ, λέω μὲ πὺλ πόνο
γιὰ σένα κλαίει ἡ μαύρη μου καρδιά,
βουσοῦλα, μὲ τ' ἀθάνατα τραγούδια,
βουσοῦλα, μὲ τὰ κορῶσταλα νερά.

39. Ἡ βοσκοπούλα στὰ χειμαδιά.

Γειὰ σας, χαρά σας, χειμαδιά,
γειὰ σας, χαρά σας, κάρμποι,
ψηλὰ ἂν χιονίζει στὰ βουνὰ
σ' ἐσᾶς ὁ ἥλιος λάμπει.

Γειὰ σου καὶ σένα φτωχικό
μὲς στὴν ἐρμιὰ καλύβι
ἡ μαύρη σκεπή σου τὶ χαρὲς
ἀπάντεχες δὲν κρύβει!

Κι ἂν τὰ δειτρώ σας μάδησαν
ἐχλοῖσαν τὰ λειβάδια.
Κι ἤρθαν στολή σας καὶ χαρὰ
τ' ἀμέτογητα ζοπάδια.

Γειὰ σου κι ἐσὲ παλιὸ μαντρί
στ' ἀπάνεμο ἐκεῖ πέρα
ὦ νὰ χαρῶ τὸν ἀδερφό
ποὺ παίζει τὴ φλογέρα.

40. Τὸ φθινόπωρο.

Τὶ ἔχεις, ἀγέρι, μὲ στὰ δάση
κι ἀναστενάξεις θλιβερά ;
— Τὰ μαδημένα κλέω λουλούδια,
ποῦ μοῦ μυρῶναν τὰ φτερά.

*
* *

— Γιατί, νεράκι, στὴν κοιλάδα,
θλιμμένο τραγουδᾷς σκοπό ;
— Κλαίω τὴ χαμένη πρασινάδα,
ποῦ τρεχα μέσα χαρῶπό.

*
* *

Γιατί, γιατί, τρελλὸ πουλάκι,
τώρα μὲ πόνο κελαδεῖς ;
— Κλαίω τῆς ἀνοιξῆς τὰ γάλλη
ποῦ πέταξαν ἀπὸ τὴ γῆς.

41. Ἡ ἐλιά.

Εὐλογημένο νᾶναι, ἐλιά, τὸ χῶμα, ποὺ σὲ τρέφει
κ' εὐλογημένο τὸ νερό, ποὺ πίνεις ἀπ' τὰ νέφη.
Κ' εὐλογημένος τρεῖς φορὲς αὐτός, ποὺ σ' ἔχει στείλει
γιὰ τὸ λυχνάρι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ τ' ἁγίου τὸ καντήλι.

Δὲν εἶσαι σὺ περίφανη σὰν τᾶλλα καρποφόρα
ποὺ βιαστικά, ἀνυπόμονα, δὲ βλέπουνε τὴν ὥρα,
πότε μὲ τ' ἀνθολούλουδα τοὺς κλώνους νὰ σκεπάσουν
καὶ μὲ μιὰ πρόσκαιρη ὁμορφιὰ τὰ μάτια νὰ ξιπάσουν.
Ἐσὺ εἶσαι πάντα ταπεινή. Πάντα δουλεύτρα σκύβεις
μ' ὅλα τὰ πλούτη, ποὺ κρατεῖς, μ' ὅλο τὸ βιό, ποὺ κρύβεις.
Γι' αὐτὸ ἀπ' τὰ πρῶτα νιάτα σου, ποὺ τὰ φιλοῦν οἱ
[ἀνέμοι,

ὥς τὰ βαθειὰ γεράματα, ποὺ τὸ κορμί σου τρέμει
καὶ γέρνει κάθε σου κλαδὶ καὶ κάθε παρακλάδι,
μέσα στὸν κούφιο σου κορμὸ δὲ σοῦλειψε τὸ λάδι.

42. Τ' ἀγριολούλουδα.

1. Τὰ γαῖδουράγκαθα, οἱ κολλητσίδες, οἱ παπαροῦνες, οἱ καμπονοῦλες καὶ τὰ ραδίκια ἄρχισαν νὰ συνομιλοῦν συναμεταξύ τους, ἅμα εἶδαν νὰ θερίζεται τὸ σιτάρι.

— Ἐμᾶς κανεῖς δὲ μᾶς θερίζει, εἶπε τὸ ραδίκι καὶ ἐτίναξε τὸ κεφάλι του μὲ προσοχή, νὰ μὴν τύχη καὶ πέσουν οἱ σπόροι του, πρὶν νὰ ἔλθῃ ὁ καιρός. Τί θὰ γίνουν λοιπὸν τὰ παιδιά μας;

— Καὶ ἐγώ, ὅταν τὸ συλλογίζομαι, μοῦ ἔρχεται ζάλη.

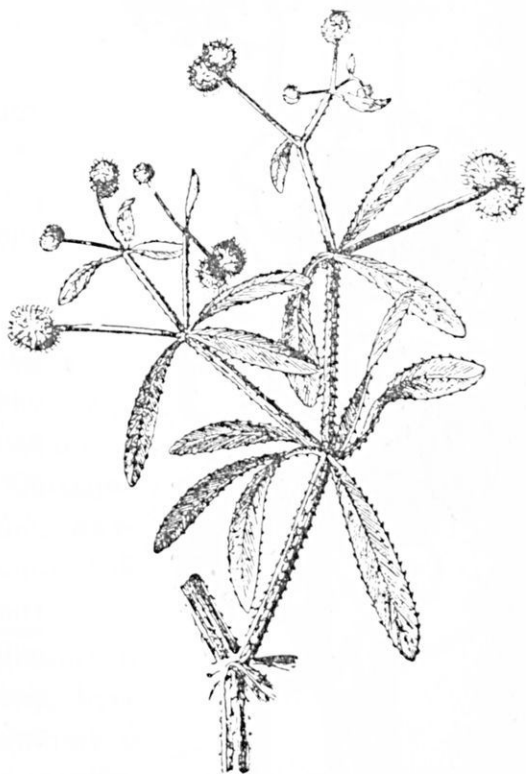
Ἔχω μέσα μου τόσους σπόρους καὶ δὲν ξεύρω τί νὰ κάνω, εἶπεν ἀναστενάζοντας ἡ παπαροῦνα.

— Δὲν ἐρωτᾷμε τὴ σίκαλη; ἐπρότεινε ἡ κολλητσίδα καὶ τὴν ἐρώτησαν.

Αὐτὴ ὅμως τοὺς ἀπάντησε: — Μὴ μὲ σκοτίζετε. Νὰ κοιτάξετε μονάχα νὰ μὴ μοῦ ρίξετε τοὺς σπόρους σας στὸ χωράφι μου.

2. Ὄταν ἔδυσε ὁ ἥλιος, ἔκλεισαν τὰ μάτια τους καὶ ἀποκοιμήθηκαν. Στὸν ὕπνο τους τὸ καθένα εἶχεν εὖρη τὴ ἔπρεπε νὰ κάμῃ.

Τὸ πρωὶ ἐξύπνησεν ἡ παπαρούνα. Ἄνοιξε προσε-
κτικὰ δύο-τρία παραθυράκια, νὰ φωτίξῃ ὁ ἥλιος τοὺς
σπόρους. Ἐπει-
τα ἐφώναξε τὸν
ἄνεμο, ποὺ πε-
ρνοῦσε παίζον-
τας.

— Μοῦ κά-
νεις μιὰ χάρη;

— Γιατί ὄχι;
Μοῦ εἶναι εὖ-
χάριστο νὰ εὖ-
ρω μιὰν ἀσχο-
λία, εἶπεν ὁ ἄ-
νεμος.

— Θέλω νὰ
μὲ τινάξῃς καλὰ
νὰ σκορπισθοῦν
οἱ σπόροι μου,
τοῦ εἶπεν ἡ πα-
παρούνα.

— Αὐτὸ ἦτο; εἶπεν ὁ ἄνεμος καὶ ἐφύσησε δυνατὰ
καὶ οἱ σπόροι τῆς παπαρούνας ἐτινάχτηκαν γύρω.

3. Παραπέρα τὸν ἐφώναξεν ἡ καμπανούλα :

— Ἔχεις καιρὸ νὰ μοῦ κάμῃς μιὰ χάρη;

— Ποιὰ χάρη; ἐρώτησεν ὁ ἄνεμος.

— Ἄνοιξα δυὸ-τρία κεφαλάκια καὶ ἤθελα νὰ σκορ-

πιστοῦν οἱ σπόροι μου στὸν κόσμον, εἶπεν ἡ καμπανούλα. Νὰ μὴν τὸ μαρτυρήσης ὅμως σὲ κανένα.

— Καλά, τῆς εἶπεν ὁ ἄνεμος· τὴν ἐτίναξε καὶ ἔτρεξε παρακάτω.

— Καημένε, ποῦ τρέχεις ἔτσι; ἐφώναξε τὸ ραδίκι.

— Τί τρέχει ἐρώτησεν ὁ ἄνεμος.

— Ἐγὼ καὶ τὸ γαιθουράγκαθο σὲ παρακαλοῦμε νὰ φυσίης δυνατά, νὰ μᾶς σκορπίσης τοὺς σπόρους.

Ὁ ἄνεμος ἐγέλασε.

— Τί γελάς; ἐρώτησε τὸ ραδίκι, μὴ σοῦ εἶπεν ἡ παπαρούνα καὶ ἡ καμπανούλα τὸ ἴδιο!

— Ἄ! τὰ μυστικά μου δὲν τὰ φανερώνω, εἶπεν ὁ ἄνεμος.

— Καλὰ δὲν ἐπιμένω, εἶπε τὸ ραδίκι.

— Ἐμεῖς ὅμως γιὰ εὐκολία ἐντύσαμε τοὺς σπόρους μας γύρω γύρω μὲ μιὰ ὀμπρελίτσα.

— Θὰ διασκεδάσω πολὺ, εἶπε ὁ ἄνεμος καὶ ἐφύ-

σησε στοὺς σπόρους τοῦ ραδικοῦ καὶ τοῦ γαῖδουράγκαθου. Ὡ, τί τρελλὰ πὺν ἐπετοῦσαν!

4. Τὰ παιδιὰ τοὺς ἐκυνηγοῦσαν καὶ ἐφώναζαν:
— Οἱ κλέφτες! οἱ κλέφτες! Ἐλᾶτε νὰ πιάσωμε τοὺς κλέφτες!

Ἡ κολλητσίδα εἶδε τοὺς σπόρους νὰ πετοῦν, μὰ δὲν ἐννόησε πὼς ἔγινε αὐτό, καὶ ἐσυλλογίζετο, τί θὰ ἔκανε αὐτὴ τοὺς ἰδικούς της.

— Ὡ, νὰ ἕνας λαγός!

— Κρούψε με, τῆς εἶπε, γιὰτὶ μὲ κυνηγᾷ ὁ σκύλλος.

— Ἐλα, τοῦ εἶπεν ἡ κολλητσίδα καὶ ἐκόλλησε μερικὺς ἀπὸ τοὺς σπόρους της στὴ γούνα τοῦ λαγοῦ.

Σὲ λίγο ἐπλησίασεν ὁ σκύλλος. Ὁ λαγὸς ἔφυγε. Καθὼς ἐπλησίασεν ὁ σκύλλος στὴν κολλητσίδα, αὐτὴ ἐκόλλησε καὶ σ' αὐτὸν μερικὺς ἀπὸ τοὺς σπόρους της. Ἔτσι ἡ πα-

παρούνα, ἡ καμπανούλα, τὸ γαῖδουράγκαθο, τὸ ραδίκι καὶ ἡ κολλητσίδα ἦσαν εὐχαριστημένοι, πὺν ἐσκόρπισαν τὰ παιδιὰ τους. Καὶ καθένα ἐνόμιζε πὼς μόνον αὐτὸ τὸ εἶδος κατέλαβεν.

2. Ὁ κέφαλος τρέφεται ἀπὸ πεταλίδες, μύδια καὶ στρεΐδια, σαλιγκάρια, σκουλήκια καὶ μικρὰ χορταράκια, ποὺ φυτρώνουν στὶς ἀκρογιαλιές. Εὐρίσκεται λοιπὸν πάντοτε στὰ περιγιάλια, στοὺς ὄρους καὶ στὰ λιμάνια καὶ στὶς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν. Ἀπὸ τὶς ἐκβολὰς ἀνεβαίνει τὰ ποτάμια νὰ εὔρη στάσιμα νερά. Ἀνεβαίνει καὶ στὶς λιμνοθάλασσες τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ. Ἐκεῖ καλοτρέφεται ἀπὸ τὶς χίλιων εἰδῶν ζωῶν οὐσίες ποὺ κρύβει ὁ βοῦρκος. Ὅταν ὅμως ἀρχίξῃ ὁ Αὐγούστος, τὸ θηλυκὸ πρέπει νὰ γεννήσῃ. Τὰ αὐγά του θέλουν ζέστη, ὅπως καὶ τὰ αὐγά τῆς κόττας. Ἡ κυρὰ μπάφα ὅμως δὲν ἔχει τὴν ὑπομονὴ νὰ κάθεται νὰ κλωσᾷ. Ἐννοεῖ νὰ τὰ ρίξῃ κάπου καὶ νὰ φύγῃ. Ἀλλὰ καὶ δὲν θέλει νὰ τὰ ρίξῃ, ὅπου τύχει. Τὰ βαθεῖα νερά δύσκολα ζεσταίνονται ἀπὸ τὸν ἥλιο. Πρέπει λοιπὸν νὰ πάγῃ στὰ ρηχά, νὰ βρῇ νερά ἄβαθα, προσηλιακά καὶ νὰ ἔχουν ὑδρόβια φυτά. Αὐτὰ θὰ δώσουν τὸ ὀξυγόνο τους γιὰ τὴν ἀναπνοὴ τῶν μικρῶν, ποὺ θὰ ἀρχίσῃ ἡ ζωὴ τους πρῶτα μέσα σ' αὐτά. Γιὰ νὰ ἐπιτύχουν ὅμως οἱ μπάφες ἓνα τέτοιο μέρος, πρέπει νὰ κατεβροῦν στὶς ἀκρογιαλιές.

3. Συνάζονται λοιπὸν οἱ κέφαλοι, μπάφες καὶ στειράδια μαζὶ καὶ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ ποτάμια καὶ ἀπὸ τὶς λίμνες νὰ βγοῦνε στὴν ἀκροθαλασσιά. Καὶ κατεβαίνουν κοπαδιαστά, γιὰ νὰ προσέχουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ φυλάγωνται εὐκολώτερα. Ἀλλὰ καὶ οἱ ψαράδες τοὺς περιμένουν καὶ ἀλλοίμονο στὸ κοπάδι ποὺ θὰ φανῇ. Οἱ ψαράδες στὸ Μεσολόγγι ζώνουν τὴ λιμνοθάλασσα μὲ καλαμωτές. Ὅποτε καὶ ἂν κοιτάξῃς στὴ λίμνη, νομίζεις πὼς βρίσκεσαι σὲ συνοικισμοῦς.

ὁμοίους μὲ αὐτοὺς ποὺ κατοικοῦν οἱ κάστορες. Ὁ Παν-
τελέος, ὁ Γιαγκος, ὁ Ἀληφάντης καὶ τόσοι ἄλλοι
μικροὶ καὶ μεγάλοι ψαράδες ἔχουν «τὶς βάρκες γι ἄλογα
καὶ τὰ κανάλια στράτες», ὅπως λέγει κάποιος ποιητὴς
γιὰ τὴ Βενετία. Μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι ἐδῶ δὲν ἔχουν
βάρκες παρὰ πλοῖα. Δὲν πατοῦν στὴ στεριά παρὰ
ἀπὸ Κυριακὴ σὲ Κυριακὴ. Τὶς ἄλλες ἡμέρες μουςκεύουν
στὸ νερὸ ὡς τὴ μέση ἢ ἀπάνω στὸ προιάρι. Τοποθε-
τοῦν τὶς καλαμωτὲς, πλέκουν νέες, μπήγουν ξύλα,
λύνουν καὶ δένουν ἀπὸ τὸ χάραμα ὡς τὸ βράδυ. Δου-
λεύουν καὶ τραγουδοῦν μὲ τὴν τρεμουλιαστὴ φωνή των
ὅλο γλῶσσα καὶ πάθος:

*Νὰ ἤμουνα στὴ γῆ σταλίκι
καὶ σὶ' αὐτί σου σκουλαρίκι.*

4. Τὸ σταλίκι εἶναι μακρὸ ξύλο ποὺ στηρίζουν στὸ
βάθος καὶ σπρώχνει τὸ προιάρι των. Οἱ καλαμωτὲς
εἶναι φράκτες ἀπὸ καλάμια. Ἔτσι φράζουν μεγάλα
τετράγωνα τῆς λίμνης καὶ ἀφήνουν εἰσόδους στὶς
πλευρές. Μιὰ εἴσοδο στὴν ἀπάνω καὶ μιὰ στὴν κάτω.

Ἀπὸ τὴν πρώτη Αὐγούστου κάθε ψαρᾶς ἀπάνω
στὸ ἐλαφρὸ προιάρι του, μὲ τὸ μακρὸ καμάκι στὸ χέρι,
μοιάζει μὲ πολεμιστὴ, ποὺ πηγαίνει στὸ κονταροκτύ-
πημα. Ὅχι πέντε ἢ δέκα παρὰ διακόσια, τριακόσια
προιάρια πιάνουν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὸν Αὐλέμονα.
Ἔτσι λέγουν τὸ αὐλάκι ποὺ μπαινοβγαίνουν τὰ ψάρια ἀπὸ
τὴ θάλασσα στὴ λίμνη καὶ ἀπὸ τὴ λίμνη στὴ θάλασσα.

5. Ὁρθὸς στὴν πλώρη ὁ ψαρᾶς παραμονεύει. Ὁ
σκοπὸς ἐπάνω στὴν πελάδα, τὴν ψαροκάλυβα, ἐρευνᾷ
τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος. Τὸ πρῶτο ἔκτακτο ἐκπαιδευτικὸς Πολιτικὴς

τάζουν τὰ ἀκίνητα στακτιὰ νερά. Κάποτε κοιτάζουν κάτι σὰ γαλάζιες κωνικὲς σκηνὲς στημένες δεξιὰ στὶς ἐκβολὲς τοῦ Ἀχελώου. Εἶναι τὰ νησιὰ, οἱ Ἐχινάδες, κολλημένες ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη μὲ τὰ γαλάζια βουνάκια τῆς Κατοχῆς. Κοιτάζουν καὶ ἐμπρὸς σὲ χαμηλὸ ἐπίπεδο τὰ ἄσπρα σπιτάκια μὲ τὰ γαλαξοβαμμένα παράθυρα τῆς μικρῆς καὶ δοξασμένης πόλεως· πίσω τῆς τὸν πράσινο Ζυγὸ καὶ τὴ Βαράσοβα, καὶ μιὰν ἄσπρη μακρὰ ταινία, ποὺ ξετυλίγεται μέσα στὴ βαθειὰ θάλασσα. Εἶναι ὁ δρόμος τῆς Τουρλίδας. Ἐξαφνα ὁ σκοπὸς ἀπὸ τὴν ψαροκαλύβα, τὴν πελάδα, βλέπει μακρὰ τὴν ἐπιφάνεια τῆς λίμνης ν' ἀναδεύη, νὰ βράζη, νὰ κοχλάζη σὰ ν' ἀναψε φωτιὰ στὸ βυθό της.

6. Ἔρχονται ! φωνάζει. Καὶ μὲ τὸ : ἔρχονται, οἱ ψαράδες σφίγγουν τὰ καμάκια τους καὶ κοιτάζουν ἐρευνητικά. Τὰ μάτια τους γυαλίζουν ἀπὸ τὴ χαρά. Τὸ ταραζόμενο νερὸ κατεβαίνει σπιθοβολώντας σὰ νὰ κυλᾷ μαζί του ρουμπίνια καὶ διαμαντόπετρες. Κάποτε ἀργυρὲς σαῖτες βγαίνουν καὶ ξαναπέφτουν στὸ νερό. Εἶναι τ' ἀνυπόμονα στεριόδια, ποὺ βιάζονται νὰ φθάσουν στὴν πλατειὰ θάλασσα. Εἶναι οἱ ὁδηγοί, ποὺ πηδοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ νερό, νὰ ἰδοῦν μακρὰ μὴν τύχη ἐχθρός, ποιὸς ξέρει ! Τὸ κοπάδι ὅμως προχωρεῖ, κατεβαίνει καὶ σαλεύει τὰ νερά μὲ θόρυβο, σὰ φτεροκόπημα πουλιῶν. Καὶ ὅταν φθάσῃ στὸ αὐλάκι τῶν ψαράδων, ἀρχίζει τὸ φοβερὸ καμάκισμα. Ὅπως τὸ ἔμβολο τῆς ἀντλίας ἔτσι ἀνεβοκατεβαίνει τὸ καμάκι, καὶ ἀνεβάζει στὰ δόντια του σπασταριστὸ ψάρι ἀσημοστολισμένο μὲ ρουμπίνι. Εἶναι οἱ μπάφες στολισμένες μὲ τὸ αἷμα τους. Οἱ ψαράδες δὲν καμακίζουν τὰ στεριόδια παρὰ

τρεις ὥρες. Κατόπιν τὸ πλένουν καλά, καὶ ἀφοῦ τὸ πατήσουν ἀνάμεσα σὲ δυὸ σανίδες γιὰ νὰ γίνη πλακιδό, τὸ κρεμοῦν στὸν ἴσκιό τῆς δραγάτας γιὰ δυὸ τρεις ἡμέρες. Ἐπειτα τὸ βγάζουν στὸν ἥλιο τέσσαρες ἕως ὅτε τὸ ἡμέρες καὶ τὸ αὐγοτάραχο εἶναι ἑτοιμοὶ εἶναι μελίχλωρο. Ἀμα τὸ κόψης νομίζεις ὅτι ἔκοψες ἓνα κομμάτι μέλι. Ἔτσι εἶναι σπειρωτὸ καὶ διάφανο, κίτρινο καὶ μαλακό. Καὶ ἡ γεῦσις του ἀπολαυστική.

Γιὰ νὰ διατηρηθῇ ὅμως τὸ αὐγοτάραχο καὶ νὰ βγῇ στὸ ἐμπόριο, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀσφαλισθῇ. Λειώνουν κίτρινο κερὶ καὶ βουτοῦν μέσα τὸ αὐγοτάραχο καὶ ἔπειτα τὸ βγάζουν νὰ πήξῃ τὸ κερὶ, ποὺ ἐπῆρε. Αὐτὸ γίνεται δυὸ-τρεις φορές. Ἔτσι ἡμπορεῖ νὰ διατηρηθῇ χρόνον καὶ περισσότερος. Καὶ πωλεῖται ἀκριβά, ὅπως καὶ τὸ μαῦρο χαβιάρι. Καὶ οἱ καημένες οἱ μπάφες; θὰ ἐρωτήσετε. Ἐχουν τὸ πιὸ νόστιμο κρέας. Φορτώνονται ὅπως εἶναι στὶς ψαροποῦλες καὶ πωλοῦνται στὴν ἀγορὰ τῶν Πατρῶν, κάποτε καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἀκριβά. Οἱ ἄλλες γίνονται πετάλια καὶ πωλοῦνται παστές. Ἀλλὰ

γὰ νὰ γίνη πετάλι τὴν σχίζουν ἀπὸ τὸ κεφάλι ἕως τὴν οὐρά, βγάζουν τὰ σπλάγχνα καὶ τὴν ἀλατίζουν καλὰ. Ἐπειτα τὴν κρεμοῦν βάζοντάς της δυὸ καλαμάκια πρὸς τὴν κρατοῦν σὰν ἀνοικτὸ βιβλίο.

6. Ἀπὸ τὰ τζένια πέφτει πολὺ, πάρα πολὺ χρῆμα στὸ Μεσολλόγι. Πολὺς κόσμος ἐργάζεται καὶ βγάζει τὸ ψωμί του. Οἱ ἐνοικιαστῆς τῶν γιβαριῶν πλουτίζουν. Ἀλλὰ καὶ γιβάρηδες καὶ ψαράδες εἶναι εὐχαριστημένοι. Ἐχουν ὅλοι τὴν καλὴ καρδιὰ καὶ τὴ ζάχαρη στὰ χεῖλη.

44. Ὁ δρυοκολάπτης ἢ τσιγκλιδάρα.

1. Ντούκ... ντούκ... ντούκ!...

Ἀπάνω στὴ βελανιδιὰ δυὸ πουλιά σκαρφαλωμένα κτυποῦν μὲ τὰ μακρὰ καὶ σουβλερὰ ράμφη των τὸν κορμὸ καὶ περιμένουν. Μοιάζουν μὲ δυὸ ἐπισκέπτες ποὺ κτυποῦν τὴ θύρα ἀρχοντικοῦ σπιτιοῦ γιὰ νὰ τοὺς ἀνοίξῃ, ἢ καὶ γιὰ νὰ μάθουν, ἂν εἶναι μέσα ὁ νοικοκύρης.

Εἶναι καὶ τὰ δυὸ ὠραῖα πουλιά. Τὸ μάτι των λάμπει μεγάλο καὶ στρογγυλὸ μὲ λευκὸ γύρο στὴν ἄκρῃ σὰν ἓνα κουμπὶ ἀσημοδεμένο. Στὸ κεφάλι φοροῦν σκουφούνι ἀπὸ βαθειὰ κόκκινα πούπουλα· τὸ ἴδιο χρῶμα ἔχει καὶ ἡ τραχηλιά των. Τὰ πτερὰ καὶ ἡ ράχη των εἶναι μαῦρα λαμπρὰ μὲ βοῦλες καὶ λουρίδες λευκές· ἡ κοιλιά των κιτρινόστακτη καὶ ἡ οὐρά των ἀπὸ κάτω στακτοκόκκινη. Καὶ τὰ δυὸ δὲν παραλλάζουν στὴν ὁμορφιὰ καὶ στὴ χάρι.

— Ἐσύ, εἶπε ὁ ἀρσενικὸς στὴ συντροφισσά του, ἄφησε τὴ δουλειὰ καὶ ἀνέβα νὰ καθίσῃς ὑψηλὰ στὸ δένδρο. Σὲ θέλω· τὰ μάτια σου τέσσερα! Δὲν εἶναι δύ-

σκολο, καθὼς θὰ δουλεύω νὰ μὲ ἀρπάσῃ ἀπὸ πίσω
κανένα ξεφτέρι ἢ κουνάβι ἢ καὶ νυφίτσα. Τὸ ξέρεις πὼς
ἔχουμε πολλοὺς ἐχθροὺς.

— Καλά, ἄνδρα μου, εἶπε τὸ θηλυκό.

2. Καὶ πρόθυμα σκαρφαλώνει στὴν κορυφὴ τῆς
βελανιδιάς καὶ κοιτάζει δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ψηλὰ καὶ
χαμηλὰ μὲ ἄγρυπνα μάτια. Στὸ μεταξὺ ὁ δρυοκολά-
πτης ἀνεβαίνει πηδηχτὰ στὸν κορμὸ πότε ἴσια κατα-
πάνω, πότε γύρω καὶ ὕστερα κατεβαίνει ὡς τὴ ρίζα μὲ
τὸν ἴδιο τρόπο. Σὲ κάθε πῆδημα στέκεται καὶ κτυπᾷ
μὲ τὸ ράμφος του: ντούκ. . . ντούκ. . . ντούκ. . .

— Τίποτε, εἶπε, τὸ δένδρο εἶναι γερό, ἀκόμη δὲν
ἤλθαν οἱ φίλοι μας.

Καὶ πετᾷ σὲ ἄλλη βελανιδιά: ντούκ, ντούκ, ντούκ!
Τίποτε καὶ ἐδῶ. Ἔτσι ἐκτύπησε πεντέξῃ κορμούς σὰν
τὸ ζητιάνο πὺν κτυπᾷ τὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν μὰ
καμμιὰ δὲν τοῦ ἀνοίγει καὶ φεύγει δυσαρασστημένος.

3. Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ πολλὰ μικρὰ πουλάκια ἤλθαν
τριγύρω του καὶ τοῦ φωνάζουν:

Τσιγκλιδάρα! τσιγκλιδάρα!
μὲ τὴν κόκκινη φεσάρα,
μὲ τὰ μαῦρα τὰ φτερά
καὶ μὲ τὴ μακρὰ οὐρά,
χτύπα-χτύπα τὴ μυτάρρα,
τσιγκλιδάρα, τσιγκλιδάρα,
νὰ μᾶς φτειάσῃς τὴ φωλιά
για νὰ βγάλουμε πουλιά! . . .

Ὁ δρυοκολάπτης θέλει δὲν θέλει εἶναι ὁ μαραγκός
των. Τὶς τρύπες πὺν ἀνοίγει στὸ δένδρο, μερικὰ που-

λάκια τὶς κάμουν φωλιᾶς καὶ κλωσσοῦν τ' αὐγά των.

— "Ε! τοὺς λέγει, μὲ ἄγριο· κάτι βιάζεσθε· ἀκόμη δὲν ἐπάτησεν ὁ Μάρτης καὶ θέλετε νὰ κλωσσήσετε;

Τὰ πουλάκια ἐπέταξαν εὐθὺς μακρυνὰ του λυπημένα καὶ φοβισμένα. Ἐκεῖνος ἄρχισε πάλι τὴ δοκιμὴ του. "Εξαφνα ἐκεῖ πού κτυποῦσε ντούκ... ντούκ... στὸ ἔκτο δένδρο, τὸ δένδρο ἐβούϊξε σὰν ἄδειο σταμνί.

4. — "Α χά!... ἔκαμε εὐχαριστημένος. Σᾶς ἐπέ-
τυχα τέλος πάντων!...

"Εξακολούθησε νὰ κτυπᾷ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ παντοῦ· τὸ δένδρο ἐβούϊξε σὰν νὰ ἦτο κούφιο.

— "Ω!... ὦ!... ἔκαμε ὁ δρυοκολάπτης. "Ολα τὰ σκαθάκια ἐδῶ μέσα ἐσυνάχτηκαν! Κι ὁ θρὺν ὁ κρούστης, τὸ μαμούδι πού λέμε, κι' ὁ βόστρυχος ὁ τυπογράφος...

— Γιατὶ τυπογράφος; ἐρώτησε ἀπὸ ψηλὰ ἡ συντρό-
φισσά του.

— Ἐγὼ! εἶπεν ἐκεῖνος καὶ πλάγιασε τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ ἰδῇ πρὸς τ' ἀπάνω, οἱ ἄνθρωποι τὸν εἶπαν ἔτσι: Γιατί, δὲν ξεύρω. Καὶ τί μᾶς μέλει; "Οπως καὶ νὰ τὸν εἰπῆς, ἐκεῖνο πού ξεύρω εἶναι πὼς ἔχει καλὸ φαγί. "Ω! τὰ λαίμαργα, ἐπρόσθεσε. Κόσκινο τὸ ἔκαμαν τὸ δένδρο. Ἐνας δυνατὸς ἄνεμος νὰ φυσήσῃ θὰ σωρια-
σθῇ κάτω τέτοιο ὄμορφο καὶ μεγάλο δένδρο! Ἀλλὰ δὲν θὰ σᾶς γίνῃ ἡ χάρη. Δὲν θὰ σᾶς ἀφήσω νὰ τὸ γκρεμίσετε. Ἐγὼ θὰ τὸ καθαρίσω ἀπὸ σᾶς.

5. Ἀμέσως χώνει πρὸ βαθειὰ τὰ νύχια του στὴ ξε-
σχισμένη φλούδα, κολλᾷ καὶ τὴν ἄκρη τῆς οὐρᾶς καὶ ἔτσι ἔχει τὸ σκαμνί του. Ἐπειτα ἀρχίζει νὰ πελεκᾷ μὲ τὸ ράμφος του, πού εἶναι σφυρὶ καὶ σμιλᾶρι μαζί. Σὲ

λίγο πετιοῦνται ἕνα-ἕνα τὰ πελεκούδια καὶ τὸ σμιλάρι ὅλο καὶ προχωρεῖ πρὸς τὰ μέσα.

— Νὰ ἕνα παχὺ σκουλήκι, λέγει ἔξαφνα καὶ τὸ καταπίνει. Εἶναι καὶ ἄλλα μέσα. Ἐπροχώρησαν πρὸς τὰ μέσα, ἀλλὰ δὲν θὰ κερδίσουν τίποτα. Μόνο θὰ μὲ ἀναγκάσουν νὰ ρίξω μέσα τ' ἀγκίστρι μου. Ἀμέσως τεντώνει τὴ γλῶσσα του καὶ τὴ χώνει στὴν τρύπα. Ἐτρύπησε δυὸ σκουλίκια καὶ τὰ βγάζει. Αὐτὰ σπαρταρίζουν, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ ξεφύγουν. Ἡ γλῶσσα ἔχει ἀγκίδες σὰν ἀγκίστρι.

— Ἡ νυφίτσα! ἀκούεται φωνὴ ἀπὸ ψηλά. Ἐφώναξε τὸ θηλυκὸ καὶ ἐπέταξε ἀμέσως σὲ ἄλλη βελανιδιά. Ὁ ἀρσενικὸς ἔκαμε τὸ ἴδιο.

— Ἐχόρτασα! εἶπεν εὐχαριστημένος στὴ συντροφισσά του. Ἡ σειρά σου τώρα· ἐγὼ ἀνεβαίνω νὰ φυλάξω.

6. Ἀνέβηκε πηδητὰ στὴν κορυφὴ τοῦ δένδρου καὶ ἄρχισε νὰ κοιτάζῃ γύρω. Ὅσο ἐκοίταζε τόσο ἐχαιρότανε. Οἱ βελανιδιᾶς ἦσαν ἀπάνω στ' ἄνθη των. Κάτω τὸ ἔδαφος ἦτο στρωμένο ἀπὸ τὰ ξερὰ κόκκινα φύλλα των. Ἀπάνω στοὺς χονδρὺς καὶ μαυρειδεροὺς κορμούς καὶ τοὺς μεγάλους κλάδους, ποὺ εἶχαν ἀπλωθῇ γύρω σὰ νὰ ἤθελαν νὰ πιασθοῦν μὲ τοὺς κλάδους τοῦ γειτονικοῦ δένδρου, ἐπρασίνιζαν τὰ βρύα. Στὶς ἄκρες ὁμῶς τῶν κλαδιῶν πράσινα ποτήρια ἄνοιγαν τὰ φυλλαράκια των σμικτὰ ἀκόμη ἀπὸ φόβο μὴν παγώσουν στῆς νύκτας τὴν παγωνιά. Χιλιόχρωμα ἔντομα ἐπερπατοῦσαν μὲ βοή ἀνυπόμονα νὰ ρουφήξουν τὸν ἀγνὸ χυμὸ των.

— Ψυχὴ μου ἀνοιξί!... εἶπεν ὁ δρυοκολάπτης. Μοῦ φαίνεται πὼς βλέπω κάτω ἕναν κατακόκκινον τά-

πητα, κεντημένον μὲ πράσινα πετράδια... Καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμη! καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμη!... ἐπρόσθεσε κοινώντας τὸ κεφάλι. Ὡστόσο, τί νὰ γίνεται ἡ κυρά μου;

Ἔσκυψε καὶ τὴν εἶδε σκαρφαλωμένη στὸν κορμὸ νὰ κτυπᾷ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ νὰ τρέχῃ ἀμέσως στὴν ἀντίθετη.

7. — ὦ! ἔκαμεν ὁ δρυοκολάπτης ξεκαρδισμένον στα γέλια. Καὶ νὰ σ' ἔβλεπε τώρα ὁ δασοφύλακας!...

— Γιατί; ἐρώτησεν ἐκείνη καὶ ἔπαψε μιὰ στιγμή νὰ κτυπᾷ μὲ τὸ ράμφος. Ὁ δασοφύλακας εἶναι φίλος μας. Ξεύρει πὼς ἐμεῖς κυνηγοῦμε τὰ ἔντομα ποὺ τοῦ χαλοῦν τὰ δένδρα καὶ μᾶς ἀγαπᾷ. Ποτὲ δὲν ἀκουσα δασοφύλακα νὰ κάμῃ κακὸ σὲ δρυοκολάπτη...

— Δὲν λέγω γιὰ κακὸ. Λέγω ποὺ κτυπᾷς στὴ μιὰ μεριά καὶ κοιτάζεις στὴν ἄλλη. Ἄν σ' ἔβλεπε, βέβαια θὰ ἐνόμιζε πὼς κοιτᾷς, ἂν ἐτρύπησες τὸ δένδρον πέρα - πέρα.

— Γιὰ τόσο κουτουὺς μᾶς περνᾷ;

— Δὲν τὸ ξεύρεις; Καθένας μὲ τὸ δικό του μέτρο μετράει τοὺς ἄλλους.

— Ἄς τὸ χαίρεται τὸ μέτρο του, εἶπε τὸ θηλυκὸ πεισμωμένο. Ἐγὼ κοιτάζω νὰ μὴν πεταχθῇ ἔξαφνα ἐκεῖνος... πὼς τὸν εἶπες;

— Ὁ τυπογράφος;

— Ναί, ὁ τυπογράφος· δὲν ξεύρεις τί δουλειὰ ἔχει κάνει στὴ φλούδα καὶ στὸ μαλακὸ τοῦ δένδρου! Οὔτε ὁ ἄσβδς δὲν κάνει τέτοια δουλειὰ στὸ χῶμα. Ἀλλὰ ποῦ θὰ μοῦ πάη; Νά, τὸν ἄρπαξα!... Καὶ ἔδειξε ἕνα σκαθάρι καρφωμένο στὴ γλῶσσα της.

— Ἀλήθεια! ἐφώναξε στὸ σύντροφό της ἅμα τὸ κατάπιε· ἔχει τὸ καλύτερο κρέας.

8. Κοντὰ νὰ τελειώσῃ ὁ Μάρτης, ὁ δρυοκολάπτης ἔχει κάμει πολλὰς τρύπες στὰ δένδρα. Τὰ πουλάκια ἔρχονται ζευγαρωτὰ καὶ χαρούμενα καὶ πιάνουν ἀπὸ μιὰ φωλιά.

— Τσιγκλιδάρα! τσιγκλιδάρα! τοῦ φωνάζουν χαϊ-δευτικά. Τὴν ἔφτιασες καλὰ τὴ φωλιά μας;

— "Ὁχι καὶ καλύτερα! "Ὁχι καὶ καλύτερα! τοὺς ἀπαντᾷ ἐκεῖνος. Στρώσετέ τὴν τώρα ὅπως ξεύρετε, κάνετε τ' αὐγά σας, βγάλτε τὰ πουλιά σας καὶ καλὰς ἀντάμωσες!

Πρὶν ὅμως νὰ φύγῃ ἐκεῖ πιάνει βιαστικὰ μὲ τὴ συντροφισσά του τὰ πελεκούδια, ποὺ ἔρριψαν ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ τὰ πετοῦν μακριά, ἢ τὰ κρύβουν μέσα στὰ χαμόκλαδα.

— Δὲν πρέπει τὰ κακόπαιδα νὰ ἰδοῦν τὰ πελεκούδια καὶ νὰ εὔρουν τὴ φωλιά τῶν πουλιῶν, λέγει τὸ θηλυκὸ μὲ λαχτάρα.

— Καλὰ, εἶπεν ὁ δρυοκολάπτης. Ἀλλὰ θαρρῶ εἶναι καιρὸς νὰ εὔροῦμε καὶ μεῖς τὴ φωλιά μας γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ.

— Εὔρηκα μιὰ κουφάλα. Εἶναι ὅμως σάπια ἀπὸ πάνω.

— Καὶ δὲν τὰ πετᾶμε τὰ σάπια;

"Εἰρεξαν καὶ οἱ δυὸ στὴν κουφάλα καὶ μὲ τὰ ράμφη των ἐπέταξαν τὰ σάπια ξύλα ὥσπου τὴν ἐκαθάρισαν καλά.

— Νὰ τὴν κάμωμε βαθειὰ γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ, λέγει τὸ θηλυκὸ.

— "Εννοια σου καὶ τὴν ἔκαμα σὰν τὴν κάλτσα τοῦ δασοφύλακα.

Εὗγε! Φέρε τώρα καὶ λίγα ξερὰ κλαδάκια νὰ τὴ στρώσωμε γιὰτὶ βιάζομαι. . .

Ἔτρεξε ὁ ἀρσενικὸς δροσοκολάπτης, ἔφερε μαλακὰ βρύα, τρίχες καὶ πούπουλα. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὰ στρώσῃ καὶ τὸ θηλυκὸ ἄρχισε νὰ γεννᾷ τ' αὐγά του. Ὁ δροσοκολάπτης ἐπῆγε μακρὺν νὰ κυνηγήσῃ. Κοντὰ τὸ μεσημέρι ἐγύρισε στὴ φωλιά του.

9. Νὰ μοῦ ζήσης ἄνοιξι, εἶπεν εὐχαριστημένος. Ἐφαγα κ' ἐχόρτασα — τὸ Θεὸ ἐδόξασα! ποὺ λέγει ὁ λόγος. Σήκω, πήγαινε, νὰ φάγῃς καὶ σύ, καλή μου.

Ἐκείνη ἐσηκώθη καὶ ἐκάθισε ὁ ἀρσενικὸς στ' αὐγὰ νὰ κλωσσήσῃ.

Ἄμα ἐβγήκαν τὰ πουλιά, ἄρχισαν καὶ οἱ δυὸ τὸ κυνήγι. Ἐνας ἐπήγαινε, ἄλλος ἐγύριζε. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ ὥς τὸ βράδυ αὐτὸ ἐγίνετο. Ἐπρεπε νὰ φάγουν καὶ νὰ θρέψουν τὰ παιδιὰ των. Ὅταν ἐμεγάλωσαν κάπως τὰ παιδιὰ, τὰ ἄφηναν στὴ φωλιά καὶ ἔβγαιναν ξευγαρωτὰ στὸ κυνήγι.

— Τὸ νοῦ σας! τὰ ἐσυμβούλευαν. Ὅποιος καὶ ἂν ἔλθῃ, κτυπᾶτε ἄφοβα μὲ νύχια καὶ μὲ μύτες.

10. Μιὰ ἡμέρα ἡ μητέρα καθὼς ἐγύριζε ἀπὸ τὸ κυνήγι ἀνησύχησε. Εἶδε κάποια τουλούπα μαλλιά πιεσμένα στὸ ξύλο καὶ δυὸ-τρεῖς σταλαγματιὲς αἷμα.

— Συμφορὰ μου! πᾶνε τὰ παιδιὰ μου! ἐφώναξε δυνατά.

Καὶ ἔτρεξε ὅσο ἡμποροῦσε νὰ φθάσῃ μιὰν ὥρα ἀρχίτερα στὴ φωλιά. Ὅπως ἦτο βαρειά καὶ καλοφαγωμένη, τὰ πτερὰ δὲν τὴν ἐβάσταξαν καὶ παραλίγο νὰ πέσῃ σωρὸς κουβάρι κάτω ἀπὸ τὸ δένδρο. Ἐνας ρόζος

τὴν ἔσωσε. Ἐπιάσθηκε σ' αὐτὸν μὲ τὰ νύχια τῆς, ἔπειτα πηδητὰ ἔφθασε ἀπέξω ἀπὸ τῆ φωλιά τῆς.

— Μὴν τρομάζης, μητέρα. μὴν τρομάζης! ἐφώνα-
ξαν τὰ παιδιὰ μόλις τὴν εἶδαν. Εἴμεθα καλά!

— Ὅλα σωστά; ὅλα; ἐρώτησε. Καὶ ἐψηλάφισε μὲ
τὸ ράμφος τῆς τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο γιὰ νὰ βεβαιωθῇ, πὼς
δὲν ἔπαθαν τίποτα.

11. — Μὰ τί συνέβη; ἐρώτησεν ὁ πατέρας.

— Ἐνα κακόπαιδο ἦλθε κ' ἔβαλε τὸ χέρι του στὴ
φωλιά μας, εἶπε τὸ ἓνα πουλί. Ἀλλὰ τοῦ ἐδώσαμε
τέτοιες τσιμπιές καὶ νυχιές πού τώρα, ἂν ξανάλθῃ,
δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τὸ βάλῃ μέσα· θὰ εἶναι πρισιμένο.

— Ἐγὼ εἶδα καὶ μαλλιά· εἶπεν ἡ μάννα.

— Ἀ, εἶναι τῆς κυρὰ νυφίτσας· εἶπεν ἄλλο πουλί.
Ἦλθε κ' ἐκεῖνῃ νὰ μᾶς ἰδῇ τί κάνουμε καὶ τὴν ἐπερι-
ποιηθήκαμε ὅπως τῆς ἄξιζε.

— Ἐφαγε νυχιές! ἔφαγε τσιμπιές! εἶπεν ἄλλο
πουλί μὲ χαρά.

— Ἐγὼ τῆς ἐμάδῃσα τὴν οὐρά, μητέρα, ἐφώναξε
ἄλλο. Καθὼς ἐγύριζε νὰ φύγῃ, μὰ τσιμπιὰ τῆς δίνω
καὶ τῆς ἐξεκόλλησα μιὰ τούφα μαλλιά.

Ὅλα ἐπετοῦσαν γύρω στοὺς γονεῖς τῶν καὶ καθένα
ἀνυπομονοῦσε νὰ διηγηθῇ τὶς παλληκαριές του.

— Καλά! πολὺ καλά! εὖγε! ἔλεγε χαϊδεύοντάς τα
ἡ μητέρα. Ἔτσι, νὰ εἰσθε ἄφοβα καὶ δυνατὰ σὰν τὸν
πατέρα σας.

— Καὶ σὰν τὴν μητέρα σας, ἐπρόσθεσεν ὁ πατέρας.

— Εὐχαριστῶ, εἶπε τὸ θηλυκό. Καὶ τὸν ἐκοίταξε
τρυφερά.

12. Στὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου ὁ πατέρας ἐσύναξε μιὰ ἡμέρα τὰ παιδιά του σ' ἓνα δένδρο καὶ τοὺς εἶπε:

— Τώρα ἐμεγαλώσατε καὶ τὸ κυνήγι ἐλιγότευσε. Καιρὸς νὰ χωρίσωμε· ἐδῶ δὲν μᾶς βαστᾷ πιά ὁ τόπος.

— Δὲν πᾶμε κ' ἐμεῖς μὲ τὰ χελιδόνια; ἐρώτησεν ἓνα ἀπὸ τὰ πουλιά.

— Δὲν ἠμποροῦμε ἐμεῖς νὰ πᾶμε τόσο μακριά. Τὰ χελιδόνια περνοῦνε θάλασσα· τὰ ἰδικά μας τὰ πτερὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ μᾶς σηκώσουν· εἴμαστε βαρεῖα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πᾶμε καὶ τόσο μακριά, εἶπεν ὁ πατέρας. Καὶ ἐδῶ κάτι θὰ εὕροῦμε νὰ φᾶμε. Ἐ, βέβαια δὲν θὰ ἔχωμε τὴν καλοπέρασι τοῦ καλοκαιριοῦ. Οὔτε σκαθάρια, οὔτε κάμπιες καὶ χρουσαλλίδες πιά.

— Ἀχ! ἐκεῖνος ὁ τυπογράφος! εἶπε μὲ ἀναστεναγμὸ ἡ μητέρα.

— Καὶ τώρα τί θὰ τρῶμε; ἐρώτησεν ἓνα πουλί. Μᾶς ἐμάθατε γιὰ τοῦ καλοκαιριοῦ τὸ κυνήγι, ἀλλὰ γιὰ τὸ χειμῶνα τίποτα!

— Ἐχετε δίκαιο, εἶπεν ὁ πατέρας. Τώρα θὰ τρῶτε σπόρους ἀπὸ τὰ πεῦκα καὶ τὰ ἔλατα. Θὰ ἀνοίγετε τοὺς κώνους καὶ θὰ τοὺς τρῶτε.

— Ἀς ἔλθουν μαζὶ στὸ δάσος πού θὰ πᾶμε, παρεκάλεσεν ἡ μητέρα τὸν ἄνδρα της. Νὰ τοὺς δεῖξωμε πρῶτα, πῶς ἀνοίγουν τοὺς κώνους καὶ τότε τὰ διώχνεις.

— Μοῦ φαίνεται, πῶς λυπᾶσαι νὰ τὰ χωρισθῇς εἶπεν ὁ πατέρας καὶ ἔχεις δίκαιο. Ἀς ἔλθουν ὥς ἐκεῖ.

13. Ὅταν ἡ οἰκογένεια τοῦ δρυοκολάπτη ἔφθασε ψηλὰ στὸ βουνό, τὸ κοῦο ἦτο δυνατό. Χιονίζε πολὺ. Ἀσπρες τουλοῦπες ἔπεφταν ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἓνα οὐρανὸ στακτὴ καὶ χαμηλό, πού ἔκρυβε ὥς τὶς κορυ-

φές τὰ ἔλατα. Οἱ ἄσπρες τουλούπες ἔπεφταν καὶ ἄλλες ἐκάθιζαν ἀπάνω στὰ σταυρωτὰ κλαδιά, ἄλλες κολλοῦσαν στὸν κορμὸ καὶ τοῦ ἐχάριζαν ἄσπρη μαλλωτὴ λαίτη, καὶ ἄλλες ἔπεφταν στὸ γῶμα καὶ τὸ ἐσκέπαζαν μ' ἓνα σκέπασμα κατάλευκο καὶ ἀφράτο.

— Τί εἶναι τοῦτο, πατέρα; τρώγεται; ἐρώτησαν ἅμα πρωτοεῖδαν τὸ χιόνι τὰ πουλιά.

Καὶ πρὶν νὰ πάρουν ἀπάντησι ἐκτύπησαν μὲ ὀρμὴ τὰ ράμφη των ὅπου ἔτυχαν καθένα. Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἐφώναξαν ὅλα μὲ πόνο.

— ὦχ! τὴ μύτη μας! τὴ μύτη μας!

— Ἔσπασαν τὴ μύτη των στὶς πέτρες, εἶπεν ὁ πατέρας καὶ ἐγέλασε δυνατά. Ποιὸς σᾶς εἶπε νὰ πάρετε γιὰ σπόρους καὶ τὸ χιόνι!

— Πεινᾶμε. . . Πεινᾶμε. . . ἐφώναξαν καὶ ἐσυνάχτηκαν ὅλα μὲ φτερουγίσματα γύρω στὴ μητέρα τους.

— Ἀ! γιὰ νὰ σᾶς εἰπῶ! ἐφώναξε ὁ πατέρας αὐστηρά. Εἶπαμε: καθένα ἀποδῶ κ' ἐμπρὸς θὰ φροντίζη γιὰ τὸν ἑαυτό του. Δὲν εἴσθε πιά μικρὰ νὰ σᾶς φροντίζη ἢ μητέρα σας! . . .

— Ἀλλὰ δὲν εὐρίσκομε τίποτα. Ποῦ εἶναι οἱ σπόροι ποὺ μᾶς ἔταζες;

— Νά, ἐλᾶτε μαζί μου, καὶ προσέχετε.

14. Ἀνέβηκε μαζί σ' ἓνα ἔλατο ὅλη ἡ οἰκογένεια, καὶ ὁ πατέρας στὴ μέση ἄρχισε νὰ τοὺς λέγῃ:

— Βλέπετε αὐτοὺς τοὺς κώνους, ποὺ κρατεῖ στὶς παλάμες του τὸ δένδρο, ὅπως τὰ κεριά του ὁ πολυέλαιος; Ἀλλοῦ ἔχει ἓνα, ἄλλοῦ δύο-τρία μαζί. Ἐκεῖ μέσα εἶναι ἡ τροφή σας.

— Νά, πῶς θὰ τ' ἀνοίγετε.

Ἐδωκε δυὸ τρεῖς χτυπιὲς μὲ τὸ ράμφος του ὁ πατέρας σ' ἓνα πλαγιασμένο κλαδὶ καὶ ἄνοιξε μιὰ σχισμάδα. Ἐπειτα ἔκοψε ἓναν κῶνο, τὸν ἔχωσε ὀρθὸν μέσα στὴ σχισμάδα καὶ μὲ τὸ ράμφος του ἄρχισε νὰ κτυπᾷ ἓνα-ἓνα τὰ λέπια. Κάθε κτύπημα ἄνοιγε κι' ἓνα λέπι. Ἐχωνε τότε τὴ γλῶσσα του κ' ἔβγαζε ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα ἓνα σπόρο μικρὸ σὰ ρύζι. Ὁ σπόρος εἶχε κ' ἓνα πτερὸ σὰν τὸ πτερὸ τῆς πεταλούδας.

— Νά, αὐτὸ θὰ εἶναι τώρα τὸ χειμῶνα ἢ τροφὴ σας, εἶπε καὶ τὸ κατάπιε.

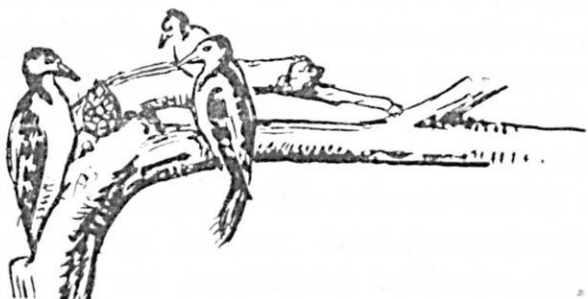
15. Ὁ δρυοκολάπτης ἐξακολούθησε ν' ἀνοίγει μὲ τὸν ἴδιον τρόπο τὸν κῶνο καὶ νὰ τρώγῃ τοὺς σπόρους του ὥσπου τὸν ἄνοιξε ὡς τὴν κορυφή. Ἀμα ἐτελείωσε, τὸν ἔροξε χάμω· ἔκοψε ἄλλον κῶνο, τὸν ἔστησε στὸ κλαδὶ καὶ ἄρχισε πάλι τὸ ἴδιο. Γιὰ νὰ χορτάσῃ τὴν πείνα του ἄδειασε κάπου δέκα, εἴκοσι κῶνους.

— Φαγὶ καὶ τοῦτο! εἶπε δυσαρεστημένος, ὅταν ἐμυσοχόρτασε. Ἀλλὰ τί νὰ κάμῃ κανεῖς! Μὴ χειρότερα!

Ἐκοίταξε γύρω του, ἀλλὰ δὲν εἶδε οὔτε τὴ γυναῖκα του οὔτε τὰ παιδιὰ του. Μόνον ἄκουσε σφυροκοπήματα γύρω στὰ ἔλατα δυνατὰ κι' ἀδιάκοπα. Ἐπέταξε, τὰ εὗρηκε, εἶδε μ' εὐχαρίστησίν του ὅτι ἔμαθαν πῶς νὰ τρέφονται τὸ χειμῶνα καὶ τοὺς εἶπε:

— Γειά σας! Καλὴν ἀντάμωσι τὴν ἀνοίξι.

— Στὸ καλὸ, πατέρα. Σ' εὐχαριστοῦμε. Καλὴν ἀντάμωσι.

45. Βράδυ.

Φορώντας βασιλιᾷ στεφάνι
ροδοσπαρμένο κάμπο κάνει
τὴ θάλασσα τὴν πλουμιστή.

Ὅλορθοι ἀκούραστοι οἱ ψαράδες
σέρνοντας ὕστερη φορὰ
τὸ δίχτυ τους σὰ θεριστάδες
ρόδα θερίζουν στὰ νερά.

Ἀπ' τὸν μυριόχρωμον ἀγέρα
πὺν τὸ βασίλειμα γεννᾷ
σβηῶνται οἱ στεριᾶς ἀντίκρου πέρα
καὶ τὰ νησιὰ τὰ μακρινά.

Κι ὁ βράχος, πὺν μονάχος μένει
σὰν ἀερόχτιστο βουνό,
μοιάζει καμπάνα κρεμασμένη
ἀπὸ ροδόχρυσο οὐρανό.

46. Τὸ ἡλιοβασίλεμα.

Πίσω ἀπὸ μακρυνὲς κορφὰς ὁ ἥλιος βασιλεύει
καὶ τ' οὐρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες μορφὰς ἀλλάζουν,
πράσινες, κόκκινες, ξανθές, ὀλόχρυσες, γαλάζιες,
κι ἀνάμεσά τους σκάει λαμπρὸς ὁ Ἀποσπερίτης.

Τὴν πύρα τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβηεὶ γλυκὸ ἀγεράκι
ποὺ κατεβάζουν τὰ βουνά, ποὺ φέρουν τ' ἀκρογιαλία.
Ἀνάγια τὰ κλώνάρια του κουνάει ὁ γέρο πεῦκος
καὶ πίνει καὶ ρουφάει δροσιὰ κι ἀχολογáει καὶ τριίξει.
Ἡ βρύση ἢ χορταρόσπρωτη δροσίξει τὰ λουλούδια
καὶ μ' ἀλαφρὸ μουρμουρητὸ γλυκὰ τὸ νανουρίζει.
Θολώνει πέρα ἢ θάλασσα, τὰ ριζοβούνια ἰσκιώνουν
τὰ ζάλογκα μαυρολογοῦν, σκύβουν τὰ φρούδια οἱ βράχοι
κ' οἱ κάμποι γύρω οἱ ἀπλωτοὶ πράσινο πέλαο μοιάζουν.

Ἀπ' ὄξω, ἀπὸ τὰ ὀργώματα, γυρνοῦνε οἱ ζευγολάτες
ἡλιοκαμένοι, ξέκοποι, βουβοὶ ἀποκαρωμένοι,
μὲ τοὺς ζυγούς, μὲ τὰ βαρεῖα τ' ἀλέτρια φορτωμένοι
καὶ σαλαγοῦν ἀπὸ μπροστὰ τὰ δυὸ καματερά τους,
τρανά, στεφανοκέρατα, κοιλᾶτα, τραχηλᾶτα.
— Ὁώ! φωνάζοντας, — ὀώ! Μελισσινέ, Λαμπίρη!
κ' ἀργὰ τὰ βόδια περπατοῦν καὶ ποῦ καὶ ποῦ μουγκρίζουν.

Καλότυχοί μου χωριανοί, ζηλεύω τὴ ζωὴ σας,
τὴν ἀπλοϊκὴ σας τὴ ζωή, ποῦχει περισσιες χάρες.
Μὰ πιὸ πολὺ τὸ μαγικὸ ζηλεύω γυρισμό σας,
ὄντας ἢ μέρα σώνεται καὶ βασιλεύει ὁ ἥλιος.

47. Πρωΐ.

Ἄστροψ' ὁ ἥλιος, κ' ἡ ἀυγή
μάγισσα ποὺ μαγεύει,
ρίχνει τὰ μάγια τῆς στῆ γῆ
κ' ἡ πλάση ζωντανεύει.

Ἀθώρητο στοιχειὸ φύσᾱ,
σφυρίζει τὸ μελτέμι,
κ' ἡ θάλασσ' ἀπ' ὁρμὴ λυσσᾱ
κι ἀπὸ λαχτάρα τρέμει.

Στὴ θαλασσόδαρτη ἀμμουνδιὰ
σὲ φύκια ἀφρολουσμένα,
παίζουν ὀλόγυμνα παιδιὰ
μὲ κύματα ὠρμισμένα.

Καὶ μιὰ γολέτα, π' ἀλαφρὸ
τὸ πάτημά της ἔχει,
σκορπᾷ ἀπ' τὴν πλώρη τῆς ἀφρὸ
κι ἀσπρογυμνὴ τρέχει.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

48. Μεσημέρι.

Τοῦ μεσημεριοῦ ἡ ἀχνάδα
καὶ ὁ θερμὸς τῆς ἀντηλιᾶς
ρίχνουν σκέπη στὴν λαμπρόδα
τῆς ζεστῆς ἀκρογιαλιᾶς.

*
* *

Κ' ἡ ἀχνάδα αὐτὴ θαμπώνει
καὶ τὸ μάτι δὲ χωρίζει
ποῦ ἡ θάλασσα τελειώνει
ποῦ ὁ οὐρανὸς ἀρχίζει.

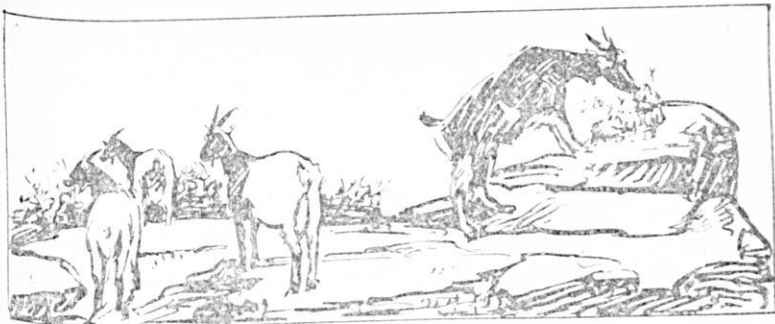
*
* *

Στὸ μυστήριο ἀδερφωμένα
βουνά, πέλαγα, οὐρανοὶ
σμίγουν, γάνουν κόσμον ἓνα
καὶ μιὰ πλάση γαλανή.

*
* *

Κι ἂν περνᾷ βαρκούλα πέρα
καὶ τὴ θάλασσα λευκαίνει,
φαίνεται σὰν περιστέρα
στὰ οὐράνια πλανεμένα.

49. Τὸ δειλινό.

Σιγὰ ἢ πηγὴ στὴ λαγκαδιὰ κυλᾷ μὲς τὰ χαλίκια,
σιγὰ κι ἀργὰ τὰ ἰσκιώματα γλιστροῦν τοῦ δειλinoῦ,
στὰ θάμνα σκόρπια βόσκουνε πηδώντας τὰ κατσίκια
στὸ βοᾶχο τὸν ὀρθόψηλο τοῦ ἀπόκρεμνου βουνοῦ.

*
* *

Κι ἀνάγια τὰ κουνούνια τους ἀκούονται στὴ ράχη,
ὀλόγηχα ἐδῶ, κομμένα ἐκεῖ, βραχνόφωνα ἄλλα ἤχοῦν,
λὲς σήμαντρα πολὺλάλα ποὺ κρέμονται στὰ βοᾶχη
κ' οἱ ἀχοί τους φεύγουνε ψηλὰ κι ἀνάεροι ξεψυχοῦν

*
* *

Καὶ τὸ ἀεράκι ἀνάλαφρα τὰ πεῦκα ἀγοαναδεύει
καὶ ἰσκιώνουν κι ὅλο ἰσκιώνουν τὰ πλάγια χαμηλά,
καὶ μὰ κατσίκα ἀπ' τὶς πολλὲς παράμερα ἀλαγοεύει
καὶ ὀλόρθη πάει καὶ στέκεται σὲ μὰ κορφή ψηλά.

50. Χιονισμένη νύχτα.

Πλατειὰ τὸ χιόνι στρώθηκε
σὲ κάμπους καὶ σὲ δάση,
γυάλινα κάστρα καὶ βουνά,
λευκὸν ὄνειρον ἢ πλάση.

*
* *

Κι ἀπάνω τους βαθειά, βουβή
νυχτιά, παταγωμένη.
Δὲν ἀναδεύεται κλαδί,
πνοή δὲν ἀνασαίνει.

*
* *

Οὔτε προβάτου βέλασμα
οὔτε ἓνα κλάμα γκιώνη,
γύρω παντοῦ ἓνα σάβανο
ἀπλώνεται, τὸ χιόνι.

*
* *

Κι ἀπὸ ψηλὰ στὴν ἀπειρῇ
κι ἄλλα ἡ αὐτὴ κρυάδα
τ' ἀχνὸ φεγγάρι ὁλότρεμο
σὰ νεκρικὴ λαμπάδα.

51. «Τοῦ λιναριοῦ τὰ πάθη».

1. Ἀπὸ μικρὸς τὴν ἄκουσα καὶ τὴ θυμοῦμαι αὐτὴ τὴ φράσι. Γιὰ καθένα ποὺ ὑποφέρει πολλὰ στὴ ζωὴ του λέγουν: «Ἐπαθε τοῦ λιναριοῦ τὰ πάθη!» Ἀλλὰ ποτὲ δὲν κατώρθωσα νὰ μάθω, ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ πάθη τοῦ λιναριοῦ, ὅσο ποὺ τὶς προάλλες, μεγάλως πιά, εἶχα τὴν ἀτυχία νὰ μοῦ πονέσῃ τὸ στομάχι μου.

Ἡ μητέρα μου ἔβρασε λίγο λιναρόσπορο, τὸν ἄπλωσε ἀπάνω σὲ λευκὸ πανὶ καὶ ἀφοῦ ἐδίπλωσε στὶς τέσσερες ἄκρες τὸ πανί, ζεστὸ ὅπως ἦτο, τὸ ἔφερε καὶ τὸ ἔβαλε ἀπάνω στὸ στομάχι μου.

— Ἀμα ἐξυπνήσῃς τὸ πρωί, θὰ εἶσαι καλά, μοῦ εἶπε μὲ χαμόγελο.

Δὲν ἤθελα νὰ τὴν δυσареστήσω καὶ τὸ ἐδέχθηκα. Ὅταν ὁμως μὲ ἐκαληνύκτισε, ἐσκέφθηκα νὰ πετάξω τὸ κατάπλασμα. Ἡ ζέστη τοῦ μοῦ ἦτο εὐχάριστη καὶ μάλιστα γρήγορα μοῦ ὀλιγόστευσε τὸν πόνο καὶ μοῦ ἔφερε νάρκη. Ἡ λίγδα τοῦ ὁμως καὶ κάποια ἀποφορὰ τοῦ μ' ἐδυσареστοῦσαν πολὺ. Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἐθυμήθηκα τὴν παληὰ μου ἀπορία.

— Τάχα γιὰτὶ νὰ λέγουν: «τοῦ λιναριοῦ τὰ πάθη!» ἐρώτησα μὲ τὸ νοῦ μου.

2. — Γιὰτὶ τὸ λέγουν; μοῦ ἦλθε ἀμέσως μιὰ φωνὴ ψιλὴ κάτω ἀπὸ τὰ σκεπάσματα. — Γιὰτὶ εἶναι πολλὰ καὶ ἔρχονται τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Δὲν λέγω πὼς τὰ ξεύρω ἀπὸ πεῖρα μου· γιὰτὶ βλέπεις δὲν μὲ ἄφησαν νὰ ζήσω καὶ πολὺ. Ἀμα σοῦ βγάλω τὸν πόνο ἀπὸ τὸ στομάχι, τὸ πρωί θὰ μὲ ρίξουν στὶς κόττες καὶ οὔτε ἡμουν οὔτε ἐφάνηκα. . . Τ' ἄκουσα ὁμως ποὺ τὸ ἔλεγε

ἡ γιαγιά μου στὴ μάννα μου, τὴν ὥρα ποὺ μὲ χορ-
τοῦσε ἀκόμη στὴν ἀγκαλιά της. Τῆς ἔλεγε λοιπὸν ἡ
γιαγιά μου, κι ἂν ἔχῃς ὄρεξι, μέτρα:

Τὸ Μάρτη θὰ μᾶς
σπείρῃ — δὲν εἶναι
ἔτσι; — θὰ μᾶς σπεί-
ρῃ ὁ γεωργὸς στὸ
χωράφι του. Πρῶτα
θὰ τὸ ὀργώσει πολλές
φορὲς καὶ ἔπειτα θὰ
μᾶς σπείρῃ δασιὰ-
δασιὰ. Καὶ γιατί νο-
μίζεις θὰ μᾶς σπείρῃ
δασιὰ-δασιὰ; Γιὰ νὰ
φυτρώσωμε ἓνα κον-
τὰ στὸ ἄλλο πολλὰ
μαζί, ὥστε νὰ μὴν
ἡμπορῇ ὁ ἥλιος νὰ
φθάσῃ κάτω τὴ μάν-
να μας τὴ γῆ καὶ νὰ
ρουφήξῃ τὴν ὑγρα-
σία. Νὰ τὸ ξεύρετε,
γιὰ μᾶς ἡ ὑγρασία
εἶναι ἡ καλύτερη
τροφή.

3. Σὲ λίγο θὰ φυ-
τρώσωμε. Καὶ ἐπειδὴ
δὲν θὰ ἔχωμε ἀρκετὸν ἀέρα καὶ ἥλιο, θὰ βιασθοῦμε νὰ
πάρωμε γρήγορα τοῦ ψήλου. Σ' ἓνα μῆνα θὰ φθάσωμε
τὸ μέτρο, κι ἀκόμα ψηλότερα! Τότε θ' ἀπλώσωμε τὰ

κλαδάκια μας καὶ θὰ στολισθοῦμε μὲ ἄνθη. Γνωρίζεις τὰ ἄνθη μας; Ποῦ νὰ τὰ γνωρίζης! Εἶναι κάτι πεντάφυλλα γαλάζια λουλουδάκια χαριτωμένα. Ἀπὸ τὸ Μάη ἀρχίζει γιὰ μᾶς ἡ ἡλιοχάραξη ζωὴ τοῦ φυτοῦ. Πρῶι-πρῶι στὶς πέντε ἢ ὥρα θὰ ξυπνήσωμε. Ἀνοίγομε τὰ λουλουδάκια μας καὶ ροφοῦμε ἀχόρταγα τὴ δροσιὰ καὶ τὸ φῶς. Τὰ πουλιὰ κεληδοῦν γιὰ μᾶς χίλια γλυκόφωνα τραγούδια καὶ τὰ λουλούδια τῆς γῆς χύνουν γιὰ μᾶς τ' ἀρώματά τους· ἄφησε τὶς μέλισσες καὶ τ' ἄλλα ἔντομα, ποὺ πετοῦν ἀπάνω μας μὲ μιὰ βοή, ποὺ μᾶς ρίχνει σὲ νύστα. Ἔτσι ὥς τὸ μεσημέρι· ἀπὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέρα σφαλοῦμε τὰ φυλλαράκια μας καὶ τὸ ρίχνομε πάλι στὸν ὕπνο.

4. — Χὰ χά χά! Ἔβαλα τὰ γέλια. Ἐνοιωθα μιὰ γλυκειὰ νάρκη σὲ ὅλα τὰ μέλη μου. Πολλὰ εἶναι αὐτὰ τὰ πάθη σας ἀλήθεια! Ἀπορῶ πῶς τὰ ὑποφέρετε!

— Κοροϊδεύεις! μοῦ ἀπήντησεν ἡ φωνὴ κάτω ἀπὸ τὸ σκέπασμα. Κάμε λίγο ὑπομονή. Τὸν ἀνθό μας δὲν τὸν βαστοῦμε καὶ πολὺ. Γρήγορα πέφτουν τὰ πέταλά του καὶ στὴ θέσι του φτειάνομε τὸ σπιτάκι μας μὲ δέκα χωρίσματα. Σὲ κάθε χώρισμα βάνομε ἀπὸ ἓνα παιδί μας, τὸ σπόρο μας. Τὸ σπιτάκι μας εἶναι μικρὸ ὥς ἓνα μιζέλι καὶ φαίνεται καταπράσινο· δὲν θὰ περάσῃ ὅμως πολὺς καιρὸς, ποὺ τὰ φύλλα μας θὰ κίτρινίσουν καὶ τὰ σπιτάκια μας θὰ γίνουν σταχτοπράσινα. Ἦλθε ὁ Ἰούνιος. Ἀχ! ἀπὸ δῶ κ' ἐμπρὸς ἀρχίζουν τὰ πάθη μας!

5. Ὁ γεωργὸς παίρνει γυναῖκες καὶ παιδιά, τὰ ρίχνει στὸ χωράφι κ' ἐκεῖνα ἀρχίζουν νὰ μᾶς ξερριζώνουν

ἄσπλαχνα. Ἀφοῦ μᾶς ξερριζώσουν, μᾶς κάμνουν δεμάτια καὶ μᾶς ἀπλώνουν κατὰ γῆς. Ἀπὸ τότε πιά δὲν εἴμαστε, παρὰ ἄψυχα κορμιά. Ὁ ἥλιος μᾶς ψήνει ὅλην τὴν ἡμέρα. Ἐπειτα μᾶς κτυποῦν κατακέφαλα, ἀνοίγουν τὰ σπίτια μας καὶ παίρνουν τὰ παιδιά μας νὰ τὰ κάμουν ὅ,τι θέλουν. Ἀλλὰ θὰ σπεύρουν στὴ γῆ, γιὰ νὰ φυτρώσῃ ἄλλο λινάρι· ἄλλα θὰ σφίξουν στὶς μηχανές, γιὰ νὰ βγάλουν τὸ λινόλαδο, ποὺ τὸ μεταχειρίζονται σὲ φαγὶ καὶ σὲ ἐλαιοχρώματα. Ἀλλὰ θὰ βγάλουν καὶ θαρκτικὸ γιὰ τὰ μικρὰ παιδιά, κι ἄλλα, τὰ πιὸ ἄτυχα, θὰ κάμουν κατάπλασμα στ' ἀφεντικό, ὅταν τοῦ πονῇ τὸ στομάχι.

6. — Κατεργάρε, μὲ κοροϊδεύεις! ἐμουρμούρισα. . .

— Ὅχι, ἀφεντικό· λέγω τὴν καθαρὴ ἀλήθεια.

— Καλά, παρακάτω.

— Ἀφοῦ ἔτσι πάρουν τὸ λιναρόσπορο, τὰ κλαδιὰ δέματα-τὰ βάζουν στὸ λινοβροχίό. Τὸ ξεύρεις τὸ λινοβροχίό; Εἶναι κάτι λάκκοι γεμάτοι νερό. Ἐκεῖ μέσα βάζουν τὰ δέματα καὶ τὰ πλακώνουν μὲ σανίδια καὶ πέτρες. Ἐδῶ εἶναι τὸ βάσανο! Δὲν λέγω πῶς τὸ φοβοῦμαι τὸ νερό, ὅπως τὰ κακόπαιδα ποὺ δὲν θέλουν νὰ λουσθοῦν. Ὅχι! Ἐγὼ τὸ ἀγαπῶ τὸ νερό. Ἀλλὰ καὶ ὄχι πάλι νὰ κάθωμαι μέσα δεκαπέντε μερόνυχτα, χωρὶς νὰ πάρω καθόλου ἀναπνοή! Τέτοιο ἦτο τὸ χάλι μας στὶς δεκαπέντε, ποὺ μᾶς εἶδε ὁ γεωργὸς καὶ μᾶς ἐλυπήθηκε. Ἐβαλε ἀμέσως ἐργάτες, μᾶς ἔβγαλαν ἀπὸ τοὺς λάκκους καὶ μᾶς ἀπλώσαν στὸν ἥλιο.

7. — Τί καλός, τί πονόψυχος ἄνθρωπος ὁ ἀφέντης, εἶπα μέσα μου.

Ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε καλὰ νὰ ζεστάνῃ ὁ ἥλιος τὸ κορμί μας κι ἄλλη μετακόμισις. Μᾶς ἐσήκωσαν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ μᾶς ἄπλωσαν σ' ἓνα πλακοστρωμένο ἁλώνι. Γύρω στ' ἁλώνι, εἶχαν καθήσει κορίτσια μὲ πρόσωπα χαρούμενα καὶ γελαστά.

Ὅσπου νὰ τὸ καλοσκεφθῶ, τὰ κορίτσια μαζί μὲ τὸ τραγούδι μᾶς ἀρχίζουν στὸ ξύλο, ἐκρατοῦσαν στὰ χέρια τους κάτι μακρὰ ροζιάρικα ξύλα καὶ τὰ ἐκτυποῦσαν ἀπάνω μας ἀλύπητα. Ποῦ σὲ πονεῖ καὶ ποῦ σὲ σφάζει. Καλὲ σεῖς κορίτσια, τραγουδάτε καὶ μὴν κτυπάτε! ἤθελα νὰ τοὺς φωνάξω. Ποῦ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα! Μᾶς ἔδωκαν, μᾶς ἔδωκαν, ὥσπου κατάντησε τὸ κορμάκι μας κλωστή. Ἐπειτα ἀρπάζουν τὰ λινάρια, ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ ἐργαλεῖα, ποῦ ἔχουν γιὰ δόντια δυὸ σειρὲς καρφιά, καὶ μᾶς βάζουν ἀνάμεσα. Κι' ἀρχινᾶν, μάτια μου, χράστ! καὶ χρούστ! τὸ λανάρισμα μ' ἓνα θυμό! μ' ἓνα θυμό! σὰν νὰ τοὺς εἶχαμε κάμει μεγάλο κακό. Ἐτσι μᾶς ἐξέσχιζαν καὶ μᾶς ἐκουτσομαδοῦσαν. Καὶ γιατί ὅλα αὐτά; Γιὰ νὰ χωρίσουν τὶς ψιλὲς τρίχες ἀπὸ τὶς χονδρές. Ἀκοῦς ἐσύ!

8. — Ἀκούω, εἶπα. Κι' ἐχαμογέλασα γιὰ τὴν ἀγανάκτησίν των. Πάρα κάτω.

— Ὅσπου νὰ γίνουν αὐτὰ ὅλα, ἔρχεται ὁ χειμῶνας· ἐξακολούθησε ἡ φωνὴ χαρούμενη τώρα. Κάθε βράδυ κορίτσια καὶ γρη῏ς κάθονται γύρω στὴ φωτογωνιὰ καὶ ἐκεῖ γνέθουν τὸ ξασμένο λινάρι. Τέτοιο ὄνομα μᾶς δίνουν τώρα. Γνέθουν καὶ τραγουδοῦν τώρα. Γνέθουν καὶ τραγουδοῦν, γνέθουν καὶ γελοῦν καὶ κάποτε ἡ προεστὴ ἀρχίζει τὸ παραμῦθι :

Κόκκινη κλωστή δεμένη
στήν ανέμη τυλιγμένη
δός της μπάτσο νὰ γυρίση
καὶ τὴν καλή μας συντροφιά
νὰ τὴν καλησπερίση !

Ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ. Καλησπέρα σας.

— Καλησπέρα σας, ἀπαντοῦν ὅλα τὰ κορίτσια μὲ μιὰ φωνή.

9. Ὅταν πλησιάσῃ ἡ Λαμπρή, τὸ λιγάρι εἶναι γνεσμένο καὶ ὑφασμένο. Τὸ πανὶ ἔχει στακτὶ χοῶμα. Τὰ κορίτσια πηγαίνουν στὸ ποτάμι καὶ τὸ λευκαίνουν. Σ' ἓνα λάκκο στρωμένο μὲ πλάκες βάζουν μέσα τὸ πανὶ καὶ ὕστερα τὸ διπλώνουν καὶ τὸ κτυποῦν μὲ τὰ κοπάνια. Γκάπ! Γκούπ! ἀκούεται στὸ ρέμα. Ὑστερὰ τὸ ἀπλώνουν ἀπάνω στὴ γλῶη νὰ μισοστεγνώσῃ καὶ πάλι ἀρχίζουν νὰ τὸ βρέχουν καὶ νὰ τὸ κοπανίζουν. Αὐτὸ γιὰ πολλὰς ἡμέρες, ὥσπου νὰ γίνῃ τὸ πανὶ κατὰλευκο.

— Τώρα καταλαβαίνω, μουρμούρισα. Ἀπὸ σᾶς ἔχω τὰ λινά μου ὑποκάμισα, τὰ λινά μου μανδήλια, τὰ καλοκαιρινά μου φορέματα.

10. — Καὶ τὰ λινὰ σινδόνια ποὺ σὲ δροσίζουν τὸ καλοκαίρι, ἐπρόσθεσε ἡ φωνή· βάλε ἀκόμη πὼς ἀπὸ τίς κοντὲς κλωστὲς μου γίνονται νήματα χονδρά. Μ' ἐκεῖνα κάμνουν τὰ λινὰ σακκιά, τὰ σχοινιά καὶ τοὺς σπάγγους. Καὶ — ἀκοῦς τί λέγω; — ὅταν γίνουν κουρέλια τὰ ὑποκάμισά σου, τί γίνονται νομίζεις; Βλέπεις κάποιον γέρο, ποὺ γυρίζει στὶς γειτονιὲς καὶ μαζεύει κουρέλια; Ἀκουσε: εἴμεθα στὸ τέλος τῆς ἱστορίας.

11. Ὁ γεροντάκος πωλεῖ τὰ κουρέλια στὸν ἔμπορο. Ὁ ἔμπορος βάνει καὶ τὰ πλένουν, τὰ κάμνει δέματα καὶ τὰ στέλνει στὴν Εὐρώπη. Ἐκεῖ σὲ μεγάλα ἐργοστάσια τὰ ξαναπλένουν καὶ τὰ κοπανίζουν σὲ μηχανὴ μὲ κοπάνια καὶ μὲ μαχαίρια. Ἔτσι τὰ κουρέλια γίνονται πάλι κλωστὲς κομμένες, ποὺ τὶς ζυμώνουν καὶ τὶς κάμνουν ζυμάρια ἴδιο μὲ τὸ ζυμάρη, ποὺ σοῦ φτειάνει ἡ μητέρα σου τὶς γυλοπῆτες. Στὸ ἐργοστάσιο τὸ ζυμάρη γίνεται φύλλα. Τὰ φύλλα περνοῦν ἀπὸ μεγάλους σιδερένιους πλάστες ζεστοῦς καὶ καταντοῦν — τί νομίζεις; Χαρτί! Τὸ χαρτὶ ὅπου ἐτυπώθηκε τὸ βιβλίο ποὺ διαβάσεις!

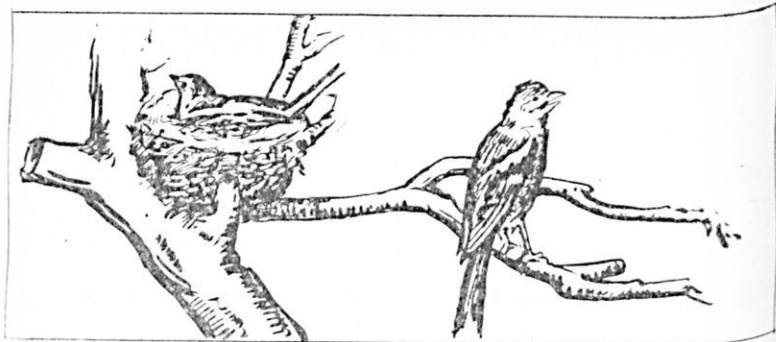
— ὦ! ἐφώναξα δυνατά. Καὶ μὲ τὸ : ὦ! ἐξύπνησα. Ἀντίκρισα τὰ μάτια τῆς μητέρας μου ἀνήσυχα.

12. — Πῶς ἐπέρασες, παιδί μου; εἶπε ὅλη τὴ νύκτα παραμιλοῦσες. Τὰ εἶχες μὲ τὸ λιναρόσπορο.

— Θὰ εἶχα λίγο πυρετό, τῆς εἶπα. Καὶ τῆς διηγήθηκα τὶ μοῦ εἶπεν ὁ λιναρόσπορος γιὰ τὰ πάθη του. Ἐκείνη ἐγέλασε μὲ τὴν καρδιά της.

— Πάγω νὰ σοῦ φέρω τὸ γάλα σου, μοῦ εἶπε, καὶ νὰ σοῦ ἐτοιμάσω καὶ δεύτερο κατάπλασμα.

Μὲ τὸ δεύτερο κατάπλασμα μοῦ ἐπέρασεν ἐντελῶς ὁ πόνος. Ὅμως ἀπὸ τότε, ὅταν γράφω σὲ χορτὶ ἢ διαβάζω βιβλίο, θυμοῦμαι ὅλην τὴν ἱστορίαν τοῦ λιναριοῦ. Καὶ τὸ συμπαθῶ, τὸ ἀγαπῶ ἀπὸ τότε τὸ ταπεινὸ καὶ λιγδερὸ λινοκόκκι ποὺ ὑποφέρει τόσα πολλὰ στὴ ζωὴ του γιὰ νὰ χαρίσῃ σὲ μᾶς τόσα καλὰ! Καὶ κάθε χρόνον σπέρνω λίγο σὲ μιὰ γλάστρα ἢ στὴν ἄκρην τοῦ κήπου μου, γιὰ νὰ τὸ καμαρώνω, ὅταν μεγαλώσῃ τὰ λουλούδια του, ποὺ μοιάζουν σὰ γαλάζια ἀστράκια. Μοῦ φαίνεται πὼς ἐπιφοιτῶντες ἀπὸ τὰ κοινὰ τὸν πῆλο των

52. Ὁ σπῖνος.

1.-Ποιὸ ζωηρὸ κ' εὐθυμο πουλάκι ἀπὸ τὸ σπῖνο δέν ὑπάρχει.

Ὅχι μονάχα τὴν ἄνοιξι, πὺν ὅλα τὰ πουλάκια εἶναι χαρούμενα, οὔτε μονάχα τὸ γλυκὸ φθινόπωρο· ἀλλὰ καὶ στὴ μεγαλύτερη ζέστη ὁ σπῖνος κελαδεῖ καὶ κινεῖται ζωηρά.

Πετᾶ ἀπὸ κλαδὶ σὲ κλαδὶ καὶ πάντοτε μὲ τὸ κε-
λάδημα στὸ στόμα.

Καὶ στὸ κλαδάκι πὺν στέκεται δέν ἡσυχάζει. Βλέ-
πει κάτω, δεξιὰ κι ἀριστερὰ καὶ συγχρόνως κινεῖται
ζωηρά. Τὸ κεφαλάκι του, τὰ ποδαράκια του δέν εὐρί-
σκουν ἡσυχία.

2. Γιὰ νὰ θαυμάσετε τὴ ζωὴ, πὺν εἶναι κρυμμένη
στὸ μικρὸ καὶ χαριτωμένο αὐτὸ πλάσμα, πρέπει τὸ
σπῖνο νὰ τὸν ἰδῇτε πῶς ἀντικρύζει τὸν χειμῶνα, τὸν
χειμῶνα, πὺν ἐτοιμάζεται νὰ σκεπάσῃ τὰ πάντα μὲ τὸ
λευκὸ του χιόνι, νὰ κρύψῃ κάθε τροφή, νὰ παγώσῃ
κάθε ζωὴ.

Ὅταν ἀκούσετε: — Σπῖν! σπῖν! νὰ εἰσθε βέβαιοι
πὺς ἔρχεται τὸ χιόνι. Γιατὶ τότε κατεβαίνει ὁ σπῖνος

στά χωριά καὶ στάς πόλεις. Τὸν ἄλλον καιρὸ τοῦ ἀρέσει νὰ κατοικῇ ἔξω, στὸ δάσος.

— Σπίν! σπίν! ἀκούεται ζωηρά. Καὶ οἱ ἄνθρωποι νομίζουν ὅτι τοὺς λέγει. — Στὸ σπίτι, στὸ σπίτι! Ἐφθασε· ὅπου νὰ εἶναι θὰ πέση τὸ χιόνι. Σ' ἄλλους φαίνεται πὼς ἀκοῦν: Τσιόν! τσιόν! Δηλαδή. — Χιόνι! χιόνι!

— Σπίν! Σπίν! ἀκούεται καὶ κάθεται σὲ κάποιο δένδρo τοῦ κήπου, ξεγυμνωμένο ἀπὸ τὰ φύλλα του.

Μόλις καθήση κάμνει μιὰ σιγανὴ φωνή. — Τσιόν, τσιόν καὶ κοιτάζει κάτω καὶ γύρω. Θέλει νὰ εἰπῇ.

— Τὸ χιόνι θὰ τὰ σκεπάσῃ ὅλα. Ἀλλὰ δὲν θὰ χάσω τὸ θάρρος μου. Δὲν θ' ἀπελπισθῶ. Θὰ εὔρω νὰ φάγω καὶ θὰ ζήσω στὸ πεῖσμα τοῦ χειμῶνα.

Ὅπου ἰδῇ ἄχυρα, ὅπου ἰδῇ σκουπίδια, πηδᾶ, ψάχνει, ἀνασκαλεύει καὶ ζητεῖ κάτι νὰ εὔρη.

3. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀρχίζῃ νὰ πέφτῃ τὸ χιόνι θὰ ἀκούσετε τὴ ζωηρὴ καὶ ὀλοκάθαρη φωνή: Σπίν! Σπίν! Στὸ σπίτι! Στὸ σπίτι!

— Κι ἂν θέλετε ν' ἀκούσετε τὸ γλυκό μου κελάδημα τὸ καλοκαίρι, ρίξτε κάτι καὶ σὲ μένα νὰ τσιμπήσω.

Μιὰ δυὸ φορές θὰ ἀκούσετε καὶ τὸ βράδυ βράδυ, τοῦ ἀρχίζει νὰ νυκτώνῃ. — σπίν! σπίν! Ψάχνει καὶ τότε νὰ εὔρη κάτι νὰ φάγῃ. Κ' ἔπειτα κάτω ἀπὸ κάποιο χαμόκλαδο, σὲ καμμιὰ κουφάλα δένδρου θὰ εὔρη καταφύγιο νὰ περάσῃ τὴ νύκτα.

Πρωῖ-πρωῖ πάλι: σπίν! σπίν! καὶ νὰ τος ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρό σας ὁ χαρούμενος τραγουδιστής. Ἔτσι γεμᾶτος ζωῇ, μὲ τὸ τραγούδι στὸ στόμα, ἀντικρούζει τὸν χειμῶνα ὁ σπίνος.

4. Ἡ ἄνοιξι στρώνει πλούσιο τραπέζι στὸ σπῖνο καὶ τ' ἄλλα πλάσματα τοῦ Θεοῦ. Ὅμως καὶ τότε δὲν λείπουν οἱ κόποι καὶ τὰ βάσανα.

— Ὁ Θεὸς τρέφει τὰ πουλιά, μὰ δὲν τὴν βάζει καὶ στὸ στόμα, ὅπως λέγει πολὺ σοφὰ ἡ παροιμία τοῦ λαοῦ.

Ὁ σπῖνος τότε πετᾷ στὸ δάσος καὶ εὐρίσκει τὴν συντροφισσά του. Θὰ εὔρῃ ἓνα δενδράκι σὲ κάποια ἀκρούλα νὰ κτίσῃ τὴ φωλιά του. Τοῦ ἀρέσει νὰ μένῃ μόνος ἐκεῖ μὲ τὴ συντροφισσά του, χωρὶς οὔτε νὰ ἐνοχλῇ τοὺς ἄλλους σπῖνους, οὔτε καὶ νὰ τὸν ἐνοχλοῦν.

Ἡ φωλίτσα του εἶναι χαρὰ τῶν ματιῶν νὰ τὴν βλέπῃς. Στρογγυλὴ μισόσφαιρα καὶ τόσο πυκνὴ, πού νὰ μὴν τὴ διαπερνᾷ διόλου ἀέρας.

Καὶ γιὰ φαντάσου! ἐσὺ ἔχεις δέκα ἐπιδέξια δάκτυλα, καὶ ὅμως, ἂν δοκιμάσῃς νὰ πλέξῃς ἓνα καλάθι σὰν τὴν φωλιά τοῦ σπῖνου, δὲν θὰ τὰ καταφέρῃς νὰ εἶναι τόσο κομψὸ καὶ ὥραϊο.

5. — Σπίν! Σπίν! κελადεῖ στὴ συντροφισσά του. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ κλαδιὰ θὰ κτίσωμε τὴν φωλιά μας.

Κι ἀμέσως ἀναζητεῖ, εὐρίσκει καὶ παίρνει, πάντοτε ζωηρὸς καὶ εὐθυμὸς, ριζοῦλες, καλαμίτσες καὶ ἄλλα λεπτὰ ξερὰ χορταράκια. Τὸ καθένα χωριστὰ τὸ κουβαλεῖ μὲ τὸ ράμφος του. Καὶ κάθε φορὰ, ὅταν ξαναπετᾷ, δὲν ἔχοντ' αὐτὰ τὸ χαρούμενο τραγούδι του: Σπίν! Σπίν!

Πῶς κατορθώνει νὰ συνδέσῃ τὸ ἓνα χορταράκι μὲ τὸ ἄλλο νὰ συγκρατοῦνται στερεά; Χάπ! ἀρπάζει τὴν ἀράχνη καὶ τὴν τρώγει γιὰ ὀρεκτικὸ καὶ ἔπειτα παίρνει τὶς κλωστὲς πού ὑφαίνει τὸ δίκτυ της. Οἱ κλωστὲς αὐτὲς εἶναι λεπτότατες, ἀλλὰ πολὺ στερεές. Μ' αὐτὲς συνδένει ὁ σπῖνος τὰ χορταράκια τῆς φωλιᾶς του.

Κι ὅσο τὴν κτίζει καὶ τὴν πλέκει, τόσο φαίνεται πὼς εἶναι ἓνα κομματάκι ἀπὸ τὸ δένδρο. Ἔτσι οἱ ἐχθροὶ του δὲν διακρίνουν τὴ φωλίτσα του.

6. Γιὰ ἰδὲς καὶ τὶ ἄλλα ὕλικά μαζεύει ὁ σπῖνος γιὰ τὴ φωλιά του !

Νά ! μιὰ τρίχα ἀπὸ ἄλογο. Εἶναι πολὺ καλὴ γιὰ τὴ φωλιά του. Καὶ τὴν παίρνει. Ποῦ νὰ φαντασθῇ κανεὶς σὲ τὶ θὰ ἐχρησίμευε μιὰ τρίχα ἀλόγου πεταμένη !

Οἱ λαγοί, καθὼς περνοῦν ἀπὸ τοὺς θάμνους, ἀφήνουν κι αὐτοὶ τρίχες. Ποῦ νὰ τὸ ξεύρουν, πόσο λήσιμες εἶναι στὸ σπῖνο. Ἔπειτα κι ἀπὸ τοὺς σπόρους τοῦ ραδικιοῦ, τοὺς σπόρους τοῦ ἀγκαθιοῦ, τοῦ ζωχοῦ καὶ ἀπὸ ἄλλα φυτὰ ἔχουν ἀπομείνει τρίχες. Ὅλες αὐτὲς τὶς βλέπει καὶ τὶς μαζεύει ὁ σπῖνος μὲ τὸ ράμφος του καὶ πλέκει τὴ φωλίτσα του. Ἀλλὰ νὰ μὴ φαντασθῇς ὅτι ξεχνᾷ τὸ χαρούμενο τραγούδι του :

— Σπίν ! Σπίν ! Τσιόν ! Τσιόν !

Ὅταν πιά εἶναι ἑτοιμὴ ἡ φωλιά, ἡ συντροφισσά του γεννᾷ μέσα ἐκεῖ στὸ ὁμορφο σπιτάκι της πέντε ὡς ἕξι αὐγά. Εἶναι στολισμένα μὲ κυματιστὲς γραμμὲς καὶ μαῦρες κηλίδες.

Ἐπειτα ἡ συντροφισσα τοῦ σπίνου τὰ κλωσσᾷ δυὸ ἐβδομάδες, καὶ τότε μόλις ἔχει καιρὸ νὰ φάγη κάτι, γιὰ νὰ μὴν πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πείνα. Ὅταν βγοῦν πιά γυμνά τὰ πουλάκια τους καὶ πιπίζουν, τότε ἡ μητέρα ἔχει νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴν τροφήν των καὶ τὴ δική της. Καὶ ὁ πατέρας, ὁ σπῖνος, δὲν μένει ἀργός. Δουλεύει ἀκούραστα ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ, καὶ πάντοτε μὲ τὸ τραγούδι στὸ στόμα : Σπίν ! Σπίν ! Ἐδῶ ἀρπάζει ἓνα κουνούπι, μιὰ κάμπια ἀπὸ τοὺς θάμνους· ἐκεῖ μιὰν

ἀράχνη, ἀπὸ τὸ ἔδαφος ἓνα σκουληκάκι, καὶ πετᾷ καὶ ταγίζει τὰ παιδιὰ του.

— Σπίν! Σπίν! κελαδεῖ στὴ γυναῖκα του: γιὰ ἰδὲς πόσο εὐκόλῃ εἶναι ἡ ἐργασία μὲ τὸ τραγούδι. Ἔτσι τὴ θέλω τὴ ζωὴ ν' ἔτσι θὰ ζήσω, πάντοτε ζωηρός, πάντοτε χαρούμενος. Σπίν-σπίν! Κιοῦ-κιοῦ! Τιὸν-τσιόν!

7. Ὄταν μεγαλώσουν οἱ μικροὶ σπῖνοι, πατέρας καὶ μητέρα τὰ ὀδηγοῦν ἀπὸ κλαδὶ σὲ κλαδὶ καὶ ἀπὸ δένδρο σὲ δένδρο καὶ τὰ διδάσκουν νὰ πετοῦν. Νὰ πετοῦν, ἀλλὰ καὶ νὰ εὕρισκουν μόνα των τὴν τροφήν των.

Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου σκορπίζουν οἱ σπῖνοι. Ἡ τροφή λιγοστεύει καὶ ὁ καθένας πρέπει νὰ φροντίσῃ γιὰ τὸν ἑαυτό του.

— Σπίν-σπίν! Κιοῦ-κιοῦ! Τσιὸν-τσιόν! Καλὴν ἀντάμωσιν τὴν ἐρχομένην ἄνοιξιν.

53. Ἀλησμόνητος ἔλατος.

1. Εὐλογία καὶ χαρὰ Θεοῦ ἦτο ἓνα δασωμένο βουνό, ὡς μιὰ ὥρα μακρὰ ἀπὸ τὸ χωριό. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν καλλιεργημένη γῇ ἄρχιζαν οἱ βελανιδιές, τὰ ξανθοπράσινα πεῦκα, τὰ μαυροπὰ ἔλατα καὶ τὰ κέδρα.

Εἶχα ἰδεῖ πολλές φορὲς ἓνα γεωργό, τὸν Πᾶνο Φτελιᾶ, νὰ κοιτάζῃ μὲ στοργή καὶ θλίψι μαζί ἓνα γέρο-ἔλατο. Ἦτο στὴν ἄκρη τοῦ χωράφι του. Ἡ κορυφή του ἦτο καμένη, ἐπίσης κ' ἓνα μέρος ἀπὸ τὸν κορμό του. Μόνο πρὸς τὰ κάτω εἶχε μείνει ἓνας κλῶνος γλω-ρὸς καὶ μ' αὐτὸν ἀγωνίζετο ὁ καημένος ἔλατος νὰ ξανανιώσῃ. Καὶ ὅπωςδῆποτε τὸ κατώρθωνε, γιατί ἀπὸ τὸ γλωρὸ κλῶνο καὶ κάτω ὅλο καὶ ξανάνιωνε. Ὁ ἄλλος ὅμως κορμὸς ὅλο κ' ἐσάπιζε.

2. Ἡ ἐξαιρετικὴ στοργὴ τοῦ Πάνου Φτελιᾶ πρὸς τὸν καμένο ἔλατο μοῦ εἶχε κάμει ἐντύπωση, κ' ἤθελα νὰ τὸν ἐρωτήσω. Ἀλλὰ δὲν εὑρίσκα εὐκαιρία, γιατί ὁ Πᾶνος Φτελιᾶς δὲν ἠσύχαζε οὔτε στιγμὴ. Ἦτο ἀπὸ τοὺς πιὸ ἐργατικούς γεωργοὺς καί, τὶς Κυριακὰς καὶ τὶς γιορτές, μετὰ τῇ θεῖᾳ λειτουργίᾳ, ἐσυζητοῦσε μὲ τοὺς ἄλλους χωρικοὺς γιὰ τὶς κοινοτικὰς ὑποθέσεις.

Τέλος ἓνα καλοκαιρινὸ δειλινό, γυρίζοντας ἀπὸ τὸν τακτικὸν περίπατό μου στὸ δάσος, τὸν εἶδα νὰ κάθεται κάτω ἀπὸ τὸν καμένο ἔλατο. Κοίταζε εὐχαριστη-μένος τὴ θάλασσα τῶν χρυσῶν σταχυῶν, ποὺ ἦσαν ἔτοιμα γιὰ θέρισμα.

Τὸν ἐπλησίασα, τὸν ἐχαιρέτησα καὶ τοῦ εἶπα τὴν ἐπιθυμία μου.

Μ' ἐπῆρε καὶ ἐπροχωρήσαμε στὸν κοντινὸ βράχο.

Ἦτο σκεπασμένος ἀπὸ κισσὸ καὶ στὴ ρίζα του, ἀνάμεσα ἀπὸ ἔλατα καὶ πεῦνα, ἀνάβρουζε κρουστάλλινο, γάργαρο νεράκι.

Ἐκαθήσαμε κοντὰ στὴ βρυσούλα, ποὺ τῆς εἶχαν ἓνα πέλεκουδι ἀπὸ ἔλατο γιὰ νὰ τρέξη τὸ νερὸ πιὸ ἔξω, καὶ ὁ Πάνος Φτελιᾶς μοῦ διηγήθηκε :

3. — Αὐτὸς ὁ γέρο-ἔλατος, πρὶν τὸν καύσουν, ἦτο ὁ πιὸ ὁμορφος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, ποὺ εἶναι στὸ βουνό.

Θὰ ἦμουν δεκαπέντε χρονῶν, ὅταν ἓνα δειλινὸ ἀνοιξιάτικο ἐπέστρεφα ἀπὸ ἓνα χωριό, ποὺ εἶχα πάει γιὰ κάποια δουλειά. Ὁ καιρὸς ἦτο γιὰ βροχή. Σύννεφα μαῦρα εἶχαν σκεπάσει τὸν οὐρανό, κι ἀπὸ μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη ἐπερίμενα τὴ βροχή.

Περπατοῦσα γρήγορα πρὶν πιάσῃ ἡ βροχὴ καὶ εἶχα φθάσει κοντὰ στὸ χωράφι μας, ὅταν ξαφνικὰ νὰ σου καὶ προβάλλουν δυὸ λύκοι, ἀπὸ κάτω θάμνους. Τώρα ὅμως, ἀργὰ καὶ ποῦ νὰ φανῇ κανεὶς, κι αὐτὸς ἀπὸ ξένα βουνὰ φερμένος, ἀλλὰ τότε ὑπῆρχον πολλοί.

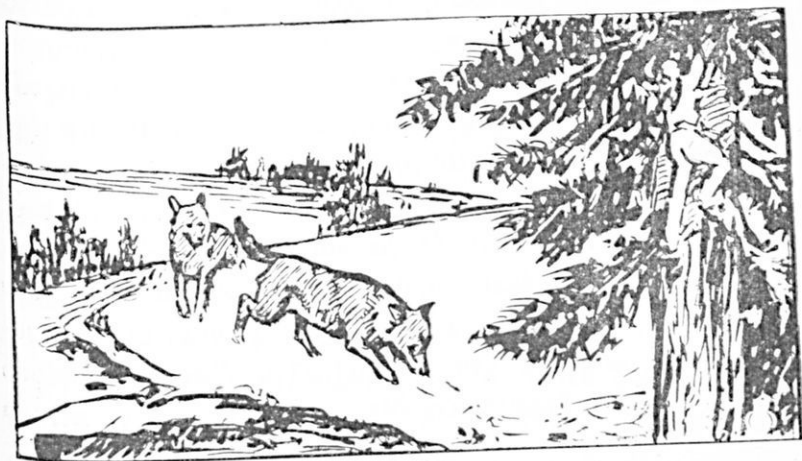
Δὲν εἶχα κανένα ὄπλο μαζί μου, ἀλλὰ δὲν τὰ ἔχασα. Ἀμέσως ὀρμῶ καὶ τρέχω πρὸς τὸ γέρο-ἔλατο· ἀρπάζομαι ἀπὸ τοὺς κλώνους καὶ στὴ στιγμή βρίζομαι ἀπάνω του.

4. Ἀπὸ ἐκεῖ ψηλὰ στρέφω καὶ κοιτάζω. Οἱ λύκοι ἔφθασαν ἐκείνην τὴν στιγμή καὶ οἱ δυὸ μαζί κάτω ἀπὸ τὸ γέρο-ἔλατο. Λίγο ἔλειψε νὰ μὲ προφθάσουν πρὶν νὰ σκαρφαλώσω· θὰ μὲ ἔκαμναν κομμάτια.

Δὲν χάνω καιρό· γιὰ μεγαλύτερη ἀσφάλεια, ἀνεβαίνω ἀκόμη πιὸ ὑψηλὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, μέσα ἀπὸ τὰ κλαδιὰ ἐκοίταζα κάτω.

Βλέπω τότε τοὺς λύκους νὰ πηδοῦν, νὰ θέλουν νὰ μὲ φθάσουν· κ' ἔπειτα νὰ δαγκάνουν τὸν ἔλατο ἀπὸ τῇ μανία τους.

Περνᾷ λίγη ὥρα· πέφτει σκοτεινιά ἀπὸ τὰ μαῦρα σύννεφα, ποὺ ἐσκέπαζαν τὸν οὐρανό. Καὶ ὅμως οἱ λύκοι δὲν ἐφυγαν. Σὲ λίγο μιὰ ἀστραπὴ αὐλάκωσε τὸν

οὐρανὸ καὶ ἀκολούθησε βροντὴ σὰ μουγκρητὸ τέρατος κρουμιμένου στὰ μαῦρα σύννεφα.

5. Ἄλλη ἀστραπὴ καὶ βροντὴ ἀκολούθησε καὶ μεγάλες σταλαγματιᾶς ἄρχισαν νὰ πέφτουν καὶ νὰ κτυποῦν τὰ φύλλα. Ὅλα τὰ γύρω ἐθορυβοῦσαν, σὰ νὰ ἐπῆραν ζωὴ.

Ἕνας κεραυνὸς πέφτει σὰ φίδι πύρινο καὶ ἄλλη βροντὴ τρομακτικὴ. Ἐπειτα νεροποντὴ, σωστὸς κατακλυσμός. Οἱ λύκοι εἶχαν χαθῇ, δὲν τοὺς ἔβλεπα. Ἴσως νὰ εἶχαν κρυφθῇ κάπου ἐκεῖ. Ἀλλὰ καὶ ὅλα κάτω δὲν ἐφαίνοντο, εἶχαν κρυφθῇ ἀπὸ τὴ βροχὴ ποὺ ἔπεφτε μὲ κρότο. Σὲ λίγο ἀκούεται καὶ ἡ βοὴ τῶν μικρῶν χει-

μάρρων καὶ τῶν νερῶν ποῦ ἐκυλοῦσαν ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα μέρη τοῦ βουνοῦ.

Βρεγμένος ἴσαμε τὸ κόκκαλο, ὅπως λέγουν, ἐκρατιόμουν καλὰ. Κάθε στιγμή μου ἐφαίνετο ὦρα.

— Μὰ δὲν θὰ παύσῃ; ἔλεγα.

6. Ἐκόπηκε λιγάκι ἡ νεροποντή, κι ἄρχισα κάτι νὰ βλέπω γύρω. Ἀλλὰ τώρα ἔπεφταν πυκνοὶ οἱ κεραυνοί. Ὡ! τί ἐγίνετο. Ἐβλεπα τὶς πύρινες λουρίδες νὰ πέφτουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ σὲ μακρυνὴν ἀπόστασι, κ' ἔτρεμα μὴν ἀρχίσουν νὰ πέφτουν κοντά μου, καὶ μήπως πέσῃ καμμιὰ καὶ στὸν ἔλατο, ποῦ μ' ἐκρατοῦσε στὰ κλαδιά του.

Μὲ τὸ νοῦ μου τὸ ἔλεγα καὶ νά, ξαφνικὰ ἓνας κεραυνός, ποῦ μου ἐφάνηκε σὰ νὰ ἔπεσε κοντά στὰ μάτια μου, καὶ μαζὶ σχεδὸν ἓνας κρότος τρομακτικός, ἀπαίσιος. Θεέ μου, τί ἦτο ἐκεῖνο! λίγο ἔλειψε νὰ πέσω κάτω. Καὶ θὰ ἔπεφτα, ἂν δὲν μὲ ἐκρατοῦσαν τὰ πυκνὰ κλαδιά. Σκοτάδι ἔπειτα βαθύ, σὰν ὁ κεραυνὸς νὰ μοῦ εἶχε πάρει τὸ φῶς τῶν ματιῶν μου. Καὶ τὸ ἐφοβήθηκα αὐτό. Ἀλλὰ μὲ χαρὰ ἐβεβαιώθηκα πὼς ἔβλεπα πάλι· εἶδα τὸν ἔλατο, τὴ βροχὴ ποῦ ἔπεφτε. Ὁ κεραυνὸς εἶχε πέσει σὲ μιὰν ὑψηλὴ βελανιδιά, λίγο μακριὰ ἀπὸ τὸν ἔλατο, καὶ τὴν εἶχε σχίσει ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὡς τὴ ρίζα.

6. Ἐπὶ τέλους ἄρχισε νὰ σταματᾷ ἡ βροχὴ, καὶ κεραυνὸς ἄλλος δὲν ἔπεσε. Φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ τελευταῖος, ποῦ εἶχεν ἀπομείνει στὰ μαῦρα σύννεφα τὸ τελευταῖο τους πολεμοφόδιο. Ἄνεμος ἔπειτα ἐσηκώθηκε. Ἡ βροχὴ ἐκόπηκε.

Ἐπίστευα ὅτι εἶχεν ἔλθει ἡ νύκτα, εἶδα ὅμως στὴ δύσι ν' ἀνοίγῃ φῶς κ' ἐπῆρα θάρος.

Τὰ σύννεφα ἔφευγαν γρήγορα καὶ ὁ οὐρανὸς ἔμεινε ἐλεύθερος. Ἦθελα νὰ κατεβῶ, ἀλλὰ ἐφοβόμουν τοὺς λύκους. Ἄν ἦσαν ἐκεῖ κάπου κρυμμένοι;

8. Ἐκοίταξα μήπως ἰδῶ κανέναν ἄνθρωπο, ἐκοίταξα πρὸς τὸ χωριό. Καὶ ξαφνικὰ εἶδα πολλοὺς ἀνθρώπους νὰ φανοῦν, νὰ ἔρχονται πρὸς τὰ ἐδῶ.

— Οἱ δικοί μου θὰ εἶναι, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου.

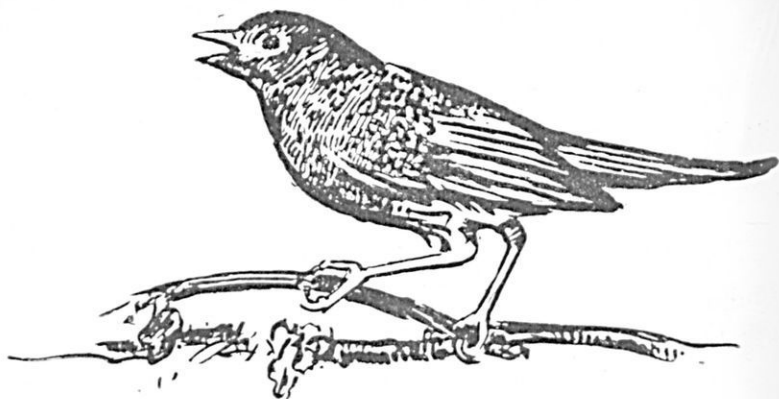
Καὶ πράγματι ἦτο ὁ πατέρας μου μὲ τοὺς συγγενεῖς μας. Εἶχαν ἀνησυχήσει καὶ ἐβγήκαν νὰ μὲ εὗροῦν.

Φαντάζεσαι τώρα τὴ λύπη μου, ὅταν εὗρήκα τὸν σωτήρα μου ἔλατο καμένον. Ποιὸς τὸν ἔκαυσε, δὲν ἔμαθα. Ἀλλὰ κάθε φορὰ πού τὸν βλέπω, νομίζω πὼς ἀκούω τὸ παράπονό του, γιατί δὲν εὗρέθηκα κ' ἐγὼ ἐκεῖνη τὴ στιγμή νὰ τοῦ σώσω τὴ ζωή.

Ἐδῶ ἓνα δάκρυ ἐκύλισε ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Πάνου Φτελιᾶ, καθὼς ἐσηκώθηκε κ' ἐκοίταξε τὸν καμένο γέρο-ἔλατο.

Ο ἥλιος ἐκρύβετο πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, καὶ θλιμμένοι κ' οἱ δύο ἐπαίρναμε τὸ δρόμο πρὸς τὸ χωριό μας.

54. Ἀπάντησι
τοῦ ἀηδονιοῦ τὸ καλοκαίρι.

— Στίς δροσιές κελαηδοῦσες, ἀηδόνι,
κι ἀναγάλλιαζε κάθε ψυχή.

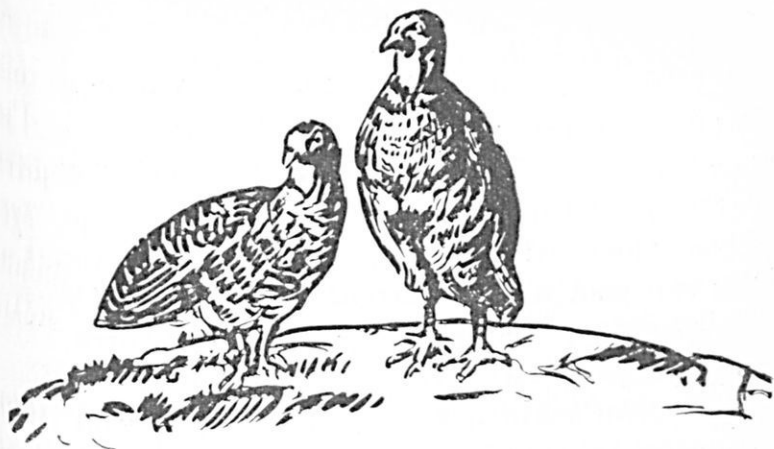
Σὲ γυρεύει ἡ χαρά, μὰ κ' οἱ πόνοι
τῶν ἀνθρώπων, οἱ πὺδ μυστικοί.

Τὼρ' ἀηδόνι γλυκό μου, σωπαίνεις
κι ὅλα γύρω σου λὲς σιωπηλιά.

Τί σὲ κάνει βουβὸ ν' ἀπομένης
κ' ἡ γλυκειά σου ἡ φωνὴ δὲν κυλᾷ;

— Τὰ λουλούδια, οἱ δροσιές, ὅλη ἡ χτίσι.
μοῦ κινούσε τὴ γλῶσσα ὡς ἐχτές·
κελαδοῦσα κ' ἐγὼ σὰν τὴ βρούση
καὶ δὲ θᾶταν νὰ πάφω ποιές.

“Ομοῦς ἄξαφνα, τί ἔχουνε γίνει
τὰ λουλούδια, οἱ δροσιές;” Ἀχ πῶς μπορῶ
τώρα πὰ νὰ εὐθυμήσω; κ' ἐκεῖνη
τὴ χαρὰ τῆς καρδιάς μου νὰ βρῶ;

55. Ἡ πέροδικα.

1. Ἀπάνω στήν τριανταφυλλιά
 ἔχουσ' ἡ πέροδικα φωλιά,
 μὲ σύρματα καὶ μὲ κλαριά
 καὶ μὲ σαρανταπέντε αὐγά.
 Κι ἀναταράχτη ἡ πέροδικα
 καὶ πέσαν τὰ τριαντάφυλλα,
 Τὸ μάθαν οἱ ἀρχόντισες
 καὶ πᾶν γὰ τὰ μαζεύουνε
 γὰ φτειάσουνε ἀνθόνερο
 γὰ λούσουν νύφη καὶ γαμπρό.

Ἔτσι λέγει τὸ τραγούδι τοῦ γάμου, γιὰ νὰ ἐπαι-
 νήσει τὴ νύφη καὶ τὸ γαμπρό. Ἀλλὰ στ' ἀληθινὰ ἡ πέ-
 ροδικα ποτὲ δὲ γεννᾷ τόσα πολλὰ αὐγά, οὔτε φτειάνει
 τὴ φωλιά της ἀπάνω στήν τριανταφυλλιά ἢ ἀπάνω σὲ
 δένδρο· δὲν εἶναι κουτὴ. Ξεύρει πολὺ καλὰ πὼς τὸ
 πέταγμά της κάνει πολὺ θόρυβο καὶ θὰ ἐπροδίδετο
 μοναχὴ της στοὺς τόσους ἐχθρούς της, ποὺ τὴν κυ-
 νηγοῦν. Προτιμᾷ νὰ τὴν φτειάνη χαμηλὰ στὸ χῶμα.

2. Καὶ νά! ἓνα ζευγάρι πέρδικες πού γυρίζουν στοὺς πετρωτοὺς χωράφι καὶ κοιτάζουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, σὰ νὰ ψάχνουν γιὰ κάτι πού ἔχασαν. Δὲν ἔχασαν τίποτα· ζητοῦν μιὰ καλὴ θέσι γιὰ νὰ φτειάσουν τὴ φωλιά τους. Εἶναι καιρὸς νὰ γεννήσῃ ἡ πέρδικα τ' αὐγά της. Γιὰ ἰδέσ την· μοιάζει μὲ περιστέρι, ἀλλὰ εἶναι πιὸ γεμάτη παῖ βαρύτερη ἀπὸ περιστέρι. Σὰν τὴν κόττα, ἔχει μικρὸ κεφάλι καὶ κοντὰ πτερὰ καὶ δυνατὰ πόδια. Ὅπως εἶναι καστανὴ καὶ στοὺς στήθος της σταχιά μόλις ξεχωρίζει ἀπὸ τὸ γῶμα πού πατεῖ.

Νά! κι ὁ πέρδικος. Γιὰ νὰ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὸ ταῖρι του ἔχει ἓνα σημάδι σὰν πέταλο στοὺς στήθος καὶ τὸ χρῶμα του εἶναι πιὸ σκοῦρο.

— Πίτσιρι, πίτσιρι-τσι! φωνάζει στὴ γυναῖκα του· —ἀκόμη δὲν ἐδιάλεξες; Πάρα πολὺ δύσκολη εἶσαι, καημένη!

— Εἶμαι δύσκολη γιὰτ' εἶναι πολλοὶ κ' οἱ ἐχθροὶ μας, καλέ μου, λέγει ἐκείνη μὲ παράπονο. Κι ἂν ἔξη ὀρεξί μέτρα τους: τὸ κουνάβι, ἡ ἀλεπού, ἡ νυφίτσα, καὶ τὸ θηρίο, ὁ ἄνθρωπος! Ἀπὸ ποῦ νὰ φυλαχθῇ καὶ νεῖς δὲν ξεύρει... Νά, ἐδωδὰ στοὺς ριζόσπηλο δὲν εἶναι ἄσχημα.

— Κάμε ὅπως θέλεις· ἐγὼ ἐδίψασα. Αὐτοὶ οἱ σπόροι πού μ' ἔφερες νὰ βοσκήσω σήμερα, νόστιμοι εἶναι, ἀλλὰ φέρουν δίψα, πολλὴ δίψα! Καὶ νερὸ δὲν ἀκούω νὰ τρέχῃ πουθενά!

— Τί τὸ θέλεις τὸ νερό, ἀφοῦ ἔχεις τὴ χλόη μπροστά σου;

— Ἐχεις δίκαιο, εἶπεν ὁ πέρδικος. Καὶ τίπ τίπ πηδώντας ἀπὸ σβῶλο σὲ σβῶλο ἔφθασε στὴ δροσερὴ χλόη· ἐτίσμπησε μὲ τὴν κόκκινη μύτη του μερικὰ φύλλα καὶ

ἔτσι εἶχε τὸ δροσερὸ χυμὸ τους γιὰ νερό.

— Ἄαα! ἔκαμε εὐχαριστημένος, ἐδροσίσθηκα γιὰ καλὰ. Γιὰ νὰ ἰδῶ τί ἔκαμες;

3. Ἡ πέρδικα εἶχεν εὔρει μιὰ κρυφὴ κόχη κοντὰ στὸ ριζόσπηλο, ἐσγάρλισε μὲ τὰ πόδια της, ὅπως ἡ ζόττα, μιὰ ξέβαθη λακκούλα, ἔστρωσε λίγα ξερὰ φύλλα ἄπάνω, κι ἀμέσως ἔκαμε τὸ πρῶτο της αὐγό. Ἦτο μικρὸ σὰν καρύδι καὶ στακτοπράσινο σὰν τὸ χῶμα.

— Καλὴ ἀρχή, εὐχήθηκε χαρούμενος ὁ πέρδικος Στάσου νὰ ρίξω καὶ λίγα φρύγανα γύρω γιὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ φωλιά.

Μὲ τὸ ράμφος καὶ μὲ τὰ πόδια ἐσύναξε μερικὰ ξυλαράκια καὶ τὰ ἔβαλε τόσο ἐπιτήδεια γύρω στὴ φωλιά, ποὺ καὶ ἄνθρωπος νὰ ἐπερνοῦσε δίπλα της ἀδύνατο νὰ καταλάβῃ πὼς ἦτο φωλιά.

— Τὶ νὰ κάμης, εἶπε στὴν πέρδικα, ποὺ ἐκοίταζε μὲ μικρὸ χαμόγελο αὐτὲς τὶς προφυλάξεις του· πονηριὰ οἱ ἐχθροὶ μας, πονηριὰ κ' ἐμεῖς. Τώρα νὰ ρίξωμε ἀπὸ πάνω καὶ λίγο χῶμα καὶ πᾶμε νὰ βοσκήσωμε.

4. Ἐτσι ἐξηκολούθησε κάθε ἡμέρα ἡ πέρδικα νὰ γεννᾷ κι ἀπὸ ἓνα αὐγό, ὥσπου τὰ ἔκαμε δώδεκα. Ἀρζιζε τότε νὰ τὰ κλωσσᾷ. Ἐκάθητο ὥρες ἄπάνω τους, ἐνῶ ὁ πέρδικος ἐπήγαινε νὰ βοσκήσῃ κάτω στὰ χωράφια καὶ στὶς αὐλακιές. Ὅταν ἐγύριζε ἐκεῖνος ἐκάθητο στὰ αὐγὰ καὶ ἐπήγαινε ἐκεῖνη νὰ βοσκήσῃ. Σὰν τί ἐβοσκοῦσε; Ὅ,τι εὔρισκε : σκουλήκια, σκαθάρια, σαληγκάρια καὶ σπόρους λογῆς-λογῆς. Εὔρισκε καὶ κάτι σποράκια μικρούτσικα ποὺ ἀδύνατο νὰ τὰ ἰδῇ ἀνθρώπου μάτι. Τόσο καλὰ βλέπει ἡ ἀγαπητὴ μας πέρδικα! Τὸ ράμ-

φος της εἶναι μυτερό· πιάνει τὸ σποράκι σὰ λαβίδα καὶ τὸ σπάζει. Ἀφοῦ ἐχόρταινε ἐπήγαινε ἔπειτα στὴ περδικοβόρυσση, ποὺ εἶναι στὴ ρίζα τοῦ βράχου, ἔπινε δροσερὸ νεράκι, ἐλούζετο πρόσχαρα καὶ ἐγύριζε πάλι στὴ φωλιά της.

— Σήκω, ἔλεγε γελαστὴ στὸν ἄνδρα της, πήγαινε νὰ φυλάξης. Κοίτα καλὰ τὰ μάτια σου τέσσερα. Τώρα, βλέπεις, δὲν κινδυνεύει μόνον ἡ ζωὴ σου καὶ ἡ ζωὴ μου· κινδυνεύουν καὶ τὰ παιδιά μας.

Βέβαια τὰ παιδιά δὲν εἶχαν βγῇ ἀκόμη ἀπὸ τ' αὐγάτων. Ἡ πέρδικα ὅμως ἀπὸ τώρα ἐπίστευε, πὼς ἦτο μάννα δώδεκα παιδιῶν. Κι ὁ πέρδικος τὸ ἴδιο. Προθύμα λοιπὸν ἐσηκώνετο καὶ πηδητὰ ἀνέβαινε παραπάνω σὲ μιὰ ὑψηλὴ καὶ μυτερὴ πέτρα καὶ ἀγνάτευε γύρω.

5. Ἐκεῖ ποὺ ἀγνάντευε, μιὰ ἡμέρα βλέπει ψηλὰ στὸν γαλανὸ οὐρανὸ ἓνα μαῦρο σημάδι. Ἀμέσως ἔβγαλε μιὰ τρομαγμένη φωνή:

— Γεράκι! λέγει ἡ πέρδικα καὶ πετιέται ἀπὸ τὴ φωλιά.

— Γρήγορα κούψου! φωνάζει ὁ πέρδικος καὶ τρέχει κοντὰ της.

— Τὰ παιδιά! εἶπεν ἐκείνη σκοτισμένη.

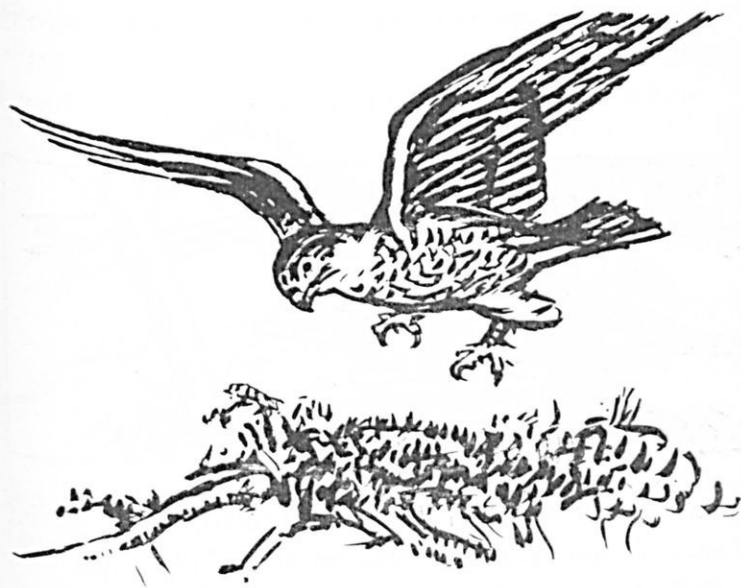
— Μὴ σὲ μέλει, κούψου ἐκεῖ στὰ σχίνα!

Ἐκείνη δὲν ἠθέλε νὰ κρυφθῇ πρὶν φυλάξῃ τὰ παιδιά της. Μὲ τὰ πόδια καὶ μὲ τὰ πτερά των ἄρχισαν καὶ οἱ δυὸ βιαστικὰ νὰ σγαρλίζουν τὸ χῶμα καὶ νὰ τὸ ρίχνουν στ' αὐγά, ὥσπου τὰ ἐσκέπασαν τέλεια. Ἐρριξαν ἔπειτα μερικὰ χόρτα ἀπὸ πάνω. Ὅταν ἐβεβαιώθηκαν, πὼς δὲν ἄφησαν κανένα σημάδι ἔτρεξαν νὰ κρυφθοῦν.

— Φαντάζεται πὼς θὰ μᾶς εὔρη ξένοιαστους, ψι-

θυριζει ὁ πέρδικος στὴ συντροφισσά του πονηρά.
Δρόμο τώρα νὰ βγοῦμε στὸν ἀντίπερα βράχο.

Κι ἀλήθεια· τὸ γεράκι, πὺ βλέπει ἀπὸ ψηλὰ καὶ
τὸ μικρὸ σπουργίτη, τοὺς ἔχασε. Οὐτ' ἐκείνους εἶδε,
οὔτε τ' αὐγά των. Μέσα στὰ σχῖνα κουμμένοι τὸ εἶδαν
νὰ χαμηλώνη ὡς τὴν κορυφὴ τῶν πριναριῶν, νὰ φέρνη

γύρα πολλὰς φορές, κ' ἔπειτα ἀπελπισμένο ν' ἀνεβαίνει
πάλι καὶ νὰ χάνεται πέρα μακρὰ.

— Τί ἄγριο πὺ εἶναι τὸ μάτι του! εἶπεν ἡ πέρ-
δικα. Κ' ἔτρεμε ὁλόκληρη.

— Στάσου μιὰ στιγμὴ. Νὰ ἕνας χρυσοκάνθαρος!
εἶπεν ὁ πέρδικος.

Καὶ πρὶν προφθάσῃ τὸ σκαθάρι ν' ἀνοίξῃ τὶς σκλη-
ρὲς θῆκες του γιὰ ν' ἀπλώσῃ τὰ πτερά του, τὸ ἄρπαξε
ὁ πέρδικος. Τὸ ἐκοιμάτισε κ' ἔδωκε τὸ μεγαλύτερο
κοιμάτι στὴ γυναῖκα του.

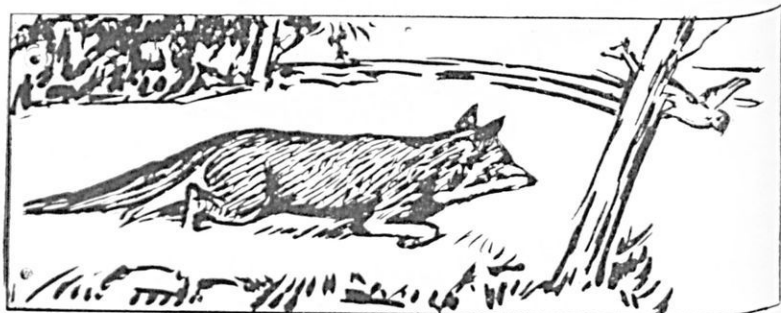
6. Ἀφοῦ ἐπέρασαν τρεῖς ἐβδομάδες, ἐβγῆκαν τὰ περδικόπουλα ἕνα-ἕνα ντυμένα μὲ ζεστὰ πούπουλα. Ἀπὸ τ' αὐγὸ κι ἀμέσως στὸ κυνήγι.

— Κρούφου κάπου· πίσω ἀπὸ θάμνο ἢ σὲ λάκκο, συμβουλεύει ἡ μητέρα.

— Καὶ σὺ τὸ ἴδιο, λέγει στὸ δεῦτερο.

Ὅταν ἐβγῆκαν ὅλα τὰ ἐπῆρε κ' ἔφυγαν ἀπὸ τὴ φωλιά.

— Ἄν ἀκούσετε θόρυβο, ἢ τὴ φωνὴ μας, εἶπεν ὁ

πέρδικος, ὅπου εὐρεθῆτε νὰ μείνετε ἀκίνητα. Τὸ γεράκι, ἢ ὅποιος ἐχθρὸς τύχη, θὰ νομίσῃ πὼς εἴσθε χῶμα.

Μιὰ ἡμέρα, ἐκεῖ πὺν ἔβροσκεν ἡ πέρδικα μὲ τὰ μικρά της ἑξαφνα βλέπει δυὸ μάτια νὰ σπινθηροβολοῦν στὰ χαμόκλαδα.

— Χμ! μᾶς ἐμυρίστηκε ἡ ἀλεποῦ εἶπε μέσα της. Τώρα χρειάζεται πονηριὰ καὶ πονηριὰ. Κρυφθῆτε, εἶπε σιγὰ στὰ μικρά της καὶ σὲ λίγο ἔρχομαι.

— Κορρ! γάνει ὕστερα σὰ νὰ θέλῃ νὰ εἰπῇ στὴν κυρὰ Μάρω: — ἐδῶ εἶμαι, κόπιασε.

Καὶ γάνει τάχα πὼς δὲν μπορεῖ νὰ πετάξῃ, οὔτε νὰ τρέξῃ.

7. — Καλὰ θὰ περάσω, συλλογίζεται ἡ ἄλεπού. Θὰ τὴν ἐπλήγωσε κανένας κυνηγὸς καὶ δὲν μοῦ ξεφεύγει. Ἄς μιλήσω λίγο μαζί της. — Τί ἔχεις, κυρὰ πέρδικα, ποὺ περπατεῖς ἔτσι; τὴν ἐρωτᾷ.

— Τί νὰ ἔχω, κυρὰ Μάρω μου; τί νὰ ἔχω; ἀπαντᾷ ἡ πέρδικα. Ἐνα κουνάβι μοῦ ἔκοψε τὴ μιὰ φτερούγα, τὴν ὥρα ποὺ ἔκαμα νὰ πετάξω γιὰ νὰ γλυτώσω ἀπ' τὰ νύχια του. Ἐπειτα, ἐκεῖ ποὺ ἐσκάλιζα στὴ ρίζα τοῦ

βράχου ἐκύλησε μιὰ πέτρα καὶ μ' ἐκτύπησε στὸ πόδι. Παραλίγο νὰ τὸ κάμη τρίμματα.

— Τὴν καημένη! κάνει πονετικά ἡ ἄλεπού. Καὶ τὰ περδικόπουλά σου, ποῦ εἶναι;

— Ποῦ περδικόπουλα καὶ ποῦ τίποτα, κυρὰ μου! Ἀνὸ φορὲς μοῦ τὰ ἐπῆραν γὰτι κακόπαιδα. Ἄλλη μιὰ φορὰ μοῦ τ' ἄρπαξε τὸ κουνάβι. Τώρα μὲ εὗρηξε αὐτὸ τὸ κακό· εἶναι νὰ φροντίζω γιὰ πουλιά;

— Μπορῶ νὰ ἰδῶ τὸ κτυπημένο πόδι σου; ἐρωτᾷ ἡ ἄλεπού. Κάτι ξεύρω ἀπὸ γιατρικὴ.

— Μετὰ χαρᾶς, λέγει ἡ πέρδικα, ἔλα ὅμως πάρα δῶ στὸ ξέφωτο.

Ἐπὶ δὴσε κουτσαίνοντας κ' ἐπέταξε κάπως ἀδέξια,

ἀλλ' ἀρκετὰ μακρὺν, γιὰ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν ἀλεπού.

— Ἐδῶ καλὰ εἶναι, εἶπε ἡ ἀλεπού.

— Πάρα δῶ, ἀκόμη πιὸ πέρα, ἔλεγε ἡ πέρδικα.

Ἔτσι ἔφερε τὴν ἀλεπού πολὺ μακρὺν ἀπὸ τὰ παι-
διά της. Ἐξαφνα ἓνα φρρρ, ἓνα βαρὺ καὶ γοργὸ πέ-
ταγμα καὶ χάνεται ἀπὸ τὰ μάτια της.

— Τὴν ἔπαθα, λέγει ἡ ἀλεπού πειστωμένη. Ἡ
καὶ οἱ πέρδικες ἔβαλαν μυαλό, ἢ ἐγὼ ἔχασα τὸ δικό μου.

8. Ἐχάραξε δυὸ τρεῖς κύκλους στὸν ἀέρα ἡ πέρδικα
κ' ἔπειτα ἐγύρισε ἐκεῖ πού ἄφησε τὰ παιδιά της. Κρά-
ζει, ματακράζει, καμιμὰ ἀπάντησι. Ἀρχισε ν' ἀνησυχῇ
γιὰ τὰ μικρά της, κι ἀνέβηκε ἀπάνω σ' ἓνα μεγάλο
σβῶλο ἀπὸ χῶμα γιὰ ν' ἀγναντέψῃ καλύτερα. Ἐξαφνα
τὰ βλέπει νὰ ἔρχονται τρεχᾶτα ἓνα πίσω ἀπὸ τ' ἄλλο.

— Τσίου τσίου! τσίου τσίου! ἐφώναζαν ὀλόχαρα
πηδώντας τριγύρω της.

— Καλά, καλά· εἶπε ἡ μάννα εὐχαριστημένη ἀπὸ
τὴν ἀγάπη των. Ἀλλὰ θέλω νὰ σᾶς μαλώσω καὶ
λιγάκι, γιατί ἐφύγατε χωρὶς τὴν ἄδειά μου, ἀπὸ τῆ
θέσι πού σᾶς ἄφησα;

— Νὰ μᾶς μαλώσῃς γιατί φύγαμε; ἐφώναξε ἓνα
πέρδικάκι. Ἄν ἐμέναμε ἐκεῖ, δὲν ξεύρω ἂν θὰ εὔρι-
σκες κανένα ἀπὸ μᾶς πιά.

— Γιατί, γιατί; ἐρώτησεν ἡ μάννα τρομαγμένη.

— Γιατί! Ἐσὺ ἐκινδύνευσες γιὰ νὰ μᾶς σώσῃς ἀπὸ
τὴν ἀλεπού, καὶ παρατρίχα νὰ μᾶς φάγῃ ἡ νυφίτσα.

— Ἡ νυφίτσα! ἐφάνηκε ἐδῶ νυφίτσα; ἐρώτησεν
μὲ λαχτάρα ἡ δόλια ἡ μάννα.

— Ἐφάνηκε καὶ παραφάνηκε· ἐβγῆκε μέσ' ἀπὸ τοὺς
σβώλους καὶ ἐσυλλογιζέτο ποῖο νὰ πρωταρπάξῃ. Τυχρὸ

πὸν τὴν εἶδαμε κ' ἐσηκωθήκαμε στὸ φτερό· ἀρχίσαμε
φρρρ! ἐδῶ καὶ φρρρ! ἐκεῖ, πὸν τὴν ἐξάλισαμε.

— Νὰ ἰδῆς πῶς ἔκαμνε, μητέρα, εἶπε ἄλλο περδι-
κάκι γελώντας. Ἐπηδοῦσε ἐδῶ κ' ἐκεῖ σὰν τρελλή. Τὰ
ξαντροάκια τὰ μάτια της ἐγυάλιζαν ἀπὸ θυμό.

— Ὁραῖα· καλὰ τὰ καταφέρατε! εἶπε καὶ τὰ ἐχά-
δεψε τρουφερά. Ἐμπρός! πρέπει νὰ φύγωμε ἀπὸ τὸ
μέρος αὐτό.

— Λιψᾶμε, εἶπαν τὰ περδικόπουλα.

— Τώρα στὴ βρούση εἶναι ἡ ἀλεπού, καὶ δὲν μπο-
ροῦμε νὰ πλησιάσωμε. Σὲ μιὰ δυὸ ἡμέρες, πὸν θὰ μᾶς
μυρισθῇ καὶ θὰ ἔλθῃ ἐδῶ γιὰ νὰ μᾶς κυνηγήσῃ, τότε
θὰ γυρίσωμε ἐμεῖς στὴ βρούση. Τώρα τρώγετε λιγώ-
τερους σπόρους καὶ τσιμπᾶτε περισσότερη χλόη. Κάπου
κάπου νὰ καταλίνετε καὶ μικρὰ ἄσπρα χαλικάκια. Αὐτὰ
μέσα στὸ στομάχι σας θὰ τρίβουν τοὺς σπόρους, κ' ἔτσι
θὰ χωνεύετε πιὸ εὐκόλα, καὶ θὰ σᾶς κόβεται ἡ δίψα.

9. Ὅταν ἦλθε τὸ φθινόπωρο τὰ περδικόπουλα
ἄλλαξαν δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς τὰ πτερά των μὲ ἄλλα
πυκνότερα καὶ δυνατώτερα. Ἐμεγάλωσαν ἀρκετὰ καὶ
μποροῦσαν νὰ πετάξουν μακριὰ καὶ νὰ προσυλαχθοῦν
ἀπὸ κάθε κίνδυνο. Ἀλλὰ ἐπροτίμησαν νὰ βόσκουν
μαζὶ μὲ τοὺς γονεῖς των. Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, οἱ γέροι
ξεύρουν περισσότερα ἀπὸ τὰ παιδιά.

Καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ· ἔκαμαν πολὺ φρόνιμα. Γιατὶ
ἀποδῶ κ' ἐμπρὸς εἶναι ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος. Τὰ
ζωράφια ἐθερίσθησαν καὶ οἱ κυνηγοὶ ἐβγῆκαν μὲ τὰ
σκυλλιά των στὸ κυνήγι. Μπάμ! μπούμ! ἀκούεται δεξιὰ
καὶ ἀριστερά. Γάβ γάβ, γάβ γάβ, γαβγίζουν τὰ σκυλλιά.
Οἱ πέρδικες τὸν βλέπουν τὸν κυνηγό· ἀκοῦνε τὰ σκυλλιά
ἄλλὰ λουφάζουν.

— Πιάστε καθένα από ένα σβῶλο κι ἀκίνητα! προστάζει ὁ πατέρας.

Ὅλα κάθονται γάμω πίσω ἀπὸ τοὺς σβῶλους. Ὁ κυνηγὸς περνᾷ ἀνάμεσά των μὲ τὸ δάκτυλο στὴ σκανδάλη τοῦ τουφεκιοῦ καὶ κοιτάζει μὲ προσοχή. Παντοῦ κοιτάζει, ἀλλὰ δὲν βλέπει τίποτε. Ἄλλο ἀπὸ χῶμα δὲν βλέπει. Ἐξαφνα ὁ σκύλλος του ὁσμίξεται· στέκει ἀκίνητος καὶ μὲ τὸ ρύγχος του δείχνει στὸν κυνηγὸ ἓνα σβῶλο. Ἐκεῖνος πλησιάζει.

— Προσέξτε τώρα· ὅ,τι γάμω νὰ κάμετε, λέγει ὁ πατέρας, ὁ πέρδικος.

Καὶ ἔξαφνα πετιέται μὲ φτεροκοπήματα ἐμπρὸς ἀπὸ τὴ μύτη τοῦ κυνηγοῦ. Ξαφνίζεται ἐκεῖνος καὶ σηκώνει κατὰ κεῖ τὸ τουφέκι του. Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἄλλο φρρρ! ἀκούεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του καὶ ἡ μάννα πέρδικα περνᾷ ἀπὸ μπροστά του στὸ ἀντίθετο μέρος. Γυρίζει ἀπὸ κεῖ τὸ τουφέκι ὁ κυνηγός, ἀλλὰ ὡς νὰ σκοπεύση, ἀκούει γύρω του ἄλλα φτερουγίσματα· βλέπει τὰ περδικόπουλα νὰ πετοῦν δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἐμπρὸς του, πίσω του. Ποῦ νὰ πρωτοσκοπεύση καὶ ποῖο νὰ πρωτοκτυπήσῃ; Στέκεται στὴ μέση στὸ χωράφι μὲ τὸ τουφέκι στὸ χέρι καὶ θυμώνει, γιατί κατώρθωσαν νὰ τοῦ φύγουν μέσ' ἀπὸ τὰ χέρια του τόσες πέρδικες.

— Καλὰ τὰ καταφέραμε! εἶπε ὁ πέρδικος ὅταν εἶδε τὴ μάννα καὶ τὰ παιδιά του γλυτωμένα ἀπὸ τὸν κίνδυνο. Πᾶμε τώρα νὰ τσιμπήσωμε κανένα σταφύλι. Καὶ ἄρχισε νὰ τραγουδῇ μὲ ὅλη του τὴ δύναμη.

— Ποῦ ἦσουν πέρδικα γραμμένη,
κι ἦρθες τὴν ἀγῆ βρεμένη;

— Ἡμουννα πέρα στὰ πλάγια,
στις δροσιές καὶ στὰ χορτάρια.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

— *Τί ἔτρωγες πέρα στὰ πλάγια,
στὶς δροσιές καὶ στὰ χορτάρια;
— "Ετρώγα τὸ Μάη τριφύλλι
καὶ τὸν Αὔγουστο σταφύλι.*

10. — Για σιγώτερα, εἶπε ἡ πέρδικα μὲ θυμό. Καλὰ εἶναι τὰ σταφύλια καὶ τὰ τραγούδια, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πὼς ἐδῶ ἔχουμε περισσότερο κίνδυνο.

— Δίκαιο ἔχεις. Κυνηγοὶ ἔρχονται, εἶπε ὁ πέρδικος. Ἐπήδησε σ' ἓνα σωρὸ χῶμα κι ἐκοίταξε γύρω: Οὐ! οὐ! . . . ἐφώναξε. Ἐνας, δύο, τρεῖς, τέσσερες· ἀπ' ὅλα τὰ μέρη μᾶς ζώνουν! λουφάξετε στὸ χῶμα κ' ἔτοιμοι· τὸ παιγνίδι τὸ ξεύρετε. . . Ὅποιος σωθῇ ἀπὸ μᾶς ἀπόψε, ἐσώθῃ· στὴν περδικόβρυση θὰ σμιῶμε. . .

Καὶ ὅταν ἔννοιωσε τοὺς κυνηγοὺς κοντὰ του, ἔβγαλε μιὰ δυνατὴ φωνὴ κ' ἐπέταξε μπροστά τους. Εὐθὺς ἔκαμε τὸ ἴδιο ἡ πέρδικα καὶ τὰ περδικόπουλα. Ὁ ἀέρας ἐγέμισε ἀπὸ τσιτσιρίσματα καὶ φτερουγίσματα. Ἀλλὰ μαῦροι ἴσκιοι ἐφάνηκαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ὅπως ὅταν τινάζεται φρουρνέλο, καὶ τὴν ἴδια στιγμή ἀκούστηκαν πολλὲς τουφεκιές καὶ γαβγίσματα σκυλῶν καὶ πρόσχαρες φωνὲς ἀνθρώπων:

— Νά το! ἔπεσε στὸ στρατόνι. . .

— Κάτω ἀπὸ τὸ κλῆμα εἶναι!

— Κρύφθηκε στὰ χορτάρια.

— Γὰβ-γάφ, γὰβ-γάφ! . . .

11. Ὅταν ἐσουρούπωσε καλὰ, στὴν περδικόβρυση κάθονται συλλογισμένοι καὶ ἀνήσυχοι ὁ πέρδικος μὲ τὴ γυναῖκα του. Κοιτάζουν δεξιὰ, κοιτάζουν ἀριστερά, ἐμπρὸς καὶ πίσω των, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἔβλεπαν νὰ

τοὺς παρηγορήσῃ. Βγάζουν κάποτε κάποτε μιὰ φωνὴ δυνατὴ σὰν παράπονο καὶ σὰν παράκλησι, σὰ νὰ ἔλε-
γαν στὰ παιδιά τους νὰ τοὺς λυπηθοῦν καὶ νὰ φανε-
ρωθοῦν. Ἀλλὰ καὶ στὴ φωνή τους καμμιὰ ἀπόκρισι.

— "Αδिका περιμένουμε, κατημένη, εἶπε ὁ πέρδικος·
πᾶμε νὰ φύγουμε ἀποδῶ. Ὁ χειμῶνας ἔρχεται καὶ
μαζί του τὸ χιόνι. Σὲ λίγο θ' ἀναγκασθοῦμε νὰ σπά-
ξωμε μὲ τὸ ράμφος τὰ κρούσταλλα γιὰ νὰ εὐρίσκωμε
τοὺς σπόρους. Καιρὸς νὰ κατέβωμε στὶς κοιλάδες καὶ
νὰ σκεφθοῦμε γιὰ νέα φωλιά.

— "Ὁχι· ἄς καθήσωμε λίγο ἀκόμη. Ἡ καρδιὰ τῆς
μάννας δὲν γελιέται. Δὲ γίνεται· κάποιο θὰ ἔλθῃ νὰ μᾶς
εἰπῇ τί ἀπόγιναν.

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὸ λόγο της καὶ ἀκού-
σθηκε ἐκεῖ κοντὰ ἓνα ἑλαφρό· τσίτου τσίτου, κ' ἓνα φτε-
ρούγισμα ἀδύνατο σὰν ξεψύχισμα. "Ἐτρεξαν ἐκεῖ καὶ
εἶδαν τρία περδικόπουλα· ἄλλο μὲ σπασμένο τὸ πτερόν
καὶ ἄλλο γεμᾶτο αἵματα.

— Τ' ἄλλα; τί ἐγίνηκαν τ' ἄλλα; ἐρώτησε μὲ λα-
χτάρα ὁ πατέρας τὴν ὥρα ποὺ ἡ μάννα τὰ ἔφαχνε
τρυφερὰ κ' ἐκοίταξε ἀνήσυχα τὴν πληγὴ των.

— "Ὅλα πᾶνε! ὅλα ἔμειναν στὸν τόπο! ἐφιθύρσις
τὸ ἓνα περδικόπουλο μὲ βαρὺ ἀνασασμό. Ἐμεῖς ἐγλυ-
τώσαμε. "Αχ, κ' ἐγὼ σὲ λίγο σᾶς ἀφήνω. "Ἐχω σκάμ
στὸ κορμί.

"Ἐγειρε τὸ κεφάλάκι του, ἔπαιξε δυὸ-τρεῖς φορὲς
ἀκόμη τὰ ματάκια του καὶ ἄνοιξε τὸ στόμα του νὰ πάρῃ
δροσερὸν ἀέρα στὰ φλογισμένα σωθικά του. "Ἐπειτα
τὸ ἔκλεισε γιὰ πάντα. Ὁ πατέρας ἔσκυψε τὸ κεφάλι
στὸ στῆθος του καὶ ἔμεινε θλιμμένος.

— "Αχ ἄμοιρα! εἶπε κλαίοντας ἡ πέρδικα. Σᾶς ἐφύ-
λαξα ἀπὸ τ' ἀγρίμια· ἀλλὰ πῶς νὰ σᾶς φυλάξω ἀπὸ τὸ
θεριὸ τὸν ἄνθρωπο!

56. Ἡ πέριδικα.

Βόσκουν οἱ ἄλλες πέριδικες ἢ λούζονται στ' αὐλάκι
καὶ μιὰ στὰ νύχια περπατεῖ, ἀπάνω σὲ κοιτρῶνι
καὶ γέρονει πίσω καὶ τηρᾷ μικρὸ ἓνα περδικάκι
καὶ πότε τοῦ γλυκομιλεῖ καὶ πότε τὸ μαλώνει.

— "Αχουν τῆς μάννας τὴ λαλιὰ κι ἀνέβα στὸ λιθάρι
γιατὶ ἡ καρδιά μου λαχταρᾷ, μονάκριβο πουλί μου
— Για ἰδέ, μαννούλα, τὸ νερὸ ποὺ βρέχει τὸ θυμάρι
γὰ ἰδέ τὰ συνομήλικα πῶς παίζουν ἀντικρὺ μου;

— "Εχουν οἱ μάννες τους πολλὰ, ἔλα, πουλί, κοντά μου
κ' εἶδα τὸν ἴσκιω γερακιοῦ ἐδῶ σιμὰ στ' αὐλάκι.

— Πᾶμε, μαννούλα, στὰ νερὰ γὰ βρῶ τὴ συντροφιά μου,
αὐτὸ ἦταν σύννεφο μικρὸ, δὲν ἦτανε γεράκι.

Κι ὁ ἴσκιος πάλι φάνηκε ἀπάνω στὰ λιθάρια
καὶ κατεβαίν' ἡ πέριδικα ζητώντας τ' ἀκριβό της·
κι αὐτὲς ποὺ ἦταν στὸ ρίζωμα, τρυπώσαν στὰ θυμάρια,
ἐξεῖθε ὁ ἴσκιος πέρασε τοῦ γερακιοῦ προδότης.

Κι ἀκούστη ἓνα φτερούγιασμα, μιὰ ταραχή, μιὰ ἀντάρα
— ὁπούχει τὸ μονάκριβο, ἔχει πικρὴ τὴν τύχη —
σκούζει, χτυπιέται ἡ πέριδικα μὲ τρόμο, μὲ λαχτάρια,
καὶ τ' ἀκριβό της σπαρταρᾷ στοῦ γερακιοῦ τὸ νύχι.

57. Λίγο ἔλειψε νὰ χάσῃ τὴ ζωὴ της.

1. Οἱ νέες μέλισσες μιᾶς κυψέλης ἐκάθισαν ἡ μία ἐπὶ τὴν κορυφὴ τοῦ κελλιοῦ της. Οἱ ἄλλες, ποὺ τὶς ἔτρεφαν μὲ κίτρινη ἀνθόσκηνη ζυμωμένη μὲ μέλι, τοὺς ἐκαθάριζαν τὰ πτερὰ καὶ τὶς ἐσυμβούλευαν νὰ ἀκολουθήσουν τὶς μεγάλες καὶ νὰ προσέχουν πῶς νὰ κάθονται ἀπάνω στὰ λουλούδια· πῶς νὰ ρουφοῦν μὲ τὴν προβοσκίδα των τὸ μέλι καὶ νὰ παίρνουν τὴν ἀνθόσκηνη στὰ πόδια των, καὶ πῶς νὰ ὑπερασπίζονται στὴν ἀνάγκη, τὴν ζωὴν των μὲ τὸ κεντρί των.

Μιὰ ἀπ' αὐτές, ἡ Χρυσούλα, ἦτο ἀνυπόμονη νὰ πετάξῃ καὶ νὰ ἰδῇ τὸν ὠραῖον κόσμον. Εἶχεν ἀποφασίσῃ νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὶς ἄλλες καὶ νὰ πετάξῃ μόνη της. Δὲν ἤθελε ν' ἀκούῃ τὴ συντροφισσα, ποὺ θὰ τὴς ἔδιναν γιὰ ὁδηγόν, νὰ τῆς λέγῃ: — Πρόσεξε τοῦτο καὶ ἐκεῖνο· φύγε ἀπὸ ἐκεῖ· ἔλα μαζί μου καὶ τὰ παρόμοια.

2. Τὸ πρωτὶ λοιπόν, μόλις ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν κυψέλη ἐθαμπώθηκε γιὰ λίγο ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Γρηγόρα ὁμως ἐσυνήθισε καὶ ἄρχισε νὰ πετᾷ ὅλο καὶ πιὸ γρηγορώτερα, καὶ δὲν ἄργησε νὰ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὶς ἄλλες καὶ νὰ εὗρεθῇ μόνη.

Ἄρχισε τότε νὰ παρατηρῇ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο καὶ νὰ τὰ ἐξετάζῃ μὲ προσοχή. Τί εἶδε στὴν ἐξοχή, Ἀπρίλη μῆνα, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς εἰπῶ. Μόνον τοῦτο: ἀπὸ τὴ χαρὰ της ἐπῆρε ἀπὸ μερικὰ λουλούδια τόσο μέλι, ὅσο τὴν ἀρκοῦσε νὰ χορτάσῃ τὴν πείνα της. Ἐξέχασε πῶς εἶχε χρέος νὰ παραχορτάσῃ γιὰ νὰ χύσῃ τὸ περισσὸ στὸ κύτταρον τῆς κερήθρας καὶ νὰ μαζεύσῃ καὶ στὰ πόδια της ἀνθόσκηνη. Αὐτὸ ἄφησε νὰ τὸ κάμῃ

ὅταν θ' ἀποφάσιζε νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν κυψέλη της. Τὸ πότε, δὲν τὸ ἐγνώριζε, γιατί εἶχε πάρει ἀπόφασι νὰ μείνῃ ἔξω μέρα νύκτα, ὥσπου νὰ χορτάσῃ τὶς ὁμορφίαι τοῦ κόσμου.

3. Τὸ δειλινὸ τῆς ἴδιας ἡμέρας ἢ Χρυσούλα ἐπερνοῦσε πετώντας ἀπὸ ἓναν κῆπο. Ὁ ἥλιος ἐφώτιζε τὰ δένδρα του ἀπὸ τὰ πλάγια. Εἶχεν ἀνθίσει καὶ τὰ λουλούδια ἔχυναν γύρω γλυκεῖα μυρουδιά. Τί ὥραϊα ποὺ ἦσαν! Πῶς ἔλαμπαν!

Ἡ Χρυσούλα κουρασμένη ἐκάθισε στὸ βατιῶνα, ποὺ ἦτο σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ κήπου κ' ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχο. Ἀπὸ ἐκεῖ ὅμως εἶδε τὸ γιασεμὶ μὲ τὰ λευκά του λουλούδια, κ' ἐδοκίμασε νὰ πετάξῃ ὡς ἐκεῖ. Ἀλλὰ ἐννοίωσε κάτι τὶ παράδοξο στὸ πρόσωπό της καὶ στοὺς ὤμους της. Δὲν ἄργησε νὰ ἐννοήσῃ πῶς δὲν ἠμποροῦσε νὰ κινήσῃ τὶς φτεροῦγες της ἐλεύθερα, κι οὔτε τὰ πόδια της καὶ τὶς κεραῖες της. Κάποια μυστικὴ δύναμι τὴν ἐκρατοῦσε, κ' ἐνόμιζε πῶς θὰ πέσῃ κάτω. Ἀλλὰ δὲν ἔπεσε, ἂν καὶ οἱ φτεροῦγες δὲν ἠμποροῦσαν πιά νὰ κινήθουν· ἐσάλευαν μονάχα. Σιγά, μαλακά, ἀπαλὰ τὶς ἐκινουσε πρὸς τὰ πάνω, τὶς ἐκατέβαζε, τὶς ἐτίναζε δεξιά κι ἀριστερά, σὰν φύλλο, ποὺ ἔπεσεν ἀπὸ τὸ δένδρο καὶ τὸ σαλεύει τὸ ἥσυχο ἀεράκι.

4. Ἐννοίωσε στὸ στήθος της μιὰ λεπτὴ, μακρὰ, πολὺ μακρὰ μεταξένια κλωστή. Γρήγορα καὶ μὲ φόβον τὴν ἐπῆρε μὲ τὰ προστινὰ πόδια της νὰ τὴν πετάξῃ. Ἀλλὰ παρατήρησε ὅτι, ἀντὶ νὰ λυθῇ, ἐκολλοῦσε ἐπάνω της.

Δεύτερη κλωστὴ ὅμοια μὲ τὴν πρώτη ἐπέρασε στὸν

ὦμο της κ' ἐτύλιξε καὶ τὶς δυὸ φτεροῦγες της μὲ τέτοιον τρόπο, πού δὲν ἤμποροῦσε πιά νὰ τὶς σηκώσει. Καὶ παντοῦ, γύρω στὸν αέρα καὶ στὸ σῶμα της, τὴν ἔζωναν ὅμοιες λαμπερὲς κλωστές.

Ἡ μικρὴ Χρυσούλα ἐφώναξε τρομαγμένη, γιατί εἶχε καταλάβει ποῦ εὐρίσκετο καὶ τί ἔπαθε. Ἦτο πιασμένη στὸ δίχτυ μιᾶς ἀράχνης.

Τὴν καημένη τὴ Χρυσούλα. Ἔχασε τὸ θάρρος της κ' ἐκλαίει. Ἐσκουντοῦσε ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ τὶς δεμένες φτεροῦγες της καὶ τὰ πόδια της· ἐφώναζε ὅσο ἤμποροῦσε δυνατὰ κ' ἐζητοῦσε βοήθεια, χωρὶς νὰ ξεύρη ἀπὸ ποιόν. Καὶ μ' αὐτὰ ὅλο κ' ἐτυλίγετο πιὸ πολὺ στὸ δίχτυ.

5. Στὴν ἀπελπισία της ἔβαλε ὅλη της τὴ δύναμι. Κάποια κλωστή ἐκόπηκε, ἀλλὰ παρατήρησε μὲ φρίκη πὼς ὅσο περισσότερο ἐκινεῖτο, τόσο κ' ἐτυλίγετο κ' ἐδέετο πιὸ πολὺ.

Ἐστάθηκε λίγο. Εἶδε τότε πολὺ κοντὰ καὶ κάτω ἀπὸ ἓνα φύλλο τὴν ἀράχνη νὰ κάθεται. Ἦτο μιὰ ἀπὸ τὶς μεγάλες ἀράχνες ποὺ ἔχουν σταυρὸ στὴ ράχη καὶ λέγονται ρογαλίδες καὶ φαλάγγια.

Ἡ τρομάρα τῆς Χρυσούλας δὲν περιγράφεται, ὅταν εἶδε τὴν ἀράχνη νὰ τὴν κοιτάζῃ ἡσυχῇ, ἀλλὰ μὲ λαίμαργα καὶ φλογερὰ μάτια.

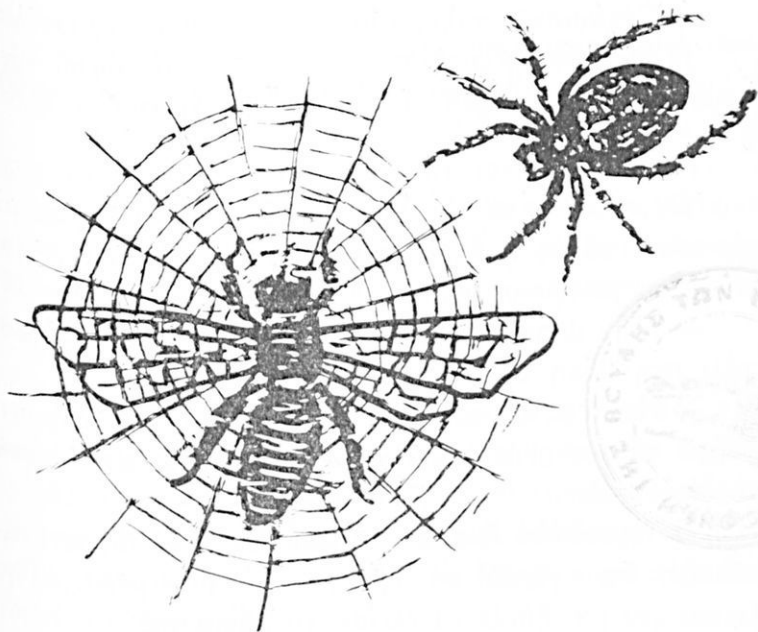
Ἡ Χρυσούλα ἐθύμωσε καὶ ἄφησε ν' ἀντηχήσῃ ἡ καθάρια πολεμικὴ κραυγὴ τῶν μελισσῶν, αὐτὴ ποὺ κάνει τ' ἄλλα ζῶα νὰ τρομάζουν. Ἐλησμόνησε τὸ φόβο κ' ἦτο ἑτοιμὴ νὰ πωλήσῃ ὅσο μποροῦσε πιὸ ἀκριβὰ τὴ ζωὴ της.

— Ἠσύχασε τῆς ἐφώναξε ἡ ἀράχνη.

— Ἔλα νὰ μὲ σκοτώσῃς· καὶ θὰ ἰδῇς τὶ μπορεῖ νὰ κάμῃ μιὰ μέλισσα.

Ἡ ἀράχνη δὲν ἀπάντησε, ἀλλὰ κατέβηκε γλιστρώντας σὲ μιὰ κλωστή καὶ ἐστάθηκε κρεμασμένη λίγο μακριὰ ἀπὸ τὴ Χρυσούλα.

6. Ἀπὸ ἐκεῖ εἶπε στὴ Χρυσούλα: — Μὲ ποιοῦ διαίωμα μοῦ χαλαῶς τὸ δίχτυ; Τί ζητεῖς ἐδῶ; Δὲν εἶναι

ὁ κόσμος ἀρκετὰ μεγάλος νὰ σὲ χωρέση; Γιατὶ μὲ ἐνοχλῆς;

Ἡ Χρυσούλα ἐνόμισε ὅτι ἡ ἀράχνη δὲν εἶχε κακὸ σκοπὸ καὶ εἶπε: — Συγχώρεσέ με, δὲν ἐπρόσεξα καὶ ἔμπλεξα στὸ δίχτυ σου. Σὲ βεβαιώνω δὲν τὸ ἤθελα.

Ἡ ἀράχνη ἐπλησίασε ἀλλάζοντας τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο τὰ ὀκτὼ μακριὰ πόδια της ἀπάνω στὴν κλωστή. Παράξενο τόσο λεπτὴ κλωστή νὰ βαστᾷ μιὰ τόσο μεγάλη ἀράχνη.

— "Αφησέ με, παρακάλεσε ἡ Χρυσούλα. Θὰ σοῦ δείξω τὴν εὐγνωμοσύνη μου, ὅσο μπορῶ καλύτερα.

— Γι' αὐτὸ ἦλθα, εἶπεν ἡ ἀράχνη κ' ἐχαμογέλασε. Μ' ὅλο της τὸ χαμόγελο ἐφαίνετο ὑπουλη καὶ κακιά.

— "Ετσι ποὺ σπαρταρᾷς μοῦ χαλᾷς τὸ δίκτυ μου. Μεῖνε λίγο ἥσυχη καὶ θὰ σὲ ἐλευθερώσω.

— Εὐχαριστῶ πολὺ, πάρα πολὺ, εἶπε ἡ Χρυσούλα.

Ἡ ἀράχνη ἐπλησίασε πιὸ κοντὰ καί, ἀφοῦ ἐβέβαιώθηκε πόσο στερεὰ εἶχε τυλιχθῇ ἡ Χρυσούλα, εἶπε:

7. — Τί γίνεται τὸ κεντρί σου;

"Ω! πόσο κακιά ἐφάνηκε. Ἡ Χρυσούλα ἔφριξε μὲ τὴ σκέψι, πὼς ἡ ἀράχνη θὰ τὴν ἄγγιζε. "Ομως ἀπάντησε ὅσο μποροῦσε ἥσυχα κ' εὐγενικά.

— Μὴν ἀνησυχῇς γιὰ τὸ κεντρί μου. Θὰ τὸ βάλω πάλι στὴ θήκη του.

— Πολὺν σὲ παρακαλῶ, εἶπε ἡ ἀράχνη. Μεῖνε ἥσυχη καὶ μὲ τὸ κεντρί στὴ θήκη του. Μοῦ ἐχάλασες ἀρκετὰ τὸ δίκτυ μου.

Ἡ Χρυσούλα ἔμεινε ἀκίνητη. Ξαφνικὰ ὅμως ἐχάταλαβε, ὅτι ἐγύριζε σὰ σβούρα στὸ ἴδιο μέρος. Τὴν ἔπιασε ζάλη κ' ἤθελε νὰ κλείσῃ τὰ μάτια της.

Τί συνέβαινε λοιπόν; "Ανοιξε τὰ μάτια της καὶ εἶδε νὰ τυλίγεται ὅλο καὶ πιὸ πολὺ μὲ κλωστή φρεσκοβγαλμένη. "Ω! καὶ πὼς ἐκόλλουσε ἀπάνω της.

— Τὴν ἔπαθα! εἶπε μονάχα μὲ σιγανὴν τρεμάμενη φωνὴ ἡ μικρὴ Χρυσούλα. Τώρα ἐνόησε καλὰ τὴν πανουργίαν τῆς ἀράχνης. Τὴν εἶχε πιάσει ἔτσι, ποὺ δὲν ἔμποροῦσε νὰ ξεφύγῃ. Δὲν ἔμποροῦσε πιά νὰ κινήσῃ οὔτε φτεροῦγες, οὔτε πόδια.

Ὁ θυμὸς της ἔγινε μεγάλη θλίψι κ' ἐχύθηκε στὴν καρδιά της.

— Δὲν ἐπίστευα, εἶπε, πὼς ὑπάρχει τόση κακία στὸν κόσμον. Τώρα πιά μὲ παίρνει στὶς μαῦρες φτεροῦ-
γες τοῦ ὁ θάνατος. Ἔχε γειά, ἤλιε μου χρυσέ. Ἔχετε
γειὰ λουλούδια. Ἔχετε γειὰ συντροφισσές μου! Γιατί
νὰ σᾶς ἀφήσω; Ἔχετε γειά! Πεθαίνω!

8. Ἡ ἀράχνη ἐκάθισε λίγο παρὰμερα, γιατί ἐφο-
βόταν ἀκόμη τὸ κεντρὸ τῆς μικρῆς Χρυσούλας.

— Πῶς εἶσαι, μικρούλα μου; τὴν ἐρώτησε ἡ ἀρά-
χνη περιπαιχτικά.

Ἡ Χρυσούλα σιωπᾷ. Δὲν θέλει νὰ δώσῃ ἀφορμὴ
στὴν ὑποὺλη ἀράχνη νὰ γελάσῃ πιδὸ πολὺ εἰς βάρος της.
Μόνον, ὅταν ἔννοιωσε πὼς δὲν ἤμποροῦσε πιά νὰ
ὑποφέρῃ, εἶπε:

— Σὲ παρακαλῶ, σκότωσέ με.

— Ἡ ἀράχνη σὰν ἀστραπὴ κατέβηκε κάτω γλι-
στρώντας ἀπάνω στὴν κλωστή· τὴν ἐτύλιξε πολλὰς
φορὲς γύρω ἀπὸ ἓνα μικρὸ λιθάρι καὶ τὴν ἔδεσε στερεά.
Ἐπειτα ξανανέβηκε· ἐπῆρε τὸ σχοινὶ ἀπ' ὅπου ἐκρέμετο
καλὰ τυλιγμένη ἡ Χρυσούλα, τὸ ἔσειρε πάρα πέρα καὶ
ἀφοῦ τὸ ἔδεσε, εἶπε:

— Ἐδῶ θὰ σὲ ξεράνῃ ὁ ἥλιος καὶ δὲν θὰ μοῦ φο-
βίζεις τοὺς ἄλλους ποὺ πρέπει νὰ πέσουν στὸ δίχτυ μου,
οὔτε θὰ ἔχω τὸ φόβο μὴ σὲ ἀρπάξῃ κανένα πουλί. Δὲν
εἶναι δίκαιο νὰ μοῦ ἀρπάζουν ἄλλοι τὸ κυνήγι μου.

10. Ἐτσι ἔμεινε κρεμασμένη κοντὰ στὴ γῆ καὶ μέσα
στὸ βατιῶνα ἡ Χρυσούλα, μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω.
Ἐφώναζε, ὅσο ἤμποροῦσε: βοήθεια! Ἀλλὰ ποιὸς νὰ
τὴν βοηθήσῃ;

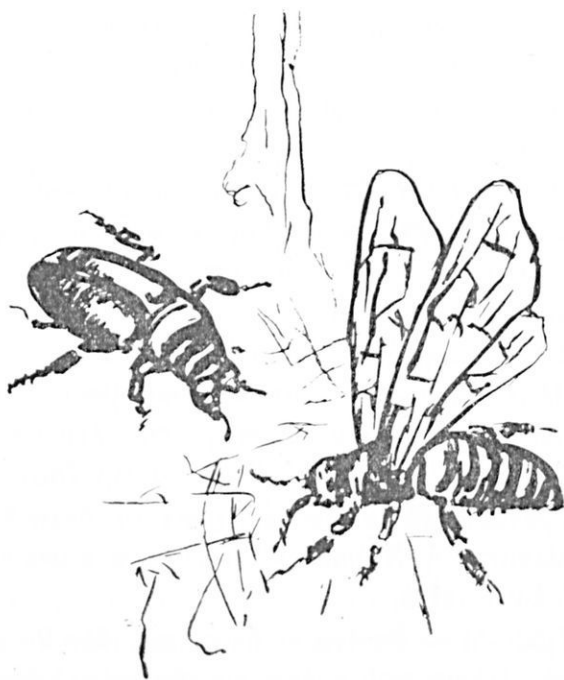
Μέσα στὴν ἀπελπισία της ἄκουσε νὰ περνᾷ κά-

ποιος κάτωθι της σουρτά. Βοήθεια! ἐφώναξε.

— Ποιὸς εἶσαι ἐσύ, πὺν φωνάζεις;

— Εἶμαι ἡ μικρὴ Χρυσούλα, ἡ μέλισσα.

— Ἄ, ναί· ἄκουσα τὸ πρῶτ' μερικὲς μέλισσες νὰ σὲ φωνάζουν, κ' ἔπειτα νὰ κλαῖνε πὺν σ' ἔχασαν.

᾽Ω, τί βλέπω: Ἡ κυρὰ ἀράχνη σ' ἔχει καλὰ δεμένη· Ἐγὼ εἶμαι ὁ μεγάλος σκάθαρος.

— ᾽Ω, καλέ μου σκάθαρε, παρακάλεσε ἡ Χρυσούλα, λυπήσου με. Ἄν θέλῃς, μπορεῖς νὰ κόψῃς τὶς κλωστές, πὺν μ' ἔχουν ἔτσι δεμένη;

— Θέλει καὶ ρῶτημα; ἀπάντησε ὁ σκάθαρος. Καὶ θέλω καὶ μπορῶ. Ἐχω κάτι ψαλίδες, πὺν κόβουν ξύλα καὶ ὄχι τὶς τιποτένιες κλωστές τῆς ἀράχνης.

10. Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτά, ἀνέβηκε στὸ φύλλο, ἔκοψε τὰ δύο σχοινιά ποὺ ἐκρατοῦσαν δεμένῃ τὴ Χρυσούλα, καὶ ἔπεσαν καὶ οἱ δύο τους, καὶ ἐκυλίστηκαν κάτω.

— Ἡ ἀρχὴ ἔγινε, εἶπε ὁ σκάθαρος. Μὰ ἐσὺ τρέμεις, μικρούλα μου. ὦ, πόσο κίτρινη εἶσαι. Τόσο φοβάσαι τὸ θάνατο; Ἐγὼ οὔτε καὶ τὸν συλλλογίζομαι. Ἄς εἶναι. Γιὰ νὰ σ' ἐλευθερώσω, πρέπει νὰ κόψω καὶ τ' ἄλλα νήματα.

Ἡ Χρυσούλα δὲν ἠμποροῦσε νὰ μιλήσῃ. Στὰ μάγουλά της τώρα ἐκυλοῦσαν λαμπερὰ δάκρυα χαρᾶς. Θὰ τὴν ἐλευθέρωνε ὁ καλὸς σκάθαρος. Θὰ ξαναπετοῦσε στὸ φῶς τοῦ ἡλίου· θὰ ἐξοῦσε!

ὦ! φρίκη! Εἶδε τὴν ἀράχνη νὰ κατεβαίνει.

— Ἐρχεται ἡ ἀράχνη, τὸ νοῦ σου! εἶπε ἡ Χρυσούλα.

Ὁ σκάθαρος χωρὶς νὰ ταραχθῇ, ἐξακολούθησε νὰ κόβῃ τὰ νήματα.

— Τί κάνεις αὐτοῦ, κακοῦργε; εἶπε ἡ ἀράχνη.

— Μὴν κινηθῇς, κυρά μου, σὲ παρακαλῶ, ἀπάντησε ὁ σκάθαρος. Νὰ μὲ ἀφήσης ἡσυχά νὰ κάμω ὅ,τι μοῦ ἀρέσει. Τὸ παραμικρὸ δυσάρεστο λόγο νὰ μοῦ εἰπῇς, θὰ σοῦ κάμω κοιμάτια τὸ δίχτυ.

11. Τὶ νὰ κάμῃ ἡ ἀράχνη. Μὲ τὸ μεγάλο σκάθαρο δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὰ βάλῃ. Ἀνέβηκε λοιπὸν πιὸ ἀπάνω καὶ ἄρχισε νὰ διορθώνῃ τὸ δίχτυ της.

Στὸ ἀναμεταξὺ ὁ σκάθαρος ἔκοψε τὰ νήματα καὶ ἐλευθέρωσε τὴ Χρυσούλα. Αὐτὴ, ἂν καὶ δὲν εἶχε συνέλθῃ ἀκόμη ἀπὸ τὴν τόση τρομάρα, διώρθησε ἀργὰ μὲ τὰ πόδια της τὶς φτεροῦγες της καὶ ἐπέταξε. Πρωτοῦ νὰ φύγῃ, εἶπε:

— Ποτὲ μου δὲν θὰ λησμονήσω, καλέ μου σκάθαρε, ὅτι μοῦ ἔσωσες τὴ ζωή.

— Δὲν ἀξιζεῖ τὸν κόπο, ἀπάντησε ὁ σκάθαρος. Ἔτσι συνηθίζω ἐγὼ νὰ κάμνω. Μόνον τὸ πάθημα νὰ σοῦ γίνῃ μάθημα. Εἶναι μακρυνὰ ἡ κυψέλη σου;

— Ὅχι· πρὶν νὰ πέσῃ ὁ ἥλιος θὰ φθάσω. Σ' εὐχαριστῶ καὶ πάλι. Ποτὲ δὲν θὰ σὲ λησμονήσω. Γειά σου!

— Γειὰ γάλης, Χρυσούλα. Στὸ καλὸ!

58. Τὸ λιβάδι.

Σὰν ἀπὸ τρελλὸ ζωγράφου χρώματα
σκόρπια καὶ χυμένα δίχως τάξι,
ἀπλώνονται τ' Ἀπρίλη τ' ἀγριολούδουδα
στὸ ὀλοπράσινο τῆς χλόης μετὰξι.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἄκαρπα καὶ ἀνώφελα·
ζώντας ἀπὸ μιὰν ἀγρὴ ὥς τὸ βράδυ,
τὸ καθένα χόρια εἶν' ἓνα τίποτε·
καὶ μαζὶ ὅλα κάνουν τὸ λιβάδι.

Τὸ λιβάδι! τὸ ὄνειρο τῆς μέλισσας
καὶ τῆς πεταλούδας πανηγύρι!
Τοῦ πουλιοῦ ἢ λαχτάρα! Τὸ ξαπόστιαμα
τοῦ κορμιοῦ μας, ἂν θέλῃ ν' ἀπογείρη.

59. Ἡ ἐξοχή.

Σκῆνοι, καὶ πεῦκα καὶ χαμόκλαδα
πυκνὰ στολίζουν τοῦ βουνοῦ τὴν ράχη.
Κάτω νερὰ καθάρια καὶ τρεχούμενα,
ἀπάνω ἡλιοκαμένοι καὶ ἄγριοι βράχοι.

*
* *

Στὰ πόδια του σαρακωμένες γέριζες
ἐλιές μεσιτώνουν τοῦ καρποῦ τὰ πλήθη,
καὶ γύρω του ἀμπέλια καταπράσινα
ὑπόσχονται τῶν πόνων μας τὴν λήθη.

*
* *

Ὁ ἥλιος τοῦ μεσημεριοῦ χρυσόφωτος
κόσμους ἐντόμων, νέους κόσμους, πλάθει
καὶ συντροφεύει ὁ βόμβος ὁ μονότονος
τῆς μέλισσας, πὺν τριγυρνᾷ στ' ἀγκάθι.

*
* *

Ἀργὰ τὸ δεῖλι, στοῦ ἥλιου τὸ βασίλειμα,
σκορπίζουν γύρω τὰ φτερὰ τοῦ ἀγέρα
γαβγίσματα σκυλιῶν, ἀρνιῶν βελάσματα
καὶ στεναγμοὺς ἀπὸ βοσκοῦ φλογέρα.

*
* *

Κι ὅλα μαζί, καὶ θάμνοι καὶ χαμόκλαδα
καὶ μέλισσες, καὶ ἀρνιά, καὶ ἐλιές, καὶ ἀμπέλια
κοιμοῦνται μὲ τοῦ γκιώνη τὸ παράπονο,
ξυπνοῦν μὲ τοῦ κορὺδαλοῦ τὰ γέλια.

60. Ψάρεμα στὸ βουνό.

1. *Ποιὸς εἶδε ψάρια στὸ βουνό
καὶ θάλασσα σπαρμένη;*

Ἔτσι ἀρχίζει ἓνα δημοτικὸ τραγούδι γιὰ νὰ δείξῃ πὼς καὶ τὰ δυὸ εἶναι ἀδύνατα.

Μιὰ παροιμία λέγει πὼς ὅταν εἶναι κανεῖς πολὺ πλούσιος, εὐρίσκει καὶ στὸ βουνὸ ψάρια· ὅχι ὅμως καὶ νὰ τὰ ψαρέψουν στὸ βουνό.

Καὶ ὅμως τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου.

Ἰούλιο μῆνα εὐρέθηκα στὰ Τρίγκαλα τῆς Θεσσαλίας. Δὲν ἔβλεπα τὴν πεδιάδα ποὺ ἐγνώρισα τὸν Ἀπρίλη ὅμοια μὲ πράσινη θάλασσα, ἀλλὰ μιὰν ἔρημο, ποὺ ὁ λίβας ἔπνιγε ζῶα καὶ ἀνθρώπους.

Ἐκεῖ ποὺ ἐτοιμαζόμουν νὰ φύγω, ἓνας φίλος μου τυρέμπορος μοῦ εἶπε:

— Ἀπάνω στὸν Πίνδο, ἀκριβῶς στὴν κορυφή, τώρα ἐπῆρε ἄνοιξι. Ἔρχεσαι μαζί μου; Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δροσιὰ θὰ ἰδῇς καὶ κάτι ἀπίστευο γιὰ ὅσους δὲν τὸ ἰδοῦν μὲ τὰ μάτια των. Θὰ βάλωμε νὰ μᾶς ψαρέψουν ἐκεῖ ψάρια νοστιμώτατα.

— Ἀστειεύεσαι; Εἶναι καιρὸς μὲ τέτοια ζέστη γιὰ ἀστεῖα;

— Ἐλα νὰ ἰδῇς! μοῦ ἀπάντησε.

2. Ἀπὸ περιέργεια περισσότερη, παρὰ γιὰ νὰ φάγω νόστιμα ψάρια, ἐδέχθηκα καὶ τὸ ἄλλο πρωὶ ἐξεκινήσαμε μὲ ἀμάξι. Ἐπειτα ἀπὸ σαράντα σχεδὸν χιλιόμετρα, ἐφθάσαμε στὰ ὑψώματα τοῦ Πίνδου. Ἀπὸ ἐκεῖ μὲ δυνατὰ ζῶα ἀρχίσαμε ν' ἀνεβαίνουμε. Πρέπει νὰ διατρέξωμε ἄλλα ἑκατὸν δέκα χιλιόμετρα.

Ἡ βλάστησι εἶναι ἀφάνταστη. Στὴν ἀρχὴ περνοῦμε δάση ἀπὸ βελανιδιῆς καὶ καστανιῆς. Ὅσο ἀνεβαίνομε ὁμῶς ὑψηλότερα, λιγοστεύουν οἱ βελανιδιῆς καὶ οἱ καστανιῆς καὶ ἀρχίζουσιν οἱ ὄξυες καὶ τὰ ἔλατα. Σὲ λίγο ἀπαντοῦμε μόνον ἔλατα.

Στὶς βαθιεῖς χαράδρες ἀκούονται ἄφθονα νερά, τὰ νερά τῶν παραποτάμων τοῦ ποταμοῦ Ἀχελώου. Αὐτὰ μεταφέρουν καὶ τὴν ξυλεία πρὸς ἐτοιμάζουν οἱ ὑλοτό-

μοι ἐκεῖ ὑψηλά. Οἱ ὑλοτόμοι δὲν κάμνουν τίποτε ἄλλο, παρὰ ν' ἀκολουθοῦν τὴν ξυλεία μὲ κοντάρι, μήπως σκαλώση σὲ βράχο ἢ στενὸ πέραμα.

Τὸ δάσος ἀποτελούμενο μόνον ἀπὸ ὑψηλὰ καὶ πυκνὰ ἔλατα ἄρχισε νὰ μᾶς στενοχωρῇ μὲ τὴ μονοτονία τοῦ αὐτῆ. Σὲ λίγο ὁμῶς ἐφθάσαμε σὲ ἀνοιχτὸ ὄροπέδιο. Εἶναι σκεπασμένο ἀπὸ θάμνους καὶ γλὴ ψιλή· εἶναι ἔξοχος βοσκότοπος. Παντοῦ πρόβατα καὶ βοσκοί.

3. Τέλος ἀντικρύσαμε τὸ χωριό, ὅπου θὰ ἐμέναμε. Οἱ στέγες τῶν σπιτιῶν εἶναι σκεπασμένες μὲ πλάκες

καὶ κατασκευασμένες πολὺ ὀρθές, γιὰ νὰ γλιστροῦν τὰ χιόνια τὸν χειμῶνα.

Ἐκεῖ ἡ ζωὴ ἀρχίζει τὸν Ἰούλιο μῆνα. Συγκεντρώνονται τὰ κοπάδια γύρω ἀπὸ τὰ τυροκομεῖα, ὅπου παρασκευάζουν τὸ περίφημο παχὺ κασέρι τοῦ Πίνδου. Τὸ ἀποθηκεύουν ἐκεῖ ἕως τὸν Ὀκτώβριο. Τότε μεταφέρεται τὸ κασέρι εἰς τὸν τόπον τῆς καταναλώσεως καὶ ὅλοι φεύγουν: βοσκοί, τυροκόμοι, γεωργοὶ καὶ κατεβαίνουν στὶς πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας.

Ἐκεῖ ὑψηλὰ ὑπάρχουν καὶ ἄφθονες καρυδιές. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κατοικία τοῦ τυρεμπόρου, ἀληθινὸ μέγαρο, ἔχει πόρτες καὶ παράθυρα καὶ ἐπιπλα ἀπὸ τὸ πολυτιμὸ ξύλο τῆς καρυδιᾶς.

Στὸ τραπέζι, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα, μᾶς ἔφεραν καὶ τὰ νοστιμώματα ψάρια τηγανισμένα μὲ βούτυρο καὶ ἀπάνω σὲ ἄγριο κάρδαμο.

Ἀκόμη δὲν ἐπίστευα, ὅτι ὑπάρχουν ἐκεῖ ἀπάνω ψάρια, κ' ἤθελα νὰ ἰδῶ νὰ τὰ ψαρεύουν. Ἀλλά, ἐπειδὴ ἤμουν πολὺ κουρασμένος, εἶχα τὴν ὑπομονὴ νὰ περιμένω τὴν ἄλλην ἡμέρα.

Τὸ βράδυ μὲ ἐσκέπασαν μὲ τρεῖς βαρεῖες μάλλινες κουβέρτες, καὶ πρώτη φορὰ μοῦ ἦτο εὐχάριστο τόσο βάρος· τόσο δυνατὸ εἶναι τὸ ψῦχος ἐκεῖ ἀπάνω Ἰούλιο μῆνα.

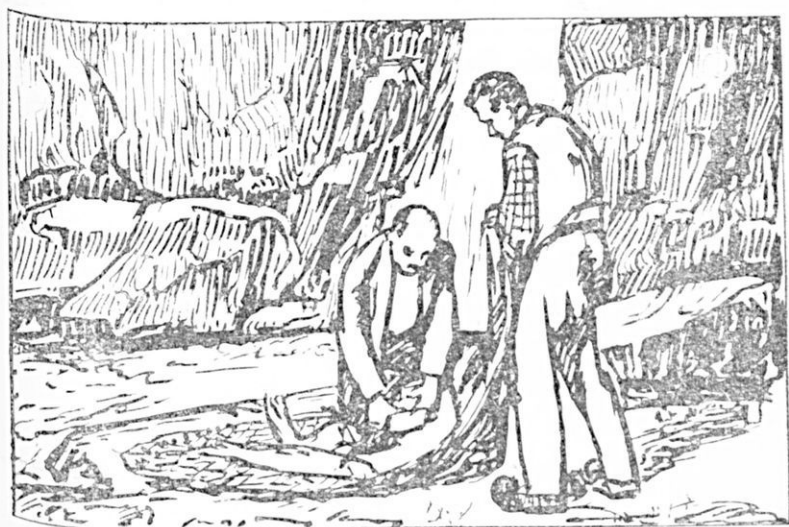
4. Τὸ πρωὶ ὁ φίλος μου τυρέμπορος μοῦ εἶπεν, ὅτι τὰ ψάρια, ποὺ ἐφάγαμε, ἦσαν πέστροφες καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ποὺ θὰ μὲ ὀδηγοῦσε στὸ ψάρεμα μ' ἐπερίμενε.

Κατέβηκα καὶ ἐπαρακάλεσα τὸν ἄνθρωπο, ποὺ μὲ ἐπερίμενε, νὰ μοῦ δώσῃ κ' ἐμένα ἓνα καλάμι μὲ ἀγκίστρι δεμένο σὲ τρίχα, καὶ δολωμένο μὲ σκουλήκι.

— Αὐτὰ ἐμεῖς ἐδῶ δὲν τὰ ξεύρομε, μοῦ εἶπε. Ἀκούθησέ με καὶ θὰ ἰδῇς πῶς τὶς πιάνομε ἐδῶ τὶς πέστροφες.

Ἐκατηφορήσαμε καὶ εὐρήκαμε ἕναν καταρράκτη. Ἐκεῖ ἄπλωσε ἕνα τεντωμένο δίχτυ κ' ἔπесαν μέσα ἀρκετὲς πέστροφες.

Ὡ τὰ χαριτωμένα ψάρια! Μακρουλά, κομπὰ καὶ μὲ

χρωματισμοὺς ὠραιότατους. Ἡ ράχη τοὺς ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ μενεξέ μὲ ζωηρὲς μαῦρες βούλες. Στὰ πλευρά των καὶ στὸ κάτω μέρος οἱ βούλες εἶναι κατακόκκινες. Τὰ φτερούγια καὶ ἡ οὐρὰ εἶναι ποικιλόχρωμα.

Οἱ πέστροφες ἀρχίζουν ἀπὸ τὶς πηγὲς καὶ προχωροῦν πρὸς τὰ κάτω. Ἀλλὰ δὲν θέλουν νὰ κατεβοῦν πολὺ χαμηλὰ καὶ ἐπιστρέφουν πάλι πρὸς τὶς πηγές. Καὶ πῶς ἀνεβαίνουν, ὅταν συναντήσουν καταρράκτη; Πηδοῦν σὲ ὕψος ἀπίστευτο· ἕως ὁκτὼ μέτρα.

5. — Τώρα, μοῦ εἶπε ὁ ψαρᾶς τοῦ βουνοῦ, νὰ μὲ ἰδῆς πῶς θὰ πιάσω τὶς πέστροφες μὲ τὰ χέρια μου. Ἀλλὰ μὴ βιάζεσαι ὥσπου νὰ πάρη ὁ ἥλιος καλὰ, νὰ κρυφθοῦν οἱ πέστροφες, γιατίι τώρα γυρίζουν ἀκόμη στὴ βοσκή.

Ἐφθάσαμε σὲ μιὰ θέσι, ὅπου μετὰ ἕναν καταρράκτη ἐσχηματίζετο μιὰ μεγάλη λεκάνη, πλατειὰ ὡς ἑξὶ μέτρα, ὅμοια μὲ πάρα πολὺ μικρὴ λίμνη. Ὁ ψαρᾶς ἔβγαλε τὰ ροῦχα του καὶ ἐμπῆκε μέσα. Ἀρχισὲ νὰ ψάχνη τοὺς πιὸ βαθεῖς λάγκκους τοῦ βυθοῦ. Κάποτε ἔκαμε μιὰ βουτιά καὶ ἐβγῆκε κρατώντας στὸ κάθε χέρι σφιχτά, μὲ τὰ δάκτυλα περασμένα στὰ σπάρραχνα, ἀπὸ μιὰ πέστροφα. Ἦσαν ἀρκετὰ μεγάλες, ὡς μιὰ ὀκά.

Τοῦ εἶπα τότε νὰ ντυθῇ, γιατίι εἶδα ὅ,τι ἤθελε νὰ ἰδῶ. Δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ βασανισθῇ περισσότερο μέσα σ' ἐκεῖνα τὰ ψυχρότατα νερά.

61. Στὸν πλάστη τοῦ κόσμου.

Λειβάδια, ποτάμια περνώντας καὶ δάση
δὲν ξεύρει ἡ καρδιά μου καὶ τί νὰ θαυμάσῃ·
Τὰ βλέπω, κ' ἐντός μου
πετᾶ ὁ λογισμός μου
στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου.

Ἡ αὐγούλα δροσάτη κι ἀγνή σὰ ροδίση
Ποιὸ χέρι διαβαίνει ἀπάνω ἀπ' τὴ Χτίση;
Τὸ ξεύρω κ' ἐντός μου
πετᾶ ὁ λογισμός μου
στὸν πλάστη τοῦ κόσμου.

Στὰ βάθη ποὺ τρέμει μισάφαντο ἀστέρι
κ' ἐκεῖ κυβερνήτης τὸ πάνσοφο χέρι.
Τὸ ξέρω, κ' ἐντός μου
πετᾶ ὁ λογισμός μου
στὸν Πάστη τοῦ κόσμου.

Ὁραῖο, μεγάλο, ποιὰ δόξα, ποιὰ χάρι
δὲν ἔχει ἀπὸ Ἐκεῖνον τὸ σχῆμα της πάρει;
Τὰ βλέπω κ' ἐντός μου
πετᾶ ὁ λογισμός μου
στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου.

Τὸ χρέος ποὺ ἀρχίζω, τὸ χρέος ποὺ τελειώνω
μὲ πίστη, κι ἀγάπη, κ' ἐλπίδα στεριώνω.
Κι ὑψώνεται ἐντός μου
πετᾶ ὁ λογισμός μου
στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου.

Σὰν ἔρθη τὸ βράδυ, πρὶν πέσω στὸ στρώμα
γλυκὰ ν' ἀλαφρώσω τὸ νοῦ καὶ τὸ σῶμα.

Προσεύχομαι ἐντὸς μου
πετᾶ ὁ λογισμὸς μου
στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου.

Στὴ θλίψει, ἂν σπαράξῃ ἡ καρδιά μου βαρειά
μοῦ μένει γιὰ ἐλπίδα καὶ παρηγοριά
νὰ ὑψώνεται ἐντὸς μου
γοργὰ ὁ λογισμὸς μου
στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου.

62. Μοναξιά.

Γνωρίζω ἓνα καλύβι
στὴ ραχούλα ψηλά.

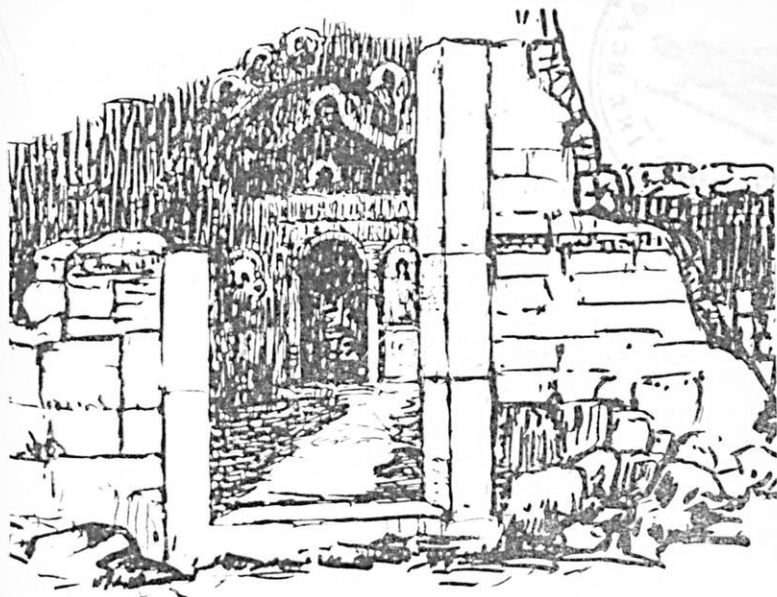
Ἐνας βράχος τὸ κρύβει
καὶ ἀγκαθιά φουντωμένη
τὸ περικοιγυρνᾷ.

Ὡς ἐκεῖ δὲν προβαίνει
τοῦ πολέμου ἡ κραυγή.

Ὁ ὕπνος γλυκὰ σὲ παίρνει
γλυκόνειρα σοῦ φέρνει
καὶ πάλε ἀπ' τὴν ἀρχή.

Τοῦ χωριοῦ ἡ ἐκκλησία
τὸ ἱσκιώνει, καὶ θαρρεῖς,
τὸ σήμαντρο ὕμνωδία
στέλνει γι' αὐτὸ στὰ ὕψη
μὲ τὸ φῶς τῆς αὐγῆς.

Τὸ μέτωπο νὰ σκύψῃ
σὲ θερμὴ προσευχὴ
προσκαλεῖ τὸ παιδάκι
μέσ' ἀπ' τὸ καλυβάκι
στὴν ἁγιασμένη αὐλή.

63. Ἑσπερινός.

Στὸ ρημαγμένο παρεκκλήσι
τῆς ἀνοιξῆς τὸ θεῖο κοντύλι
εἰκόνες ἔχει ζωγραφίσει
μὲ τ' ἀγριολούλουδα τ' Ἀπρίλη.

Ὁ ἥλιος γέροντας στὴ δύση
μπροστὰ τοῦ Ἱεροῦ τὴν Πύλη
μπαίνει δειλὰ νὰ προσκηνήση
κι ἀνάφτει ὑπέρολαμπρο καντήλι.

Σκορπάει γλυκειὰ μοσκοβολιὰ
δάφνη στὸν τοῖχο ριζωμένη
— Θυμίαμα ποὺ καίει ἡ Πίστις.

Καὶ μὰ χελιδονοφωλιὰ
ψηλὰ στὸ νάρθηκα κτισμένη
φέλνει τὸ: Δόξα ἐν ὑψίστοις...

64. Ἑσπερινός.

*Βουβῆς ψυχές, θλιμμένες! Καὶ τ' ἀπόβραδο
προσμένουν τὸ Χριστό μας, ἀπὸ πέρα,
— Ποιὸς ξέρει; ἀπὸ μακρονά. Κ' ἐκεῖνος ἔρχεται
μὲς στὸ θολὸ τοῦ φθινοπώρου ἀγέρα.*

*Μὲ τ' ἅγιο φῶς ἀχνόφεγγο στεφάνι του,
μὲ τὰ θεϊκὰ χαμηλωμένα μάτια.
Μόνος. Καὶ τὰ ξέφυλλα τοῦ στρώνουνε
χρυσὰ χαλιὰ στὰ ἔρμα μονοπάτια.*

*Τοῦ κάμπου τὰ στρουθιά καὶ τὰ πετούμενα,
ποὺ στίς φωλιές κοπαδιαστὰ γυρίζουν,
κι ἅμα τὸν δοῦνε, χαμηλώνουν πρόσχαρα,
χαμοπειτοῦν καὶ τὸν καλωσορίζουν.*

*Ἀνάγια τὸ σκοτάδι, μισοδιάφανο,
μόλις ποὺ τὸν σκεπάζει στήν καπνιά του,
καὶ τὰ γυμνὰ κλαδιὰ σὰ χέρια ὑψώνονται
καὶ δέονται στὸ ἄυλο πέρασμά του.*

*Δέονται σιωπηλά... Κ' ἐκεῖνος ἔρχεται
καὶ σκύβει στίς ψυχές, ποὺ τὸν προσμένουν,
σιγά... πονετικά. Κι ἀργὰ τὰ σήμαντρα
πονετικά κι αὐτὰ σιγοσημαίνουν.*

65. Χριστούγεννα στὰ ξένα.

Σὰν αὐριο τὰ Χριστούγεννα θυμᾶμαι.
Βοριᾶς, κι ἀποβραδὶς ἔχει χιονίσει
καὶ τὸ νερὸ ἦταν κρούσταλλο στὴ βρούση.
Ἀπὸ νωρὶς πλαγιάζω καὶ κοιμᾶμαι.

Νύχτα ἀκόμα, μᾶς ξύπνησαν νὰ πᾶμε
στὴν ἐκκλησιὰ οἱ καμπάνες, πρὶν φωτίση
μὰ κι ὅλο τὸ χωριὸ εἶχε ξυπνήσει.
Κούφιος ὁ ἡχὸς στὰ χιόνια ποῦ πατᾶμε.

Κι ὕστερα ἡ Ἐκκλησιὰ; Φῶτα μεγάλα,
ψαλμοί, μπρὸς στίς εἰκόνες καὶ καντήλια...
Μὰ ἄξαφνα ἐκεῖνα σβηθοῦν. Καὶ φαίνονται ἄλλα

Δάκρυα κι ἀποχαιρετιστῶν μαντήλια
κι οἱ δικοί μου ξεπροβοδοῦν ἐμένα.
— Μαύρη ἀλήθεια! Χριστούγεννα στὰ ξένα...

66. Ὀνειρο πρωτοχροनिᾶς.

Τὸ μάτι μου δὲν τὰ προφταίνει
τὰ τόσα δῶρα στὸ τραπέζι.
— κόσμος ὁλόκληρος νὰ παίξῃ
κι ἡ πῆτα φρεσκοζυμωμένη!

Γιὰ ἰδὲς μπογιές, γιὰ ἰδὲς παιγνίδια!
Ὁ καραγκιόζης μοῦ γελάει,
τὰ στρατιωτάκια μου στὸ πλάι
μὲ ζωντανὰ δὲ μοιάζουν ἴδια;

Νὰ καὶ γλυκά, νὰ τὰ μοιράσω
μὲ τὰ παιδιὰ τ' ἄλλα στήν τάξη.
Ἀπλώνω — μήπως μοῦ τ' ἀρπάξη
κανένας ἄλλος καὶ τὰ χάσω,—

καὶ κοῦμας! Ὅνειρο ἦταν μόνο!
Εἶμαι μεγάλος καὶ σιὰ ξένα!
Νοιώθω τὰ μάτια δακρυσμένα,
νοιώθω ὡς τὰ σπλάχνα νὰ κρυώνω.

67. Στὴν πίστη ἀπάνω στὴν ἐλπίδα.

Μὴ φοβηθῇς τὸ σπίτι ποὺ ἀνοιξε
στὴ γῇ βαθεῖα τὰ θέμελά του.
κι ἄς ἔρθουν χίλιοι ἀνεμοστρόβιλοι
καὶ τὴ σκεπὴ του ἄς ρίξουν κάτω.

Μὴ φοβηθῇς τὸ δέντρο, ποὺ ἀπλώσε
τὶς ρίζες του βαθεῖα στὸ χῶμα
κι ἄς σπάσῃ τὴν κορφή του ὁ ἄνεμος
καὶ τὰ πυκνὰ κλαδιά του ἀκόμα.

Μὴ φοβηθῇς αὐτόν, ποὺ στήριξε
στὴν πίστη ἀπάνω στὴν ἐλπίδα.
Τὸν εἶδα στὴ ζωὴ νὰ μάχεται,
μὰ πάντα ἀνίκητο τὸν εἶδα.

68. Πάσχα στα πέλαγα.

1. Τὸ πλοῖο ὁλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερά, ζητώντας ἀνυπόμονο τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχεν ἄλλο φῶς παρὰ τὰ δυὸ χρωματιστὰ φανάρια τῆς γεφύρας ξεροβόδεξα, ἓνα φανάρι ἄσπρο ἀκτινοβόλο ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι, καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν πρύμνη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ἦσαν ὅλοι ξαπλωμένοι στὶς κοκέτες των· ἄλλοι παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς.

Οἱ ναῦτες καὶ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, ἐκοιμοῦντο στὰ γιατάκια των. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν πηδαλιούχο ὀρθοὶ στὴ γέφυρα, μαῦροι ἴσκιοι σχεδὸν ἑναέριοι, ἔλεγε πὼς ἦσαν πνεύματα καλόγνομα, ποὺ ἐκυβεργοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμωμένων ἀνθρώπων.

2. Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γεφύρας ἐσήμανε μεσάνυχτα. Μεσάνυχτα ἐσήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπανοκτύπημα γοργό, χαρούμενο, ἐπέμενε νὰ ρίχνη τόνους μεταλλικούς, περίγυρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα, καὶ ψηλὰ στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανὸ καὶ νὰ κράζη ὅλους στὸ κατάστρωμα. Καὶ μεμιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο ἐπλημμύρισε ἀπὸ φῶς, ἀπὸ θόρυβο, ἀπὸ ζωή. Ἄφησε τὸ πλήρωμα τὸ γιατάκι του, καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς κοκέτες των.

3. Ἐμπρὸς στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω ἀνυπόμονες ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναυκλήρου οἱ

σαῖτες· ἔφθαναν λὲς τ' ἀστέρια κι ἔπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο, πρασινοκόκκινα πεφτάστερα.

Τὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουπαστὲς ἔλαμπαν ἀπὸ τὰ κεριά σὰν ἐπιτάφιοι. Καὶ δὲν ἦτο τὸ καράβι ἐκεῖνη τὴ στιγμῇ, παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάντηλο, ποὺ ἔφευγε ἀπάνω στὰ νερὰ ὅμοιο μὲ πυροτέχνημα.

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μιὰ μεγάλη σημαία, ἔμοιαζε ἅγια Τράπεζα. Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγὰ καὶ ἄλλο μὲ λαμπροκούλουρα ἦσαν ἀπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρὸς μὲ ἓνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι, ἄρχισε νὰ ψαῖλνῃ τὸ : Χριστὸς ἀνέστη. Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρω του, ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριά στὰ χέρια, ξανάλεγαν τό : Χριστὸς ἀνέστη, ρυθμικὰ καὶ μὲ κατάνυξι.

4. — Χρόνια πολλά, κύριοι!... Χρόνια πολλά, παιδιὰ μου!... Εὐχήθηκε ὁ πλοίαρχος, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες, κι ἔπειτα στὸ πλήρωμα, ἅμα ἐτελείωσε τὸν ψαλμό.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε ! Χρόνια πολλά... ἀπάντησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι ! Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, παιδιὰ ! ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαργαριτάρι ἐφάνηκε στὴν ἄκρῃ τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε !

5. Ἐπειτα ἐπέρασε ἓνας - ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες ἔπειτα τὸ πλήρωμα, ἐπῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκούλουρο καὶ ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα :

— Χριστὸς ἀνέστη!

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος!

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας!

Οἱ ἐπιβάτες ἐπῆγαν νὰ φᾶνε τὴ μαγερίτσα. Οἱ ναῦ-
τες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους ἐτσίγκριζαν τ' αὐγά-
των, ἐγελοῦσαν, ἔτρωγαν λαίμαργα, ἐκαλοχρονίζοντο
σοβαρὰ καὶ περιπαικτικά.

6. Ἐπαψε τὸ καμπανοκτύπημα. Ἐνα ἕνα ἔσβησαν
τὰ κεριά.

Τὸ καράβι ἐβυθίσθηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ
καπετάνιος καὶ ὁ πηδαλιούχος ἀπάνω στὴ γέφυρα,
πνεύματα θαρρεῖς ἐναέρια, ἐξακολουθοῦσαν τὴ δου-
λειά των σιωπηλοὶ καὶ ἄγρυπνοι.

— Λίγο δεξιά!

— Γραμμή!

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο πάλι ἐξακολουθοῦσε νὰ
σχίζει τὰ νερά, ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

69. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπροῦς.

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἀστέρι.
Σύγνεφο, καταχρῖα δὲν ἐπεροῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη,
καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀγέρι,
ποὺ λὲς καὶ λέει μὲς στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα:
Γλυκὰ ἢ ζωὴ, καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς ἀνέστη! Νέοι, γέροι καὶ κόρες
ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι ἐτοιμαστῆτε,
Μέσα στίς ἐκκλησιὰς τίς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτῆτε.
'Ανοίξετε ἀγκαλιὰς εἰρηνοφόρες
ὀμπροστὰ στοὺς ἀγίους, καὶ φιληθῆτε,
φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε: Χριστὸς Ἀνέστη, ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Δάφνες σὲ κάθε πλάκα ἔχουν οἱ τάφοι
καὶ βρόφη ὥραϊα στήν ἀγκαλιὰ οἱ μαννάδες.
Γλυκόφωνα κοιτώντας τίς ζωγραφι-
σμένες εἰκόνες, ψάλλουν οἱ ψαλτάδες.
Λάμπει τὸ ἀσήμι, λάμπει τὸ χρυσάφι,
ἀπὸ τὸ φῶς ποὺ χύνουν οἱ λαμπάδες.
Κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ' τ' ἀγιοκέρι
ὅπου κρατοῦνε οἱ Χριστιανοὶ στὸ χέρι;

70. Προσευχή.

Θεέ, σκορπᾶς τὰ δῶρα σου
βροχὴ σιτὴν οἰκουμένην·
μᾶς περιλάμπεις μ' ἔλεος,
ἢ χάρη Σου μᾶς ραίνει.
Σὺ βράχε, Πύργε, σκέπη μου
εἰσάκουσε τῇ δέησι
ποὺ ἀπ' τὴν καρδιά μου βγαίνει
τὴν πολυπικραμένην.

71. Αἶνος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν Πλάση.

Ὑμνοῦν τὰ οὐράνια τῇ δόξᾳ του αἰῶνια
κι ἡ Πλάση τ' ὀνομά του ὑμνεῖ.
Τὸν εὐλογοῦν τὰ βουνά, τὰ πελάγη, —
ἀκοῦς, θνητέ, τῇ θείᾳ φωνῇ;
Ποιὸς εἶπε σι' ἄστρα τῇ ρύχτα νὰ λάμπουν;
Καὶ ποιὸς στὸν ἥλιο εἶν' ὁδηγός;
Λαμπρὰ τὰ φέγγη, νὰ χαίρει ὁ κόσμος
τὸ δοξασμένο μέγα φῶς;

72. Ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς.

1. Ἐγύριζα μ' ἓνα ἰστιοφόρο ἀπὸ τῆ Λέσβο στὸν Πειραιᾶ. Στὴν ἀρχὴ εἶχαμε καλὸν καιρό. Στὴ μέσῃ τοῦ ταξιδιοῦ ἄρχισε θαλάσσοταραχὴ, πὺν ὅσο πήγαινε καὶ ἐδυνάμωνε. Ὅταν ὁμως ἐπλησιάζαμε στὸ στενὸ ἀνάμεσα Ἀνδρου καὶ Εὐβοίας ἐσκοτείνιασε ὁ οὐρανός, ἀστραπὲς ἔσχιζαν τὰ μαῦρα σύννεφα καὶ βροντὲς ἐτροιχύμιζαν τὸν ἀέρα. Ὁ ἄνεμος οὐρλιαζε στὰ σχοινιά καὶ στὰ κατάρτια. Ἡ θάλασσα ἐχόχλαζε.

Οἱ ἐπιβάτες ἐκλείσθησαν στὶς καμπίνες τῶν πρὸς ὄψωπο τοῦ πλοίαρχου ἐσκυθρόπασε καὶ ἔδινε ἔντονες καὶ κομμένες διαταγές.

2. Ἀπὸ τὴν ὁρμὴ τοῦ ἀνέμου, ἐλύθηκε ἡ μεγάλη κεραία στὸ μεσαῖο κατάρτι. Μὲ κάθε τρόπο ἔπρεπε νὰ δεθῇ, γιὰτὶ ἀλλοιῶς ἐκινδύνευε νὰ βυθισθῇ τὸ πλοῖο.

Ὁ πλοίαρχος ἐπρόσταξε τὸ ναυτόπουλο:

— Πάνω! καὶ ἔδειξε τὴν κεραία, πὺν ἐκρεμόταν. Μὲ τὴ δισύλλαβη αὐτὴ προσταγὴ τὸ ναυτόπουλο, παιδὶ ὡς δεκαπέντε χρονῶν, ἐνόησε τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ.

— Ἀμέσως! εἶπε καὶ κατέβηκε στὴν καμπίνα του.

— Μαθιέ! ἀκούσθηκε θυμωμένη ἡ φωνὴ τοῦ πλοίαρχου. Ἐπειτα μὲ μαλακώτερον τόνο τοῦ εἶπε:

— Γρήγορα καὶ τὸ νοῦ σου.

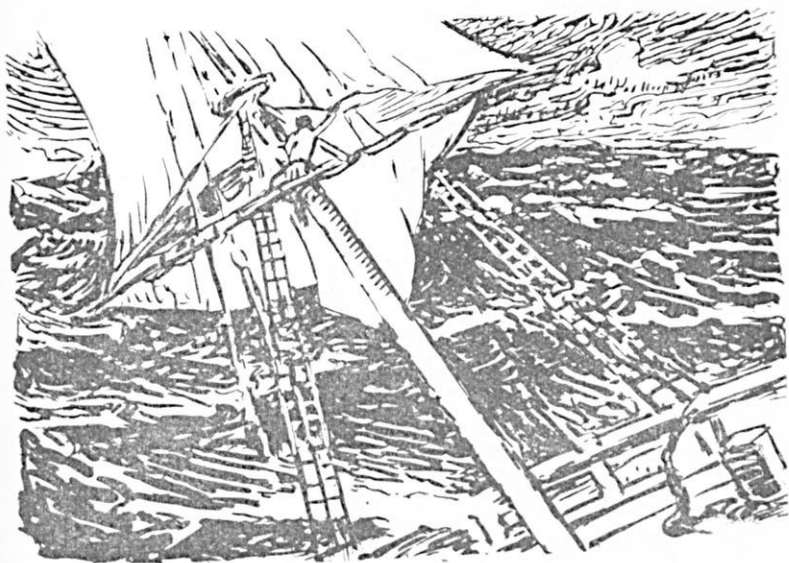
Γιατὶ τὸ ναυτόπουλο, ὁ Μαθιός, εἶχε ἀνεβῇ ἀπὸ τὴν καμπίνα του καὶ ἐσκαρφάλωνε στὸ κατάρτι.

3. Τὸ πλοῖο ἔτριζε καὶ πότε ἔγερνε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερά. Ὁ Μαθιός πότε κατέβαινε μὲ τὸ κατάρτι

ὥς τὰ κύματα καὶ ἐκρέμετο σὰ σταφύλι, καὶ πότε ἀνέβαινε ψηλά.

Ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ ἐπερσίμενα νὰ τὸν ἰδῶ νὰ σφενδονίζεται μέσα στὰ σκοτεινὰ κύματα.

Καὶ ὅμως ἔφθασε ὥς τὴ σταύρωσι, ἔδεσε καλὰ τὰ πόδια του τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο γύρω ἀπὸ τὸ κατάρτι,

καὶ τὰ χέρια του ἐδούλευαν νὰ δέσουν τὴν κεφαίᾳ.

Ἔπειτα ἐγλίστησε κάτω ὁ Μαθιὸς μὲ θαυμαστὴ ἐπιτηδειότητα. Ὁ πλοίαρχος τοῦ ἔρριξε λοξὴ ματιά. Στοῦ Μαθιοῦ τὰ χεῖλη ἐχάραξε γλυκὸ χαμόγελο.

4. Ἡ τρικυμία ἐξακολούθησε ὥσπου ἐπεράσαμε τὸ Σούνιο καὶ ἐμπήκαμε στὸ Σαρωνικόν. Ὅταν ἐπλησίασαμε στὸν Πειραιᾶ, ἐπλησίασα τὸ Μαθιὸ καὶ τὸν ἐρώτησα:

— Ἐφοβήθηκες, ὅταν σ' ἐπρόσταξε ὁ πλοίαρχος νὰ ἀνεβῇς νὰ δέσης τὴ σταύρωσι;

— Θέλει καὶ ρώτημα; μοῦ ἀπάντησε.

— Γι' αὐτὸ κατέβηκες στὴν καμπίνα σου; ξαναρώτησα.

— Ὅχι, γι' αὐτό· μοῦ ἀπάντησε, ἀλλὰ γιὰ νὰ νικήσω τὸ φόβο. Ἐπροσευχήθηκα καὶ ἡ καρδιά μου

ἔπαυσε νὰ τρέμη. Ἐφίλησα τὴ φωτογραφία τῆς μητέρας μου καὶ σὰ ν' ἄκουσα τὴ φωνή της:

— Γεῖα στὰ χέρια σου, παιδάκι μου. Τρέξε μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν εὐχή μου νὰ σώσης τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων καὶ τὴ δική σου.

73. Τὸ εὐλογημένο καράβι.

— Ποῦ πᾶς, καράβι,
μὲ τέτοιον καιρό;
Σὲ μάχεται ἡ θάλασσα
δὲν τὴ φοβᾶσαι;
Ἄνεμοι σφυρίζουν
καὶ πέφτει νερό...
Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό;

— Γιὰ χώρα πηγαίνω
πολὺ μακρινή·
θὰ φέξουντε φάρσι
πολλοὶ νὰ περάσω.
Βοριάδες, νοτιάδες
θὰ βρῶ, μὰ θὰ φτάσω
μὲ πρῦμο ἀγεράκι
μὲ ἀζέριο πανί.

— Κι οἱ κάβοι, ἂν σοῦ στήσουν
τὴ νύχτα καρτέρι,
ἀπάνω σου, ἂν σπάση
τὸ κῦμα θεριό,
καὶ πάρη τοὺς ναῦτες
καὶ τὸν τιμονιέρη;
Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό;

— Ψηλὰ στὸ ἐκκλησάκι
τοῦ βράχου, ποὺ ἀσπρίζει,
γιὰ μένα ἔχουν κάμει
κουφὴ λειτουργία,
ὁρθὸς ὁ Χριστὸς
τὸ τιμόνι μου ἀγγίζει,
στὴν πλώρη μου στέκει
ἡ Παρθένα Μαρία.

74. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ προσεύχεται.

1. Ὁ μυστικὸς δεῖπνος, τὴ νύκτα τῆς Πέμπτης, ἐτελείωσε μὲ τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ: — Ὅσα σᾶς εἶπα συγκεντρώνονται σὲ δυὸ λέξεις: Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους!

Ἐπειτα ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ μὲ τοὺς ἑνδεκα καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. Ἐπέρασαν τὸ χεῖμαρρο τῶν Κέδρων καὶ ἀνέβαιναν τὴν ἀντικρυνὴ πλαγιά. Δὲν ἄρχησαν νὰ φθάσουν στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ.

Ἀφησε στὴν εἴσοδο τοὺς ὀκτὼ καὶ παρέλαβε μαζί του τὸν Πέτρο, τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη.

Ἀφοῦ ἐπροχώρησαν ἀρκετὰ εἶπε στοὺς τρεῖς:

— Περὶλύπη εἶναι ἡ ψυχὴ μου. Ἡ τελευταία χάρι πρὸς σᾶς ζητῶ εἶναι, ν' ἀγρυπνήσετε μαζί μου προσευχόμενοι.

Ἐπειτα ἐπροχώρησε μέσα στὸ δάσος τῶν ἐλαιῶν καὶ ἔμεινε μόνος.

2. Τὰ νερὰ ἐκελάρουν χαρούμενα. Οἱ κλώνοι τῶν δένδρων ὑψώνοντο σὰ χέρια νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Πλάστη. Τὰ ποικιλόχρωμα ἄνθη, προπάντων ρόδα καὶ κρίνα καὶ νάρκισσοι, ἐξυπνοῦσαν τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο καὶ ἐσκόρπιζαν γύρω τ' ἀρώματά των. Χιλιάδες ἀηδόνια εἶχαν ἐξυπνήσει καὶ ἐκελαδοῦσαν. Στὸν κατακάθαρον οὐρανὸ ἔλαμπαν τ' ἄστρα καὶ ἐφώτιζεν ἡ σελήνη.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀνεστέναξε βαθειὰ καὶ βαρεῖα.

— Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶναι τυφλοὶ καὶ νὰ μὴν παρατηροῦν πόσον ὠραῖος εἶναι ὁ κόσμος; Γιατὶ, νὰ
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μὴν πλημμυρίζουν οἱ καρδιές των ἀπὸ ἀγάπη καὶ σεβασμὸς πρὸς τὴ ζωή; Γιατὶ νὰ τοὺς δέξουν τὰ μίση καὶ τὰ πάθη;

Ὡς ἄνθρωπος τέλειος χωρὶς ἁμαρτία ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ αἰσθάνετο, ὅσο κανεῖς δὲν ἠμπορεῖ νὰ φαντασθῇ, τὴν ἀξία τῆς ζωῆς. Τῆς ζωῆς τῆς πλημμυρισμένης ἀπὸ ἄπειρη ἀγάπη τόσο στὰ ταπεινὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅσο καὶ σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς, σ' ὅλο τὸ Σύμπαν, πού ἐπλάσεν ὁ Δημιουργὸς καὶ Πατέρας Του, ἀπὸ ἄπειρη ἀγάπη καὶ στοργή.

β. Ἦθελε νὰ ζήσῃ. Γι' αὐτὸ ἡ ἀγωνία του ἦτο ἀφάνταστη τώρα, πού ἐπλησίαζε ὁ μαρτυρικός Του θάνατος.

Ἦμποροῦσε ν' ἀποφύγῃ τὸ μαρτύριο, ἂν ἔφευγε ἀπὸ τὴν Ἰουδαία.

Ἀλλὰ γιατί κατέβη στὸν κόσμος; Νὰ διδάξῃ τὴ θρησκεία τῆς ἀγάπης. Καὶ εἶχε εἰπεῖ ὅτι ὁ σπόρος τοῦ σιταριοῦ, πρέπει ν' ἀποθάνῃ γιὰ νὰ φέρῃ καρπὸ. Ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη ν' ἀποθάνῃ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Μονογενής, γιὰ νὰ στερεώσῃ τὴ θρησκεία Του σὲ θεμέλια ἀκλόνητα.

Καὶ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς Του ἀνάβρυσεν ἡ προσευχή:

— Πατέρα, ὅλα Σοῦ εἶναι δυνατά. Ἄς περάσῃ ἀπὸ ἐμένα τοῦτο τὸ πικρὸ ποτήρι.

Ἐστάθηκε λίγο καὶ ἔπειτα ἐπρόσθεσε:

— Ὅχι ὅμως ὅπως θέλω ἐγώ, ἀλλὰ ὅπως Σὺ θέλεις.

Ἐπέστρεψε νὰ ἰδῇ τοὺς τρεῖς καὶ τοὺς εὐρῆκε κοιμισμένους. Καὶ μὲ πικρὸ παράπονο εἶπε τοῦ Πέτρου:

— Πέτρε κοιμᾶσαι; Οὔτε μίαν ὥραν δὲν κατώρθωσες ν' ἀγρυπνήσης μαζί μου; Ξυπνάτε καὶ προσεύχεσθε γιὰ νὰ μὴν πέσετε σὲ πειρασμό.

4. Ἐπειτα ἐπροχώρησε καὶ ἐπῆγε μακρότερα. Ἡ ἀγωνία του τώρα ἐγένετο ὅλο καὶ μεγαλύτερη. Πότε

ἐκοίταζε τὸν οὐρανό, πότε ἔπεφτε στὰ γόνατα καὶ πότε χάμω μὲ τὸ πρόσωπο στὸ χῶμα. Ὁ ἰδρῶτας ἔσταζε ἀπὸ τὸ μέτωπό του στὴ γῇ σὰ θρόμβοι ἀπὸ αἷμα πηκτό. Μὲ δυνατὴ φωνὴ ἐπροσευχήθη:

— Πατέρα μου, ἂν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περάσῃ τοῦτο τὸ ποτήρι, χωρὶς νὰ τὸ πιῶ, ἅς γίνῃ τὸ θέλημά Σου.

Πάλι ἐπῆγε νὰ ἰδῇ τοὺς ἀγαπημένους του καὶ τοὺς εὗρε νὰ κοιμῶνται.

Τοὺς ἄφησε καὶ τρίτη φορὰ ἐβυθίσθη στὴν προσευχή.

Ἀπὸ τὸν Οὐράνιο Πατέρα Του ἐζήτησε βοήθεια, ἐζήτησε τὴ δύναμι νὰ πῇ τὸ μικρὸ ποτήρι.

Καὶ ἡ προσευχή Του εἰσακούσθη καὶ κατέβηκε στὴν ψυχὴ του ἄγγελος παρήγορος, ἡ ποθητὴ γαλήνη. Ἐνίκησε τὴν ἀγωνία καὶ ἥσυχος πιά, γαληνεμένος, νικητής, ἐσηκώθηκε καὶ ἐπῆγε στὸν Πέτρο, Ἰάκωβο καὶ Ἰωάννη.

5. Τοὺς εὗρε πάλι νὰ κοιμῶνται καὶ τοὺς ἐξύπνησε λέγοντας:

— Κοιμᾶσθε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε! Φθάνει! Ἦλθεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται σὲ χεῖρα ἀμαρτωλῶν. Σηκωθῆτε· πηγαίνομε! Ἴδου ἐκεῖνος, ποὺ θὰ μὲ παραδώσῃ ἔφθασε.

Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ φυλλώματα εἶδαν πλῆθος ἀπὸ στρατιῶτες Ρωμαίους μὲ δούλους τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων νὰ κατεβαίνουν μὲ δαυλοὺς καὶ φανάρια ἀναμμένα. Ἦσαν ὀπλισμένοι μὲ ξύλα, σπαθιά, λόγχες καὶ μαχαίρια. Ὁδηγὸς τῶν ἦτο ὁ Ἰούδας.

Τόση ἦτο, ἔπειτα ἀπὸ τὴν προσευχή, ἡ γαλήνη καὶ ἡ ἀταραξία τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε οἱ ὀπλισμένοι ὀπισθοχώρησαν καὶ ὁ Ἰούδας δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν πλησιάσῃ καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ προδοτικὸ φίλημα.

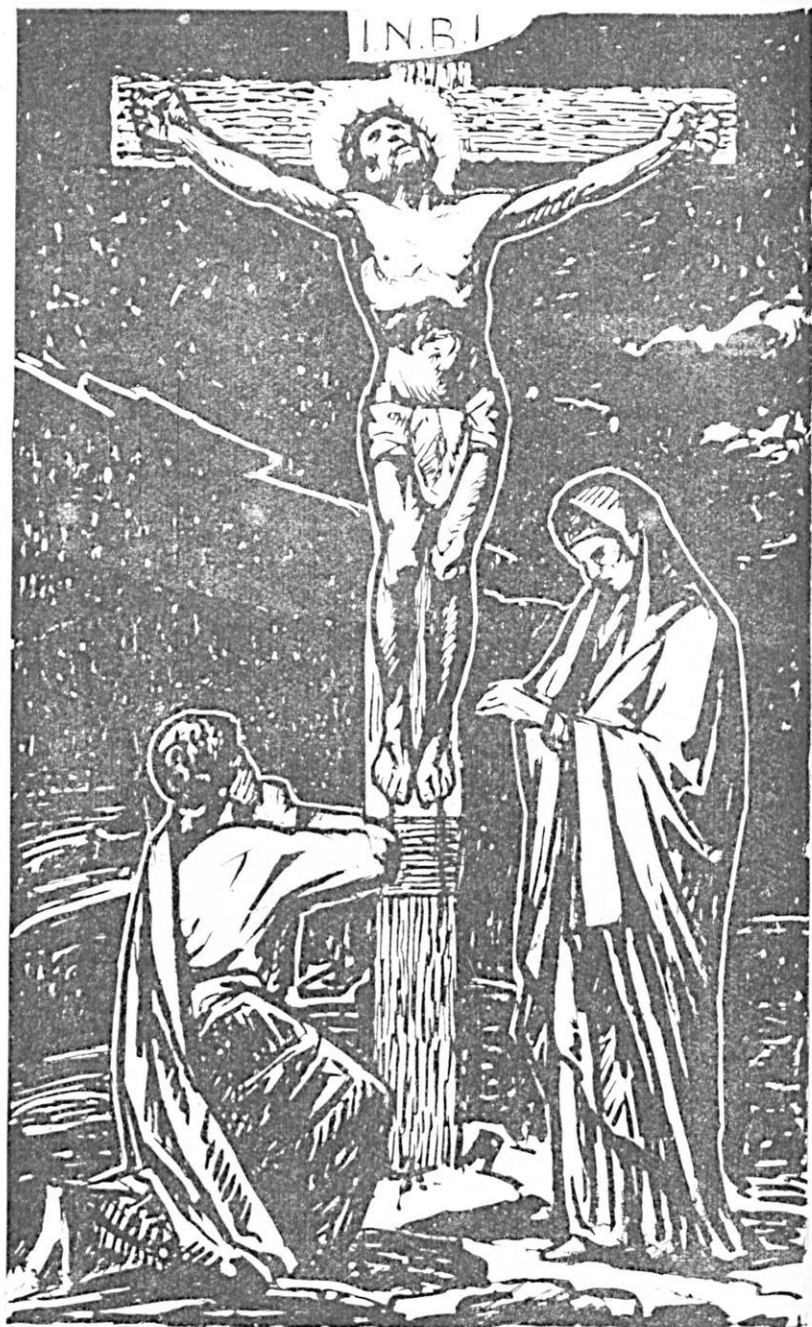
Ὁ Ἰησοῦς ἐπλησίασε καὶ τοὺς ἐρώτησε.

— Ποῖον ζητεῖτε;

— Τοῦ ἀποκρίθηκαν:

— Τὸν Ἰησοῦ τὸν Ναζωραῖο.

Τοὺς λέγει ὁ Ἰησοῦς:

— Ἐγὼ εἶμαι.

Πάλι δὲν τολμοῦν νὰ τὸν πλησιάσουν· καὶ πάλιν

ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐρωτᾷ :

— Ποῖον ζητεῖτε ;

Καὶ πάλι τοῦ ἀποκριθῆκαν :

— Τὸν Ἰησοῦ τὸν Ναζωραῖο.

Τοὺς εἶπε ὁ Ἰησοῦς :

— Σᾶς εἶπα, πὼς ἐγὼ εἶμαι. Ἄν λοιπὸν ἐμένα ζη-
τῆτε, ἀφήσετε τούτους νὰ φύγουν.

.

6. Τὸν Ἰησοῦ ἀνεβάζουν στὸ σταυρὸ καὶ αὐτὸς
προσεύχεται.

— Πατέρα, συγχώρησέ τους, γιατί δὲν ξεύρουν τί
ζάμνουν !

Οἱ ἄρχοντες ὅμως, τὸν βλέπουν στὸ σταυρὸ γυ-
μνόν, ἔρημον, αἱματωμένον, ἀπαρνημένον ἀπὸ φίλους
καὶ πιστούς, καὶ τὸν περιπαίξουν λέγοντας :

— Ἄλλους ἔσωσε· ἃς σώση καὶ τὸν ἐαυτό του, ἂν
αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός, τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτός.

Καθὼς ἔβλεπεν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ σταυροῦ τὴν ἀν-
θρωποθάλασσα ὁ Ἰησοῦς, ἀντίκρουσε τὸ θλιμμένο βλέμ-
μα τῆς μητέρας του καὶ κοντά του, στὰ πόδια του,
τὸν ἀγαπημένο του μαθητὴ Ἰωάννην.

Ἡ καρδιά του ἐταράχθηκε. Δὲν ἤθελε νὰ βλέπῃ ἢ
μητέρα του τὸ ἀφάνταστο μαρτύριό του. Μὲ ἀνείπωτη
στοργή, τῆς εἶπε : — Μητέρα μου, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.

Καὶ ἔπειτα πρὸς τὸν μαθητὴν του : — Ἰδοὺ ἡ μη-
τέρα σου.

Ἀπὸ ἐκεῖνην τὴν ὥρα ὁ Ἰωάννης παρέλαβε τὴ μη-

τέρα τοῦ Ἰησοῦ, τὴν ὠδήγησεν εἰς τὸ σπίτι του καὶ τὴν ἀγάπησε σὰν νὰ ἦτο ἀληθινὴ μητέρα του.

7. Ἐξ ὧρες ὑπέφερε τὸ φοβερὸ μαρτύριο ὁ Ἰησοῦς. Μεγαλύτερος πόνος καὶ ἀγωνία δὲν ἠμποροῦσε νὰ γίνη. Ἦσαν ἀρκετά· ἔφθαναν. Τότε πάλι ἐζήτησε βοήθειαν ἀπὸ τὸν Οὐράνιο Πατέρα του.

— Θεέ μου καὶ Πατέρα μου, μὴ μὲ ἀφήνης. Ἀρκεῖ! εἶπε δυνατά.

Φοβερὴ δίψα ἔκαie τὸν Ἰησοῦ.

— Διψῶ! εἶπε.

Ἐνας στρατιώτης ὕψωσε μὲ ἓνα καλάμι καὶ ἔφερε στὰ χεῖλη τοῦ Ἰησοῦ σπόγγον ποτισμένον μὲ ξύδι.

Ὅταν ἔλαβε τὸ ξύδι ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὸ σπόγγον, μὲ μεγάλη φωνὴ εἶπε:

— Πατέρα μου, στὰ χέρια σου παραδίδω τὸ πνεῦμα μου.

Ἐπειτα ἔκλινε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπιθύρισε.

— Ἐτελείωσε... Σ' εὐχαριστῶ, Πατέρα μου.

.

75. Ἀπὸ τῆ ζωῇ τῶν ἀρχαίων.

Α'. Τὸ σχολεῖο.

1. Ἐγεννήθηκα σ' ἓνα χωριὸ τῆς Ἀττικῆς καὶ τὸ ὄνομά μου Χάρης τοῦ Νικία.

Τὰ πρῶτα γράμματα τὰ ἔμαθα ἀπὸ τὸν παπποῦ μου. Ὅταν ἔμαθα νὰ διαβάζω ἐλεύθερα, μ' ἔμαθε ἀριθμητικὴ καὶ νὰ τραγουδῶ.

Ὅταν ἔγινα δέκα χρονῶν, μ' ἐπῆγε ὁ πατέρας μου στὴν Ἀθήνα, μ' ἔβαλε οἰκότροφο σὲ μιὰ γριὰ χήρα καὶ μ' ἔγραψε στὸ καλύτερο σχολεῖο, στὸ σχολεῖο τοῦ Λύση.

Ὁ Λύσης ἐφαίνετο ἄγριος. Εἶχε μέτωπο πλατύ, αὐστηρό· τὰ μάτια του βαθουλὰ καὶ τὰ γένεια του μακρὰ κατέβαιναν ὡς τὴ μέση στὸ στήθος. Ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἔδρα του εἶδα νὰ κρέμεται στὸν τοῖχο ἡ μάστιγα. Μᾶς ἐδέχθηκε ὅμως μὲ χαμόγελο. Ἔτσι ἐπῆρα θάρρος· καὶ μάλιστα, ὅταν εἶδα νὰ ἔρχονται καὶ ἄλλα παιδιά.

Ὁ πατέρας μου εἶπε στὸ Λύση, ὅτι ἀπὸ τὴν ἐπομένην ἡμέρα θὰ ἐπῆγαινα τακτικὰ στὸ σχολεῖο.

Ἀφοῦ ἔτσι μὲ ἐτακτοποίησεν ὁ πατέρας μου, μὲ ἀποχαιρέτησε καὶ ἔφυγε. Δὲν τὸ κρύβω, πὼς τὸ βράδυ, πρὶν ἀποκοιμηθῶ, ἔβρεξα τὸ προσκέφαλό μου μὲ δάκρυα. Πρῶτη φορὰ ἐκοιμόμουν σὲ ξένο σπίτι.

2. Τὸ σχολεῖο μας ἦτο ὅπως καὶ τὰ σπίτια μας. Μιὰ αὐλὴ τοιχογυρισμένη μὲ στοῆς καὶ φυτεμένη μὲ δένδρα μεγάλα. Δὲν θὰ ἦτο σωστὸ στὴν Ἀττικὴ, ποῦ ἡ καλοκαιρία βασιτᾶ σχεδὸν ὅλον τὸ χρόνον, νὰ κλειώμεθα σὲ τέσσερες τοίχους. Ἄν ἔκαμνε κάποτε κακο-

καιρία, ἐπηγαίναμε στὶς στοές. Ἐκεῖ ἐκρέμοντο στοὺς τοίχους διάφορα μουσικὰ ὄργανα, λύρες κιθάρες καὶ ἄλλα.

Ὁ δάσκαλος ἐκάθητο στὴν ἔδρα. Ἐκρατοῦσε μὲ τὸ ἀριστερὸν χεῖρ τὴ λύρα καὶ μὲ τὸ δεξιόν του τὸ ἐλεφάντινο πλῆκτρο. Ἐμπρὸς του ἓνας μαθητὴς ἐκοίταζε σὲ

πάπυρο, πὺν ἦτο ξεδιπλωμένος ἀπάνω σὲ ἀναλόγιον, καὶ ἐτραγουδοῦσε κτυπώντας καὶ τὴ λύρα του.

Ἀπὸ καιρὸν σὲ καιρό, ὅταν ἔκαμνε λάθος ὁ μαθητὴς, ὁ Λύσης ἐκρουε τὴ λύρα του καὶ ξανάφερνε τὸ μαθητὴν στὸ σωστὸν τόνον. Οἱ ἄλλοι σὲ ἡμικύκλιον ἐπεριμέναμε τὴ σειρά μας.

Ὁ μαθητὴς, πὺν εἶπε τὸ μάθημα, ἐλέγετο Ἀριστομένης.

3. Ἐπειτα ὁ Λύσης ἐπῆρε ἓνα ἄλλο τραγούδι. Τὸ ἔπαιξε πρῶτα στὴ λύρα, καὶ ὕστερα μᾶς ὑποχρέωσε νὰ τὸ

τραγουδήσωμε καθέννας μὲ τὴ σειρά του καὶ μὲ τὴ λύρα.

Ὁ Λύσης ἐκάλεσε τὸ Λυκίδα νὰ εἰπῇ τὸ μάθημα. Ὁ Λυκίδας αὐτὸς ἦτο γιὸς τοῦ προξένου τῆς Σπάρτης στὴν Ἀθήνα. Τὸ Σπαρτιατόπουλο ἄρχισε νὰ λέγῃ τὸ μάθημά του, χωρὶς νὰ σκοντάβῃ πουθενά. Ἐπειτα δ' ὅ,τι τὸν ἐρωτοῦσε ὁ Λύσης, ἀπαντοῦσε πετυχημένα, σύντομα καὶ κτυπητά, σὰ νὰ ἔδιδε στρατιωτικὰ παραγγέλματα.

— Πολὺ καλὰ, Λυκίδα, πολὺ καλὰ, παιδί μου, εἶπεν ὁ Λύσης. Ἐπειτα ἐκάλεσε τὸν ὠραῖο κ' ἔξυπνο Καλλικλῆ, παιδί τοῦ πλουσιώτερου εὐπατρίδη τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Λεωκράτη.

Καλλικλῆς τοῦ Λεωκράτη, εἶχε προστάξει ὁ Λύσης. Ὁ Καλλικλῆς ἐτραγούδησε ὠραῖα. Ποτὲ δὲν εἶχα ἀκούσει τόσο γλυκεῖα φωνή. Ὅλα τὰ παιδιά ἐκρέμοντο ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Ὁ Λύσης τὸν ἐκοίταξε μὲ χαρὰ καὶ λύπη μαζί. Μόλις ὅμως ἄρχισε νὰ τὸν ἐρωτᾷ γιὰ τὸ ποίημα, ὁ Καλλικλῆς δὲν ἀπαντοῦσε. Τώρα ἐννόησα γιὰτὶ ἦτο λυπημένος ὁ Λύσης. Τὸ νὰ τραγουδῇ ὁ Καλλικλῆς ἦτο φυσικό του, ὅπως καὶ ν' ἀναπνέῃ· ἀλλὰ νὰ στρωθῇ κάτω νὰ μελετήσῃ δὲν τοῦ ἄρεσε. Ἐπίστευεν ὅτι μὲ τὴν ἔξυπνάδα του, θὰ τὰ κατῶρθωνε ὅλα. Μὰ τοὺς Θεούς! ἐλυπήθηκα κατάκαρδα.

4. Ὁ δάσκαλος ἄρχισε νὰ ἐξηγῇ μόνος του τὸ ποίημα. Ἀλλὰ καθὼς ἐπροχωροῦσε, πέρασε τὸ μάθημα ποὺ μᾶς εἶχεν ὀρίσει. Ἐφθασε στὸ καλύτερο ἐμβατήριον τοῦ Τυρταίου.

Ὁ Λύσης ἐρώτησε στὸ μέρος αὐτὸ τὸν Καλλικλῆ, ἀλλὰ δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα του. Ἐρώτησε καὶ ἄλλους μὲ τὴ σειρά. Κ' ἐκεῖνοι τίποτε. Καὶ ὁ Λυκίδας ὁ Σπαρ-

τιάρτης δὲν εἶπε περισσότερα. Δὲν ἔχασε ὅμως τὸ θάρος του, καὶ εἶπε στὸ Λύση πὼς δὲν μᾶς εἶχε ὀρίσει ἕως ἐκεῖ μάθημα.

— Ἐσὺ ὅμως ἔπρεπε νὰ τὸ ξεύρης, Λυκίδα, εἶπεν ὁ Λύσης. Ὁ Λυκίδας ἐκοκκίνησε.

Ὁ Λύσης ἔρριψε σὲ ὅλους μιὰ ἐρευνητικὴ ματιά καὶ ἐστάθηκε σὲ μένα.

— Ἐσὺ μικρό, κάτι ἔχεις νὰ εἰπῇς, εἶπε.

Ἀμέσως ἐσηκώθηκα.

— Τὸ ξεύρεις τὸ ποίημα; μ' ἐρώτησε.

— Τὸ ξεύρω ἀπέξω.

— Λέγε το.

5. Ἀρχισα :

*Τί τιμὴ στὸ παληκάρι, ὅταν πρῶτο στὴ φωτιά
σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα στὴ δεξιὰ.
Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήνῃ τὴν πατρίδα τὴ γλυκειὰ
τὰ καλὰ του τὰ χωράφια, καὶ νὰ ζῇ μὲ διακονιά...*

Ἐμπρός! θάρος! μοῦ φωνάζει ὁ Λύσης.

Στὴν ἀρχὴ ἡ φωνή μου ἦτο τόσο ἀδύνατη, πρὸ μόλις τὴν ἄκουα καὶ ὁ ἴδιος. Πὼς νὰ τραγουδήσω ὕστερα ἀπὸ τὸν Καλλικλῆ; Αὐτὸ μ' ἐπάγωνε. Σιγὰ σιγὰ ὅμως τὰ λόγια τοῦ ποιητῆ μ' ἔκαμαν νὰ πάρω θάρος καὶ ἐξακολούθησα :

*Μὲ γονιὸ νὰ παραδέρνη, μὲ γυναῖκα ὁμορφονιά,
μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιά.*

*Κι ἀπ' τὴ στέρῃσι καὶ φτώχεια ὅπου πάει, ὅπου σταθῇ,
νὰ γνωρίζῃ ὅτι εἶναι σ' ὅλους ἡ ζωὴ του μισητή.*

*Νὰ ντροπιάζῃ τὴ γενιά του, νὰ ντροπιάζεται καὶ αὐτὸς
καὶ ποτὲ νὰ μὴ τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ στήθη ὁ στεναγμός.*

Τέτοιον ἄνθρωπο καθένas ζωντανὸ καταφρονᾷ
μηδ' ἀφοῦ στὸν τάφο πέση τ' ὄνομά του μελετᾷ.

Εὖγε! ἐφώναξε ὁ Λύσης. Ἐγὼ ἐπῆρα πὶο πολὺ
θάρρος καὶ τὸ εἶπα ὡς τὸ τέλος, χωρὶς νὰ σκοντάψω
πουθενά.

Μὲς στὴ μάχη ἄς χυθοῦμε ὅλοι μ' ἄφοβη καρδιά·
στὴ φωτιά, παλληκαράδες, γίνετ' ὅλοι ἓνα χορμί·
στὴ φωτιά μὴν ντροπιασθῆτε σὰ φρυγάδες, σὰ δειλοί.
Λεοντόκαρδο τὸ στηῖθος καθενός σας ἄς φανῇ·

τοὺς ἐχθρούς σας πολεμώντας μὴν ψηφᾶτε τὴ ζωή.
Τί ντροπή! ντροπή μεγάλη! ἀπὸ πίσω νᾶναι ὁ νιὸς
κι ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθάνῃ μπροστινός,
ποῦχει κάτασπρα τὰ γένεια, κάτασπρη τὴν κεφαλή,
καὶ στὰ χόματα ν' ἀφήσῃ τὴν ἀδούλωτη ψυχή.

Ὅλοι οἱ κίνδυνοι, πολέμοι, ὅλοι πρόποννε στὸ νιό,
ναί, στὸ νιὸ πολέμοι πρόπουν, πὺν τὸ σῶμα ἔχει ἀνθηρό.
Ἄς ριχτῇ μπροστὰ στὸ γέρο, κι ἄσειστος ἄς στυλωθῇ,
καὶ τὰ δόντια του ἄς σφίξῃ, μὲς στὸ αἷμα ἄς κυλίστῃ.

6. Ὅταν ἐτελείωσα, ὁ Λύσης εἶπε:

— Ντροπή σας, νὰ φανῇ ἀνώτερός σας ἓνας νεο-
φερμένος ἀγρότης. Ἐσύ, Χάρη, νὰ εὐλογῇς τοὺς γο-
νεῖς σου, καὶ τὸν παππού σου, πὺν σ' ἔκαμαν ν' ἀγα-
πᾶς τὰ ποιήματα. Πάρε αὐτὸ τὸ ἀγαλματάκι τῆς Ἀ-
θηνᾶς. Θὰ ἔχῃς τὴν τιμὴ νὰ τὸ φορῇς ὅλη τὴν ἡμέρα,
γιατὶ σοῦ ἀξιῖζει. Ἐσὺ μόνον ἔδειξες, ὅτι καὶ μόνος σου
καταγίνεσαι στὰ γράμματα.

Καὶ μοῦ ἐπέρασε στὸ λαιμὸ τὸ ἀγαλματάκι χορμα-
σμένο ἀπὸ ἓνα λουρί. Ἐγὼ εἶχα μεγάλη χαρά. Ἀμέ-
σως ὁ νοῦς μου ἐπέταξε στὸν παππὺ καὶ στὸν πατέρα
μου. Πόσο θὰ χαροῦν, ἅμα τὸ μάθουν!

Β'. Στὴν Παλαίστρα.

1. Τὸ μάθημα ἐτελείωσε. Ἐξω παιδαγωγοὶ δοῦλοι ἐπερίμεναν τὰ παιδιά. Τέσσερες ἐπερίμεναν τὸν Καλλιζλῆ. Στὸν ἕνα ἔδωσε τὸν αὐλό του, στὸν ἄλλο τὸν ἐλεφάντινο χάρακά του, στὸν τρίτο τὸ ἐπανωφόρι του καὶ στὸν τέταρτο δὲν ξεύρω τί.

Ἐγὼ ζαλισμένος ἀπὸ τὴ χαρά μου, καθὼς ἔβγαινα ἐσχόντασα ἀπάνω στὸν Καλλιζλῆ καὶ ἐκυλιστήκαμε μαζί γάτω.

Τὰ παιδιά ἐξεκαρδίσθησαν στὰ γέλια. Ἐκεῖνος μὲ ὕβρισε χωριάτη. Ἐγὼ τὸν ἐχαιρέτησα καὶ ἔφυγα ντροπιασμένος.

Λὲν εἶχα ἀκόμη στρίψει στὸ δρόμο καὶ μ' ἐπλησίασε ὁ Θεαγένης. Ἐμαθε πὼς ἐκαθόμουν στὴν ἴδια γειτονιά καὶ ἐγίναμε ἀμέσως φίλοι. Ἐμαθα ὅτι ὁ Θεαγένης ἦτο ὀρφανὸς ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα καὶ ἐκάθητο στὸ γυατὸ Διόδωρο, τὸν κηδεμόνα του.

Ἐχωριστήκαμε, ἀφοῦ ἐσυμφωνήσαμε τὸ ἀπομεσήμερο νὰ σηναντηθοῦμε στὴν παλαίστρα.

2. Καὶ πράγματι εὗρῃκα τὸ Θεαγένη νὰ μὲ περιμένῃ στὴν θύρα τῆς παλαίστρας τοῦ Ἑρμογένη. Ἦτο μιὰ πλατεῖα τοιχογυρισμένη μὲ λιθάρια πελεκητὰ καὶ σκεπασμένη μὲ καραβόπανο.

Ἐμπήκαμε· ἐγὼ ἐσάστισα ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν πολὺ καὶ τὴ βοή του. Παιδιά, ἔφηβοι, μεσόκοποι καὶ γέροι εἶχαν μαζευθῇ ἐκεῖ. Ἄλλοι ἐπάλευαν, ἄλλοι ἐπιδουῶσαν· ποιοὺς ἔριχνε τὸ δίσκο, ποιοὺς τὸ ἀκόντιο. Κοντὰ στὸ ἀποδυτήριο ὄμιλος ἀπὸ παιδιά ἔπαιζαν τὰ πεντόβολα, καὶ ἄλλοι τοὺς ἀστραγάλους.

Ὁ Θεαγένης μοῦ ἔδειξε τὸ Λεωκράτη, τὸν πατέρα τοῦ Καλλικλῆ, ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς φίλους του. Ἐπρο-
χωρήσαμε στὴν παλαίστρα.

Μᾶς εἶδε ὁ Καλλικλῆς καὶ μοῦ εἶπε πειρακτικά :

— Στοιχηματίζω, πὼς δὲν ξεύρεις ἀπὸ γυμνάσια τῆς παλαίστρας.

— Θέλεις νὰ δοκιμάσης; εἶπα κ' ἐπῆρα στάσι παλαιστῇ.

— Ἀργότερα, εἶπε μὲ χαμόγελο· θὰ σὲ μαλώσῃ ὁ γυμναστής, ἂν ἀρχίσῃς τὰ γυμνάσια, πρὶν τὸν χαιρε-
τήσης. Νά τοις!

ἀρχίζει νὰ δυναμώνη. Σφίγγω τὰ δάκτυλα νὰ πιάσω τὸ Θεαγένη, κι αὐτὸς μου ξεφεύγει σὰ χέλι.

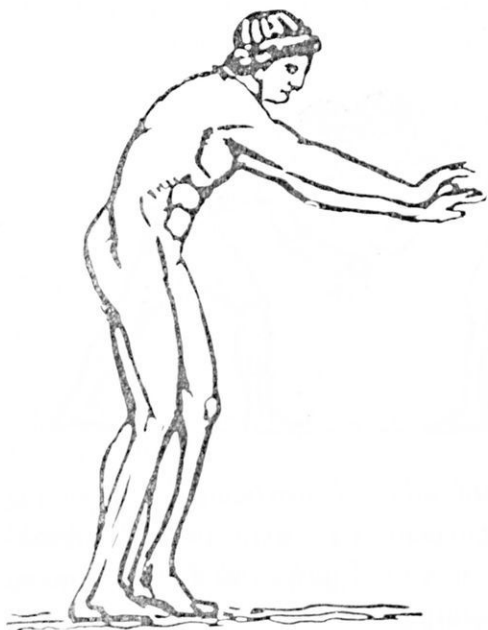
Ὁ γυμναστὴς προστάζει νὰ χύσουν νερὸ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας. Ἔλα τώρα νὰ σταθῇς στὴ λάσπη. Ὅσο πατῶ γερά, τόσο γλιστράω. Ἐνῶ ἐκεῖνος ὁ Θεαγένης, ὅπου πατήση, ριζώνει. Τέλος ἐκυλίσαμε κ' οἱ δυὸ στὴν

ζονίστρα. Ἦλθα ἀπὸ κάτω. Τί νὰ κάμω; Ἀρπάζω μιὰ γούφτα ἄμμο ξερὸ καὶ τὸν ρίχνω ἀπάνω του. Ἐκεῖ γαντζώνομαι, μὰ τοῦ κάκου. Ὁ συμμαθητὴς μου εἶναι χειροδύναμος καὶ τὸν αἰσθάνομαι νὰ κάθεται ἀπάνω μου σὰ μυλόπετρα. Ἐβάσταξα ὅσο μπόρεσα, τέλος ἔφαγαν οἱ πλάτες μου χῶμα.

— Ἐχασες τὴν πρώτη, λέγει ὁ Θεα-

γένης γελαστός. Παίρνομε λίγη ἀναπνοὴ καὶ ξαναρχίζομε. Αὐτὴ τὴ φορὰ κατώρθωσα νὰ τὸν ρίξω, ἀλλὰ τί τὰ θέλεις; Ὅταν ἐτελείωσε τὸ πάλαιμα ὁ Θεαγένης ἦτο νικητὴς. Τρεῖς φορὲς οἱ πλάτες μου ἔφαγαν χῶμα.

— Εὐγε, μου λέγει ὁ Ἑρμογένης, ἐπάλαισες πολὺ καλὰ. Ἀπὸ τὰ παιδιά τῆς ἡλικίας σου ὁ Θεαγένης εἶναι ὁ πιὸ δυνατὸς παλαιστής.

Καὶ ὁ Θεαγένης μὲ βεβαιώνει, πὼς δὲν μ' ἐπερίμενε νὰ εἶμαι τόσο δυνατός.

5. Στὸ πῆδημα σὲ μάκρος ἔμεινα πίσω ἀπὸ τὸ Θεαγένη καὶ τὸν Καλλικλῆ. Ἐπῆδησα στὸ ὕψος καὶ ἐτέρασα καὶ τοὺς δυό.

Ὁ Ἑρμογένης ἐπρόσταξε νὰ μοῦ δώσουν τὸ δίσκο. Ἐπῆρα στὰ χέρια ἓνα στρογγυλὸ κομμάτι χάλκωμα, φουσκωτὸ στὸ κέντρο, ποὺ ἔλαμπε σὰ χρυσάφι. Ἦτο τόσο βαρὺς ὁ δίσκος, ποὺ δὲν ἠμπόρεσα νὰ τὸν κρατήσω· ἐγλίστροησε κ' ἐκύλισε μακριά, σὰ νὰ ἦτο ζωντανός. Τὰ παιδιὰ ἐγέλασαν.

Ὁ Καλλικλῆς σηκώνει τὸ δίσκο καὶ παίρνει στάσι διασκοβόλου. Ὀλόγυμνος, μὲ τὰ ἀρμονικά του μέλη καὶ τὰ ξανθὰ σγουρά του μαλλιά, ἔμοιαζε μὲ ἄγαλμα.

Φέρνει τὸ δίσκο καὶ τὸν κρατεῖ ἐμπρὸς στὸ μέτωπο μιὰ στιγμή, σὰν κάτι νὰ ἐλογάριαζε. Ἐξαφνα ἔστρεψε λίγο δεξιὰ καὶ μὲ χαριτωμένο κίνημα δίνει πτερὰ στὸ ἄψυχο χάλκωμα. Ἐτρεξε ὁ δοῦλος, καὶ στὴ θέσι ποὺ ἔπεσε ὁ δίσκος, ἔμπηξε ἓνα ξύλο. Τὸν ἔρριξαν ἔπειτα καὶ ἄλλοι καὶ ἐβγῆζε νικητὴς ὁ Θεαγένης.

6. Τώρα ὁ ἀκοντισμός! προστάζει ὁ Ἑρμογένης. Ἐσὺ Χάρη, νὰ βλέπης μόνο. Δὲν μπορεῖς ν' ἀγωνισθῇς σ' αὐτὸ τὸ ἀγώνισμα.

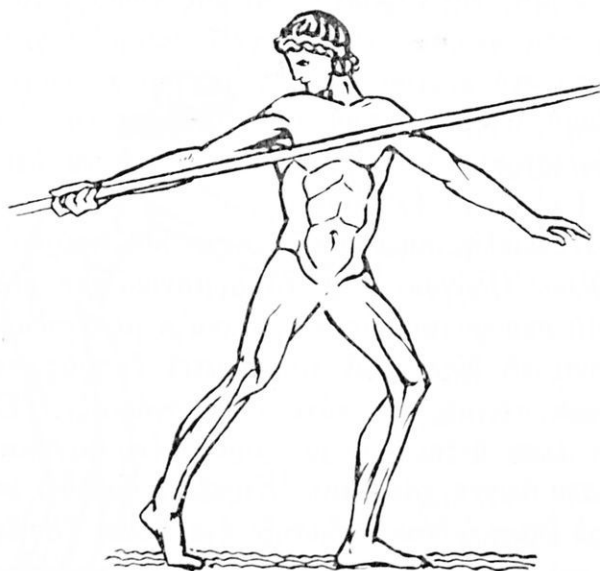
Οἱ δοῦλοι φέρνουν τ' ἀκόντια. Στὸ πλευρὸ τοῦ Ἑρμογένη ἦλθαν κ' ἐστάθηκαν μουσικοὶ Ἀσιᾶτες μὲ φορέματα ἐλαφρά. Ἐκρατοῦσαν αὐλοὺς ἐτοιμοὶ νὰ παίξουν.

Ὁ γυμναστὴς σέρνει γραμμὴ στὸν ἄμμο, μετρᾷ χαμνιὰ ἑκατοστὴ βήματα καὶ μὲ τὸ διαβήτη χαράζει τὴν

περιφέρεια μεγάλου κύκλου. Ὁ Λυκίδας θὰ ρίξη πρῶτος. Προβάλλει τὸ ἓνα πόδι καὶ ἰσοξυγιάζει τὸ ἀκόντιο στὸ χέρι του.

— Πρόσεχε, Λυκίδα! φωνάζει ὁ Ἑρμογένης. Τὸ ἀκόντιο πρέπει νὰ τὸ κρατᾷς ἀκριβῶς στὴ μέση.

Ἀρχίζουν οἱ μουσικοὶ τὸ πολεμικὸ ἐμβατήριον.

Ὁ Λυκίδας κανονίζει τὸ βῆμα του μὲ τὸ ρυθμὸ τῶν αὐλῶν, καὶ προβαίνει σοβαρὸς μὲ τὸ ἀκόντιο στὸ χέρι, ὥς νὰ εἶχε ἀντικρὺ του ἐχθρό. Μὰ τοὺς θεοὺς, ἔμακάρισα κι αὐτὸν καὶ τὴν πατρίδα του. Ὅταν ἐπάτησε στὴ γραμμὴ ὁ Λυκίδας ἐτίναξε τὸ ὄπλο του. Ἐπese ὅμως ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο.

Ὁ Ἑρμογένης τοῦ λέγει πὼς ἄλλοτε θὰ ἐπιτύχη καλύτερα καὶ νὰ πετάξῃ ἄλλος τὸ ἀκόντιο· ἀλλὰ ποῦ ν' ἀφήσῃ ὁ Σπαρτιάτης! ἐσούφρωσε τὰ φρύδια του,

ἐδάγκασε τὰ χεῖλη του, ρίχνει καὶ ξαναρίχνει τὸ ἀκόντιο. Θέλει σώνει καὶ καλὰ νὰ ἐπιτύχη. Τέλος κατορθώνει νὰ τὸ ρίξῃ μέσα στὸν κύκλο καὶ τότε τὸ ἄφησε.

Ὁ Καλλικλῆς παίρνει τὸ ἀκόντιο, σημαδεύει χωρὶς ὀρεξί, καὶ πὺρ ἀνόμεχτα ἀκόμη τὸ ρίχνει. Τὸ ἀκόντιο πέφτει δέκα βήματα ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο.

Ὁ Λυκίδας γελᾷ. Αὐτὸ κεντᾷ τὸ φιλότιμο τοῦ Καλλικλῆ. Ξαναπαίρνει τὸ ἀκόντιο, τὸ ρίχνει καὶ τὸ μπιγνύει στὸ κέντρο.

— Εὐγε, φωνάζει ὁ γυμναστής. Θὰ γίνῃς καλὸς στρατιώτης.

7. Ὁ Χάρης μὲ τὸν Καλλικλῆ νὰ παλαίσουν ὀρθοί, προστάζει ὁ Ἑρμογένης.

Πρόθυμα ἐσταθήκαμε ἀντίκρυ. Ἐκοίταξε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον λοξὰ καὶ κάπως ἄγρια, σὰ δυὸ κοκόρια ἔτοιμα νὰ πιασθοῦν. Ἐδῶ δὲν ἔχει ἢ θὰ ρίξῃς, ἢ θὰ πέσης. Ἐξανακοιταχθήκαμε κ' ἔπειτα ἀρπαχθήκαμε. Μὰ τὸν Ἡρακλῆ, δὲν ἐπερίμενα τόση δύναμι ἀπὸ τὸ ἀρχοντόπουλο. Δὲν εἶχε μόνο δύναμι, ἀλλὰ καὶ τέχνη. Ὅταν εἶδα ἔτσι, βάζω κ' ἐγὼ ὅλη μου τὴ δύναμι καὶ κατορθώνω νὰ τὸν ρίξω.

Δὲν ἀστειεύεσαι, βλέπω, εἶπεν ὁ Καλλικλῆς μὲ χαμόγελο· εἶναι ἡ δεύτερη φορὰ σήμερα ποὺ μ' ἔβαλες νὰ φιλήσω τὰ χῶματα.

Ὁ Λυκίδας μοῦ πετᾷ τώρα ἕνα μεγάλο τόπι. Τὸ παίρνω· στέκομαι στὸ ἕνα πόδι καὶ ἀρχίζω νὰ τὸ πετῶ ψηλὰ σὰ χρουσόμηλο. Τὸ δέχομαι πότε στὴ χούφτα, πότε στὴν πλάτη· ἄλλοτε στὸ γόνατο καὶ ἄλλοτε στὸν ἀγκῶνα. Ὁ Ἑρμογένης μὲ διορθώνει:

— Ἰσιο τὸ κορμί. . . οἱ ὦμοι ὄχι μαζεμένοι. Ποτὲ

μὴ λησμονῆτε τὴν καλλιτεχνικὴν στάσι. Ὅλα ἀρμονικά.

Τὸ τρέξιμο τὸ ἀφήσαμεν γιὰ τὴν ἄλλην ἡμέρα. Ἐλυσθήκαμε, ἐντυθήκαμε καὶ ἔφυγα μαζί με τὸ φίλο μου τὸ Θεαγένη. Ἀργότερα ἔγινε φίλος μας καὶ ὁ Καλλικλῆς.

I". Τὰ μεγάλα Παναθήναια.

1. Ἐπλησίαζαν τὰ μεγάλα Παναθήναια. Πρώτη φορὰ θὰ ἔβλεπα καὶ ἐγὼ αὐτὴν τὴν γιορτὴν. Ἀπὸ καιρὸν κάθε σχολεῖο ἐδιάλεξε τὰ πιὸ καλλίφωνα παιδιά καὶ τὰ ἐγύμναζε σ' ἓναν ὕμνον, ποὺ θὰ ἐτραγουδοῦσαν. Ὁ Λύσης ἔβαλε καὶ μένα στὸ χορὸ. Στὶς γενικὲς δοκιμὲς ἀπ' ὅλα τὰ σχολεῖα ἐτραγούδησαν τὸν ὕμνον ἐξακόσια παιδιά. Ποτὲ δὲν ἄκουσα πιὸ ἱερὴ καὶ ἐπιβλητικὴ ἀρμονία.

Ἀπὸ ὀκτὼ ἡμέρες πρὶν ἄρχισαν νὰ ἔρχονται οἱ κάτοικοι ἀπὸ τὰ περὶχωρα καὶ ἔφεραν κοπάδια τὰ ζῶα, ποὺ θὰ ἐθυσίαζαν. Λίγοι ἔμεναν σὲ σπίτια συγγενῶν καὶ φίλων τῶν οἱ περισσότεροι ἔστηναν σκηνὲς ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη. Φαντασθῆτε τί θόρυβος ἐγένετο κάθε ἡμέρα.

Τὶ χαρά, ποὺ καθὼς ἐγύριζα μετὰ τὸ Θεαγένη ἀπὸ τὸ σχολεῖο, εἶδα ἀπὸ μακρὰ τὰ μεγάλα κόκκινα βόδια μας καὶ τὴν ἄμαξά μας. Τρέχω, ἀγκαλιάζω τὴν μητέρα μου, τὸν πατέρα μου, καὶ τὸν παπποῦ καὶ φιλῶ τ' ἀδελφάκια μου. Μοῦ ἐφάνηκε, πὼς εἶχα χρόνια νὰ τοὺς ἰδῶ. Ἡ μητέρα μου εὗρισκε πὼς ἐμεγάλωσα καὶ ἔγινε σωστὸς Ἀθηναῖος.

Ἐφώναξα τότε τὸ Θεαγένη καὶ τὸν ἐσύστησα στὴν μητέρα μου γιὰ τὸν καλύτερο φίλο μου.

2. Ἐπιτέλους ἐξημέρωσε ἡ μεγάλη ἡμέρα. Ἡ γιορτὴ

ἄρχιζε ἀπὸ τὸ πρῶτ' μὲ ἵπικους ἀγῶνες στὶς ὄχθες τοῦ Ἰλισσοῦ.

Ὁ Λεωκράτης, ὁ πατέρας τοῦ φίλου μας Καλλικλῆ, ἔστειλε ν' ἀγωνισθοῦν ἕξη ὑπερήφανα ἄλογα, πὺν λῆς κ' ἔβγαζαν φλόγες ἀπὸ τὰ ρουθούνια των. Καθὼς τὰ τὰ εἶδα νὰ περνοῦν ἐμπρὸς μου μὲ τόσα παλληκάρια ἀπόρησα.

— Ποῦ τοὺς εἶδα; ἐπιθύρισα.

— Στὸν Παρθενῶνα, μοῦ εἶπε ὁ Θεαγένης. Κοίταξε τὸ ἄλογο ἐκεῖνο καὶ τὸν καβαλάρη του, πὺν μόλις ἡμπορεῖ νὰ τὸ κρατήσῃ. Βλέπεις τὴν ὀρθὴ χαίτη του, τ' ἀνοικτὰ ρουθούνια του, τὰ τεντωμένα πόδια του, ποῦ ἀντιπατοῦν ἀπὸ νευρικὴ ἀνυπομονησία; Κοίταξε τώρα τὸν καβαλάρη. Ἡ ἄσπρη χλαμῦδα του κυματίζει ἀπὸ τὸν ἄνεμο καὶ δείχνει τὸ καλοκαμωμένο σῶμα του. Τί ιδέα ἔχεις; Δὲν εἶναι ὁ ἴδιος, πὺν ἐσκάλισε ὁ Φειδίας ἀπάνω στὸ μάρμαρο;

Ὁ φίλος μου εἶχε δίκαιο. Τὴ ζωοφόρο, ποὺ τόσες φορὲς τὴν ἐθαύμασα στὸν Παρθενῶνα, τὴν εἶχα ζωντανὴ ἔμπρὸς μου.

Ὑστερα ἀπὸ τοὺς ἱππικοὺς ἀγῶνες, ἐπαραβγῆκαν στὸ πάλαιμα καὶ στὸ τρέξιμο καὶ τὰ παιδιὰ μὲ τοὺς

ἐφήβους. Ἐπειτα μοναχοὶ τῶν οἱ ἔφηβοι ἀγωνίσθηκαν στὸ πένταθλο, δηλαδὴ πάλαιμα, τρέξιμο, πήδημα, δίσκο καὶ ἀκόντιο.

3. Τέλος ἐπῆγαμε στὴν πομπή. Ἐφθάσαμε στὸν Κεραμεικὸ τὴν ὥρα ποὺ ἔξεκινοῦσε. Ἐμπρὸς οἱ μουσικοί, ἄλλοι ἔπαιζαν τοὺς αὐλοὺς καὶ ἄλλοι ἔκρουον τὶς λύρες. Ἀκολουθοῦσαν ἄνδρες ὀπλισμένοι μὲ λόγχες καὶ ἀσπίδες, λὲς κι ἦσαν ἑτοιμοὶ νὰ χυθοῦν στὴ μάχη, πρῶτα οἱ πεζοὶ κι ἔπειτα οἱ καβαλάρηδες. Ἐπειτα οἱ ἱερεῖς μὲ τοὺς βοηθοὺς τῶν, ποὺ ὠδηγοῦσαν τὰ ζῶα γιὰ τὴ θυσία. Ὑστερα οἱ γέροντες μὲ τὰ κυματιστὰ ἄσπρα γένεια τῶν καὶ μὲ κλαδιὰ ἐλιάς στὰ χέρια. Πίσω

ἀκολουθοῦσαν οἱ ἔφηβοι στεφανωμένοι, καὶ τελευταῖα τὰ παιδιὰ μὲ ἀπλὸ στενὸ χιτῶνα, ὅλα ροδοστεφανωμένα. Ὅλοι οἱ ὄμιλοι ἀρχίζουν μαζὶ νὰ τραγουδοῦν τὸν ὕμνο τῆς Θεᾶς.

Μπαίνομε κ' ἐμεῖς στὸν ὄμιλο τῶν παιδιῶν. Πίσω μας ἤρχετο ἡ λευκὴ πομπὴ τῶν παρθένων. Ὅλες ἦσαν

ντυμένες τὸν πολύδιπλο χιτῶνα. Τὰ μέτωπά των ἦσαν στεφανωμένα μὲ κρίνα καὶ μὲ τὰ χέρια των ἐκρατοῦσαν στὸ κεφάλι κανίστρια.

4. Ἀκολουθοῦσε ἔπειτα τὸ πλοῖο κ' ἐπήγαινε σὰ νὰ ἦτο ἀπάνω στὰ νερά. Γιὰ πανὶ εἶχε στὸ κατάρτι ἀνοιγμένον τὸν πέπλο τῆς θεᾶς, ποὺ τὸν εἶχαν ὑφάνει χορίτσια, καὶ εἶχαν κεντήσει ἀπάνω του τὴ μάχη τῆς Ἀθηνᾶς μὲ τοὺς Τιτᾶνες.

Ἡ πομπή, ἀφοῦ ἐπέρασε ἀπὸ τὴν ἀγορὰ καὶ τοὺς μεγάλους δρόμους, ἔφθασε στὸ βωμὸ τοῦ Ἀπόλλωνα ζοντὰ στὸν Ἄρειο Πάγο. Ἐκεῖ ἐστάθηκε. Ἐβγαλαν

Καὶ θὰ ὑπακούσω στοὺς νόμους, ποὺ ἔχομε ὡς
τώρα καὶ σὲ ἐκείνους, ποὺ θὰ ψηφίσῃ νόμιμα ὁ λαός.

Καὶ ἂν κανεῖς θελήσῃ νὰ χαλάσῃ τοὺς νόμους,
ἢ νὰ μὴν ὑπακούσῃ σ' αὐτοὺς, δὲν θὰ τὸ ἐπιτρέψω.
Καὶ θὰ πολεμήσω γι' αὐτοὺς καὶ μόνος καὶ μὲ ὄλους.

Καὶ θὰ σεβασθῶ τῇ θρησκείᾳ τῶν προγόνων μου.
Μάρτυρές μου, ἄς εἶναι οἱ θεοί.

3. Μὲ τραγούδια ἐπήγαμε στὸ νέο σχολεῖο. Ἐκεῖ
ἐμείναμε δυὸ χρόνια κ' ἐγυμναστήκαμε στὰ ὄπλα. Τὸν
πρῶτο χρόνο ἐφυλάξαμε καὶ στὸν Πειραιᾶ. Τὸ δεύ-
τερο χρόνο μᾶς ἔδωσε ἡ πολιτεία δόρυ καὶ ἀσπίδα.
Ἐφορέσαμε μαύρη γλαμύδα, ἐβάλαμε στερεὰ σανδάλια,
κ' ἐσκεπάσαμε τὸ κεφάλι μὲ πλατεῖα σκιαδία. Ἐπρεπε
νὰ φρουρήσωμε σὲ ὅλην τὴν Ἀττικὴν γιὰ τὴν τάξι.
Τότε ἐλεγόμεθα περίπολοι.

4. Ἡ πιὸ εὐχάριστη καὶ ἀλησμόνητη ἀνάμνησι ἀπὸ
τὴν ἐφηβικὴ μου ἡλικία εἶναι ποὺ καὶ οἱ τρεῖς φίλοι
ἐνίκησαμε στοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες. Ὁ Θεαγένης
ἐνίκησε στὸ τρέξιμο, ἐγὼ στὶς ἵπποδρομίες μὲ τὸ ἄλογό
μου τὸν Αἴολο, καὶ ὁ Καλλικλῆς στὶς ἀρματοδρομίες.

Ἐκεῖ εἶδα ὄλους τοὺς Ἑλλήνες συγκεντρωμένους.

Ὅταν ἐφθάσαμε, ἐπήγαμε στὸν περίφημο ναὸ
τοῦ Διός.

Μέσα εἶναι τὸ ἄγαλμά του, ποὺ κρατεῖ στὸ δεξι-
οῦ χέρι τὴ Νίκη. Ἄν σᾶς εἰπῶ ὅτι ἡ Νίκη ἔχει ἀνά-
στημα ἑνὸς ἀνθρώπου, καταλαβαίνετε τὶ ἀνάστημα θὰ
ἔχῃ τὸ ἄγαλμα τοῦ πατέρα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώ-
πων. Τὸ σῶμα του, στὰ γυμνὰ μέρη, εἶναι ἀπὸ ἐλε-
φαντοκόκκαλο· καὶ τὰ ροῦχα του ἀπὸ καθαρὸ χουσίφι.

Καθὼς ἀντίκρουσα τὰ μάτια του ἀνατρίχιασα ὀλόκληρος. Τόσο μ' ἐσκλάβωσε ἡ μορφή, ὥστε μόλις ἐπρόσεξα τὴ λαμπρότητα τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θρόνου. Ἄστραπτε καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἐλεφαντοκόκκαλο καὶ πολύτιμα πετράδια. Τότε ἐκατάλαβα γιατί οἱ Ἀθηναῖοι τὸ εἶχαν γιὰ μεγάλο δυστύχημα ἂν πεθάνουν, χωρὶς νὰ ἰδοῦν τὸ ἀθάνατο ἔργο τοῦ Φειδία.

Ὅσοι θὰ ἀγωνιζόμεθα, ἐπήγαμε πρῶτα καὶ ὠρμισθήκαμε στὸν Ὁρκιὸ Δία. Ὁρμισθήκαμε, πὼς εἴμεθα ἄγνοί, πὼς δὲν ἀδικήσαμε κανέναν καὶ πὼς θ' ἀγωνισθοῦμε χωρὶς δόλο καὶ ἀπάτη. Οἱ γονεῖς μας καὶ οἱ δασκάλοι μας ἔλεγον καὶ αὐτοὶ δυνατὰ τὸν ὅρκο μας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν κήρυκα ἀκούεται νὰ κράζῃ μεγαλόφωνα, ἕναν ἕναν μὲ τ' ὄνομά του, ἐκείνους ποὺ θὰ τρέξουν.

Μπαίνουν αὐτοὶ στὴ γραμμὴ ἐμπρὸς στοὺς ὀκτὼ ἑλλανοδίκες, ποὺ κάθονται σὰ θεοὶ στὶς ἔδρες των :

— Ποιὸς ἔχει νὰ κατηγορήσῃ καὶ ποιόν !

Βαθειὰ σιωπὴ βασιλεύει, ἐνῶ οἱ καρδιές μας κτυποῦν δυνατά. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν μᾶς κατηγορεῖ. Καὶ ἀρχίζουν οἱ ἀγῶνες ἀπὸ τὸ τρέξιμο.

76. Τὸ τρέξιμο.

Βλέπω λεβέντες φτερωτοὺς κι ἀραδιαστὰ βαλμένους·
μὲ τόνα πόδι πάρα μπρός, μὲ τᾶλλο παραπίσω,
προσμένουνε τὴν προσταγὴ τὸ τρέξιμο ν' ἀρχίσουν.

Βλέπω νὰ γέρνη τὸ σκοινὶ καὶ καταγῆς νὰ πέφτη.
Καὶ νά, τὰ πόδια φτερωτὰ τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο ἀνοίγουν
καὶ ξεζινοῦνε μονομιᾶς καὶ τρέχουν, τρέχουν, τρέχουν
τρέχουν, καὶ μόλις ἀκουμποῦν, τὰ πόδια τους στὸ γῶμα,
τρέχουν μ' ἀθώρητα φτερὰ καὶ μάτι δὲν τοὺς φτάνει.
Ὅχλοβοή, κραυγὲς χαρᾶς τὸ νικητὴ δοξάζουν.

77. Τὸ πάλασμα.

Καὶ βλέπω τώρα ὀλόγυμνους ζευγαρωτὰ βαλμένους.
Ἔχει ὁ καθεὶς τὸ ταίρι του κι ἓνας τὸν ἄλλο βλέπει,
καὶ καρτεροῦνε βιαστικοὶ τὸ πάλασμα ν' ἀρχίσῃ.

Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ τὴν προσταγὴ νὰ κράζῃ. . .
Κι ἀμέσως πιάνονται ἀρπαχτὰ τὰ λιπαρὰ ζευγάρια,
καὶ πότε σμίγουνε σφιχτά, καὶ λὲς πῶς γίνονται ἓνα,
καὶ πότε πάλι ἀνοίγουνε μὲ τεντωμένα νεῦρα,
κι ἄλλος βαρεῖα ξαπλώνεται κι ἄλλος ὀλόρθος στέκει,
κι ἄλλο ζευγάρι καταγῆς κουβαριαστὰ κυλιέται
καὶ πότε ἀνασηκώνεται καὶ πότε πάλι γέρνει.

78. Τὸ πῆδημα.

Καὶ βλέπω ν' ἀναδεύονται, πίσω ἀπὸ τὸ βατῆρα,
τὰ γυμνασμένα σώματα, τόνα ἀπὸ τ' ἄλλο ἀνάγια.
Σμίγουν οἱ δυὸ παλάμες τους καὶ τρίβει ἡ μιὰ τὴν ἄλλη,
θεριεύονται καὶ σπαρταροῦν οἱ νευρωμένες κνήμες
καὶ μὲ λαχτάρα καρτεροῦν τὸ πῆδημα ν' ἀρχίσῃ.

Κι ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ βροντόφωνα νὰ κράζῃ...
Κι ἀκούω ἀχνὸ ψιθύρισμα καὶ βλέπω τὸν καθένα
νὰ ξεκινᾷ μὲ μιὰν ὁρμή, σὰν ἀστραπὴ νὰ τρέχῃ
καὶ νὰ πατῇ τὸ πόδι του στὸ φανερὸ σημάδι,
—οὔτε μιὰ τρίχα παραμπρὸς οὔτε μιὰ τρίχα πίσω—
καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ μὲ μαζεμένα πόδια
καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ καὶ χαμηλὰ νὰ πέφτῃ.

79. Ὁ δίσκος.

Πάλι ἡσυχία ἀπλώνεται στὰ μαζεμένα πλήθη,
ἀχόρταγα τὰ μάτια τους καρφώνουν στὴ βαλβίδα.
ποὺ οἱ δισκοβόλοι θ' ἀνεβοῦν νὰ ρίξουνε τὸ δίσκο.

Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ βροντόφωνα νὰ κράζῃ...
Καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ μὲ τὸ δεξιὸν χεῖρ
νὰ παίρνῃ τ' ὀλοστρογγυλὸ καὶ πλακωτὸ λιθάρι,
νὰ τὸ σηκώνῃ μονομιᾶς, χωρὶς στὸ πρόσωπό του
παραμικρὴ ξαρωματιὰ τὸ βάρος του νὰ δείχνῃ.
Βλέπω τ' ὀλόγυμνο κορμὶ νὰ γέρνῃ πρὸς τὰ κάτω,
βλέπω τὸ πόδι τὸ δεξιὸν νὰ βγαίνει ἔμπρὸς ἀπ' τ' ἄλλο,
καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ νὰ στρέφῃ τὸ λιθάρι
καὶ νὰ τὸ φέρνῃ ὀλόγυρα μ' ὅλη τὴ δύναμή του,
κι εὐτὺς ν' ἀνασηκώνεται καὶ νὰ τοῦ δίνει δρόμο,
Κι ἀκούω τοῦ δίσκου τὸν ἀχό, ποὺ σχίζει τὸν ἀέρα,
καὶ τὸν θωρῶ νὰ χάνεται καὶ τὸν θωρῶ νὰ πέφτῃ.
Καὶ βλέπω κάποιον ἀπὸ κεῖ νὰ βάζῃ ἓνα σημάδι.
Κι ἔρχεται τρίτος, τέταρτος, ὅλοι μὲ τὴ σειρὰ τους,
καὶ γέρνουν καὶ σηκώνονται καὶ τὸ λιθάρι ρίχνουν.

80. Τὸ στεφάνι τῆς νίκης.

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέχει,
κι ἀκούω νὰ κράζει τ' ὄνομα, καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, ποὺ νίκησε καὶ σ' ὅλα βγῆκε πρῶτος.

Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονιὸ καὶ τ' ἄξιο παλληκάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαίνει
καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστερό του χέρι,
καμαρωτός, περίφανος, μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
ποὺ ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, ποὺ τὸν θωρεῖ πρὸ πέρα!...
Χαρὰ στὴ μάννα, ποὺ μακρὺν τὸν καρτερεῖ μὲ πόθο!...
Χαρὰ στὴ δοξασμένη του καὶ ξακουστὴ πατρίδα,
ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ καὶ τέτοια παλληκάρια!...

81. Ὁ Δημοκίδης.

1. Τὴν ἐποχὴ τοῦ Πεισιστράτου τύραννος στὴ Σάμῳ ἦτο ὁ Πολυκράτης. Αὐτὸς κατώρθωσε νὰ κυριαρχήσει σ' ὅλα τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου καὶ νὰ γίνῃ πλουσιώτατος.

Σώζονται ἀκόμη τὰ ἐρείπια τοῦ δυνατοῦ φρουρίου, τοῦ ναοῦ τῆς Ἥρας καὶ τὸ ὑδραγωγεῖο.

Ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἀνεκτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους εὐγενεῖς τῆς Σάμου, εἶχε φρουρὰν ἀπὸ ξένους μισθοφόρους.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων καλλιτεχνῶν καὶ λογίων εἶχε καλέσει καὶ τὸν περίφημο σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα γιατρὸ Δημοκίδη ἀπὸ τὴν Κρότωνα τῆς κάτω Ἰταλίας. Ὁ Δημοκίδης εἶχε φύγει ἀπὸ τὸν Κρότωνα, γιατί δὲν ὑπόφερε τὸ δύστροπο πατέρα του. Χωρὶς ἐργαλεῖα καὶ φάρμακα ἐπῆγε πρῶτα στὴν Αἴγινα. Ἐπειτα ἐπῆγε στὴν Ἀθήνα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴ Σάμῳ, γιατί ὁ Πολυκράτης τοῦ ἐπρόσφερε μεγαλύτερο μισθό, δυὸ τάλαντα τὸ χρόνον.

2. Ὁ Πολυκράτης εἶχε φίλο καὶ σύμμαχο τὸ Βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Ἄμασι.

Αὐτὸς ὁ Ἄμασις ἔγραψε στὸν Πολυκράτη ὅτι δὲν εἶναι καλὸ σημεῖο νὰ μὴν ἔχῃ καμμιὰ ἀτυχία. Θεὸς δὲν εἶναι, καὶ πρέπει νὰ χάσῃ γιὰ νὰ λυπηθῇ.

Ὁ Πολυκράτης μὲ τοὺς ἀκολούθους του ἀνοίχθηκε στὸ πέλαγος καὶ ἐπέταξε μέσα στὰ κύματα τὸ περίφημο δακτυλίδι του μὲ τὸ μεγάλο σμαράγδι, ποὺ ἀπάνω του εἶχε χαραγμένη λύρα.

Ἀλλὰ σὲ λίγες ἡμέρες ἕνας ψαράς τοῦ ἐδώρησε ἕνα μεγάλο ψάρι καὶ παράδοξο πρᾶγμα, μέσα στὰ ἔντερα τοῦ ψαριοῦ εὐρέθηκε τὸ δακτυλίδι.

Ὁ Πολυκράτης ἔγραψε τὸ παράδοξο τοῦτο στὸν Ἄμασι. Ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε, ὅτι παύει τὴ φιλίαν καὶ

συμμαχία των, γιατί δὲν θέλει νὰ λυπηθῇ μὲ τὴ συμφορά, ποὺ χωρὶς ἄλλο θὰ ἔλθῃ στὸ φίλο του.

3. Καὶ πράγματι ἦλθε· γιατί ὁ Πολυκράτης ἦτο ὑπερβολικὸς σὲ ὅλα. Δὲν εἶχε στοχασθῇ τὸ βαθὺ νόημα τῆς σοφῆς παροιμίας: Πᾶν μέτρον ἄριστον. Προπάντων ἠθέλε νὰ κερδίζῃ χρήματα πολλὰ καὶ μὲ κάθε τρόπο.

Τὸ ἐλάττωμά του τοῦτο εἶχε πληροφορηθῇ ὁ Πέρσης διοικητὴς στὰς Σάρδεις Ὁροίτης. Ὁ Ὁροίτης αὐτὸς ἔστειλεν ἔμπιστον ἄνθρωπόν του νὰ εἰπῇ στὸν Πολυκράτη, ὅτι ἔχει πολλοὺς θησαυροὺς καὶ δέχεται νὰ τοὺς μοιράσουν συναμεταξύ των, ἀρκεῖ νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος νὰ τοὺς παραλάβῃ, καὶ νὰ παραλάβῃ καὶ τὸν ἴδιο τὸν Ὁροίτη, γιατί κινδυνεύει ἡ ζωὴ του ἀπὸ τὸ βασιλέα τῆς Περσίας.

Ἡ δόξα τοῦ χουσοῦ ἔκαμε τὸν Πολυκράτη νὰ μεταβῇ μὲ τριῆρεις στὸ μέρος, ὅπου εἶχε ὀρίσει ὁ Ὁροίτης. Ἐκεῖ ὅμως ὁ Ὁροίτης τὸν ἐθανάτωσε καὶ τὸ σῶμα του τὸ ἐσταύρωσε.

Ἀπὸ τοὺς ἀκολούθους τοῦ Πολυκράτη, ὁ Ὁροίτης ἄφησε νὰ ἐπιστρέψουν στὴ Σάμο μόνον ὅσοι ἦσαν Σάμιοι· τοὺς ξένους τοὺς ἔρριψε στὴ φυλακὴ. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦτο καὶ ὁ γιατρὸς Δημοκίδης.

4. Μέσα στὴ φυλακὴ ἄναψε στὴν καρδιά τοῦ Δημοκίδη ὁ πόθος τῆς ἐπιστροφῆς στὴν πατρίδα του.

Ἀποφάσισε νὰ μὴ δείξῃ, ὅτι ἦτο γιατρὸς, ὅ,τι καὶ ἂν ὑπέφερε, γιατί ἀλλοιῶς δὲν θὰ ξανάβλεπε ποτὲ τὴν πατρίδα του. Μόνον ἔτσι εἶχε ἐλπίδα· κ' ἐπροσπαθοῦσε νὰ εὑρῇ τρόπο νὰ βγῇ ἀπὸ τὴ φυλακὴ.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀνέβηκε σὺν θρόνον τῆς Περσίας ὁ Δαρεῖος καὶ ἐπῆρε γυναῖκα του τὴν κόρη τοῦ μεγάλου Κύρου τὴν Ἀτοσσα.

Ὁ Δαρεῖος, κάποια φορὰ στὸ κυνήγι, ἔτυχε νὰ πέση ἀπὸ τὸ ἄλογό του καὶ νὰ ἐξαρθρώσῃ τὸ πόδι του.

Οἱ περίφημοι γιατροὶ τοῦ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἀντὶ νὰ ξαναφέρουν τὸ πόδι στὴ θέσι του, τὸ ἔκαμαν νὰ πρηστῇ περισσότερο, ἀπὸ ἀμάθειά των· καὶ ὁ Δαρεῖος ἀπὸ τοὺς ἀνυπόφορους πόνους δὲν εὗρισκεν ἡσυχία. Ὁλόκληρην ἐβδομάδα δὲν εἶχε κλείσῃ μάτι. Φόβος ὑπῆρχε νὰ χάσῃ τὸ πόδι του, ἂν ὅχι καὶ τὴ ζωὴ του, καὶ μαζὶ καὶ τὸ θρόνο του· γιατί ὁ νόμος δὲν ἐπέτρεπε νὰ βασιλεύῃ ἀνάπηρος.

5. Τότε τοῦ εἶπαν, ὅτι στὴ φυλακὴ ἦτο ἓνας περίφημος γιατρός, ὁ Δημοκίδης.

Ἔτρεξαν νὰ τὸν φέρουν ὅπως ἦτο· ντυμένον μὲ ράκη καὶ μὲ βαρεῖες σιδερένιες ἀλυσίδες στὰ χέρια καὶ στὰ πόδια.

— Εἶσαι γιατρός; τὸν ἐρώτησεν ὁ Δαρεῖος.

— Ὁχι, ἀποκρίθηκε ὁ Δημοκίδης. Κάποιο γιατρὸ ἐγνώρισα, καὶ γὰτὶ εἶχα μάθει, ἀλλὰ ἔχει περάσει πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε. Δὲν θυμοῦμαι τίποτε.

Ὁ Δαρεῖος ἐπρόσταξε νὰ φέρουν μαστίγια καὶ ἄλλα ὄργανα φοβερὰ καὶ τοῦ εἶπε:

— Διάλεξε. Ἡ θὰ μὲ κάμῃς καλὰ, ἢ θὰ διατάξω νὰ ἀρχίσουν τὰ βασανιστήρια.

Τί νὰ κάμῃ ὁ Δημοκίδης;

Εἶπε νὰ βάλουν τὸ πόδι σὲ χλιαρὸ λουτρὸ καὶ ἔπειτα μὲ ἐπιτηδειότητα ἔφερε τὸ ἐξαρθρωμένον κόκκαλο στὴ θέσι του. Τὸν ἐθεράπευσε.

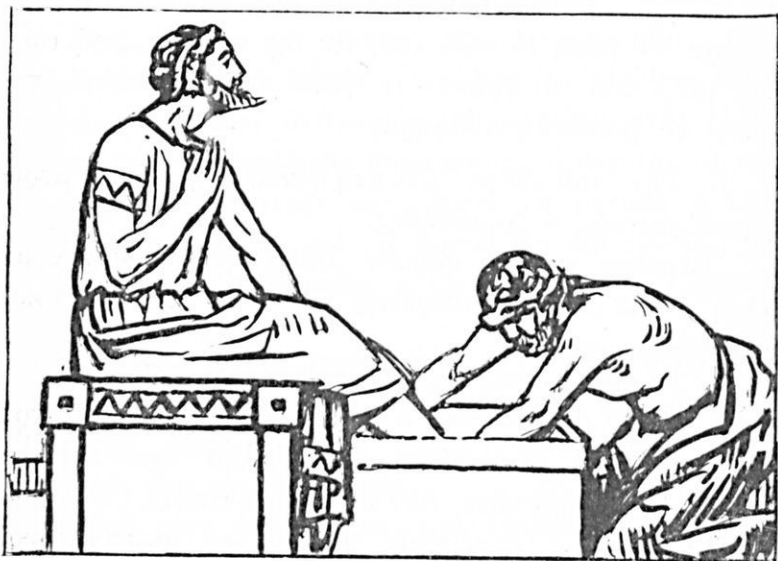
6. Τότε ὁ Δαρεῖος ἐπρόσταξε γιὰ ἀμοιβὴ νὰ ἐτοιμάσουν γιὰ τὸ Δημοκίδην χρυσὲς ἀλυσίδες.

Ὅταν τὶς εἶδε ὁ Δημοκίδης, εἶπε μὲ πικρὸ χαμόγελο:

— Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀμοιβή μου;

Ὁ Δαρεῖος ἐγέλασε καὶ εἶπε νὰ τὸν ὀδηγήσουν στὸ γυναικωνίτη του, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνη των καὶ οἱ γυναῖκες.

Αὐτὲς τοῦ ἐχάρισαν φιάλες γεμᾶτες ἀπὸ δαρεικοὺς χρυσὰ νομίσματα παρόμοια μὲ τὶς σημερινὲς λίρες.

Καθὼς ἔπαιρνε τὶς φιάλες ὁ Δημοκίδης ἔπесαν καὶ ἐσκορπίσθησαν ἄρκετοὶ δαρεικοί. Αὐτοὺς τοὺς ἐμάζευσεν ὁ ὑπηρέτης καὶ ἔγινε πολὺ πλούσιος.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ τὰ δῶρα, τοῦ ἐτοίμασαν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Δαρείου, μέγαρο νὰ κατοικῇ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὁ Δαρεῖος τὸν ἔκαμε ὁμοτράπεζό του. Τοῦτο ἦτο ἡ μεγαλύτερη τιμὴ πὺν ἔδινε στοὺς εὐνοουμένους τοῦ ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Περσίας.

7. Ὁ Δημοκίδης εἶχε ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ἀλλὰ τοῦ ἔλειπε τὸ πιὸ σημαντικόν, ἡ ἐλευθερία. Ἐξοῦσε σὰ φυ-

λαζισμένος. Τὸν ἐπρόσεχαν νὰ μὴ φύγη. Καὶ ὁ πόθος τῆς ἐπιστροφῆς στὴν πατρίδα τοῦ ἐδυνάμωνε τώρα πὺλὸ πολὺ. Τὰ μόνα καλὰ ποὺ κατώρθωσε ἦσαν: νὰ χαρίσῃ ὁ Δαρεῖος τὴ ζωὴ στοὺς Αἰγυπτίους γιατροὺς, ποὺ ἤθελε νὰ τοὺς θανατώσῃ γιατί ἐστάθησαν ἀνίκανοι νὰ τὸν θεραπεύσουν, καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φυλακισμένους συντρόφους τοῦ.

Κατὰ καλὴ τοῦ τύχη τὸν ἐκάλεσε κάποτε ἡ Ἄτοσσα καὶ τὸν ἐρώτησε, ἂν ἤμπορῇ νὰ τῆς γιατρεύσῃ ἓνα ἐξόγκωμα. Τὸ ἐξήτασε ὁ Δημοκίδης καὶ εἶπε:

— Πολὺ ἐπικίνδuno, βασίλισσά μου. Ἀλλὰ...

— Ἀλλὰ τί; ἐρώτησε ἡ βασίλισσα ἀνήσυχη.

Ὁ Δημοκίδης ἐσυμπλήρωσε: — Ἀλλὰ, ἂν κατορθώσω νὰ σβήσῃ τὸ ἐξόγκωμα καὶ νὰ μὴ φαίνεται τίποτε θά σοῦ ζητήσω μιὰ μεγάλη χάρι.

— Ἀρκεῖ νὰ ἐπιτρέπεται ἀπὸ τοὺς νόμους, εἶπε ἡ Ἄτοσσα.

— ὦ, δὲν θὰ ζητήσω τίποτε, ποὺ νὰ μὴν ἐπιτρέπουν θεῖοι καὶ ἀνθρώπινοι νόμοι, εἶπε ὁ Δημοκίδης· κ' ἔλαμψε ἡ χαρὰ στὰ μάτια τοῦ μὲ τὴν προσδοκία, πὼς θὰ ξανάβλεπε τὴν πατρίδα τοῦ.

8. Ἡ Ἄτοσσα ἔγινε καλὰ καὶ ἐρώτησε τὸ Δημοκίδη τί ζητεῖ γιὰ τὸ μεγάλο καλὸ.

— Τὴν ἐλευθερίαν, βασίλισσά μου, νὰ ἐπιστρέψω στὴν πατρίδα μου. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ μὲ ἀφήσῃ, ἂν τὸ ζητήσῃς γιὰ χάρι δική σου· καὶ σὲ παρακαλῶ πολὺ νὰ τὸ ζητήσῃς, εἶπεν ὁ Δημοκίδης.

— Αὐτὸ δὲν γίνεται. Εἶσαι ὁ γιατρός μας. Τί σοῦ λείπει ποὺ θέλεις νὰ φύγῃς; εἶπεν ἡ Ἄτοσσα.

Ὁ Δημοκίδης μὲ πικρὸ παράπονο εἶπε:

— ὦ βασίλισσά μου, τίποτε δὲν εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἐνας παλαιὸς βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, ὁ Ὀδυσσεύς, θὰ ἐγίνετο ἀθάνατος, ἂν ἤθελε νὰ ζήσῃ μὲ τὴν ἀθάνατη νεράϊδα Καλυψὼ μακρυνὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα τοῦ. Καὶ ὅμως ἐπροτίμησε νὰ φύγῃ. Ἄς τὸν

ἀξίωσαν οἱ θεοὶ νὰ ἰδῇ ἀπὸ μακρὺν μόνᾳ καὶ καπνὸν
ν' ἀνεβαίνει ἀπὸ τὴν πατρίδα του, ἔλεγε, καὶ τὴν ἴδια
στιγμὴ, ἃς ἐπέβαινε.

9. Ἡ Ἄτοσσα ἔμεινε γιὰ πολλὴν ὥρα συλλογι-
σμένη. Ἐνόησε τὸν μεγάλον πόθον τοῦ Δημοκίδη,
ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦσε νὰ καταλάβῃ, πῶς εἶναι δυνατόν
νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι νὰ προτιμοῦν τὴν πατρίδα
των, ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀγαθόν.

Ὁ Δημοκίδης τότε, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπὸ του,
ἐπρόσθεσε :

— Ὁ ἴδιος ὁ Ὀδυσσεύς κατέβηκε στὸν Ἄδην νὰ
ἐρωτήσῃ ἕναν περίφημο μάντη, τὸν Τειρεσίαν, πῶς θὰ
ἠμπορέσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν πατρίδα του. Ἐκεῖ εἶδε
τὴν ψυχὴν μεγάλου καὶ ἀνδρείου βασιλῆα, ποὺ εἶχε
σκοτωθῇ νέος. Ἀχιλλεὺς τὸν ἔλεγον. Οἱ θεοὶ τὸν εἶχαν
κάμει βασιλῆα τῶν νεκρῶν. Ὁ Ὀδυσσεύς τοῦ εἶπε :

— Σὲ μακαρίζω, Ἀχιλλεὺς, γιατί καὶ ὅταν ἦσουν
ζωντανὸς εἶχες τὴν πρώτη θέσι, καὶ τώρα δὲν ἔχασες
τὸ ἀξίωμά σου. Καὶ σὰν τί νομίζεις ὅτι ἀπάντησε ὁ
ἥρωας ;

— Τί ; ἐρώτησεν ἡ Ἄτοσσα.

Ὁ Δημοκίδης ἐξακολούθησε :

— Ἄδικος ὁ κόπος σου νὰ μὲ παρηγορήσῃς, Ὀδυσ-
σεύ. Θὰ ἐπροτιμοῦσα νὰ εἶμαι ταπεινὸς ἐργάτης στὴ
γῆ, καὶ νὰ βλέπω τὸ φῶς τοῦ ἡλίου στὴν ὥραία μου
πατρίδα, παρὰ νὰ εἶμαι βασιλῆας ἐδῶ κάτω στὸ σκο-
τεινὸν Ἄδην.

— Θὰ εἶναι πολὺ ὥραία ἡ πατρίδα σας, γιὰ νὰ
τὴν ἀγαπᾶτε τόσο, εἶπεν ἡ Ἄτοσσα.

— ὦ, βέβαια, εἶναι· εἶπεν ὁ Δημοκίδης.

Καὶ ἂν ἐδοκίμαζε κανεὶς μεγάλως βασιλῆας νὰ σᾶς
ὑποτάξῃ ;

— Θὰ ἐχύνουμε καὶ τὴν τελευταία σταλαγματιὰ τοῦ
αἵματός μας, ἀπάντησεν ὁ Δημοκίδης μὲ ὑπερηφάνεια,
ἂν κ' ἐγνώριζε πῶς μὲ τέτοιο λόγῳ, δὲν θὰ ἐπετύχαινε
τὸ σκοπὸ του.

10. Πάλι ἡ Ἄτοσσα ἔμεινε συλλογισμένη· καὶ τέλος εἶπε:

— Ἐνα ἤμπορῶ νὰ σοῦ ὑποσχεθῶ: Νὰ ἰδῇς τὴν πατρίδα σου, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψῃς πάλι. Καὶ γι' αὐτὸ θὰ λάβω τὰ μέτρα μου. Δέχεσαι;

— Δέχομαι ἀπάντησεν ὁ Δημοκίδης. Ἐσκέφθηγε: — Ἄς ἰδῶ τὴ γλυκειά μου πατρίδα· καὶ γιὰ τ' ἄλλα ὁ θεὸς γνωρίζει πῶς θὰ ἔλθουν.

11. Ἡ Ἄτοσσα ἤθελε νὰ δοξασθῇ ὁ Λαρεῖος, ὅπως ὁ πατέρας της, ὁ μεγάλος Κῦρος. Ἦθελε νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα, νὰ ἔχῃ καὶ ἑλληνίδες νὰ τὴν ὑπερετοῦν. Ἐρώτησε λοιπὸν τὸ Λαρεῖο, ἂν ἔχῃ σκοπὸ νὰ κάμῃ καμμιὰ ἐκστρατεία.

— Ναί, ἐτοιμάζομαι νὰ ὑποτάξω τὴ χώρα τῶν Σκυθῶν, εἶπεν ὁ Λαρεῖος.

— Ἐγὼ ὅμως θέλω νὰ ὑποτάξῃς τὴν Ἑλλάδα. Μᾶς παρουσιάζεται μιὰ ἐξαιρετικὴ εὐκαιρία. Ὁ γιατρὸς Δημοκίδης θέλει νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν πατρίδα του. . .

— Αὐτὸ δὲν θὰ γίνῃ ποτέ, τὴν διέκοψεν ὁ Λαρεῖος.

— Μὴ βιάζεσαι, ἔξακολούθησε ἡ Ἄτοσσα· δὲν εἶπα ν' ἀφήσωμε νὰ μᾶς φύγῃ τόσο περίφημος γιατρός. Ὁ Δημοκίδης θὰ καθίσῃ λίγους μῆνες μόνον στὴν πατρίδα του· κ' ἔπειτα θέλει δὲ θέλει θὰ ἐπιστρέψῃ· θὰ μᾶς τὸν ξαναφέρουν οἱ ἄνθρωποι μας, πού θὰ στείλωμε μαζί του. Αὐτοὶ θὰ μᾶς φέρουν καὶ πληροφορίες γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

12. Στὸ Λαρεῖο ἄρесе τὸ σχέδιο καὶ ἐκάλεσε τὸ Δημοκίδη καὶ τοῦ εἶπε:

— Θὰ σὲ ἀκολουθήσουν δέκα πέντε ἐπίσημοι. Ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ σου μπορεῖς νὰ πάρῃς ὅσα θέλεις. Μπορεῖς νὰ τὰ πάρῃς καὶ ὅλα, ὅσα μεταφέρονται.

Ὁ Δημοκίδης, γιὰ νὰ μὴ δώσῃ καμμιὰ ὑπόνοιαν, εἶπε.

— Ἀφοῦ θὰ ἐπιστρέψω, εἶναι περιττὸ νὰ τὰ πάρω.

— Ὅμως θέλω νὰ πάρῃς, ὅσα θὰ σοῦ δώσω.

δῶρα, γὰρ τοὺς συγγενεῖς σου, εἶπεν ὁ Λαρεῖος.

Καὶ πάλι, γὰρ νὰ μὴν ἀμφιβάλλῃ ὁ Λαρεῖος γὰρ τὴν ἐπιστροφή του, ἀπάντησε ὁ Δημοκίδης :

— Αὐτὸ τὸ δέχομαι.

13. Κατέβηκε λοιπὸν ὁ Δημοκίδης μὲ τοὺς δέκα πέντε μεγιστᾶνες στὴ Φοινίκη καὶ ἀνεχώρησαν μὲ δυὸ τριήρεις. Σὲ μεγάλο φορτηγὸ πλοῖο ἐφορτώθηκαν τὰ δῶρα γὰρ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Δημοκίδη.

Ἀργόπλεαν τὰ τρία πλοῖα στὰ παράλια καὶ οἱ μεγιστᾶνες ἐσημείωναν ὅ,τι σημαντικὸ καὶ χρήσιμο γὰρ τὰ σχέδια τοῦ Λαρείου.

Ὅταν ἔφθασαν στὸν Τάραντα, ὁ βασιλεὺς Ἀριστοφιλίδης, πρὸς χάριν τοῦ Δημοκίδη, ἀφαίρεσε ἀπὸ τὰ πλοῖα τῶν Φοινίκων τὰ πηδάλια καὶ τοὺς ἐπισήμους τοῦ Λαρείου ἔκλεισε στὴ φυλακή. Ἔτσι ὁ Δημοκίδης κατώρθωσε νὰ φθάσῃ στὴν Κρότωνα, τὴν πατρίδα του.

Ἐπειτα ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔδωσε πάλι τὰ πηδάλια καὶ ἔλευθέρωσε τοὺς μεγιστᾶνες. Ἀλλὰ πῶς νὰ ἐπιστρέψουν χωρὶς τὸν Δημοκίδη;

Πλέον λοιπὸν στὴν Κρότωνα καί, μόλις εἶδαν τὸν Δημοκίδη στὴν ἀγορά, ὥρμησαν νὰ τὸν συλλάβουν. Οἱ κάτοικοι τότε ἐχωρίσθησαν στὰ δύο. Μερικοὶ ἠθέλαν νὰ παραδώσουν τὸν Δημοκίδη καὶ ἄλλοι, οἱ περισσότεροι, ἄρχισαν νὰ κτυποῦν τοὺς Πέρσες.

— Ἀλλοίμονό σας, εἶπαν οἱ Πέρσες. Μᾶς ἐμποδίζετε νὰ συλλάβωμε τὸν αἰχμάλωτο τοῦ μεγάλου Βασιλέως. Γιὰ τὴν ἀσέβειά σας αὐτή, θὰ ὑποτάξῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ πρώτην θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν σας.

— Ἄς δοκιμάσῃ, εἶπαν οἱ Κροτωνιάτες καὶ ὁ Δημοκίδης.

Οἱ Πέρσες ἔφυγαν χωρὶς τὸν Δημοκίδη καὶ τὰ πλούσια δῶρα, ποὺ τοῦ εἶχε δώσει ὁ Λαρεῖος.

Ἔτσι ἦλθαν οἱ πρῶτοι κατάσκοποι Πέρσες στὴν Ἑλλάδα.

82. Ἡ καταστροφὴ τοῦ Περσικοῦ στόλου στὴ Σαλαμίνα.

1. Ἡ ᾽Ατοσσα δὲν κρύβει τὴ χαρὰ της, γιὰ τὰς εἰδήσεις ποὺ τῆς στέλνει ὁ γυιὸς της καὶ μεγάλος βασιλεὺς τῆς Περσίας Ξέρξης :

Ὁ στρατὸς του ἐπέρασε τὸν Ἑλλήσποντο. Ἐπέρασε τὴ Θράκη καὶ Μακεδονία καὶ ἔφθασε στὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν. Καμμία ἀντίστασις. Ἐπέρασε τὴ Θεσσαλία, κατέβη τὴν Ὀρθου καὶ ἔφθασε στὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν. Ἀπὸ τοὺς λίγους, ποὺ ἐτόλμησαν νὰ τοῦ φράξουν τὸ πέραμα, δὲν ἔμεινε κανεὶς. Τὸ νεκρὸν τοῦ τολμηροῦ ἀρχηγοῦ Λεωνίδα τὸν ἐσταύρωσε. Ἀλλοῖμονο σ' ὅποιον ἀντισταθῇ! . . .

Οἱ Ἀθηναῖοι ἄφησαν τὴν πόλιν καὶ ἐπέρασαν στὰ πλοῖα. Τίποτε δὲν ἔμεινεν ὀρθὸ στὴν Ἀθήνα. . .

Τὸ στόλο τῶν Ἑλλήνων τὸν ἔχει περικυκλώσει. Εἶναι βέβαιος, πὼς κανένα πλοῖο δὲν θὰ ξεφύγῃ.

2. Ἡ ᾽Ατοσσα περιμένει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ναυμαχίας. Μὲ φωτιὲς τὴ νύκτα ἀπὸ νησὶ σὲ νησὶ καὶ ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνό, σὲ λίγες ὥρες θὰ τὰ ἐμάθαινε. Ἀλλὰ δὲν ἔχει εἰδήσεις καὶ ἀρχίζει ν' ἀνησυχῇ.

Τέλος ἦλθε τὸ θλιβερὸ ἄγγελμα τῆς καταστροφῆς τοῦ Περσικοῦ στόλου. Ἐνας ἀγγελιοφόρος τῆς φέρει τὴν εἶδησι, ὅτι σὲ λίγο φθάνει καὶ ὁ Ξέρξης ταπεινωμένος. Ἄφησε τὸ καλύτερο μέρος τοῦ στρατοῦ στὸ Μαρδόνιο, ἀλλὰ οἱ θεοὶ γνωρίζουν ἂν θὰ ἐπιτύχῃ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ ᾽Ατοσσα τώρα θυμᾶται τοὺς λόγους τοῦ γιαιτροῦ Δημοκίδου.

3. Θυμᾶται ἀκόμη, ὅτι δυὸ Σπαρτιᾶτες, ὁ Σπέρχης καὶ ὁ Βούλης, ἦλθαν στὸ Λαρεῖο νὰ θανατωθοῦν, γιὰ τοὺς δύο κήρυκες, ποὺ ἐθανάτωσαν οἱ Σπαρτιᾶτες. Τοὺς εἶχε θαυμάσει ὁ Λαρεῖος καὶ τοὺς εἶχε εἰπεῖ πὼς τοὺς ἀφήνει ἐλεύθερους. Καί, ἂν θέλουν νὰ μείνουν μαζί του, θὰ τοὺς ἔχη φίλους καὶ ὁμοτράπεζους. Ἐνας στρατηγὸς τοὺς παρακάλεσε νὰ δεχθοῦν, γιὰτὶ δὲν ὑπῆρχε μεγαλύτερη τιμή.

Καὶ τί ἀπάντησαν!

Πρῶτα πὼς δὲν ἵμποροῦν, ἂν εἶναι ἐλεύθεροι, νὰ ζήσουν μακριὰ ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ τοὺς ἔστειλαν νὰ πεθάνουν πρὸς χάριν των. Κ' ἔπειτα, φαίνεται ὅτι ὁ στρατηγὸς δὲν γνωρίζει, ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀγαθὸ στὸν κόσμο. Πρὸς χάριν της δὲν θὰ ἐδέχοντο καὶ ἂν ἀκόμη ἐγίνοντο βασιλεῖς τῆς Περσίας.

Τώρα τὸ καταλαβαίνει καλὰ: γιὰτὶ ὁ πατέρας της, ὁ μέγας Κῦρος, εἶχε κατορθώσει πολλὰ, μόλις ἐλευθέρωσε τοὺς Πέρσες, ποὺ ἦσαν ὑποδουλωμένοι στοὺς Μήδους.

4. Καὶ λέγει στὸν ἀγγελιοφόρο νὰ τῆς διηγηθῇ, πὼς ἔγινε ἡ ναυμαχία.

Καὶ ὁ ἀγγελιοφόρος διηγεῖται:

— *Κι ὅταν ἀσπρ'δερὴ ἐπρόβαλεν ἡ μέρα
κάνοντας καλοφώτιστη τὴ γῆ ὅλη,
πρῶτα-πρῶτα ἐβούισε τῶν Ἑλλήνων
κραυγὴ, ποὺ ἀκούσθη ὡς ἂν τραγούδι
5 καὶ ποὺ τὴν μυριαπόδωσε τῶν βράχων
τοῦ νησιοῦ ὁ ἀντίλαλος. Τρομάρα
ἄρπαξεν ὅλους τοὺς βαρβάρους, ποὺ ἡ ἐλπίδα*

- ἡ δική του σφαλερὴ ἀποδείχθη.
 Γιατὶ ἔναν τακτικὸ παιᾶνα τότε
- 10 οἱ Ἕλληνες δὲν τραγουδοῦσαν γὰ νὰ φύγουν,
 ἀλλὰ μὲ θάρρος ψυχερὸ σὲ μάχῃ ὁρμώντας.
 Κ' ἡ σάλπιγγα μὲ τὸν ὀξύ της ἤχον
 πῶς πολὺ τὰ ἐθέριενεν ὅλα ἐκεῖνα.
- Κι' ἀμέσως μὲ τὸ πρόσταγμα ἀρπώντας
- 15 τὰ πολύρροχα κουπιὰ αὐτοὶ ἐκτυποῦσαν
 τὸ βαρύνχο πέλαγος μὲ τάξι
 ὥστε ὅλοι γρήγορα ἐφάνηκαν ἐμπρός μας.
 Πρῶτα τὸ δεξιὸ κέρας προχωροῦσε
 μὲ ἡσυχία καὶ τάξι. Κατόπι ὁ ἄλλος
- 20 ὁ στόλος προχωροῦσεν ὅλος καὶ ἀκουόταν
 βουὴ πολλὴ ὀλοῦθε: ὦ παῖδες
 τῶν Ἑλλήνων προχωρεῖτε, τὴν πατρίδα
 ἐλευθερώνετε, παιδιὰ, γυναῖκες,
 καὶ τὰ ἱερὰ τῶν πατριζῶν θεῶν μας,
- 25 καὶ τῶν προγόνων λευτερώσετε τοὺς τάφους.
 Σήμερον ὁ ἀγώνας μας εἶναι γὰ ὅλα.
 Καὶ τότε ἡ ἀχλαλοὴ ἡ δική μας
 στήν Περσικὴ τὴ γλῶσσαν ἀπαντοῦσε
 γιὰ τὸ καιρὸς χρονοτριβῆς δὲν ἦταν πλέον.
- 30 Σύντομα καὶ ἓνα πλοῖο κτυπᾷ ἐν' ἄλλο
 μὲ τὸ χάλκινο ἔμβολο. Κι ἦταν
 ἐλληρικὸ τὸ πλοῖο, τὸ πρῶτο
 ὁρμώντας μὲ τὸ ἔμβολο τσακίζει
 τίς φτεροῦγες ἐνὸς πλοίου τῶν Φοινίκων.
- 35 Κι ἄλλος ὥρμουσεν ἐναντίον ἄλλου πλοίου.
 Καὶ μ' ὅλ' αὐτὰ στήν ἀρχὴ τὸ ρεῦμα
 τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ ἀντοχήν εἶχε.
 Μὰ ὅμως σ' ἓνα στενὸ ὁ σωρὸς τῶν πλοίων

ἦταν μαζεμένος, συναμεταξύ τους

40 Τὰ πλοῖα μας ἐσπάζαν τὰ κουπιὰ τους
καὶ μόνα τους μὲ τὰ χαλκόστομα ἔμβολα ἐχτυπιόνταν
καὶ βοήθεια νὰ δώσουν τὸ ἓνα στ' ἄλλο
δὲν ἦταν δυνατό. Καὶ τὰ πλοῖα τότε
τὰ ἐλληνικὰ, σύγκαιρα ὅλα ὁρμώντας

45 ὁλόγυρα, κτυποῦσαν τὰ δικὰ μας πλοῖα
κι ἀναποδογυρίζοντας ἔτσι τὰ βυθίζουν,
κι οὐδὲ τῇ θάλασσᾳ νὰ ἰδῇ κανεὶς μποροῦσε.
Τόσον ἀπὸ νανάγια καὶ νεκροὺς ἦταν γεμάτη.
Καὶ τοῦ γιᾶλοῦ οἱ ξέρες εἶχαν πληθὺς

50 νεκροὺς καὶ κάθε πλοῖο τῶν βαρβάρων
ὥρμοῦσε σ' αἰτακτὴ φυγὴ κωπηλατιώντας.
Ὅλος ὁ στόλος τῶν βαρβάρων ἔφευγε ἔτσι.

Κι ἐκεῖνοι ὅμοια μὲ παλαμίδες κι ἄλλο
κανένα ψάρι τοῦ διχτυοῦ μᾶς ἐβαροῦσαν

55 καὶ μᾶς ἐρράχιζαν μὲ τὰ κουπιὰ καὶ μὲ συντριμμια
τῶν ναυαγίων κι ἀπλωνόνταν θρηῆνοι
κι ὀδυρμοὶ στὴ θάλασσα ὅλη

ὥσπου τῆς νύχτας τῆς ὁλόμανρης τὸ μάτι
τὰ ἔπαιπεν ὅλα. Ὅμως τόσον ἦτο τὸ πληθὺς

60 τῶν κακῶν πού, κι ἂν ἀκόμῃ
ἡμέρες δέκα στὴ σειρὰ τὰ διηγόμουν

62 δὲν θὰ ἔφθανα νὰ τὰ ἱστορήσω ὅλα.

83. Ὁ Μαρδόνιος προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ γίνουν συμμαχοί του.

1. Ὁ Μαρδόνιος, ὅταν ἐξεχίμαζε μὲ τὸ στρατό του στὴ Θεσσαλία, ἔστειλε τὸν Μακεδόνα Ἀλέξανδρο, φίλο τῶν Ἀθηναίων, νὰ τοὺς πείσῃ νὰ γίνουν σύμμαχοι τῶν Περσῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπῆγε καὶ εἶπε στοὺς Ἀθηναίους:
— Ἀθηναῖοι, ὁ Μαρδόνιος ἔχει διαταγὴ τοῦ Ξέρξη ἂν θέλετε νὰ γίνετε φίλοι καὶ σύμμαχοί του, νὰ μείνετε ἐλεύθεροι στὴ χώρα σας καὶ νὰ διαλέξετε καὶ ὅποια ἄλλη χώρα θέλετε. Ἐχει ἀκόμη διαταγὴ νὰ σᾶς ξανακτίσῃ τὰ ἱερά, πού ἔκαψε.

Σ' αὐτὰ ἔχει νὰ προσθέσῃ ὁ Μαρδόνιος: Εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτελέσῃ τὴ διαταγὴ τοῦ βασιλέως, ἐκτός, ἂν ἐσεῖς δὲν θέλετε. Μὴν ἀφήσετε τὴν εὐκαιρία νὰ χαθῇ καὶ μὴ θελήσετε νὰ ἐξακολουθήσετε τὸν πόλεμο. Καὶ ἂν, λέγει, τὸν νικήσετε, πού δὲν πρέπει νὰ τὸ ἐλπίζετε, θὰ ἔλθῃ μεγαλύτερη δύναμι ἀπὸ τὸν βασιλέα νὰ σᾶς ὑποτάξῃ. Νὰ παραδεχθῆτε λοιπόν, ὅσα σᾶς προτείνει, καὶ νὰ γίνετε σύμμαχοί του, χωρὶς κατέναντα δόλο καὶ ἀπάτη.

Σ' αὐτά, Ἀθηναῖοι, ἔχω καὶ ἐγὼ νὰ προσθέσω, σὰ φίλος σας πού εἶμαι:

— Νὰ δεχθῆτε ὅσα σᾶς προτείνει ὁ Μαρδόνιος. Γιατὶ προβλέπω, πὼς δὲν θὰ εἰσθε ἄξιοι νὰ πολεμᾶτε αἰῶνια μὲ τὸν Ξέρξη. Ἄν δὲν εἶχα αὐτὴ τὴν πρόβλεψιν, ποτὲ δὲν θὰ ἐρχόμουν νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅσα σᾶς εἶπα. Νὰ σκεφθῆτε καὶ ὅτι ἐσεῖς περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς συμμάχους κινδυνεύετε καὶ μόνον ἐσεῖς ὑποφέρετε κάθε ζημία. Μὴ διστάζετε διόλου· γιατί δὲν εἶναι λίγο, τὸ νὰ θέλῃ μόνο μὲ σᾶς ὁ Ξέρξης νὰ γίνῃ φίλος καὶ σύμμαχός σας.

2. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ λόγο του ὁ Ἀλέξανδρος,

ἔλαβαν μὲ τὴ σειρά τους τὸ λόγο οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Σπάρτης καὶ εἶπαν :

— Μᾶς ἔστειλαν οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ σᾶς παρακαλέσωμε νὰ μὴ δεχθῆτε ὅσα σᾶς προτείνει ὁ Μαροδόνιος. Γιατί, ἐκτὸς ποὺ δὲν εἶναι σωστὸ καὶ τιμητικὸ γιὰ σᾶς καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες, ἀπὸ ἀφορμὴ δική σας ἄρχισε ὁ πόλεμος καὶ τώρα ἀπλώθηκε σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Τὸ πιὸ σπουδαῖο εἶναι τοῦτο : Τὸ χωρεῖ νοῦς ἀνθρώπου νὰ γίνετε σεῖς οἱ Ἀθηναῖοι αἴτιοι νὰ ὑποτάξουν οἱ βάρβαροι τὴν Ἑλλάδα ; Ἔσεῖς, ποὺ ἀγαπᾶτε τόσο τὴν ἐλευθερία, καὶ γι' αὐτὴν ἐπολεμήσατε, καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐλευθερώσατε ;

Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοί μας δὲν παραβλέπουν τὴν καταστροφή, ποὺ ἔπαθε ἡ χώρα σας ἀπὸ τὸν Ξέρξη καὶ ὅτι δυὸ χρόνια τώρα δὲν ἐπῆρατε τίποτε ἀπὸ τὴ γῆ. Σᾶς βεβαιώνομε λοιπὸν ὅτι θὰ τροφοδοτήσωμε τίς γυναῖκες σας καὶ ὅλα τ' ἀνίκανα γιὰ πόλεμο μέλη τῶν οἰκογενειῶν σας, ὅσο διαρκέσει ὁ πόλεμος αὐτός. Μὴ σᾶς παρασύρουν τὰ γλυκόλογα τοῦ Ἀλέξανδρου. Τύραννος εἶναι αὐτὸς καὶ τύραννο βοηθεῖ στὰ σχέδιά του. Ἔσεῖς ὅμως, ἂν δὲν ἐχάσατε τὸ νοῦ σας, δὲν πρέπει νὰ παρασυρθῆτε, γιατί ξεύρετε πολὺ καλά, πὼς οἱ βάρβαροι δὲν εἶναι σταθεροὶ στὸ λόγο τους, οὔτε λέγουν τὴν ἀλήθεια.

3. Οἱ Ἀθηναῖοι στὸν Ἀλέξανδρον ἔδωσαν αὐτὴ τὴν ἀπόκρισι :

— Δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ μᾶς εἰπῆς, πόση μεγάλη εἶναι ἡ δύναμι τῶν Περσῶν, γιατί τὸ γνωρίζομε πολὺ καλά. Καὶ ἀκόμη μεγαλύτερη, ἂν ἦτο, θὰ ὑπερασπισθοῦμε τὴν ἐλευθερία μας, ὅπως μπορούμε. Καὶ σὺ μὴ χάνης τὰ λόγια σου νὰ μᾶς πείσης, νὰ κάμωμε συνθήκη μὲ τὸ βάρβαρο. Πήγαινε λοιπὸν ν' ἀναγγεῖλῃς στὸ Μαροδόνιο αὐτὴ μας τὴν ἀπόκρισι :

— Ὅσο ὁ ἥλιος πηγαίνει πάντα τὸν ἴδιο δρόμο, ἐμεῖς ποτὲ δὲ θὰ συμμαχήσωμε μὲ τὸν Ξέρξη. Ἀλλὰ θὰ τὸν πολεμοῦμε πάντοτε, ἔχοντας συμμάχους καὶ

βοηθούς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωες, πὺν ἐκεῖνος χωρὶς φόβο καὶ σεβασμὸ ἔκαψε τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματά των. Καὶ σὺ Ἀλέξανδρε, ἄλλη φορὰ νὰ μὴν ἔλθης νὰ προτείνης παρόμοια στοὺς Ἀθηναίους, μήτε νὰ νομίζης, ὅτι μᾶς προσφέρεις ὑπηρεσία, συμβουλευόντας νὰ πράξωμε ἔργα ἄνομα. Σὰ φίλος μας πὺν εἶσαι, δὲ θέλομε νὰ πάθης τίποτε, πὺν δὲν τὸ ἐπιθυμεῖ ἡ καρδιά μας.

4. Ἐπειτα ἀποκρίθησαν καὶ πρὸς τοὺς Σπαρτιάτες:

— Λογικὸ ἦτο ν' ἀνησυχήσουν οἱ Λακεδαιμόνιοι, μήπως κλείσωμε συνθήκη μὲ τὸ βάρβαρο. Ἀσχημα ὅμως ἔκαμαν νὰ πιστεύσουν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐφοβήθησαν, ἢ ὅτι ὑπάρχει κατιτὶ ἄξιο νὰ τοὺς παρασύρῃ. Λοιπὸν δὲν ὑπάρχει τόσο πολὺ χρυσάφι στὴ γῇ πουθενά, οὔτε χώρα τόσο ὑπέροχη στὸν πλοῦτο καὶ στὴν ὁμορφιά, πὺν ἐμεῖς γι' αὐτὰ τὰ καλὰ θὰ δεχθοῦμε νὰ γίνωμε σύμμαχοι τῶν Περσῶν καὶ νὰ ὑποδουλώσωμε τὴν Ἑλλάδα. Εἶναι πολλὰ πὺν μᾶς ἐμποδίζουν. Πρῶτα ἀπ' ὅλα τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ οἱ ναοὶ των οἱ καμένοι καὶ καταγκρεμισμένοι. Ἐπειτα νὰ γίνωμε προσδότες τῶν Ἑλλήνων, ἀφοῦ ἔχομε τὸ ἴδιο αἷμα, τὴν ἴδια γλῶσσα, κοινούς τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν καὶ τὰ ἴδια ἔθιμα, γιὰ μᾶς τοὺς Ἀθηναίους θὰ ἦτο ἀτιμία. Μάθετε λοιπόν, ἂν ὡς τώρα δὲν τὸ ἠξεύρετε: Ὅσο καὶ ἓνας Ἀθηναῖος ὑπάρχει στὴ ζωὴ, καμμία συνθήκη δὲν θὰ γίνη μὲ τὸν Ξέρξη. Μὲ θαυμασμὸ ἀκούσαμε πὺς εἰσθε πρόθυμοι νὰ προσφέρετε διατροφή στὶς οἰκογένειές μας. Βεβαιωθῆτε πὺς τὴ χάρι σας αὐτὴ τὴ θεωροῦμε σὰ νὰ ἔγινε. Ἐμεῖς ὅμως θὰ προσπαθήσωμε νὰ περάσωμε, ὅπως μπορούμε, χωρὶς νὰ σᾶς γίνωμε καθόλου βάρος. Γιὰ ἓνα μόνο σᾶς παρακαλοῦμε: νὰ στείλετε γρήγορα στρατό, γιὰτὶ βέβαια ὁ βάρβαρος, μόλις μάθῃ τὴν ἀπόκρισι, δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ξεκινήσῃ γιὰ τὴν Ἀττικὴν.

Πρὶν λοιπὸν ἐκεῖνος παρουσιασθῇ στὴν Ἀττικὴν, εἶναι ἀνάγκη ἐμεῖς ἐγκαίρως νὰ τὸν προαπαντήσωμε στὴ Βοιωτία.

84. Ποιὸ τὸ καλύτερο παλληκάρι;

Θημωνιὲς βαρειὲς τ' ἀμάξι φορτωμένο
κ' ἓνας νιὸς κοντά, τ' ἄλογα ξεθαρρεύει.
— Τάχα ν' ἄρρησα, τάχα νὰ μὴν προφταίνω;
συλλογιέται ὁ νιὸς τ' ἀλώνι πὺν δουλεύει!
Τρίζουν οἱ τροχοί, σύννεφο πέρα ἢ σκόνη...
Ἕνας χωριανὸς γέρος τὸν καμαρώνει
κ' ἡ περηφάνεια τοῦ ὄλο καὶ δυναμώνει:
— Πῶς νὰ μὴν τὸν ἔχω γιὰ καμάρι;
Εἶναι αὐτὸ δικό μου παλληκάρι!

Στὸ χωριὸ φωτιά. Κ' ἔλαχε ἡ ὥρα νᾶναι
ὥρα γιὰ βοριά καὶ γιὰ κακὸν ἀγέρο.
Γλῶσσες κόκκινες τὸ σπίτι πᾶν νὰ φᾶνε.
— Τὸ παιδάκι μου — σπαράζει μιὰ μητέρα...
Μὰ ἓνας νιὸς χυμᾶ καὶ τὸ παιδάκι ἀρπάζει!
Ἕνας χωριανὸς γέρος τονὲ κοιτάζει
καὶ τὶ περισσὴ περηφάνεια δοκιμάζει!
— Πῶς νὰ μὴν τὸν ἔχω γιὰ καμάρι;
Εἶν' αὐτὸ δικό μου παλληκάρι!

Τὰ παιδιὰ μακρυνά, στὸν πόλεμο τὰ πῆραν.
Μὲς στὸ μαγαζὶ γέροι μιλοῦν μονάχα.
Κ' ἐκεῖ πὺν μιλοῦν χτυπᾶ κάποιος τὴ θύρα,
Τηλεγράφημα! Τί νᾶχη μέσα τάχα;
Εἶναι τοῦ χωριοῦ οἱ προῶτοι σκοτωμένοι!
Κ' ἓνας χωριανὸς γέρος πὺν τὸ μαθαίνει,
εἶπε σιγανὰ δυὸ λόγια, καὶ σωπαίνει.
— Ἦταν τὸ στερνό μου τὸ καμάρι.
Πάει κι αὐτό, σὰν κάθε παλληκάρι.

85. Ὁ ναύτης στὰ ξένα.

— "Ἄσε με, καπετάνιο μου
νὰ σ' ἀποχαιρετήσω
Ἀποζητάω στὸν τόπο μου
ξανά νὰ στρέψω πίσω.

— Κάθησε, ναύτη, φρόνιμος
κι ἀλλοιῶς παρηγορήσου·
σὰν τὰ λιμάνια πὺν θὰ βρῇς
δὲν εἶναι στὸ νησί σου.

— Ἄλλοῦ δὲν τὴν ἀπάντησα
τοῦ τόπου μου τὴ χάρι.
Ἄφησα ἀγόρι ἀνήλικο
θὰ τῷ βρω παλληκάρι.

— Ὅγιόκας σου βαρειάρρωστος
ἔπρεσε τοῦ θανάτου.

— Ἐχω γυναῖκα λυγερή,
καὶ καρτερεῖ κεῖ γάτου.

— Πρωτῆτερά του ἀπόθανε,
κι ὁ γιός σου πάει κατόπι.
Κάλλιο ἀπὸ τὴν πατρίδα σου
γιὰ σένα οἱ ξένοι τόποι.

— Ἔτσι ἂν τὸ θέλῃσε ὁ Θεός,
κι ἂν μοῦ ἀπομένῃ μόνο
κάποιο καλύβι, ἂν τῷ βλεπα
καὶ πάλι σ' ἀνταμώνω!

— Ἐχύμησεν ἡ Θάλασσα
ὄξω ἀπ' τὸ περιγιάλι
καὶ τὸ κατάπιε σίφουνas
καὶ μαύρη ἀνεμοζάλη.

— Ἄσε με καπετάνιο μου
νὰ σ' ἀποχαιρετήσω!
θέλω μιὰν ὥρα ἀρχύτερα,
θέλω νὰ στρέψω πίσω.

"Ἄλλο ἀγαθὸ δὲν καρτερῶ
στὸν κόσμον τὸν ἀπάνω,
στὰ χώματά μου τ' ἀκριβὰ
νὰ πέσω νὰ πεθάνω.

86. Χῶμα ἑλληνικό.

Τώρα πὺν θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ ξένα
καὶ θὰ ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
γαλανὴ πατρίδα, πολυαγαπημένη.

Ἄφησε μαζὺ μου φυλαχτὸ νὰ πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ Χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιάς ἀγέρι,
χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα ἐνλογημένο· χῶμα πὺν γεννάει
μόνο μὲ τῆς Πούλιας τὴν οὐράνια χάρι,
μόνο μὲ τοῦ Ἥλιου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μοςχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴν ἐλιά.

Θὲ νὰ σὲ πορεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια·
κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
ἀπὸ σὲ θὰ παίρνῃ δύναμι, βοήθεια,
μὴν τὴν ξεπλανέσουν ἄλλα, ξένα κάλλη.
Ἡ δική σου χάρι θὰ μὲ δυναμώνῃ·
κι ὅπου κι ἂν γυρίσω, κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
σὸν θὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη,
πότε στήν Ἑλλάδα πίσω θὲ ναρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου — ἔρημο καὶ μαῦρο —
μούγραφε νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
τὸ στερνὸ συχώριο εἰς ἐσένα θάβρω.
τὸ στερνὸ φιλί μου θὲ νὰ σοῦ χαρίσω.
Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χῶματα πεθάνω,
καὶ τὸ ξένο μνήμα θάναί πιὸ γλυκό,
σὰ θαφτῆς μαζί μου στήν καρδιά μου ἀπάνω,
χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἑλληνικό!

87. Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

Μὲ τὴν αὐγὴν καὶ ἡ θάλασσα μενεξεδένια
λάμπει, καὶ μὲ τὸ φῶς τὰ πάντα ξαναγιώνει.

Νά, ἡ ἀνοιξὴ γυροῖζει! Νά, τὸ χελιδόνι
στὸν Παρθενῶνα ξαναχτίζει τὴ φωλιά του!
Κι ἂν πρόπη νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεῖα εἶναι ἡ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

Τὸ ἀνάκροσμα τ' ἀκοῦτε τῆς ἀρχαίας Πυθίας;
«Νίκη στῶν ἡμιθέων τὰ ἐγγόνια!» Ἀπὸ τὴν Κρήτη
ὡς τῆς Σαλονίκης τ' ἀκρογιάλια ξαναρθίζουν
αἰῶνες οἱ ἐλιές. Μὲ τ' ἄρματα στὰ χέρια
ἐμπρός! Τὰ ὕψη τῶν βουνῶν ἄς ἀνεβοῦμε,
τῆς Σαλαμίνας τοὺς ἀντίλαλους ξυπνώντας.
Κι ἂν πρόπει νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεῖα εἶναι ἡ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει

Τὸ Μαραθῶνιο πεζοπόρο ἀκολουθώντας,
καὶ ἂν πέσωμε, τὸ χρέος μας ἔχομε κάμει.
Καὶ μὲ τὸ αἷμα τοῦ προγόνου μας Λεωνίδα,
Τὸ αἷμα μας, θοριάμβων αἷμα, ταιριασμένο
θὰ πορφυρώσῃ τὸν καρπὸ τὸν κοραλλένιο,
καὶ τὸ σταφύλι τὸ κορεμμένο στὸ κλῆμα.
Κι ἂν πρόπει νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεῖα εἶναι ἡ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

Τῆς ἱστορίας μᾶς φέγγουν τρεῖς χιλιάδες χρόνοι...
Ὅρθοί! Ὁ φοίνικας ξαναγεννιέται ἀπὸ τὴ στάχτη.
Στις ἀμμονδιές τῆς Μέκας διῶξε το, ἦλιε,
τὸ μισοφέγγαρο! Μακρυνὰ ἀπ' τὸν οὐρανὸ μας!
Κι ἂν πρόπη νὰ πεθάνωμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεῖα εἶναι ἡ δάφνη... Μιά φορά κανείς πεθαίνει.

88. Ἡ σημαία.

Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρύζω	Κι ὁ Σταυρὸς ποὺ λαμπυρίζει
μὲ λαχτάρα σταματῶ	στὴν ψηλὴ σου κορυφή,
καὶ περήφανα δακρύζω	εἶν' ὁ φάρος, ποὺ φωτίζει
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.	μιὰν ἐλπίδα μας κορυφή.
Δόξα ἀθάνατη στολίζει	Σὲ θωρῶ κι ἀναθαρρεύω
κάθε θεία σου πτυχὴ	καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ
καὶ μαζί σου φτερουγίζει	σὰν ἀγία σὲ λατρεύω
τῆς πατρίδας ἡ ψυχὴ.	σὰν μητέρα σ' ἀγαπῶ.
Ὅταν ξάφνου σὲ χαϊδεύει	Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρὸ	μιὰ χαρούμενη φωνή:
μοιάζεις κῶμα, ποὺ σαλεύει	— Νᾶσαι πάντα δοξασμένη,
μὲ χιονόλευκον ἀφρό.	ὦ Σημαία γαλανή!

89. Ὕμνος στὴν ἐλευθερία

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερὴ,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποὺ μὲ βία μετροᾷ τὴ γῆ.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν προῦτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά.

Περιεχόμενα

	σελίδς
1. Δύο ἑξαιρετικοὶ φίλοι	5
2. Ὁ Ἀλέκος ἔμπορος	12
3. Τὸ συμπλήρωμα τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀλέκου	17
4. Στὴ μαννούλα μου ποίημα ★★	21
5. Ἡ ξένη φωτιά ποίημα <i>Τέλλου Ἀγρα</i>	22
6. Ἀπὸ τίς ἱστορίες τῆς γιαιγιᾶς <i>N. Ἐλάτου</i>	23
7. Πόθος ἀνίκητος <i>A. Καρκαβίτσα</i>	30
8. Θαλασσινὸ τραγούδι ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	44
9. Τὸ ναυτόπουλο ποίημα <i>N. Δαμιανοῦ</i>	46
10. Ἡ ἱστορία τοῦ πατέρα μου <i>N. Ἐλάτου</i>	48
11. Ὁ ἀποχαιρετισμὸς ποίημα <i>Δημοτικὸ</i>	56
12. Ὁ γυρισμὸς τοῦ ξενητεμένου ποίημα <i>Δημοτικὸ</i>	57
13. Γενναία κόρη	59
14. Πολὺν ἀργὰ <i>N. Ἐλάτου</i>	68
15. Ἀληθινὸ παλληκάρι <i>N. Ἐλάτου</i>	76
16. Γέροντας καὶ παλληκάρι ποίημα ★★	83
17. Ἡ καλὴ καρδιά	85
18. Ἡλιο στὴν καρδιά ποίημα <i>Τέλλου Ἀγρα</i>	90
19. Μιὰ σπίθα ἀπὸ τὴ στάκτη πυρκαϊᾶς <i>N. E.</i>	91
20. Ἡ φωτιά ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	96
21. Δὲν θέλω » »	96
22. Ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη <i>Γκέλλερ - N. Ποριώτη</i>	96
23. Στρατοκόποι τζιτζίκια καὶ πλάτανος ποίημα ★★	97
24. Ψαράδες ποίημα <i>Θεοκρίτου—Γ. Δροσίνη</i>	98
25. Ὁ γριπὸς ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	100
26. Ὁ σιδεραῶς ποίημα <i>T. Ἀγρα</i>	101
27. Τ' ὄργωμα τὸ φθινόπωρο ποίημα ★★	102
28. Ἡ σπορὰ ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	103
29. Τὸ θέρος » »	104
30. Στ' ἀλώνια » »	105
31. Τὸ ψωμὶ » »	106
32. Ἡ καταστροφὴ καὶ ἡ νέα ἐργασία	107
33. Ἐργασία ποίημα <i>Γ. Μαρκοῦ</i>	114
34. Τὸ θυμάρι ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	115
35. Τὸ σταφύλι ποίημα <i>K. Παλαμᾶ</i>	116
36. Τὰ πρωτοβρόχια ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	117
37. Φύγαν πάλι τὰ πουλιὰ ποίημα ★★	118
38. Ἡ βοσκοπούλα ἀποχαιρετᾷ τὰ βουνὰ <i>K. Χατζοπούλου</i>	119
39. Ἡ βοσκοπούλα στὰ χειμσδιὰ ποίημα »	119
40. Τὸ φθινόπωρο ποίημα <i>K. Χατζοπούλου</i>	120
41. Ἡ ἐλιά ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	121
42. Τ' ἀγριολούλουδα <i>K. Ἐβαλι—διασκευὴ</i>	122
43. Τὸ Μεσολογγίτικο ἀνγοτάραχο <i>N. E.</i>	127
44. Ὁ δρυοκολάπτης ἢ τσιγκλιδάρα <i>Καρκαβίτσα—Πα- παμιχαήλ</i>	134
45. Τὸ βράδυ ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	145

46.	Τὸ ἡλιοβασίλεμα ποίημα <i>Κ. Κρυστάλλη</i>	σελὶς 146
47.	Πρωὶ ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	147
48.	Μεσημέρι ποίημα »	148
49.	Τὸ δειλινὸ ποίημα <i>Κ. Χατζοπούλου</i>	149
50.	Χιονισμένη νύχτα ποίημα »	150
51.	Τὰ λιναριοῦ τὰ πάθη <i>Καρκαβίτσα—Παπαμιχαήλ</i>	151
52.	Ὁ σπῖνος	158
53.	Ἀλησμόνητος ἔλατος <i>N. E.</i>	163
54.	Ἀπάντησι τοῦ ἀηδονιοῦ στὸ καλοκαίρι π. <i>T. "Αγρὰ</i>	168
55.	Ἡ πέρδικα <i>Καρκαβίτσα—Παπαμιχαήλ</i>	169
56.	Ἡ πέρδικα ποίημα <i>Γ. Ζαλοκώστα</i>	181
57.	Λίγο ἔλειψε νὰ χάσῃ τὴ ζωὴ τῆς διασκευῇ ἐκ τοῦ γεωμ.	182
58.	Τὸ λιβάδι ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	190
59.	Ἡ ἔσοχὴ ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	191
60.	Ψάρεμα στὸ βουνό, κατὰ <i>Λυκούδην</i>	192
61.	Στὸν Πλάστη τοῦ κόσμου ποίημα <i>T. "Αγρὰ</i>	197
62.	Μοναξιά ποίημα <i>Δαμαρτίνου—N. Ποριώτη</i>	198
63.	Ἑσπερινὸς ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	199
64.	Ἑσπερινὸς ποίημα <i>Λάμπρου Πορφύρα</i>	200
65.	Χριστοῦγεννα στὰ ξένα ποίημα <i>T. "Αγρὰ</i>	201
66.	Ὀνειρο πρωτοχρονιάς ποίημα <i>T. "Αγρὰ</i>	201
67.	Στὴν πίστη ἀπάνω στὴν ἐλπίδα ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	202
68.	Πάσχα στὰ πέλαγα <i>A. Καρκαβίτσα</i>	203
69.	Ἡ ἡμέρα τῆς λαμπρῆς ποίημα <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	206
70.	Προσευχὴ ποίημα <i>Γκέλλερ—N. Ποριώτη</i>	207
71.	Αἶνος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν πλάση <i>Γκέλλερ—N. Ποριώτη</i>	207
72.	Ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς διασκευῇ ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ	208
73.	Τὸ εὐλογημένο καράβι ποίημα <i>Z. Παπαντωνίου</i>	211
74.	Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ προσεύχεται	212
75.	Ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ἀρχαίων	219
76.	Τὸ τρέξιμο ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	240
77.	Τὸ πάλαιμα » »	240
78.	Τὸ πῆδημα » »	241
79.	Ὁ δίσκος » »	241
80.	Τὸ στεφάνι τῆς νίκης ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	242
81.	Ὁ Δημοκίδης (ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον)	243
82.	Ἡ καταστροφὴ τοῦ περσικοῦ στόλου στὴ Σαλαμίνα οἱ στίχοι <i>I. Ζερβοῦ</i>	251
83.	Ὁ Μαρδόνιος προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ γίνουν σύμμαχοί του	255
84.	Ποιὸ τὸ καλύτερο παλληκάρι ποίημα <i>T. "Αγρὰ</i>	258
85.	Ὁ ναύτης στὰ ξένα ποίημα <i>T. "Αγρὰ</i>	259
86.	Χῶμα ἑλληνικὸ ποίημα <i>Γ. Δροσίνη</i>	260
87.	Μιὰ φορὰ κανεὶς πεθαίνει ποίημα <i>Μιστραλ Παλαμᾶ</i>	261
88.	Ἡ σημαία ποίημα <i>I. Πολέμη</i>	262
89.	Ὕμνος στὴν ἐλευθερίαν ποίημα <i>A. Σολωμοῦ</i>	262

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ & ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Αὐγούστου 19

Ἀριθ. { Πρωτ. 51231, 51232
 { ΔΙΕΚ.

Π ρ ο ς

Τὸν κ. Ἀθαν. Μπρούσταν συγγραφέα

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ ταῦταριθμὸν ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, στηριζομένης δὲ εἰς τὸ ἄρθρον 4 τοῦ Νόμου 591 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1ην προᾶξιν αὐτῆς ἐνεκρίθη ὡς διδκτικὸν βιβλίον πρὸς χοῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Καλὴ Καρδιά» βιβλίον σας διὰ μίαν τετραετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 15ης Σεπτεβρίου 1934 ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ συμμορφωθῇτε ἐλακριβῶς πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς ἀρμοδίας κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Τμηματάρχης

Ν. Σ Μ Υ Ρ Ν Η Σ

Ἄρθρον 6ον τοῦ Προεδρικοῦ διατάγματος

«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλοῦνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρᾳ κατὰ 15 % τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης τιμῆς ἀνευ βιβλιοσήμου, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

0020561331
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

